

STOPINJE

1978

Izdalo Pomursko pastoralno področje
Janez Gregor, Lojze Kozar, Franc Puncer

Uredil uredniški odbor

Karel Bedernjak, Pavel Berden, Lojze Kozar, Vilko Novak, Jože Smej

Naslovna stran platnic:

Ludvik Vrečič — Polje z žitnimi snopi

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA **KNJIŽNICA** MURSKA SOBOTA

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE

/1978

262.2(497.12-18)(059)

19025932

COBISS e

STOPINJE 1978

STOINTE 1978

Journal of the Society of Environmental Toxicologists and Chemists

KOMU IN ZAKAJ STOPINJE

Da naše Stopinje leto za letom poidejo in da se jih veselijo zdomci ter izseljenci po vsem svetu — to je pač najboljši dokaz, da so potrebne in da ljudem ugajajo. Tudi mnogi izobraženci, ki niso doma iz pomurskih krajev, marsikaj v njih pohvalijo. Žal jih najmanj poznajo prav naši šolani rojaki ... Uredniki bi jih kajpada imeli radi boljše in lepše, želijo pa pritegniti k sodelovanju čim več pišočih sodelavcev o najrazličnejših predmetih — pri tem pa ne uspe vse po naši želji in potrebi. Nekateri, ki sicer ne pišejo, pa tudi mrmrajo, češ kaj je treba še enega koledarja, pa zakaj je ta, zakaj toliko zgodovine v njem pa pesmi, zakaj ni tega in onega.

Zakaj pišemo Stopinje in komu? Obvezuje nas naša zgodovina, moške v težki preteklosti, ki so pisali v domačem jeziku že pred tristo leti, ki so pred petinsedemdesetimi leti pričeli izdajati kalendar, kateri je pomagal vzdrževati slovenstvo v naši krajini in širil znanje ter vzgojo, zabavo v domačem jeziku, ko tega ni bilo ne v šoli ne v javnosti. Kdor ne pozna preteklosti domačega kraja, domače župnije, ta ne bo spoznaval in ljubil preteklosti — in s tem sedanosti vsega naroda. O naših krajih pa v poljudni obliki ne pišejo v drugih listih ali knjigah, ki bi ljudem bili dostopni. In če po vsej Sloveniji izhajajo mnogi pokrajinski zborniki, ki gojijo poznavanje preteklosti svojega okoliša, potem imamo menda tudi mi pravico do tega.

Po vsem svetu gojijo dandanes svoja narečja in pišejo v njih. Naše narečje ima zavoljo dvestoletnega slovstva v njem še poseben pomen, zato je prav, da vsaj kako pesem in šaljivo črtico zapišemo v njem. Nasploh skušamo pisati preprosto, vsem razumljivo, zares ljudsko in domače, ker vemo, da si ljudje tega in tako želijo ter da je tako edino prav. Ljudje hočejo čitati tisto, česar ne najdejo v časnikih — o tistem, kar najdejo tam, pa ni treba nam pisati.

S »Prekom« — onstran Mure nas vežejo davne vezi. Naj nas danes vežejo tudi Stopinje in zato naj bi »s Preka« več sodelovali v njih ...

Vilko Novak

Leto 1978 je navadno leto.

Vse nedelje in zapovedani prazniki so označeni z rdečim tiskom. Pri nezapovedanih in državnih praznikih, so samo datumi tiskani rdeče.

Patroni pomurskih župnij so tiskani z velikimi črkami; imena teh župnij so na skrajni desni strani.

Praznovanje svetniških godov je označeno s številkami in sicer: slovesni praznik (1), praznik (2), obvezni god (3), neobvezni god (4). Svetnikov, pri katerih ni številke, se v bogoslužju več ne spominjamo.

Koledarski del	5
V. N.: Naše najstarejše pesmi	19
Jože Smej: Župnija sv. Benedikta v Kančevcih	21
Marko Baša: Mi Dólcinci	38
Marija Maučec—Suša: Rojstvo	40
Štefan Barbarič: Znamenita dela naših očetov	41
Valter Dermota: Naši mladostniki	43
Vilko Novak: Slovenstvo prekmurskih pisateljev	46
Jožef Košič: Marija na Pústini	50
Karel Bedernjak: Kristjan in splav	51
Ivan Štuhec: Slovenec na odru tujine	53
Marko Dólinec: Za kruhom v tujino	54
Pavel Gorčanec: Zemlja naša draga mati	58
Štefan Barbarič: Da ne zamre njihov spomin	59
Vid Strehovec: Ko smo bili šolarji	61
Ivan Zelko: Starost naših cerkva in župnijskih šol	68
Slikar Ludvik Vrečič	83
Naša preteklost v slikah	84
Pavel Berden: Učimo se moliti	85
Ivan Skafar: Češčenje sv. Cirila in Metoda v Prekmurju	87
Franc Puncer: Iz nenapisanega dnevnika	91
Lojze Kozar: Obisk verouka v Pomurskem pastoralnem področju	94
Jože Smej: Hieronimov božič	97
Karel Bedernjak: Kaj pa ljubezen do grešnika?	103
Jože Smej: Dvestoletnica sombotelske škofije	106
Jože Gutman: Nekaj spominov na župnika Ivana Bašo	110
Lojze Kozar: Njen vlak	112
Avgust Pavel: Opotekajoči se bosjak	117
Tonček Fras: Kratek zgodovinski oris župnije Sv. Jurija ob šč.	118
Avgust Pavel: Popadljivim psom	128
Ivan Camplin: Večna žena	128
Jožef Kerec: Otroška leta	130
Števan Šömenek: Kako sem postal duhovnik	133
Pavel Berden: Noč	132
Pavel Berden: Bodrilo	134
Važnejši dogodki v pomurskih župnijah	174
Pavel Berden: Sončni Frančišek Asiški	178
Jože Gerič: Ave Marija	178
Jože Gerič: Kaplje krvi	178
Berecz Sándor: Viszontlátás Lendván	179
Roman Vučko: Veselje in bridkost	180
Franc Horvat — zlatomašnik	182
Franc Kolenc — zlatomašnik	183
Štefan Varga — osemdesetletnik	184
Jožef Gjuran: Plivánošov kočiš Marko	184
Peter Skuhala: Čüden baron	188

1 N NOVO LETO, OSMINA BOŽIČA, BOŽJA MATI MARIJA (1)
Pastirji najdejo dete (Lk 2, 16—21).

- 2 P Bazilij Vel. in Gregor Nac., šk. in c. uč. (3)
 3 T Genovefa Pariška, dev., Anter, papež, muč.
 4 S Angela, red., Gregor Langr., škof
 5 Č Simeon Stilit, pušč.; Emilijana (Milena), dev.
6 P GOSPODOVO RAZGLASENJE, SV. TRIJE KRALJI (1)
 7 S Rajmund Penjafort., duh. (4); Lucija (Svitomir), muč.

8 N JEZUSOV KRST (2); Severin, op.; Jurij (Igor), red.
Ta je moj ljubljeni Sin (Mt 3, 13—17)

- 9 P Julijan in Bazilisa, muč., Hadrijan (Jadran), opat
 10 T Viljem, škof; Agaton, papež; Peter Orseolo, red.
 11 S Pavlin Oglejski, škof (3); Teodozij (Teo), opat
 12 Č Alfred, opat; Tatjana (Tanja), muč.; Ernest, škof
 13 P Hilarij (Radovan), šk. (4); Veronika, dev.; Ivéta, spok.
 14 S Feliks (Srečko), duh.; Odon, red.; Malahija, prer.

15 N 2. NAVADNA (2), Pavel Puščavnik
Janez Krstnik pričuje o Jezusu (Jan 1, 29—34)

- 16 P Marcel, papež; Oton, muč.
 17 T Anton (Zvonko), pušč. (3); Marijan, diakon, muč.
 18 S Marjeta (Biserka), red.; Suzana (Lilija), dev. muč.
 19 Č Knut, kr.; Germanik, muč.; Arsen, red.
 20 P FABIJAN in SEBASTIJAN (BOŠTJAN), muč. (4) **Pečarovci**
 21 S Neža (Janja), dev. muč. (3); Epifanij, škof

22 N 3. NAVADNA (2); Vincenc (Zmago), diakon, muč.
Jezus začne učiti (Mt 4, 12—23)

- 23 P Klemen (Miloš, Blaga), šk. muč.; Ildefonz, škof
 24 T Frančišek Sal., šk. in c. uč. (3); Felicijan, šk. muč.
 25 S Spreobrnitev ap. Pavla (2); Ananija, muč.; Marin, muč.
 26 Č Timotej in Tit, škofa (3); Robert, Alberik, Štefan, red. ust.
 27 P Angela Merici, dev. (4); Vitalijan, papež
 28 S Tomaž Akvinski, duh., c. uč. (3); Peter Nol., red. ust.

29 N 4. NAVADNA (2); Valerij, šk., Julijan, spok.
Osmero blagrov (Mt 5, 1—12)

- 30 P Martina, dev. muč., Hiacinta, dev.
 31 T Janez (Ivan) Bosko, red. ust. (3); Ludovika (Luiza), red.

- 1 S Brigita Irska, dev.; Pionij, muč.
 2 Č JEZUSOVO DAROVANJE, SVEČNICA (2); Simeon in Ana, prer.
 3 P Blaž, škof, muč.; Oskar (Ansgar), škof (4)
 4 S Andrej Corsini, škof; Janez de Britto, muč.

5 N 5. NAVADNA (2); Agata, dev. muč.
Naloga Jezusovih učencev (Mt 5, 13—16)

- 6 P Pavel Miki in tov., muč. (4); Amand, šk.; Teofil, muč.
 7 T Pust; Nivard, red.; Egidij (Tilen), red.
 8 S †† Pepelnica (1); Hieronim (Jerko), red.; PREŠERNOV DAN
 9 Č Apolonija, dev. muč.; Nikefor, muč.
 10 P † Sholastika, dev. (3); Viljem (Vilko), pušč.
 11 S Lurška Mati božja (4); Cedmon, red.

12 N 1. POSTNA (1), Benedikt, opat
Jezus zavrne skušnjavca (Mt 4, 1—11)

- 13 P Gregor II., papež; Katarina, red.
 14 T Metod, slov. ap.; Valentin (Zdravko), muč. (4)
 15 S Jordan, opat, Agata (Ljubica), dev. muč.
 16 Č Justina, muč.; Onezim, škof
 17 P † 7 ust. servitov (4); Frančišek, muč.; Silvin (Silva), škof
 18 S KVATRE; Simeon Jeruz., škof, muč.; Flavijan, škof

19 N 2. POSTNA (1); Konrad iz Piacenze, spok.
Jezus se na gori spremeni (Mt 17, 1—9)

- 20 P Leon (Lavoslav), škof; Sadot in tov., muč.
 21 T Peter Dam., šk. c. uč. (4); Maksimilijan Puljski, šk.
 22 S Sedež ap. Petra (2); Marjeta Kortonska, spok.
 23 Č Polikarp (Grozdana), šk. c. uč. (3); Romana, spok.
 24 P † (Matija, ap.); Lucij, muč.; Sergij, muč.
 25 S Viktor (Zmago), muč.; Tarazij, šk.; Valburga, dev.

26 N 3. POSTNA (1); Matilda, devica
Jezus in Samarijanka (Jan 4, 5—42)

- 27 P Gabriel (Jelka) ŽMB, red., Leander, šk.; Baldomir, spok.
 28 T Roman, opat; Hilarij (Radovan), p.; Osvald, škof

- 1 S Albin, škof; Antonina, muč.
- 2 Č Neža Praška, dev.; Karel (Drago), knez
- 3 P † Kunigunda, ces.; Marin in Asterij, muč.
- 4 S Kazimir, kr. (4); Hadrijan (Jadran), muč.

5 N 4. POSTNA (1); Janez od Križa, red.
Jezus ozdravi sleporojenega (Jan 9, 1—41)

- 6 P Marcijan, muč.; Nikoleta, dev.
- 7 T Gavdioz, šk., Perpetua in Felicita, muč. (4)
- 8 S Janez od Boga, red. ust (4); Beata (Blaženka), muč.
- 9 Č Frančiška Rim., red. (4), Gregor Niški, škof
- 10 P † Štirideset muč.; Makarij, škof
- 11 S Sofronij, šk.; Terezija M, Redi, dev.

12 N 5. POSTNA (1), Doroteja (Rotija), muč.
Jezus obudi Lazarja (Jan 11, 1—45)

- 13 P Kristina, dev.; Teodora (Božidara), muč.
- 14 T Matilda, kr.; Florentina (Cvetka), opat.
- 15 S Klemen M. Dvoržak, red.; Ludovika (Alice), red.
- 16 Č Hilarij (Radovan) in Tacijan, muč.; Julijan, muč.
- 17 P † Patricij, šk. (4); Jedrt, opatinja
- 18 S Jožef, mož D. Marije (1); Ciril Jeruz. šk. c. uč.

Cankova

19 N CVETNA — NEDELJA TRPLJENJA (1); Amancij, diakon
Jezusov slovesni vhod v Jeruz. (Mt 21, 1—11)

- 20 P Klavdija in tov., muč.; Kutbert, škof
- 21 T Nikolaj, pušč.; Filemon, muč.
- 22 S Lea, spok.; Katarina Gen., spok.
- 23 Č Vel. četrtek (1); Jožef Oriol, duh.
- 24 P †† Vel. petek (1); Katarina Šved., red.
- 25 S Vel. sobota (1), Dizma, des. razb..

26 N VELIKA NOČ, GOSPODOVO VSTAJENJE (1)
Jezus vstane od mrtvih (Jan 20, 1—9)

- 27 P VELIKONOČNI PONEDELJEK (1); Rupert, škof
- 28 T Bojan, knez muč.; Milada Praška, dev.
- 29 S Bertold, red. ust.; Ciril, diakon, muč.
- 30 Č Amadej (Bogoljub), knez; Kvirin, muč.
- 31 P Modest Gosposv., škof; Benjamin, muč.

1 S Hugo Gren., škof; Venancij, šk. muč.

2 N 2. VELIKONOČNA, BELA (1); Frančišek Paolski, red. ust.
Jezus se prikaže apostolom (Jan 20, 19—31)

- 3 P GOSPODOVO OZNANJENJE (1); Rihard, škof
4 T Izidor Sev., šk. c. uč. (4); Benedikt, red.
5 S Vincenc Ferr., duh. (4); Julijana, opatinja
6 Č Irenej (Hotimir) Sirm., šk., Celestin (Rajko), papež
7 P Janez Krst. de la Salle, red. ust. (3); Saturnin, šk.
8 S Albert, škof, muč.; Valter, op.; Julijana red. ust.

9 N 3. VELIKONOČNA (1); Marija Kleopova, žena
Jezus na poti v Emavs (Lk 24, 13—35)

- 10 P Ezekiel, prer.; Mihael, red.; Apolonij, muč.
11 T Stanislav, šk. muč (4); Gemma (Biserka), dev.
12 S Lazar Tržaški, škof; Julij, papež
13 Č Martin I. papež, muč. (4); Ida, devica
14 P Lidvina, dev.; Maksim, muč.; Valerijan in tov. muč.
15 S Anastazija, muč.; Peter Gonz., red.; Helena, kr.

16 N 4. VELIKONOČNA (1); Bernarda Lurška, dev.
Jezus dobri pastir (Jan 10, 1—10)

- 17 P Rudolf, muč.; Inocenc (Nevenko), šk.; Fortunat, muč.
18 T Apolonij, muč.; Anita, muč.
19 S Leon IX. p.; Ema, red.; Dioniz, muč.
20 Č Hilda, dev.; Teotim, šk.; Neža Mont., dev.
21 P Anzelm šk. c. uč. (4); Simeon, šk. muč.
22 S Leonid, muč.; Luka, muč.; Aleksander (Branko), muč.

23 N 5. VELIKONOČNA (1); Vojteh (Bela), škof, muč.
Jezus je pot, resnica in življenje (Jan 14, 1—12)

- 24 P JURIJ (IGOR), muč.; Fidel Sigm., muč.
25 T Marko, evang. (2); Kalist, muč.; Ermin, šk. muč.
26 S Mati dobrega srca; Franka, opatinja
27 Č Hozana Koterska, dev. (4); USTANOVITEV OF
28 P Peter Chanel, duh. muč. (4); Vital (Živko), muč.
29 S Katarina Sien. dev. c. uč. (3); Jožef Cottolengo, red. ust.

30 N 6. VELIKONOČNA (1); Piš V., papež
Jezus objubi Svetega Duha (Jan 14, 15—21)

- 1 P JOŽEF DELAVEC (2); Oriencij (Iztok), šk.; PRAZNIK DELA
 2 T Atanazij, šk. c. uč. (3); Celestin (Rajko), muč. Pr. dan
 3 S Filip (Zdenko) in Jakob (Rado) ml. ap. (2), Pr. dan
 4 **Č GOSPODOV VNEBOHOD (1); Florjan (Cvetko), muč. Bogojina**
 5 P Gotard, šk., Angel, muč.; Juta (Ivéta), spok.
 6 S Marija Sred. milosti (Mercedes); Dominik Savio, dijak

7 **N 7. VELIKONOČNA (1); Gizela opatinja**
Jezusova velikoduh, molitev (Jan 17, 1—11)

- 8 P Viktor (Zmago) Milanski, muč.; Deziderij (Željko), šk.
 9 T Beat (Blaženko), pušč.; Pahomij, op. DAN ZMAGE
 10 S Antonin, šk.; Gordijan in Epimah, muč.
 11 Č Mamert, šk.; Zigismund (Žiga), kralj
 12 P Leopold Mandič (3); Pankracij, muč.
 13 S Mucij, muč.; Servacij, škof

14 **N BINKOŠTI, PRIHOD SV. DUHA (1); Bonifacij, muč.**
Prejmite Sv. Duha (Jan 20, 19—23)

- 15 P Izidor, kmet, Zofija (Sonja), muč.
 16 T Janez (Ivan) Nepom., muč. (4); Andrej Bobola, muč.
 17 S Pashał Baylonski, red.; Jošt, opat
 18 Č Janez I. p., muč. (4); Erik, kralj
 19 P Peter Celestin, papež; Ivo, duh.
 20 S KVATRE; Bernard Sienski, red.; Akvila, muč.

21 **N SV. TROJSTVO (1); Krispin, red. G. Petrovci, M. Nedelja**
Odranci

Oče pošlje Sina na svet (Jan 3, 16—18)

- 22 P Renata, spok.; Anastazij, muč.; Marjeta (Rita), red.
 23 T Janez de Rossi, duh.; Leon, škof, muč.
 24 S Marija Pomočnica (3); Socerb, muč.
 25 **Č REŠNJE TELO IN REŠNJA KRI (1); Gregor VII. p.**
 26 P Filip Neri, duh. (3); Pavlin, muč.
 27 S Avguštin Canterb., škof (4); Julij, muč.

28 **N 8. NAVADNA (2); German Pariški, škof**
Jezus svari pred zaskrbljenostjo (Mt 6, 24—34)

- 29 P Maksim Emonski, škof; Teodozija, dev. muč.
 30 T Ivana Orleanska, dev.; Ferdinand, kralj
 31 S OBISKANJE DEV. MARIJE (2); Kancijan, muč. **Markovci**

- 1 Č Justin, muč. (3); Pamfilij, muč.
 2 P SRCE JEZUSOVO (1); Erazem, šk. muč. Vel. Polana
 3 S Srce Marijino (4); Karel Lwan, in ugand. muč.
-

4 N 9. NAVADNA (2); Kvirin in Siscie, šk. muč.
Hiša na skali in hiša na pesku (Mt 7, 21—27)

- 5 P Bonifacij, škof muč. (3); Svetopolk, muč.
 6 T Norbert, šk. red. ust. (4); Bertrand, škof
 7 S Robert Newminst., opat; Ana Garzia, dev.
 8 Č Medard, šk.; Viljem iz Yorke, škof; Severin, šk.
 9 P Efreem Sir. diakon (4); Primož in Felicijan, muč.
 10 S Janez Domin., dubrovn. škof; Bogumil, škof
-

11 N 10. NAVADNA (2); Barnaba, apostol
Jezus pokliče Mateja (Mt 9, 9—13)

- 12 P Janez Fakund., red.; Adelhajda (Adela), dev.
 13 T Anton (Zvonko) Pad., red. c. uč. (3); Peregrin, muč.
 14 S Elizej, pr.; Metod, cagr. šk.; Valerij, muč.
 15 Č Vid (Vito), muč. (4); Germana, dev.
 16 P Frančišek Regis, duh.; Beno, škof; Gvido, red.
 17 S Gregor Barbarigo, škof; Adolf, škof
-

18 N 11. NAVADNA (2); Amand (Ljubo), škof
Jezus razpošlje učence (Mt 9, 36—38; 10, 1—8)

- 19 P Romuald, op. (4); Julijana Falc., dev.
 20 T Silverij, p. muč.; Florentina (Cvetka), dev.
 21 S Alojzij (Vekoslav) Gonz., red. (3); Evzebij, škof
 22 Č Janez Fisher in Tomaž More, muč. (4); Ahacij, muč.
 23 P Agripina (Grušenjka), dev. muč.; Jožef Cafasso, duh.
 24 S ROJSTVO JANEZA KRSTNIKA (Ivan, Janko), (1); Favst, muč.
Ljutomer, Razkrižje
-

25 N 12. NAVADNA (2); Viljem (Vilko), op.; Doroteja, dev.
Jezus uči apostole (Mt 10, 26—33)

- 26 P Vigilij (Stojan), šk.; Pavel, muč.; Janez, muč.
 27 T LADISLAV, kr.; Ema Krška, kneg.; Ciril Aleks. šk. c. uč. (4)
Beltinci

- 28 S Irenej (Hotimir), šk. muč. (3); Potamijena, muč.

29 Č PETER IN PAVEL, apostola (1); Marcel, muč.

- 30 P Prvi muč. rim. cerkve (4); Emilijana (Milena), muč.
Hotiza, Radgona

1 S Teobald (Bogoslav), pušč.; Estera (Zvezdana), žena

2 N 13. NAVADNA (2); Oton Bamberški, škof
Lastnosti Jezusovih učencev (Mt 10, 37—42)

3 P Tomaž ap. (2), Helidor (Sončika), škof

4 T Elizabeta Port. (4); Urh, škof; DAN BORCA

5 S Ciril in Metod, slov. ap. (1); Cirila, muč.

6 Č Marija Goretti, dev. muč. (4); Bogomila, spok.

7 P Vilibald, škof; Izaija, prekora

8 S Prokop, muč.; Adrijan (Jadran) III., papež

9 N 14. NAVADNA (2); Veronika Giuliani, opatinja
Mali umevajo božje razodetje (Mt 11, 25—30)

10 P Amalija (Ljuba), red.; Rufina in Sekunda, muč.

11 T BENEDIKT, opat (3); Olga Kijevska, kneg. **Benedikt v Prekm.**

12 S Mohor in Fortunat, muč. (4); Janez Gvalb., red. ust.

13 Č Henrik (Hinko), kralj (4); Evgen, šk., Ezdra, prer.

14 P Kamil de Lell (duh. (4); Frančišek Solan, red.

15 S Bonaventure, šk. c. uč. (3); Razhod apostolov

16 N 15. NAVADNA (2); Karmelska Mati božja
Prilika o sejavcu in semenu (Mt 13, 1—23)

17 P Aleš (Branko), spok.; Vesna, muč.

18 T Friderik (Miroslav), šk. muč.; Arnulf, šk.

19 S Arsen, diakon, pušč.; Aurea (Zlata), dev.

20 Č Elija, prer.; Marjeta (Biserka) Antioh., dev. muč.

21 P Lovrenc, duh. c. uč. (4); Avrelij (Zoran), šk.; Daniel, prer.

22 S MARIJA MAGDALENA (Majda), spok.; DAN VSTAJE **Kapela**

23 N 16. NAVADNA (2); Apolonarij, šk. muč.
Prilika o ljulki med pšenico (Mt 13, 24—43)

24 P Kristina, dev. muč.; Boris, muč.

25 T JAKOB ST., apostol (2); Krištof, muč. **Dobrovnik**

26 S Joahim in Ana, starša DM (3); Valens, škof

27 Č Gorazd, Kliment, Naumin in tov (3); Natalija (Božena), muč.

28 P Viktor (Zmago) I. papež; Samson (Samo), škof

29 S Marta iz Betanije (3); Urban II., papež

30 N 17. NAVADNA (2), Peter Krizolog, škof, c. uč.
Prilika o zakladu in ribah (Mt 13, 44—52)

31 P Ignacij Lojolski, red. ust. (3);

- 1 T Alfonz M. Ligvorij, šk. c. uč. (3); Makabejski bratje, muč.
 - 2 S Evzebij, škof (4); Štefan (Venčeslav), papež
 - 3 Č Lidija, makedon. žena; Avguštin Kažotič, zagr. šk.
 - 4 P Janez M. Vianney, duh. (3); Perpetua, žena
 - 5 S Marijana Snežna (Snežana) (4); Agapit (Ljubo) muč.
-

6 N JEZUSOVA SPREMNITEV NA GORI (2); Pastor, muč.
Jezus se na gori spremeni (Mt 17, 1—9)

- 7 P Kajetan, duh. (4); Sikst II. p.; Donat (Darko), šk. muč.
 - 8 T Dominik (Nedeljko), red. ust. (3); Cirijak, muč.
 - 9 S Peter Faber, red.; Verijan (Jaroslav), muč.
 - 10 Č Lovrenc, diakon, muč. (2); Asterija (Zvezdana), muč.
 - 11 P Klara (Jasna), dev. (3); Tiburcij in Suzana, muč
 - 12 S Inocenc (Nevenko) XI. p.; Hilarij (Veselka), muč.
-

13 N 19. NAVADNA (2); Poncijan in Hipolit, muč.
Jezus hodi po morju (Mt 14, 22—33)

- 14 P Maximilj., Kolbe, muč. (4); Demetrij (Mitja), muč.
 - 15 T **MARIJINO VNEBOVZETJE (VELIKA MAŠA); Tarzicij, muč.;**
Apače, Grad, Turnišče,
 - 16 S ŠTEFAN OGR., kralj (4); ROK, spok. **Cezanjevci, Dokležovje**
 - 17 Č Hijacint Polski, red.; Liberat (Svobodan), opat
 - 18 P Helena (Alenka, Jelka), ces.; Florij (Cvetko), muč. **Pertoča**
 - 19 S Janez Eud., red. ust. (4); Marijan, pušč.
-

20 N 20. NAVADNA (2); Bernard, opat, c. uč.
Vera kananejske matere (Mt 15, 21—28)

- 21 P Pij X. p. (3); Fidel (Delko), muč.; Baldvin, kr.
 - 22 T Devica Marija, Kralj. (3); Sigfrid (Zmago), škof
 - 23 S Roza Lim., dev. (4); Klavdij, muč.; Filip Ben., red.
 - 24 Č Jernej, apost. (2); Emilija, red.; Avrea (Zlata), muč.
 - 25 P Ludvik IX. fr. kr.; Patricija, dev.; Jožef Kalasanc, duh. (4)
 - 26 S Ivana Elizab., red. ust.; Rufin, škof
-

27 N 21. NAVADNA (2); Monika, mati sv. Avguštin
Jezus obljubi Petru prvenstvo (Mt 16, 13—20)

- 28 P Avguštin, škof c. uč. (3); Hermes, muč.
- 29 T Mučeništvo Janeza Krstnika (3); Sabina, muč.
- 30 S Feliks (Srečko), muč., Gavidencija (Veselka), muč.
- 31 Č Rajko (Rajmund), red.; Pavlin, škof

- 1 P Egidij (Tilen), opat Tamára, muč.; Verena, dev.
2 S Antonin, muč.; Maksima, muč.

3 N 22. NAVADNA (2); ANGELSKA; Gregor Vel. papež
Hoja s križem za Kristusom (Mt 16, 21—27)

- 4 P Rozalija, dev.; Ida, spok.; Mojzes, prer.
5 T Lovrenc Justiniani, škof; Viktorin, škof, muč.
6 S Petronij (Petra), šk.; Makarij (Blaženko), muč.
7 Č Marko Križevčan, muč.; Regina, dev. muč.
8 P **MARIJINO ROJSTVO** (Mala maša) (2); Hadrijan, muč. **Tišina**
9 S Peter Klaver, red.; Dorotej in Gorgonij, muč.

10 N 23. NAVADNA (2); Otokar, redovnik
Jezus naroča spravljalivost (Mt 18, 21—35)

- 11 P Emilijan (Milan, Milko), škof; Erntruda (Erna), dev.
12 T Gvido, spok., Tacijan (Tihomil), muč.
13 S Janez Zlatousti, šk. c. uč. (3); Mavriliij, škof
14 Č **POVIŠANJE SV. KRIŽA** (2); Notburga, dev. **Črensovci, Križevci**
15 P Žalost. Mati božja (Dolores) (3); Melita, muč.
16 S Kornelij, p. in Ciprijan, šk., muč (3); Ljudmila, kneg.

17 N 24. NAVADNA (2); Rane sv. Franciška
Prilika o neusmiljenem hlapcu (Mt 18, 21—35)

- 18 P Jožef Kupert., duh.; Irena (Miroslava) in Zofija (Sonja), muč.
19 T Januarij, šk. muč. (4); Emilija (Milica), red.
20 S Suzana (Lilija), muč. Vincenc, opat; Kandida (Svetlana), muč.
21 Č Matej (Božidar), apost. in evang. (2); Jona, prer.
22 P Tomaž (Tomislav), šk.; Kandid (Žarko), muč.
23 S KVATRE, Marta, dev. muč.; Paternij (Domogoj), škof

24 N 25. NAVADNA (2); Marija rešit. jetnikov
Prilika o delavcih v vinogradu (Mt 20, 1—16)

- 25 P Avrelija (Zora, Zarika), dev.; Sergij, škof
26 T **KOZMA IN DAMIJAN**, muč. (4); Nil, opat **Kuzma**
27 S Vinko Pav., duh. (4); Hilda, devica
28 Č Venčeslav, muč. (4); Heliidot (Sončika), muč.
29 P Mihael (Boživoj, Gabrijel, Rafael, nadangeli) (2);
30 S Hieronim (Jerko), duh. c. uč. (3); Zofija (Sonja), spok.

**1 N 26. NAVADNA (2) ROZNOVENSKA, Terezija DJ, devica
Prilika o neenakih sinovih (Mt 21, 28—52)**

- 2 P Angeli varuhi (3); Teofil (Bogoljub), spok.
 - 3 T Evald, muč.; Kandid (Žarko), muč.
 - 4 S Frančišek Asiški, red. ust. (3); Petronij, škof
 - 5 Č Marcelin, šk.; Placid (Blaga), red.; Flavija, muč.
 - 6 P Bruno, red. ust. (4); Renato, škof
 - 7 S Rožnov. Mati božja (3); Marko I., papež
-

**8 N 27. NAVADNA (2); Demetrij (Mitja), muč.
Prilika o hudobnih vinograd. (Mt 21, 33—43)**

- 9 P Janez Leonar. duh. (4); Dioniz, šk. muč.; Abraham, očak
 - 10 T Frančišek Borgia, red.; Hugolin, muč.
 - 11 S Emilijan (Milan), šk.; Aleksander, šk.; Celina, spok.
 - 12 Č Maksimiljan Celj., šk. (3); Edvin, kr.; Serafin, red.
 - 13 P Edvard, kralj, Koloman, muč.
 - 14 S Kalist I. p. muč. (4); Gaudencij (Veselko), šk. muč.
-

**15 N 28. NAVADNA (2); Terezija (Zinka) Vel., dev. c. uč.
Prilika o kraljevi svatbi (Mt 22, 1—14)**

- 16 P Marjeta M. Alakok, dev. (4); Hedvika, red.
 - 17 T Ignacij Antioh., šk. muč. (3); Rudolf, šk.
 - 18 S Luka, evang. (2); Julijan, pušč.
 - 19 Č Pavel od Križa (4); Izak in kanad, muč.
 - 20 P Irena (Miroslava), muč.; Vendelin, op. Suzana, muč.
 - 21 S Uršula, dev. muč.; Hilarion (Veselko), opat
-

**22 N 29. NAVADNA (2); MISIJONSKA; Marija Saloma, žena
O davčnem denarju (Mt 22, 15—21)**

- 23 P Janez Kapistran, duh. (4), Severin, škof
 - 24 T Anton M. Claret, šk. (4); Martin, opat
 - 25 S Krizant in Darija, muč.; Krišpin, muč.
 - 26 Č Lucijan (Svitomir), muč.; Amand (Ljubo), škof
 - 27 P Vincenc (Zmago) in Sabina, muč.; Frumencij, škof
 - 28 S Simon in Juda Tadej, ap. (2); Cirila, muč.
-

**29 N 30. NAVADNA (2); ŽEGNANJSKA; Narcis, škof
Največja zapoved (Mt 22, 34—40)**

- 30 P Alfonz Rodr., red.; Marcel, muč.
- 31 T Volbenk (Bolfenk), škof; Kvintin, muč.

1 S VSI SVETI (1); DAN MRTVIH

- 2 Č Spomin vseh vernih rajnih (1); Marcijan, pušč.
 3 P Viktorin Ptujski, šk. muč. (4); Just, muč.; Silvija, spok.
 4 S Karel (Drago) Boromej.; šk. (3); Vital (Živko), muč.

5 N 31. NAVADNA (2); ZAHVALNA; Emerik (Mirko), knez Jezus obsoja farizeje (Mt 23, 1—12)

- 6 P Lenart, opat, Sever, škof
 7 T Ernest, opat, Engelbert, škof
 8 S Bogomir (Mirko), škof; Deodat (Bogdan), papež
 9 Č Posv. later. bazilike (2); Teodor (Božidar), muč.
 10 P Leon Vel., p.c. uč. (3); Andrej Avelin., duh.
 11 S MARTIN (DAVORIN), škof; Menas, pušč. **Kobilje, Martjanci**

12 N 32. NAVADNA (2); Jozafat Kunčevič, šk. muč. Pametne in nespametne device (Mt 25, 1—13)

- 13 P Stanislav Kostka, red. (4); Didak, red.
 14 T Nikolaj Tavelič, muč.; Lovrenc, škof
 15 S Albert Vel., šk. c. uč. (4); Leopold, knez
 16 Č Jedrt (Jerica), red. (4); Marjeta (Biserka), red.
 17 P Elizabeta, red. (3); Hilda, opatinja
 18 S Posv. bazilik sv. Petra in Pavla (4); Roman, diakon, muč.

19 N 33. NAVADNA (2); Narsej, škof Prilika o talentih (Mt 25, 14—30)

- 20 P Edmund, kralj, Feliks (Srečko) Valois, red.
 21 T Marijino darov. (Marica) (3); Albert, škof
 22 S Cecilija, dev. muč. (3); Filemon, muč.
 23 Č Kolumban, op. (4); Klemen (Milojka), p. muč.
 24 P Krizogon Ogl., muč.; Flora (Cvetka), dev.
 25 S KATARINA ALEKS., dev. muč.; Erazem, muč. **Lendava**

26 N JEZUS KRISTUS, KRALJ (VLADAR) VESOLJSTVA O poslednji sodbi (Mt 25, 31—46)

- 27 P Virgil, ap. Karantanije; Valerijan, oglej. škof
 28 T Gregor III., p.; Jakob de Marchia, duh.
 29 S Saturnin, muč.; DAN REPUBLIKE
 30 Č Andrej, ap. zavet. marib. škofije (1); Justina, dev.

- 1 P Natalija (Božena), spok.; Ananija, muč.
2 S Bibijana (Živka), muč.; Blanka, spok.

**3 N 1. ADVENTNA (1); Frančišek Ksaver, duh.
Opomin k čuječnosti (Mr 13, 33—37)**

- 4 P Barbara, dev. muč.; Janez Damaščan, duh. c. uč.
5 T Saba (Sava), opat; Gerald iz Brage, spok.
6 S NIKOLAJ (MIKLAVŽ), šk. (3); Apolonarij, muč.
Dolenci, M. Sobota
7 Č Ambrož, šk. c. uč. (3); Agaton, muč.
8 P **BREZMADEŽ, SPOČETJE DEV. MARIJE (Mirijam) (1)**
9 S Peter Fourier, red.; Valerija, muč. Abel, očak

**10 N 2. ADVENTNA (1); Melkiad, papež, muč.
Janez Krst. pripravlja Jezusu pot (Mr 1, 1—8)**

- 11 P Damaz I., p. (4); Daniel (Daniela), pušč.
12 T Ivana Fr. šantalska, red. (4); Amalija, muč.
13 S Lucija (Lučka), dev. muč. (3); Jošt. spok.
14 Č Janez od Kr., duh. c. uč. (3); Spiridion (Dušan), šk.
15 P Kristina, dev., Marija di Rosa, red. ust.
16 S Albina, dev. muč.; Adelhajda (Alice), cesarica

**17 N 3. ADVENTNA (1); Lazar iz Betanije
Janez Krst. pričuje o Jezusu (Jan 1, 6—8, 19—20)**

- 18 P Teotim in Bazilijan, muč.; Gracijan, šk.
19 T Urban V. papež; Tea, muč.
20 S Evgenij in Makarij, muč.; Dominik (Nedeljko), op.
21 Č Peter Kanizij, duh. c. uč. (4); Severin, šk.
22 P Demetrij (Mitja), muč.; Frančiška (Branka), red.
23 S KVATRE; Janez Kan., duh. c. uč. (4); Viktorija, muč.

**24 N 4. ADVENTNA (1) SVETI VEČER; Adam in Eva
Angel oznani Jezus. rojstvo (Lk 1, 26—38)**

- 25 P BOŽIČ, GOSPODOVO ROJSTVO (1); Anastazija, muč.**
26 T ŠTFAN, PRVI MUČ. (2); Zosim, papež
27 S Janez Evang., apost. (2); Fabiola, spok.
28 Č Nedolžni otroci, muč. (2); Kastor, muč.
29 P Tomaž (Tomislav), šk. muč. (4); David, kralj
30 S Rajner, škof; Evgen, škof

**31 N SV. DRUŽINA; IZSELJENSKA; Silvester, papež
Jezusovo darovanje v templju (Lk 2, 22—40)**

NAŠE RAJŠTARJEVO PRISILJE

Na 1. januarju 1941 je bilo v Sloveniji 1.100.000 prebivalcev, od tega 700.000 prebivalcev slovenskega prostora in 400.000 prebivalcev nemškega prostora. Če bi se 10.000.000 prebivalcev nemškega prostora selilo v Slovenijo, bi Slovenija imela 1.100.000 prebivalcev, kar bi bilo enako številu prebivalcev nemškega prostora. Če bi se 100.000 prebivalcev nemškega prostora selilo v Slovenijo, bi Slovenija imela 1.100.000 prebivalcev, kar bi bilo enako številu prebivalcev nemškega prostora. Če bi se 1.000.000 prebivalcev nemškega prostora selilo v Slovenijo, bi Slovenija imela 1.100.000 prebivalcev, kar bi bilo enako številu prebivalcev nemškega prostora.

Na 1. januarju 1941 je bilo v Sloveniji 1.100.000 prebivalcev, od tega 700.000 prebivalcev slovenskega prostora in 400.000 prebivalcev nemškega prostora. Če bi se 10.000 prebivalcev nemškega prostora selilo v Slovenijo, bi Slovenija imela 1.100.000 prebivalcev, kar bi bilo enako številu prebivalcev nemškega prostora. Če bi se 100.000 prebivalcev nemškega prostora selilo v Slovenijo, bi Slovenija imela 1.100.000 prebivalcev, kar bi bilo enako številu prebivalcev nemškega prostora. Če bi se 1.000.000 prebivalcev nemškega prostora selilo v Slovenijo, bi Slovenija imela 1.100.000 prebivalcev, kar bi bilo enako številu prebivalcev nemškega prostora.

Na 1. januarju 1941 je bilo v Sloveniji 1.100.000 prebivalcev, od tega 700.000 prebivalcev slovenskega prostora in 400.000 prebivalcev nemškega prostora. Če bi se 10.000 prebivalcev nemškega prostora selilo v Slovenijo, bi Slovenija imela 1.100.000 prebivalcev, kar bi bilo enako številu prebivalcev nemškega prostora. Če bi se 100.000 prebivalcev nemškega prostora selilo v Slovenijo, bi Slovenija imela 1.100.000 prebivalcev, kar bi bilo enako številu prebivalcev nemškega prostora. Če bi se 1.000.000 prebivalcev nemškega prostora selilo v Slovenijo, bi Slovenija imela 1.100.000 prebivalcev, kar bi bilo enako številu prebivalcev nemškega prostora.

ZAPISKI

1. P. N. ...
2. P. ...

3. P. ...
4. P. ...
5. P. ...
6. P. ...
7. P. ...
8. P. ...

9. P. ...
10. P. ...
11. P. ...
12. P. ...
13. P. ...
14. P. ...
15. P. ...
16. P. ...

17. P. ...
18. P. ...
19. P. ...
20. P. ...
21. P. ...
22. P. ...
23. P. ...

24. P. ...
25. P. ...
26. P. ...
27. P. ...
28. P. ...
29. P. ...
30. P. ...

31. P. ...

Naše najstarejše pesmi

Že v lanskih Stopinjah smo na kratko govorili o značaju ter starosti prekmurskih cerkvenih pesmaric in v podobi pokazali začetek velikonočne pesmi. Ker so te častitljive pesmi živele med nami več stoletij, je vredno, da spoznamo vsaj nekatere izmed njih. Tako bomo videli, v kakem jeziku so peli naši davni predniki in kaj je pela v cerkvi, pa tudi doma — nekoč vsa krščanska Evropa. Saj so prvotne krščanske — katoliške pesmi prevzeli tudi protestanti, pri nas evangeličani ali luterani. V vsakem letniku moremo objaviti le eno ali dve pesmi, vendar bomo tako skušali prikazati njihove značilnosti od najstarejših dosegljivih časov do danes, katoliške in evangeličanske.

Tu objavljamo staro **božično pesem**, nastalo v latinščini že pred 15. stoletjem: *Dies est laetitiae* — Ta dan je vsega veselja. Pesem poudarja Marijino deviško materinstvo in Jezusovo božansko naravo, resnico, da sta v Jezusu združeni božja in človeška narava. Že latinski pesnik je s podobo luči, ki neovirano sije skoz steklo, ponazóril deviško rojstvo iz Marije. Slovenski neznani pesnik pa je v prevodu, gotovo že v 15. stoletju z isto podobo prikazal večno rojstvo Sina iz Očeta: Kakor sončni žarki navidez nič ne zmanjšajo sončne svetilnosti, prav tako tudi Bog Oče večno rodi Sina, ne da bi to rojstvo kakorkoli okrnilo eno in isto božjo naravo, ki živi v obeh osebah (po M. Smoliku, *Odmev verskih resnic* . . .)

Pesem so zgodaj prevedli tudi v nemščino in druge jezike. Primož Trubar je objavil stari katoliški prevod v pesmarici *Ene duhovne peisni* 1563 in še ponovno. Iz protestantskih knjig so jo prevzeli naši katoliški prireditelji pesmaric v 17. stoletju. Slovenska priredba je prišla tudi k hrvaškim kajkavcem ter jo najdemo v njihovih rokopisih. V naši martjanski pesmarici iz 17. stoletja jo najdemo v obliki, v kakršni jo tu ponatiskujemo, seve z našimi črkami in zavoljo razumljivosti prirejeno jezikovno. Sklepamo, da je ta oblika pesmi nastala ali po tiskani slovenski protestantski ali celo po starejši, nenatisnjeni katoliški.

Ete den je vsega veselja . . .

1. Ete den je vsega veselja,
Devica je rodila
pravoga sina Božjega:
po njem Deiva osta,
našega ohranitela,
Nebeskoga stvoritela,
Angelskoga kralja.
Što je čul glasa takvoga,
da Deiva porodi sina,
čuda nei vekšega.
2. Či je mati postala,
svega oča rodila,
stvar svega stvoritela,
Devica je doila . . .
Devica odbrana,
pri Bogi si milost naišla,
ko je Eva zgubila,
od tebe Bog človekom posta,
ki nas pekla mentuva,
boidi Bogu hvala.
3. Kak sunce čres steklo preide
te se steklo ne stere,
glih ravno tak rodjen je
Jezuš od Marije.
Kak svetlost od svetlosti ide,
sunce pusti svetlost sebe,
vseli v njem ostane,
tako Bog pride od Boga,
oča Bog porodi sina,
znami vsegdar prebiva.
4. Pravi Bog je brez Matere
porodjen od oča,
pravi človik brez oča,
rodjen je od Device,
preprosto je povian,
v jaslice je položen,
pred neimo živino,
osel ga je kместo spoznal,
volek ga je poslušal,
mi ga takaj hvalimo.
5. Hvala boidi ocu Bogu,
ki nam se je smiloval,
svega nam je sina poslal
i od vruga mentoval
i hvaleni sin Boži,
vreiden si hvale i čésti,
kaj si nas tako lubil,
za nas si svo krv preleal,
nam si Nebeski orsag dál
i k njemu pot pokazal. Amen.

OPOMBE: Jezik nam je docela razumljiv,
le starih glagolskih oblik preteklega časa
ne poznamo: osta = je ostala; mentuva
= je rešil; — ko = katero; posta = je
postal; svega = svojega; takaj = tudi,
enako.

Župnija Sv. Benedikta v Kančevcih

Ko bi nam župnija Sv. Benedikta ne bila dala ničesar drugega kakor samo Ivanocuja, prekmurskega Slomška, bi bilo dovolj, da jo opišemo v Stopinjah.

Če se peljemo iz Sobote proti Martjancem in od tam skozi Sebéborce in Andrejce, nas bo cesta kmalu pripeljala do cerkve sv. Benedikta. Danes se župnija uradno imenuje Kančevci, a ljudstvo imenuje cerkev s šolo in župniščem »Bedenik« in svojo župnijo »bedeničko« župnijo. Tega poimenovanja se bomo držali v tem članku tudi mi.

Bedenički breg (573 m) je, lahko rečemo, najlepše razgledišče v Prekmurju. Takoj po dežju ali pozimi, ko je zrak čist, lahko opazuješ avstrijske hribe prek Kleka, Sv. Ane do Gleichenberga, vidiš Pohorje, Konjiško goro, Boč, Donačko goro in gledaš prek na Ogrsko na vasi v dolini ob Krki, da nití ne govorimo o bližnjih krajih, o Soboti, Kápeli in o Slovenskih goricah.

Obseg bedeničke župnije

Glede na ozemlje je zdaj bedenička župnija največja v Prekmurju, glede na število katoliških vernikov pa najmanjša. V 21 vaseh je bilo leta 1956 246 domov (katoliških ali na pol katoliških) in 728 katoliških vernikov. Vsi drugi so pripadniki augsburške veroizpovedi (evangeličani — luterani) in helvetske veroizpovedi (kalvinci). Stanje nam nekoliko osvetli naslednja razpredelnica. Vseh prebivalcev je bilo leta 1956 4.976, od teh katoličanov:

Kraj	Število katol. domov	Število katol. preb.
1. Kánčevci z Bedenikom	2	7
2. Andrėjci	19	73
3. Bérkovci	2	3
4. Bókrači	11	53
5. Čikéčka vas	12	24
6. Dománjševci	18	57
7. Fókovci	15	36
8. Ivánjševci	3	7
9. Ivánovci	12	49
10. Košárovci	1	1
11. Krnci	5	12
12. Kukeč	23	70
13. Kúšťanovci	7	25
14. Lončárovci	2	6
15. Pánovci	5	10
16. Pordášinci	1	1
17. Prosenjákovci	36	113
18. Rátkovci	2	3
19. Selo	56	145
20. Središče	2	4
21. Vučja gomila (deloma)	12	29
Skupaj	246	728

Sedanje stanje z dne 1. januarja 1977: Vseh prebivalcev 3486, od teh 811 katoličanov.

V bedenički župniji živijo torej katoličani pomešani med evangeličani in kalvinci. Verniki pa se razlikujejo tudi po jeziku. V Domanjševcih, Prosenjakovcih, Čikečki vasi in še v nekaterih obmejnih vaseh je materin jezik tudi madžarski.

Obseg bedeničke župnije ni bil vedno enak. Cerkvi v Domanjševcih in Selu sta tako stari, da se ta dva kraja že pred reformacijo omenjata kot samostojni župniji. Leta 1560 je bival v kraju Damokosfalva (narečno ime za Domanjševce) župnik Gregor Basyka, leta 1714 pa je bival tam kalvinški duhovnik. Leta 1698 so Domanjševci pripadali k župniji Hodoš, kjer je takrat že 50 let pastiroval Nikolaj Szakony, rojen na Hodošu, takrat star 75 let, evangeličanske vere. Ko je cerkev na Hodošu leta 1826 pogorela in bila prepuščena razpadanju, je župnik iz Krčice (Kerca na Madžarskem) soupravljal tudi župniji Velemér in Hodoš in z njim tudi Domanjševce. Po prvi svetovni vojni so Domanjševci skupaj s kraji Lončarovci, Ivanjševci in Središče pripadli k bedenički župniji.

Nekaj časa je spadala k bedenički župniji tudi podružnica sv. Križa (Križevci), kot nam pove vizitacijski zapisnik iz leta 1627.

V vizitacijskem zapisniku iz leta 1778 se omenja v bedenički župniji tudi naselje Dolina, ki pa zdaj spada k sebeščanski župniji.

Starost bedeničke župnije

Vizitacijski zapisnik iz leta 1698 pravi o bedenički cerkvi, da so jo postavili nekdanji ali starodavni katoličani: »*a b antiquis catholicis aedificata ...*«. Ali je poudarek na »starodavni« ali pa na »katoličani«? Zdi se, da je vizitator hotel s tem podčrtati oboje, da je bedenička cerkev (kakor tudi župnija!) starodavna in da mora pripadati katoličanom, ker so jo v času vizitacije (leta 1698) še zmeraj upravljali evangeličani.

Ko je opat Štefan Kazó leta 1698 končal vizitacijo župnij v soboški dekaniji, ki se je takrat imenovala *Tótság* — Slovenska okroglina, je med drugimi opazkami zapisal tudi naslednjo: »V tem distriktu (namreč Slovenski okroglini — op. J. S.) imajo drugoverci — nekatoličani v svoji lasti samo dve župniji, in sicer hrib sv. **Benedikta** in hrib sv. **Trojice** (*Nédela* — Gor. Petrovci — op. J. S.)«.

Zemljiška gospoda pri *Nédeli* in *Bedeniku* ni prestopila v katoliško cerkev, ampak se je držala a gsburške veroizpovedi, zato so v tej veri ostali tudi njihovi podložniki.

Leta 1731 je prišel gyórski škof Fülöp Lajos Sinzendorf k Sv. Juriju v Prekmurju in tam posvetil cerkev. Ko je zvedel, kakšno je versko stanje v župnijah Slovenske okrogline, se je obrnil na cesarja Karla III, s prošnjo, naj posreduje, da se katoličanom vrnejo cerkve pri *Nédeli*, *Bedeniku*, v *Selu* in na *Hodošu*, ki so jih kljub zakonu iz leta 1681 in karolinski resoluciji iz leta 1731 neupravičeno imeli v lasti evangeličani ali kalvinci.

Prevzem cerkvenih ključev pri *Bedeniku* so opravili s posredovanjem vojaštva, in sicer brez večjega odpora. »Najdalje«, tako piše anonimni pisec, »je živel evangeljska cerkev pri Sv. Benediktu (Kančevci), katero so ženske branile, a vojaki se niso hoteli boriti proti ženskam. Ta cerkev je bila do leta 1730 (pravilno: do konca leta 1732 — op. J. S.) v posesti

evangeličanov. Potem ni bilo v naši krajini nobene evangeljske cerkve« (Evangeličanska veroučna knjiga za otroke in družine, Sóbota 1957, 68).

Bedenička cerkev se prvič omenja v listini iz leta 1208. S to listino podeljuje ogrski kralj Andrej II. Nikolaju, grofu iz Železnega in njegovim dedičem zaradi velikih zaslug, ki si jih je pridobil za kralja, zemljišče Lindwo (Gornjo Lendavo). V listini so zapisane meje tega zemljišča in je omenjena tudi cerkev sv. Benedikta.

Po vsej verjetnosti je bila pri Bedeniku tudi benediktinska opatija. O tej piše Košič v Starinah naslednje: »Gda se je v Evropi vse gibalno na oslobodenje groba Kristušovoga z poganskih rok, so mnogi bogati gospodje in peneznati tržci svoje grunte nekaj cerkvam zapisali, nekaj pa kloštrom, ar so nej več mislili nazaj priti. V tom romarskom časi se je osnovala na našem Slovenskom opatija Borchy pri sv. Benedeki z poročila Hartnida od Radgone (1093), štere popolno dovršenje zvün cerkve dozidane je zastavila okolnost, da so ete krajine od Stajera nazaj k vogrskomi orsagi spadnile (1164)«.

Kanoniki gyórske, pozneje pa sombotelske škofije, so še v prejšnjem stoletju nosili častni naslov opata »de Borchy«.

Množica na novi maši 1971

Tudi v prošnji za priključitev Prekmurja mariborski škofiji, ki sta jo 8. septembra 1958 dekanijska urada Lendava in Sóbota naslovila na Sveti sedež, je v zgodovinskem pregledu cerkveno-upravnega položaja Prekmurja omenjena benediktinska opatija »de Borchy«, ki jo »lokalizirajo k Sv. Benediktu v Kančevcih«.

Ko Ivanocy opisuje starinske cerkve v soboški dekaniji, pravi o bedeniški cerkvi: »Tu nisem našel nobene sledi o starinskosti, kljub temu pa je upravičena trditev, da je bedeniška župnija ena izmed najstarejših v dekaniji. Sedanja cerkev je popolnoma nova stavba, a tudi prejšnja ni bila starinska, saj nisem našel na njej nobene sledi starinskosti razen dveh zvonov, ki sta iz 17. stoletja in ulita v Gradcu« (Vázlatok a régmult korból IV., v: Szombathelyi ujság 7—1900, 12, str. 9).

Če je vizitator leta 1698 zapisal, da je bedeniška cerkev pozidana od nekdanjih katoličanov, ne smemo cerkve iz leta 1698 istovetiti s cerkvijo, ki se omenja leta 1208. Današnja bedeniška cerkev je bila leta 1896 temeljito prenovljena na podlagi stare cerkve. Morda je sedanja cerkev že tretja na tem mestu, kar ni čudno, če pomislimo na tatarske vojne pohode. O márkovski ali čepinski cerkvi je npr. izrecno povedano, da je bila leta 1698 krita s slamo, in sicer od tistega časa, ko so jo Tatari požgali. Podobna usoda je lahko zadela tudi bedeniško cerkev.

Domačin evangeličan pozdravlja novomašnika Franca Kodila

Vizitacijski zapisnik iz leta 1778 bedeniško cerkev takole opisuje:

»Cerkev je podolgovata in četverkotna, pozidana iz kamna in opeke, krita s hrastovimi škodlami in lahko sprejme približno 700 ljudi. Je v dobrem stanju in samo blagoslovljena v čast sv. opatu Benediktu. Slovesnost proščenja je vedno na Benediktovo na stroške župljanov in cerkve ... Zvonik je znova pozidan, krit s pločevino. V njem visita dva zvana (o teh govori Ivanocy — op. J. S.), prvi ima 3 cente, drugi pa dva (stari cent je 56 kg — op. J. S.). Večji je posvečen sv. Mihaelu leta 1679, manjši pa leta 1668 v čast Device Marije. Posvetil ju je graški škof.«

Novomašnik s svojimi ob Ivanocyjevem grobu

Bedeničke podružnice

1. **Selo** (o selanski kapeli gl. Stopinje 1977, str. 59—68 in 81).

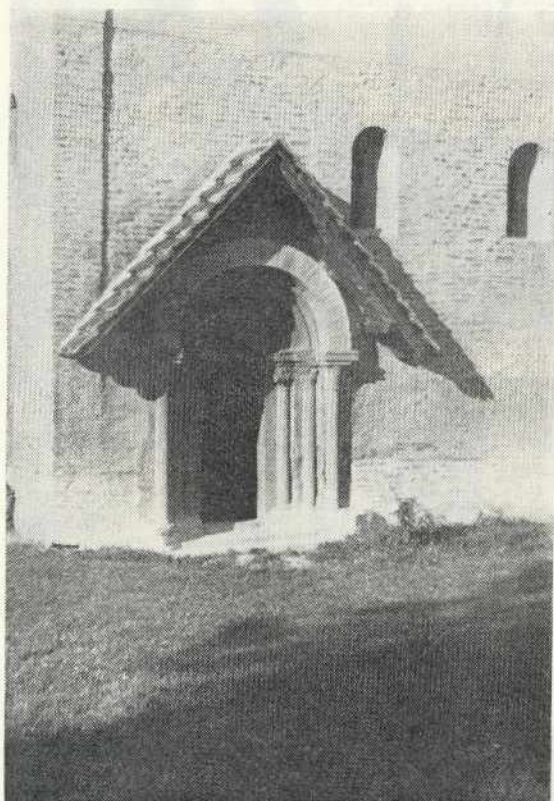
2. Domanjševci

Omenili smo že, da so Domanjševci šele po prvi svetovni vojni pripadli k bedenički župniji. I. Zelko dokazuje, da je cerkev sv. Venceslava, ki jo omenja listina iz leta 1208, istovetna z današnjo cerkvijo v Domanjševcih ali z njeno predhodnico.

Domanjševska cerkev

V listini iz leta 1208 se Domanjševci omenjajo pod imenom Muncu (izg. Monko). Oblika Monko je skrajšana oblika imena Domonko, madžarsko Domonkos, slovensko Dominik. V listini iz leta 1208 je ob zemljišču Monko omenjen sv. Venceslav, od katerega je potekala meja gornjelendavskega zemljišča. Tudi med madžari je bilo razširjeno češčenje sv. Venceslava, saj so pri pokristjanjevanju Madžarov v znatni meri sodelovali češki misijonarji. Vse prekmursko ozemlje je skoraj sto let pripadalo k zagrebški škofiji (1094—1178). V tistem času je bil češki vpliv močan (prvi zagrebški škof je bil Ceh, po imenu Duch), zato se nam nehote vsili misel, da je cerkev sv. Venceslava v Domanjševcih nastala prav v času, ko je to področje cerkveno upravljal Zagreb.

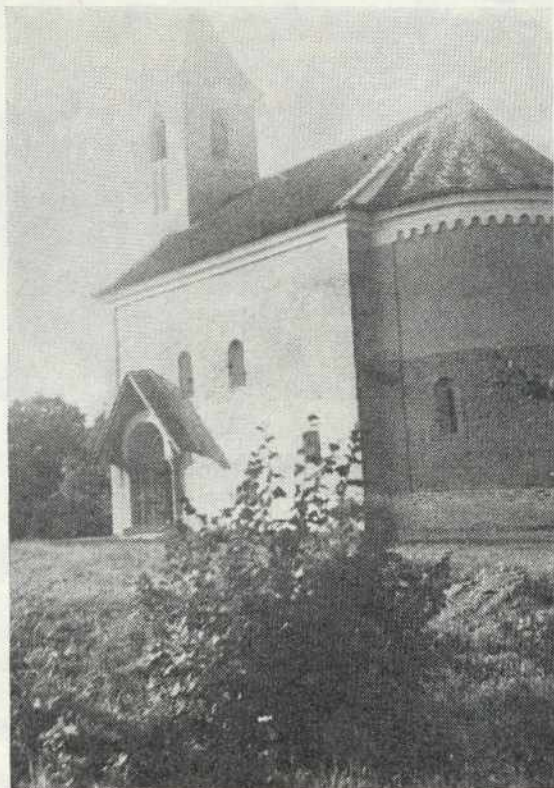

Portal in romanska okna na južni strani cerkve

Domanjševska cerkev (kapela) stoji na majhni vzpetini nad večjo panonsko obcestno vasjo v dolini Krčice, le za dober streljaj od madžarske meje. Še pred leti je bila cerkvica skoraj neopažena, zdaj pa, ko je spomeniško varstvo poskrbelo za njeno temeljito obnovo, se je pokazala s takimi posebnostmi, da jo po pravici prištevamo med naše najpomembnejše spomenike.

Marijan Zadnikar pravi, da je domanjševska kapela romanska stavba iz 13. stoletja in se odlikuje po treh posebnostih: prva posebnost, da ima pred zahodno fasado zidan zvonik, ki je sočasen s cerkvijo, ki ga druge

cerkve v tem času pri nas še niso imele. Druga posebnost je s stebriči bogato zasnovan vhod v južni steni, ki ima z rastlinsko in živalsko motiviko okrašene kapitole in relief leva, ki predstavlja kraljevsko oblast. Tretja značilnost: pevskega koru podobna empora (z loki ograjen vzvišen prostor v cerkvi), na kateri je tedanji lastnik cerkve kot zemljiški gospod bil pri maši, da se je razlikoval od vernikov.

Obnovljena južna stran

V nemirnem razdobju 16. in 17. stoletja je bila kapela zelo poškodovana in skoraj opustela. Tedaj je tudi izginilo svetniško ime prvega zavetnika kapele sv. Venceslava. V letih 1698 in 1714 je bila kapela posvečena Marijinemu rojstvu, leta 1758 Rešnjemu telesu, med vojnoma 1918 do 1941 pa Marijinemu vnebovzetju.

3. Kuštanovska kapela

Leta 1716, torej v času, ko so bedeniško župnijo še upravljali evangeličani, so postavili v Kuštanovcih kapelo v čast sv. Martinu, škofu. Po Zelvokovih ugotovitvah so evangeličani v Prekmurju še v prvih desetletjih 18. stoletja nadaljevali dušnopastirsko prakso katoliške Cerkve glede zakramentov, češčenja Marije in svetnikov. To je bilo potrebno poudariti, da bomo razumeli, zakaj so evangeličani leta 1716 postavili kapelo v čast svetniku.

Bedenička cerkev in župnišče

Vizitacijski zapisnik iz leta 1778 opisuje kapelo v Kuštanovcih takole: Podružnica Kuštanovci z javno kapelo. Postavljena je bila pred dvainšestdesetimi leti in sicer na stroške Kuštanovčarjev. Ima podolgovato obliko in je podobna skednju, saj je postavljena iz lesa in krita s slamo. Lahko sprejme približno 300 oseb. Je v bednem stanju, blagoslovljena in postavljena v čast sv. Martinu, škofu. Proščenje se obhaja na isti dan, ko je god sv. škofa Martina, in sicer na stroške kuštanovske občine. V njej je samo en oltar, postavljen od iste občine v čast sv. Martinu, vendar je brez avtentičnega portátila (štirioglata kamnita plošča, v katero so vzdani drobci kosti sv. mučenec s škofovim podpisom — op. J. S.) in brez okrasja. Kapela nima zakristije ne kora, ima pa preprosto hrastovo prižnico. Kapele nima klopi in tudi nobenega stolpa. Zvon visi na posebnem visokem lesenem ogrodju, ki stoji pred kapelo. Zvon, posvečen od sekovskega škofa v čast sv. Martinu, tehta približno 90 liber (libra je bila utežna enota 300—500 g — op. J. S.). Okrog kapele se razprostira pokopališče, blagoslovljeno in obdano z leseno ograjo. Ker je bila ta kapela najdena v tako slabem stanju, da v njej ni mogoče dostojno opraviti božje službe, je vizitator ob tej kanonični vizitaciji strogo zabičal, naj se v njej tako dolgo ne opravlja božja služba, dokler ne bodo omenjeni podružnični verniki popravili s trdnim materialom vsaj svetišča in dokler ne bodo pokrili kapele s škodlami ter jo znotraj primerno opremili ter okrasili.«

Nato opisuje isti zapisnik skromno opravo kapele od keliha do preprostege lesenega križa s korpusom. Ključar kapele je bil Jurij Rituper; njegova dolžnost je bila prinašati luč, prižigati sveče in zbirati denar za tekoče potrebe. Zvonar Nikolaj Ouček je dobival za zvonjenje od Kuštanovčarjev letno po 4 krajcarje na osebo, ob priliki pogreba pa 6 krajcarjev.

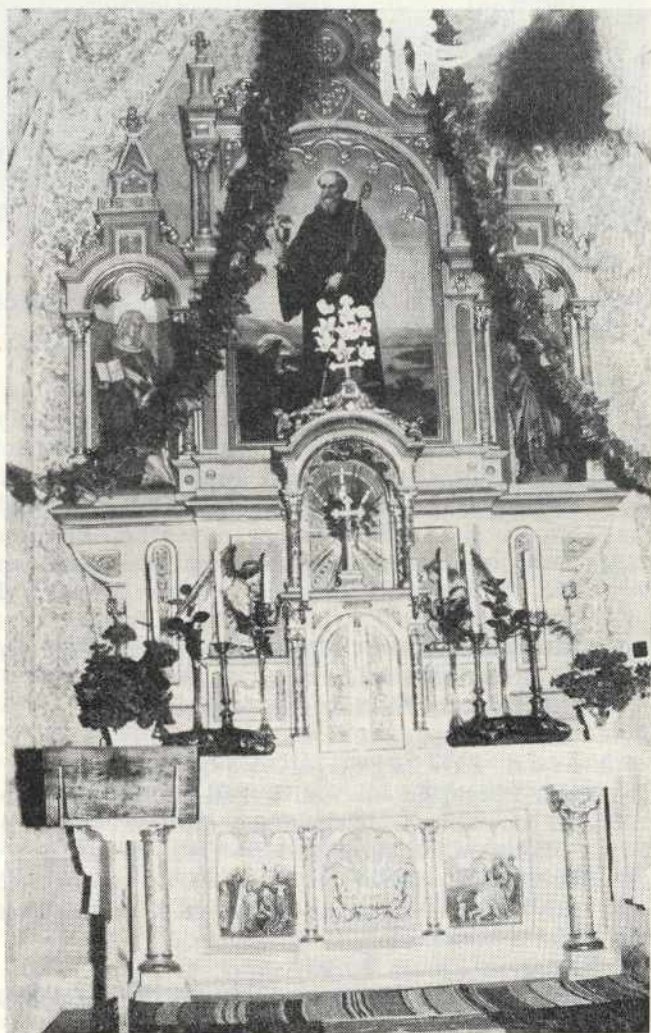
Bedenički župniki

Čeprav se bedenička cerkev omenja že leta 1208, nam po imenu ni znan noben bedenički župnik pred reformacijo.

1. Predikanti

- a) V **Selu**, kjer je bila samostojna župnija, kamor so spadali naslednji kraji: **Prosenjakovci**, **Čikečka vas**, **Fokovci**, (Habronak — leta 1627) in ena hiša iz **Vučje gomile**, se že leta 1599 omenja pastor, ki je plačeval 1 forint davka.

Leta 1627 je v Selu pastiroval Jurij Bošani, ki ga je 24. junija 1625 ordiniral kalvinski škof Štefan Pathai, a je kmalu prestopil na stran luteranov.

Glavni oltar v bedenički cerkvi

Leta 1670 je protestantski škof Szenczy Fekete, ko se je mudil na Tišini, ordiniral za pastorja v Selu Štefana Haleka.

Za prve katoliške vizitacije leta 1698 je bila selánska kapela in župnija še vedno v protestantskih rokah, a ni imela svojega pastorja. Božjo službo je opravljal protestantski učitelj—kantor (ludirector) Jurij Novak.

- b) Pri **bedenički cerkvi** je protestantska vizitacija 13. julija 1627 našla pastorja Mihaela Rakicsanyia, ki je bil komaj prejšnje leto nastavljen v bedeničko župnijo in je ostal tam 25 let.

Leta 1676 se je priselil iz Sela k Bedeniku pastor Štefan Halek. Lotil se je popravila bedeničke cerkve, predvsem stropa v svetišču in je oskrbel latinski napis, ki se v prevodu glasi: »Moja hiša je hiša molitve. Tudi božje cerkve, ki so jih postavili očetje, skušajo uničiti sinovi, ki so brez svetega spoštovanja. Božja beseda pa ostane na veke. V času službovanja prečastitega moža, gospoda Štefana Haleka je bila tudi obnovljena ta božja hiša v Gospodovem letu 1676.« Haleku je sledil Blaž Keresturi. Omenja ga vizitacija iz leta 1698.

Zadnji bedenički po imenu znani predikant je bil Štefan Sedonja, ki je moral proti koncu leta 1732 predati župnijo katoličanom. Umaknil se je v svoj vinograd na bližnjem griču in živel zasebno.

2. Katoliški župniki

Leta 1733 je tudi selánska kapela prešla v katoliške roke in je postala podružnica bedeničke župnije.

Prvi bedenički župnik po rekatolizaciji je bil

1. Nikolaj Barbély (1732—1741). Leta 1731 je bil še v gyórskem bogoslovju kot teolog moralke. Konec leta 1732 je nastopil duhovniško službo v bedenički župniji, kjer je ostal 9 let. Nato je bil 12 let župnik na Gornjem Seniku, eno leto v Martjancih, potem pa v Soboti. Bil je tudi dekan Slovenske okrogline. Od njega imamo prvi ohranjeni latinski vpis v bedeničko krstno knjigo: (1733 mense 8-bris Die 28 Baptisavi Joannem Flissar ex patre Francisco Flissar, matre Susana Droszt Patrino Stephano Panker, Matrina Eva Panker, Teste Rituper Stephano.) Dne 28. oktobra 1733 sem okrstil Janeza Flissarja, sina Franca Flissarja in Suzane Droszt. Botri Štefan Panker in Eva Panker. Priča Štefan Rituper.
2. Ivan Požgaj (1741—1759). K Benediktu je prišel kot novomašnik. Požgaj je bil tudi dekan Slovenske okrogline in je kot tak uredil in odpravil licenciatsko službo v dekaniji. Licenciat v Pužavcih, Nikolaj Miholič, se je leta 1756 sprijaznil s tem, da neha opravljati duhovniško službo in je odšel za kantorja-učitelja na Tišino. Dolénski licenciat se je še nekaj časa upiral, dokler ga niso naslednjega leta s silo izgnali. Kdaj in kje je Požgaj umrl, ni znano. Tudi ne vemo, kje je bil rojen. Verjetno je bil sorodnik Jurija Požgaja, ki se je rodil okrog leta 1727 v Soboti in je bil od leta 1757 župnik v Doléncih.

Duhovniki in bogoslovci na novi maši 1971 Sedijo: prof. Stanko Janežič, Janez Bejek, prof. Edi Kuhar, Franc Kodila, Anton Seruga, Ludvik Varga, Matija Rous Stojijo: Lojze Trunk, Tone Majc, Stanko Celec, Mirko Ružič, Ernest Kodila, Slavko Stefko, Ciril Kocbek, Jože Gomboc

3. Franc Kenessey (1759—1763). Leta 1758 ga še najdemo v seznamu györskih bogoslovcev, torej je tudi on prišel za župnika k Bedeniku kot novomašnik. Prvi njegov vpis v bedeniško matično knjigo je poroka 22. maja 1759, zadnji njegov vpis pa je 28. januarja 1763 »Franca Kenessey, tukajšnjega župnika so razbojniki leta 1763 ponoči v župnišču zabodli, potem ko so se splazili skozi okno. Tako pravi ustno izročilo«. Po pisavi sodeč smemo sklepati, da je to napisal bedeniški župnik Franc Kosednar in sicer leta 1808.
4. Mikloš Küzmič (1763—1804). Ali je bila Kenesseyjeva nesrečna smrt kriva, da pri Bedeniku od januarja do decembra 1763 niso imeli svojega duhovnika? Mikloš Küzmič je prišel k Bedeniku decembra 1763. Njegov prvi vpis v matično knjigo je 16. decembra 1763, in sicer smrt 25-letne Judite Koudila, evangeličanke iz Andrejec. O življenju in delu Mikloša Küzmiča glej Stopinje 1975, str. 18. V Köseški sirotišnici Kelcz-Adelffy, imenovani po ustanovitelju, jezuitskem patru Mirku Kelczu in dobrotniku Antonu Adelffyju, ki je svoja obširna posestva v Bakovcih, Krogu, Soboti itd. zapustil tej ustanovi, je v času veciarhidiakona Mikloša Küzmiča študiralo 123 slovenskih dijakov iz Prekmurja. Izmed teh jih je bilo 84 od evangeličanskih staršev, torej spreobrnjencev. Od teh se je 27 odločilo za duhovniški poklic, najmanj 10 pa si jih je izbralo učiteljski poklic. Küzmič je 38 dijakom iz svoje župnije posredoval sprejem v köseško

sirotišnico, ki se je leta 1749 preosnovala v gimnazijsko pripravnico, v dijaški zavod, povezan z gimnazijo. Od teh bedeniških dijakov je eden postal učitelj (Janoš Marič na Cankovi), eden uradnik pri grofu Nádasdyju, sedem pa si jih je izbralo duhovniški poklic, vsi so bili spreobrnjenci. V zgodovini bedeniške župnije ni primera, da bi v tako kratkem razdobju študiralo toliko dijakov.

(O Küzmičevem pisateljskem delu in pomenu prim. članek prof. Vilka Novaka in njegovo pesem v: Stopinje 1975, 18—31.)

5. **Janoš Vogrinčič** (1804—1805). Rodil se je v Pértóči okrog leta 1778. Posvečen je bil 18. decembra 1802. Kaplanoval je v Štévanovcih, Béltincih in Sóboti (1802—1804). Za župnika je prišel k Bedeniku po Küzmičevi smrti. Njegov prvi vpis v bedeniško krstno knjigo je 10. junija 1804. Takrat se je podpisal še kot administrator, 15. avgusta istega leta pa že kot župnik. Pri Bedeniku je ostal samo do konca leta 1804. Najbrž je bil bolchen, zato je s prvim januarjem 1805 prevzel domačo pértóško župnijo in tam umrl 7. februarja 1806, ko je dopolnil komaj 28 let.
6. **Matija Flisar** (1805—1808). Rodil se je 5. aprila 1776 v Domajincih, posvečen je bil 18. decembra 1802 (torej istega dne kakor njegov prednik Vogrinčič). Bil je kaplan v Turnišču (1802—1805), nato pa župnik pri Bedeniku od 1. januarja 1805 do 6. novembra 1808. Nato se je odselil na Gornji Senik, kjer je 26. aprila 1829 umrl kot župnik. Géfin (III., 98) pravi o njem, da so ga duhovni sobratje in verniki imeli zelo radi.
7. **Franc Kosednar** (1808—1810). Rodil se je v Pértóči okrog leta 1774. Bil je v malem semenišču. Po posvečenju leta 1804 je 7 mesecev kaplanoval v Štévanovcih, v Vasszentmihályu, v Sóboti (1805—1807), nato je postal administrator v Doléncih (1807—1808) in na Gornjem Seniku do novembra 1808. K Bedeniku je prišel za župnika, kakor je sam zapisal v krstno knjigo, 20. novembra 1808 in je pri Bedeniku tudi umrl 25. oktobra 1810.
8. **Adolf Agustič** (1811—1816). Njegov priimek včasih pišejo kot »Augustič« (Géfin, III., 16; Zelko, Zgodovina soboške dekanije, 37), vendar se v bedeniški krstni knjigi sam zmeraj podpisuje Agustič. Rodil se je v Dobrovniku 27. februarja 1786 očetu Štefanu in materi Ani, roj. Šomšič. Starši so mu bili plemeniti (nemes). Posvečen je bil 10. septembra 1809 v Sombotelu. Bil je kaplan v Lendavi (1809—1811), administrator pri Bedeniku (od 7. februarja 1811 do 25. aprila 1816), nato je postal župnik pri Sv. Juriju (1816—1862). Za dekana Slovenske okrogline je bil imenovan leta 1836, dekanov namestnik pa je bil že od leta 1826. Umrl je 4. septembra 1863.
9. **Janoš Šiftar** (1816—1822). Rodil se je v Martjancih okrog leta 1790. Posvečen je bil leta 1803. Bil je kaplan v Beltincih (1803—1809), župnik pri Sv. Juriju (1809—1816), nato pa administrator pri Bedeniku, in sicer od 15. aprila 1816 do smrti 10. aprila 1822.

10. **Franc Klomfar** (1822—1824). Rodil se je 8. septembra 1790 v Murskih Petrovcih. Njegovi starši so bili Matija in Katarina, roj. Horvat. Posvečen je bil 1. septembra 1816. Kaplanoval je v Soboti (1816—1818), Béltincih (1818—1819), Bánokszentgyörgyü (1819—1821); marca leta 1822 je prišel k Bedeniku za kaplana, 17. aprila istega leta pa se že podpisuje kot bedenički administrator. V tej službi je ostal do 28. julija 1824, nato pa je postal župnik v Bánokszentgyörgyü, kjer je umrl 15. novembra 1827.
11. **Štefan Sobjak** (1824—1833). Bil je domačin iz Kančevca, s Sovjakovega brega. Krstil ga je Mikloš Küzmič pri Bedeniku 23. marca 1783. Bil je sin Matije in Judite. Njegov priimek je pravzaprav Sovják, tako ga je zapisal Küzmič v krstno knjigo. Župnik Küzmič ga je poslal v kóšeško sirotišnico in gimnazijo, kjer je najprej končal osnovno šolo, nato pa nižjo in višjo gimnazijo. V letih 1803 do 1805 je bil gojenec kraljevskega liceja v Sombotelu. Tam je bil 10. septembra 1809 posvečen za duhovnika. Pol leta je bil kaplan v Turnišču, nato župnik pri Sv. Sebeščanu (1811—1815), kaplan pri Sv. Martine (Tótszenmárton) in v Lendavi. Od 8. avgusta 1824 do smrti 28. marca 1833 je bil administrator v svoji rojstni župniji pri Bedeniku. V bedeničkih matičnih knjigah se je podpisoval kot Sobjak. Dva njegova brata sta postala odvetnika.
12. **Jakob Sabar** (1833—1835). Rodil se je 15. julija 1802 v Horvátzsidányu (hrvaško naselje Židani v šopronski županiji) kot sin Jožefa in Ilonke, roj. Čarič. Posvečen je bil 21. decembra 1826. Kaplanoval je na Cankovi in v Turnišču. Od januarja 1833 do marca 1835 je bil župnik pri Bedeniku. Nato je župnikoval v Gornji Lendavi (1835—1859) in Črensovcih, kjer je umrl 15. septembra 1863.
13. **Imre Dončec** (1835—1848). Rodil se je 8. junija 1805 v Štévanovcih. Starši so mu bili Matija in Ana, roj. Orban. Posvečen je bil 24. avgusta 1830. Kaplanoval je na Cankovi, v Tótszentmártonu, Lendavi in pri Sv. Juriju. Od 15. marca 1835 do junija 1848 je bil administrator pri Bedeniku. Umrl je 26. decembra 1848 v Monoštru.
14. **Marko Žizek—Siseki** (1848—1860) v Gančanih). Bil je župnik v bedenički župniji od junija 1848 do oktobra 1860. Več o njem v: Stopinje 1973, 36—37.
15. **Štefan Slamár—Selmár** (1860—1876). Rodil se je 23. oktobra 1820 v Gornji Lendavi. Starši so mu bili Mihael in Magdalena Flišar. Posvečen je bil 20. julija 1845. Kaplanoval je v Črensovcih in Turnišču. Od leta 1860 do 31. decembra 1876 je bil župnijski upravitelj pri Bedeniku. Nato se je odpovedal župniji in je 15. februarja 1877 umrl v Ivánovcih. Kot bedenički župnik je prevedel Róderjeve zgodbe sv. pisma in jih izdal v založbi Družbe sv. Štefana v Budimpešti: »Zgodbe stároga i nóvoga zákona za šolsko detco poleg knjige Róder Alajoša, na stari slovenski jezik prenešene ... V Jagri ... 1873; II. izdaja 1880 in III. izdaja 1891.

16. Aleksander Jambrikovič (1877—1892). Rodil se je 13. februarja 1829 v kraju Nové Zámky na Slovaškem očetu Imreju in materi Rozaliji, roj. Szabó. Oče je bil krznar in je izhajal iz plemenite slovaške rodovine. Aleksander je bil posvečen 8. marca 1855. Kaplanoval je v Alsóbagodu, Lendavi in Turnišču, bil je administrator pri Sv. Sebeščanu (1871—1877), nato pa pri Bedeniku, od 1. januarja 1877 do smrti 5. avgusta 1892. V njegovem času so pozidali novo župnišče poleg cerkve, ker je bilo staro v Ivanovskem dolu na kraju, ki ima še danes ledinsko ime Stari farof. Od tega starega župnišča do cerkve je bilo prek 420 korakov, zato je že Küzmič prosil škofa, da bi mu dovolil postaviti hišno kapelo v župnišču, ker pozimi ne more do cerkve. Jambrikovič je začel tudi s temeljito prenovo župnijske cerkve, ki jo je končal njegov drugi naslednik.
17. Jožef Čarič (1892). Rodil se je 17. julija 1866 v Veščici v Medmurju. Posvečen je bil 19. julija 1889. Kaplanoval je pri Sv. Juriju in v Soboti. Od avgusta do oktobra 1892 je bil administrator pri Bedeniku. Umril je 19. februarja 1935 kot župnik pri Sv. Juriju.
18. Aleksander Mazalin (1893—1907) Rodil se je 1. februarja 1862 v Magyarnádalji. Starši so mu bili Janoš in Roza, roj. Gombás. Posvečen je bil 13. julija 1887. Bil je kaplan v Gornji Lendavi, Soboti, Rohoncu, Črensovcih, Beltincih, nato pa administrator in župnik pri Bedeniku, in sicer od 1. januarja 1893 do smrti 2. oktobra 1907. V njegovem času so končali s temeljito prezidavo cerkve.
19. Rudolf Vadovič (1907—1913). O njem glej v: Stopinje 1976, 35.
20. Kálmán Kiss (1913—1916). Rodil se je 6. oktobra 1887 v kraju Söpte. Posvečen je bil 22. junija 1910. Kaplanoval je v Beltincih, in na Tišini, nato je bil tri leta administrator pri Bedeniku, potem kaplan v Turnišču. Bil je vojni kurat (1918—1919), nato pa do svoje smrti kaplan in administrator na Madžarskem.
21. Franc Faflik (1916—1951). Domá je bil iz Sóbote, rodil se je 12. septembra 1886 krojaču Karlu in materi Ani, roj. Horvat. Njegova rojstna hiša je bila tam, kjer stoji danes Kerecova hiša nasproti stare bolnišnice (kirurškega oddelka). V družini je bilo pet otrok. Že kot deček je rad imel knjigo v rokah; v njegovi sobi je še ponoči morala goreti luč, da je lahko bral. Nižjo in višjo gimnazijo je končal v Kőszegu, stanoval je sicer v sirotišnici, a starši so plačevali zanj popolno vzdrževalnino. Posvečen je bil 27. junija 1909 v Sombotelu. Imel je izvrsten spomin. V bogoslovju je znal vse papeže na pamet in od kdaj do kdaj je kateri vladal. Cenili so ga tudi kot izvrstnega govornika. Kaplanoval je pri Sv. Juriju (1909—1911), v Turnišču (1911—1916), nato pa je od 1. julija 1916 do 16. avgusta 1951 župnikoval pri Bedeniku. Ker je bil versko zelo strpen, so ga radi imeli tudi evangeličani.
22. Janez Šoštaréc (1951—1955). Rodil se je 10. februarja 1918 na Krajni očetu Štefanu in materi Tereziji, roj. Vidovič. V družini je

Dolgoletni benedički župnik Franc Faflík

bilo več otrok, dva sta si izbrala duhovniški poklic. Starejši, Jožef, je 26. aprila 1976 umrl na svojem rojstnem domu na Krajni (njegovo življenje je opisano v *Stopinjah* 1977, str. 131—133); mlajši, Janez, je obiskoval gimnazijo v Mariboru, bogoslovje je študiral v Djakovu in Sombotelu, kjer je bil 7. februarja 1943 tudi ordiniran. Kaplanoval je v Alsóbagodu, Lendavi, Ljutomeru, na Bizeljskem in v Črensovcih. Od 1. oktobra 1951 do 30. maja 1955 je bil župnijski upravitelj pri Bedeniku, nato kaplan v Lendavi, pri Sv. Juriju v Prekmurju, župnijski upravitelj v Zagorju in na Kobilju. Od 1. oktobra 1967 župnikuje v Doléncih.

23. **Jožef Bakan** (1955—1964). Rodil se je 17. januarja 1887 v Turinišču. Po osnovni šoli je bil nekaj časa čevljarški vajenec, nato je stopil k salezijancem in končal srednjo šolo v Turinu. V duhovnika je bil posvečen 20. julija 1920 v Ljubljani. Kot duhovnik salezijanske družbe je bil prefekt v Martinišču, potem je postal škofijski duhovnik in župnik v Križovljanu. Od 15. avgusta 1955 do 2. septembra 1959 je bil župnijski upravitelj, nato pa župnik pri Bedeniku. Konec 1963 se je odpovedal župniji in se kot upokojenec naselil v svoji hiši v Soboti, kjer je umrl 10. julija 1968.
24. **Janez Bejek** (1964). Kot sebeščanski župnik je bil bedeniški soupravitelj in sicer prvič od 1. januarja 1964 do 15. decembra 1964. O njem glej v: *Stopinje* 1974, 99—101.
25. **Franc Halas** (1964—1965). Rodil se je 20. septembra 1930 v Črensovcih, posvečen je bil 29. junija 1955 v Mariboru, kaplanoval

je pri Sv. Juriju ob Ščavnici, na Teharjah, v Brežicah, bil je župnijski upravitelj na Planini pri Sevnici, nato pa od 15. decembra 1964 do 31. marca 1965 župnijski upravitelj pri Bedeniku. Od 1. oktobra 1967 župniku je na Kóbilju.

26. Janez Bejek (1965—1972). Kot sebeščanski župnik je bil bedenički soupravitelj drugič od 1. aprila 1965 do 1. julija 1972.
27. Franc Kodila (1972—). Rodil se je 6. maja 1946 v Ivánovcih očetu Vincencu in materi Frančiški, roj. Horvat. Po očetu je sorodnik dr. Ivanocyja. Osnovno šolo je obiskoval pri Bedeniku in v Fokovcih, gimnazijo pa v Mariboru. Bogoslovje je študiral v Ljubljani in Mariboru. Posvečen je bil 29. junija 1971 v Sóboti. V času boleznj župnika Bejeka je bil najprej vikar-namestnik, nato pa nedeljski kaplan pri Bedeniku in Sebeščanu. Dne 1. julija 1972 je bil imenovan za župnijskega upravitelja pri Bedeniku, vmes je od 13. oktobra 1972 do 4. aprila 1975 tudi soupravljal župnijo Sv. Sebeščana. V njegovem času je bila pod vodstvom zavoda za spomeniško varstvo obnovljena kapela v Domanjševcih in župnijska cerkev pri Bedeniku, ustanovljen je bil župnijski svet, vpeljano celodnevno češčenje (29. novembra), leta 1977 (prvikrat v zgodovini bedeničke župnije) je bil sv. misijon in 24. julija istega leta srebrna maša rojaka prof. Edija Kúharja. Število obhajil se je od 400 (pred dvajsetimi leti) dvignilo na 4000. Pri Bedeniku je že od leta 1971 vsako leto tudi duhovna obnova za ministrante in druge liturgične sodelavce.

Bedenički kaplani

1. Mihael Kous (1800—1801), rojen v Šalovcih okrog leta 1773, posvečen 13. aprila 1800. Pri Bedeniku je bil kaplan od 1. junija 1800 do 1. maja 1801. Umrl je kot župnik v Doléncih 12. februarja 1808.
2. Peter Borkovič (1801—1803). Več o njem gl. v: Stopinje 1977, 34.
3. Janoš Krenos (1810), rojen 21. marca 1787 v Gornjih Petróvcih, posvečen 9. decembra 1810. Dne 30. decembra 1810 je v bedenički knjigi podpisan kot kaplan. Umrl 8. marca 1856 kot župnik v Gornjih Petróvcih.
4. Jožef Cipot (1821—1822), rojen v Noršincih leta 1789, posvečen 15. novembra 1812, umrl kot župnik v Gornji Lendavi 15. januarja 1835.
5. Franc Klomfar (1882) se najprej podpisuje v krstni knjigi kat bedenički kaplan, potem kot administrator.
6. Jožef Gjurán (1944—1946), rojen 25. januarja 1913 v Gomilicah, posvečen 9. julija 1939, je bil kaplan pri Bedeniku od 1. novembra 1949 do 1. oktobra 1956. Od takrat župniku je v Bogojini.
7. Jože Gomboc (1969—1970), rojen 24. marca 1944 v župniji Grad, posvečen 29. junija 1969 v Sóboti, nedeljski kaplan pri Sebeščanu in Be-

deniku od 15. avgusta 1969 do 15. julija 1970, nato kaplan v Hrastniku in Turnišču, zdaj župnijski upravitelj v Radljah ob Dravi.

8. **Ciril Kocbek** (1970—1972), rojen 10. avgusta 1945 v župniji Gornja Radgona, posvečen 29. junija 1970 v Mariboru, nedeljski kaplan pri Sebeščanu in Bedeniku od 15. avgusta 1970 do 15. julija 1971, nato kaplan v Lendavi, Črensovcih, zdaj pa je župnijski upravitelj v Zgornji Kungoti.
9. **(1971—1972) je bil nedeljski kaplan pri Sebeščanu in Bedeniku od 15. avgusta 1971 do 1. julija 1972. Več o njem gl. v vrsti bedeniških župnikov.**

Pomembni možje iz bedeniške župnije

Peter Borkovič (1774—1807) nam je kot Küzmičev kaplan ohranil njegove in njemu namenjene pesmi (prim. J. Smej, Muza Mikloša Küzmiča, Sóbota 1976, 14—15).

Jože Borovnjak (1826—1909). Več o njem glej v: Stopinje 1974, 95—95.

Peter Kolar (1855—1908). Več o njem gl. v: Stopinje 1973, 38.

Franc dr. Ivanocy 1857—1913). Več o njem gl. v: Stopinje 1976, 32—35.

Kühar dr. Franc p. Floris (1893—1943). Več o njem gl. v: Stopinje 1973, 46.

O bedeniški šoli in učiteljih

Vizitacijski zapisnik iz leta 1627 nič ne poroča o šoli in o učitelju-kantorju pri Sv. Benediktu v Kančovcih.

Toda viz. zapisnik iz leta 1698 pravi, da ima župnija šolsko poslopje na južni strani cerkve. Tega leta je bil učitelj-kantor **Sebastijan Panker**, po rodu iz Kuštanovec. Uvedel ga je takratni bedeniški župnik-predikant **Blaž Kereszturi** (iz sosednjih Križevce). Zaradi vzdrževanja učitelja-kantorja pri Bedeniku je bila težava. Ljudje ga niso hoteli vzdrževati, zato ga je predikant sam najel in vzdrževal. Od poučevanja otrok je vsake kvatre dobival od staršev otrok, ki jih je učil, po 25 denarjev in še voz drv od vsakega učenca.

Pozneje so se razmere za učitelja-kantorja pri Bedeniku zboljšale in uredile.

Leta 1756 je bil bedeniški učitelj-kantor **Jurij Sovjak**, tudi Bagol imenovan. Bil je spreobrnjenec — konvertit in je imel primerno izobrazbo za vodenje petja v cerkvi in za poučevanje otrok. Za vzdrževanje je dobival žitno zbirco iz Ratkovec tako kot župnik iz drugih krajev. Vsak kmet mu je dajal škaf žita, kočarji pa po dva delavca.

V bedeniški krstni knjigi najdemo leta 1759 pri 16. septembru vpis: ... Levantibus **Ludi-Rectore Graj**; 1. julija 1761 pa: Ex Ivanocz **Ludi Rectoris Georgii Lendvai**; 6. aprila 1765: Joannes **Georgii Lendvai Ludi Rectoris ad S. Benedictum**, iz česar sklepamo, da je bil v letih 1759—1765 bedeniški učitelj **Jurij Graj Lendvai**, sin gornjelendavskega učitelja Janeza

Graja Lendvaja, rojen 19. februarja 1738 v Gornji Lendava (prim. gornje-lendavsko krstno knjigo).

Leta 1778 — ob škofovi vizitaciji — je prišlo do spremembe. Namesto Ratkovec so od takrat naprej skrbeli za učitelja-kantorja vaščani iz Panovec. Učitelj-kantor je bil **Franc Gergorec**, star 20 let. Takrat je služboval pri Bedeniku že eno leto. Dobro je znal slovenski in za silo madžarski. Pomožnega učitelja ni imel. Od poučevanja otrok je dobival po 15 krajjarjev, pozimi voz drv in ob žetvi po enega piščanca.

Leta 1853 je imel bedenički učitelj 52 učencev. Leta 1859 je bil bedenički učitelj **Janez Kodila** (Kodela — leta 1871) in je imel 60 učencev, v letu 1871 pa 56 učencev.

Za njim je prišel za učitelja-kantorja k Bedeniku **Jožef Kočar**, ki je poučeval leta 1880 43 učencev, leta 1882 pa 72 učencev.

Naslednji učitelj je bil **Klemen Somogyi**, ki je poučeval leta 1889 89 učencev. Vse te učence je sam poučeval, ker je bila šola enorazrednica.

V času župnika Faflika je bil učitelj-kantor **Franc Horvat** iz Bogojnine.

(Podatki o bedeničkih učiteljih so vzeti iz bedeničke krstne knjige in viz. zapisnikov iz let 1627, 1698, 1756 in 1778 — in iz škofijskih šematizmov iz let: 1853, 1859, 1871, 1880, 1882 in 1889.)

Sklep

Marsikdo bi morebiti sodil, da bedenička, od sveta odmaknjena župnija nima svoje zgodovine. Ima jo. Zapisana je včasih na orumenelih listih (npr. v matičnih knjigah) z obledelo pisavo, ki jo iz leta v leto težje bremo. Prav zato je pričujoči spis nekoliko obširnejši, ker je hotel dogodke in osebe iztrgati pozabi in tako vsaj nekoliko zabrisati črto, ki loči preteklost od sedanjosti.

Marko Baša

Mi Dòlinci . . .

Marki na Màrkaston, Dòlinci, naj nas noude srán,

či tak nan gučijo Ravènci, Gorčànci:

ka sklèpane lače nosili očèvjè so naši,

ka sakšèmi drùgomi Marko bilou je imè ...

Bilí so v redi lùdjé dèdèki naši pa mamce

na zvùna pa srci pa v dùši ...

*Vse naše krajine nekaj posebnoga májo,
podpèrajo bratski se v ton:*

Ka nekaj smo svojega Dòlinci, Marki —

to nan pravijo bratje, gda malo so jálni ...

Njive so rodne kre Črnca pa Dòbla, kre Mùre

čirávno njin voda pa sùšava škodi —

Gda kmet pšenico požnjè pa v križe skladè —

kakši to je pogléd, kak morje obilnosti!

Mejki je guč nan, mejka pesen je naša ...
Ravenci, Gorčanci, ki gještejo, sijo više nad nami,
günce gonijo, gesi pigéjo — se šengárijo z nas:
Vi Marki: ja, ja — jé, jé, v janki pijé,
zeme kántu pa ide v bántu ...
Naj se šengáriju, smagéju pa geju šalátu:
mi se smijémo pa njín, ár vidi se nán,
ka vsi malo inàči gučimo, pa rəzmimo se —
kak pèsmarje, ki spévlo zdaj na mladou, zdaj na starou,
eden vmes, driigi pa prejk —
tak kak ravnica zdigávle se v brešcece vaše, v dolé ...

Marko skáče — zàgorsko pesem! — so nan kak našo »himno«
na šinjek obèsili ... Mi pa li plèšemo šamarjanko,
pa sòtiš, tkalèčko pa šóštarsko ...

Od Sòbote dol do Lendave naše je Dolinsko,
tù so grofovski Bòltinci, váraško Tòrnišče,
zgodovinski Čerensovci — vmes pa vse driige vesnice,
kre Müre, kre ceste med njivami,
gor do goríc bogojánskíh, dobróničkíh ...

Tak kak Ravenci, Goričanci, mámo svoje
starinske pa nove lepe cerkvi,
ge reč je naša živéla, pesen goréla,
ge vküp smo očüvali vero, slovenstvo ...
Vaši so pisali prle—prvlé, dali nam knige,
naši so zdignoli te se v óbrambo
jezika pa naroda, gda vašim je zmènkala reč —
V novon so časi širili knige mohórske
pa nóvine s Preka, dali nam vsen so
kalendár pa liste domače —
pripelali nas v slòbodo zlato,
gda nas davila že ròka je lücka ...

Tak bratje Ravenci, Gorčanci —
sküпно pesen spévlimo,
sküпно našoj zemli, rěči dragoj
se vesélimo!

Rojstvo

Vedela je: nekoč bo prišlo. Tisto neznano, prvinsko občutje, ki se ga je bala in ga hkrati radostno pričakovala. Tudi ona bo postala mati! Mati, mama! Mož bo postal oče. Oba sta se zavedala novega odnosa in nove odgovornosti.

Ob večerih sta nežno, skoraj plaho prisluškovala otrokovim gibom, utripu srca, ugibala, ali bo fantek ali punčka. Njeni učenci so ji prerokovali deklico in tudi sama je moža prepričala, da jo bodo klicali Tanja. Ni ga upala vprašati, koga si bolj želi: Tanjo ali Mateja. Navadno so očetje na sinove bolj ponosni kot na hčere, vsaj ob rojstvu. Končno pa sta si oba želela zdravo in prijateljsko človeško bitje!

Pred moževim odhodom v službo sta se poslovila nežno in pozorno. Bila je srečna, saj jo je ves čas nosečnostig obdajal s tiho skrbjo in dobroto. Slišala je še zadnje odmeve njegovih korakov in se zavedala, da je ostala sama, pravzaprav sama z otročičkom v trebuhu. »Če me bo zdaj prijelo,« si je rekla, »se bom morala pač sama znajti«.

Pogled ji je obvisel na sliki »Marija nositeljica življenja«. To darilo ji je postalo zadnje mesece zelo ljubo. Umetniku se je posrečilo naslikati Marijin obraz z občutkom pričakovanja. Gledala ju je, kako z Jožefom počivata v mirni mesečni noči. Marija — Bogorodica se z eno roko oklepa Jožefa, z drugo varuje življenje pod svojim srcem. Mehkoba njenih potez se preliva v prihajajočo bolečino. Verjetno ji popadki naznanjajo začetek velikega dogodka. Jožef je ob njej ves nemočen, kot otrok. Morda se zaveda, da mora njegova žena to pot prehoditi sama.

Razmišljanje je presekala ostra bolečina v križu in trebuhu. »Moj Bog, saj še ne sme biti!« je v strahu zajecljala. Bolečina se je ponovila, vračala se je spet in spet. »Menda bo zares!« Dete se je danes trdno odločilo, da pride ven, da zaživi v svetu svoje enkratno življenje in se spoprime z njegovo trdoto! Tu, kjer je živel do zdaj, mu nič ne manjka, še jokati mu ni treba in vendar želi deliti naše življenje. Dete ima svoj svet in svoje razloge, ki so odraslim večinoma tuji.

Potrkalo je še močnejše in odslej ni več odnehalo. Zdaj ni bilo več poti nazaj. V rednih časovnih presledkih jo je pripravljalo na svoj prihod. To otrokovo prizadevanje je sprejemala z bolečino in strahom pred neznano prihodnostjo. »Ko bi vsaj mož že prišel!« si je silno močno želela in se zvila v bolečini. A čas je je vlekel. Minute so postajale ure.

Sredi popadkov ga je le pričakala. Začuden in nemočen jo je tolažil. Potem sta pobrala stvari in se napotila v porodnišnico kot Jožef in Marija v Betlehem. Da bi pozabila na bolečino in skrb, sta se poskušala šaliti in smejati.

»Če bi bila v Ameriki, bi me zdaj lahko spremljal ves čas poroda. Stal bi mi ob strani in me moralno podpiral. Tvoja bližina je blagodejna. Tako pa bom po napornem delu najinega otročička poljubila tudi namesto tebe!«

»Drži se, mami! Mislil bom nate!« jo je bodril. V njegovem poljubu in pogledu sta bila odločnost in moč. Čutila je, da se prelivata tudi vanjo.

V sprejemni pisarni je oddala civilno obleko in oblekla skromno bolniško. Slišala je stokanje, prošnje, krike in močan novorojenčkov jok. Kmalu je bila tudi sama ena izmed stokajočih, čakajočih bodočih mamic.

Popadki so postajali vse hujši, bolečina se je stopnjevala; čas se je ustavil. Kadar je krč popustil, si je zaželela spati, dolgo spati. Polnoč je minila, ko se je soba stresla od obupnega krika. Ni mogla več zdržati, bolečina je bila prehuda. Dobila je pripravo za lažje dihanje, saj jo je trpljenje potaplja v nezavest.

»Moj Bog, tako sem utrujena! Najrajši bi zaspala. Vendar ne smem. Zdaj je nekdo drug važnejši. Tudi on je verjetno že utrujen. Moram, moram mu pomagati na svet!«

»Gospa, le pogum! Pritiskajte, dihajte, sodelujte z nami, da bo prej!« je je slišala glasove okrog sebe.

Spet jo je prijel močan popadek, ki je paral zavest. »Potrudite se, še malo, gre, še, še, še!«

Zbrala je poslednje moči in naenkrat postala peresno lahka. »Joj, kakšna sprostitev! Končno, hvala Bogu!«

Ležala je v krvi, poleg pa drobčno, nago človeško bitje. Pozdravil jih je s silnim jokom, mahal je z ročicami, se kremžil in lovih ravnotežje.

»O, Matej, ti si!«

Babica ga je povila, umila in ga urejenega položila mami v naročje. Ta je vzdrtela in ga kljub utrujenosti nežno privila k sebi.

»Najin sin, drago dete, ti ljubki beraček!« je ponavljala vsa srečna in ga plaho božala.

Življenje se ji je zdelo neskončno lepo; dobilo je nov, polnejši obraz. Trud je bil poplačan. Spokojna sreča je oba potapljala v spanje.

Štefan Barbarič

Znamenita dela naših očetov

Ob knjigi Vilka Novaka Izbor prekmurskega slovstva*

Nova knjiga profesorja Vilka Novaka odpravlja primanjkljaj, ki je bil očiten že dalj časa. Na drugi strani pa je tudi res, da so pravzaprav najdbe in obravnave iz štirih desetletij, posebej še tiste v zadnjem omogočile, da je Izbor prekmurskega slovstva lahko šel v javnost v tako izpopolnjeni in izdelani obliki.

Knjiga, ki jo imamo v rokah, daje strnjen in zaokrožen pregled narečne slovstvene tvornosti od začetkov do l. 1919, ko se je z združitvijo v Sloveniji začela za Prekmurje nova doba. Pisatej je obilno snov uredil v dveh delih, ki sta si po obsegu precej enaka: v prvem delu, uvodu, spregovori o nekaterih širših vprašanjih (zgodovina, jezik, ljudsko izročilo), nakar očrta v časovnem zapovrstju življenje in delo posameznih tvorcev ter ga označi, v drugem delu pa prikaže njihove spise z izbranimi odlomki. Hkrati ilustrira razvoj predmetnega preučevanja z dovolj izčrpnimi bibliografskimi podatki. Tako je knjiga koristna in poučna za tistega, ki išče osnovnih informacij, kakor za vse, ki se žele poglobiti v posamezna vprašanja.

* Str. 194, izd. Zadruga kat. duhovnikov, Lj. 1976.

Za pazljivega bralca je novi Izbor zanimiv še drugače: v primerjavi z Izborom prekmurske književnosti (izšlim v šolski zbirki Cvetje iz domačih in tujih logov, 1936). Seveda je že na prvi pogled jasno, da je novi Izbor po zamisli in obdelavi novo delo. Medtem ko se je šolski Izbor pred štirimi desetletji iz določenih tehničnih razlogov ustavil pri koncu 19. stoletja, torej pred nastopom Ivanocyjeve skupine, nova knjiga to popravlja in polnopravno včlenjuje prizadevne kulturne delavce, ki so pripeljali Prekmurce v Jugoslavijo, v celoto razprave. Poleg tega novi Izbor zajema ljudsko tvornost in rokopisne pesmarice ter daje bibliografsko in drugo dokumentacijo, kar vse pomeni napredek glede na prejšnjo knjigo.

Vilko Novak se je pri izdelavi priročnega pregleda s pridom naslonil na številne ugotovitve in dognanja raziskovalcev v zadnjih desetletjih. Ne da bi hoteli prezreti delo drugih (Škafar, Šebjanič, Smej), je mogoče reči, da je bil prav avtor knjige tisti, ki je v teh desetletjih (dobesedno od mladih nog dalje, ko je dajal podatke Šlebingerju) izredno prizadevno zbiral gradivo in zavzeto preučeval stare pisatelje ter je tako prispeval največ, da je Izbor prekmurskega slovstva prinesel toliko novega. Ni potrebno, da bi naštevati vse po vrsti, bilo bi za dani okvir prepodrobno, omenimo naj nekaj vidnejših postavk: našel je vzporednice med poglavji Blažeta in Nežice ter Zobrisanega Slovena, v katerih se je J. Košič naslovnil na Slomška (1934), analiziral istega pisatelja narodopisno gradivo, ugotovil je pesemske predloge za Küzmičev Vöre krščanske kratki navuk, z večšo analizo je dognal pisatelja najpomembnejšega prekmurskega zgodovinskega dela Starin (J. Košič, prekmurski pisatelj Razprave 2. r. SAZU, 1958; dopolni bibliografske podatke!), objavil in komentiral je prvo prekmursko posvetno pesem dijaka Davida Novaka (Slavistična revija 1970), enako pismo prvega pisatelja Temlina podpornikom nemškimi pietistom (prav tam), iskal je kajkavske prvine v starih tekstih (prav tam, 1972), raziskoval izvir Starišinstva in zvačinstva, nazadnje ugotavljal zveze med Dalmatinovo Biblijo in med deli protestantov ter se lotil temeljite raziskave gradiva rokopisnih pesmaric.

S tem, da je uporabljal filološko analizo in kulturnozgodovinske prijeme je Vilko Novak dvignil preučevanje starih prekmurskih pisateljev na ustrezno problemsko raven. V priročniku se seveda omejuje na rezultate in na bistvene razvojne postavke, ki jih opremlja s primeri besedil in z ilustrativnim gradivom, širše analize in dokumentacijo je treba iskati v osnovnih predmetnih razpravah.

S širšega razpravnega vidika je spričo vsega predvsem pomembno spoznanje, da tistemu, ki zna pogledati za podatke in je sposoben, ozreti se za problemi te in take snovi niso nič kaj »provincijske«. To ni nikaka periferija duha. Kajti tudi drobni, nereklamirani pojavi v preteklosti nam odkrivajo notranje bogastvo, neke globlje vzročnosti in razvojne zakonitosti. Marsikaj tega, kar se tiče prekmurskega (in še kakšnega drugega) kulturnega prostora, je — v splošnem povedano — v središču in tudi v lastni pokrajini slabo znano. Vsem, ki so odprti govorici dejstev, je Novakova knjiga nasula cele vrste vse prej kot »periferijne« podatkov, kot npr. da so prekmurski evangeličani v XVIII. st. vzpostavil najtesnejše stike z vodilnimi možmi in ustanovili saksonski Halle, se pravi z glavnimi usmerjevalci protestantske misli v času, pozneje so gojili zveze z Bratislavo (da bližnjih madžarskih mest ne omenjamo), da so poznali Trubarja in Dalmatina in si z zadnjim celo poma-

gali pri slovenitvi biblijskih tekstov, da so bili prekmurski pisatelji navzoči tudi v madžarski publicistiki in da so npr. že konec XVIII. st. ustvarili bogate primerke posvetnega klasicistično ubranega pesništva (M. Küzmič) itd.

Priročnik je storil svoje, ker je prikazal razvoj v njegovi celovitosti v njem je zaživel obrobni kulturni prostor v svoji tipiki. Tako, to je, upošteva je zaporedje rodov, je mogoče gotoveje presojati, koliko je ta ali oni pisatelj živel iz silnic časa in koliko trajnega je v celoto prispeval. V povezavah pride bolj do izraza zakonitost geokulturnega prostora, kakor ga — v našem primeru — označuje stičišče več etničnih skupin. Priročnik pove, da se prekmurski pisatelji niso ustavili ob samih potrebah verskega programa, ampak so že zgodaj segli po poučnem berilu (za šolo in s Košičem preko nje), dali izvrstne primere pesniškega prevajanja (J. Kardoš, Arany, Petöfi) in tudi samostojnega oblikovanja (Ivanocyjev krog). Skratka, kdor zna zgodovinsko misliti, bo samo občudoval duhovno razpetost in nemajhno razsežnost zanimanja prekmurskih pisateljev od začetka dalje. To seveda glede na razmere, v katerih so živeli in delovali, na katere so bili pripeti: maloštevilni okoliš, civilizacijska nerazvitost, pomanjkanje šol itd. Če govorimo splošno, lahko rečemo, da je v teh pisateljih deloval prosvetiteljski vzgon in zagon, in sicer preko verskega izobraževanja in ob njem; je delovala želja, v ljudstvu izpodrezati korenine moralne brezbržnosti in malomarnosti ter ga intelektualno dvigniti. Njihovi spisi so potemtakem dokumenti njihove kulturne volje, pričevanja o osveščenosti duha v določenem času.

Naj spomnim, kaj je npr. pisal dr. Mirko Lenaršič v Kalendarju 1910: »Dnesden samo on kaj vala, što kaj zna. Što pa šče kaj znati, mora dosta čteti. Knige so pa ravno ono sredstvo, ka človeka najleži in najprvo pripela do prave izobraženosti, do prave duševne omike«. Poudarek, ki prežema slovensko narodno prebujanje v celem.

Novakova knjiga je sad vestnega dolgočrajnega preučevanja. Gotovo ji bo v prid popularizatorska gesta, s katero je stopila pred javnost (široka komunikativnost, ilustrativni material). Gotovo pa bo zbudila tudi več znanstvenega zanimanja za vprašanja, ki jih v strnjeni obliki predstavlja ali nakazuje.

Valter Dermota

Naši mladostniki

Drugo rojstvo pri trinajstih letih

Francoski pisatelj Jean Jaques Rousseau je v svoji avtobiografski knjigi Emil zapisal, da je puberteta drugo rojstvo. S pretresljivimi besedami je opisal svoja izredna doživetja in pokazal, kako ga niti njegovi najbližji družinski člani niso razumeli. Iz nerazumevanja je potem zrasla vrsta nesoglasij, ki so imela težke posledice za osebnostno rast mladega pisatelja. Ker imajo marsikateri bralci »Stopinj« otroke pri trinajstih letih ali v puberteti, kakor imenujemo prehod otroka v odraslost — spregovorimo o tem nekaj besed.

Rojstvo pomeni izhod iz enega okolja in vstop v drugo okolje. Rojstvo pomeni, da zapustimo en način življenja in se privadimo drugemu. Rojstvo pomeni tudi samostojnost, ki je pred rojstvom nismo imeli.

Pubertetnik zapuša okolje svoje družine. Pri telesnem rojstvu otrok zapusti okolje materinega telesa, kjer je živel popolnoma zavarovan, prekrbljen s hrano, stanovanjem in obleko. V puberteti zapuša otrok zavarovano okolje svoje družine, ki ga je po rojstvu sprejela v svoj objem. V družini je otrok živel tesno povezan z materjo, očetom, brati in sestrami. Družina mu je dajala hrano, obleko in stanovanje. Kakor v materinem telesu mu tudi sedaj ni bilo treba skrbeti za neposredne življenjske potrebe. Vse to mu je dajala družina. Kakor se je otrok v materinem telesu dobro počutil, tako se tudi otrok v družini dobro počuti. Do pubertete je otrok ponosen na svojo družino in se popolnoma istoveti z njo. Rad se pohvali, da je Dolinarjev ali Bregarjev in tako pokaže, da mu je povezanost z družino več kot njegova samostojna osebnost, ki se kaže v lastnem imenu in priimku.

Način življenja do pubertete bi mogli označiti z besedami prilagojevanje in posnemanje, svoj izraz pa dobiva v pojmu »biti priden«. »Priden« je nekdo takrat, ko se brez upiranja in z veseljem pokorava — prilagaja in posnema — odraslim.

Otrok do pubertete še ni sposoben za samostojno življenje: v vsem je odvisen od svoje družine. Otrok tudi ne želi biti samostojen, temveč se dobro počuti v svoji odvisnosti od staršev in drugih družinskih članov.

Pubertetnik vstopa v okolje svoje lastne bodoče družine. Eno izmed osnovnih dejstev pubertete je spolna zrelost: deček lahko postane oče in deklica lahko postane mati. V otroku se je tako rekoč v eni noči ali v enem dnevu vse popolnoma spremenilo: do sedaj ni bil sposoben biti oče, sedaj pa je; do sedaj ni bila sposobna biti mati, sedaj pa je. Z otrokom se je zgodilo nekaj izredno velikega in pomembnega: pred nami stoji popolnoma drug človek. Večina staršev se tega ne zaveda ali se ne zaveda dovolj. Prav iz tega dejstva raste osnovno zadržanje: ker je otrok zdaj drugačen človek, je treba z njim drugače ravnati. Tega pa večina staršev ne stori. Prav zato pa imajo s svojimi pubertetniki in pubertetnicami toliko težav.

Pubertetnik vstopa v okolje »svoje lastne družine«. Ta lastna družina pomeni njegovega življenjskega tovariša in otroke, svoj dom in svoj način življenja. Odkar je pubertetnik spolno zrel, živi v svoji »lastni« družini, kjer bo on oče ali mati, kjer bo on gospodar ali gospodinja. Družina, ki ga je rodila, ni več njegov dom. Živi še vedno v tem domu, ker drugega še nima, toda njegovo srce, njegova notranjost, njegove globoke želje so v njegovi lastni družini. Otroci po puberteti so samo še »gostje« družine, v kateri so bili rojeni.

Pubertetnik ali pubertetnica se tega izrecno ne zavedata, tudi ne govorita o tem, toda njuno vedenje se vedno bolj oddaljuje od lastne družine in se usmerja k svojemu bodočemu življenjskemu tovarišu, k »svojim« otrokom in k »svojemu« domu.

Prvo in drugo leto po puberteti se mlad človek še zelo nerodno vede v tej vlogi človeka, ki živi kot gost v svoji družini in podzavestno teži k svoji lastni družini. Toda pri 17. in 18. letih so ti mladi »gostje« že precej jasno opredeljeni in si znajo tudi s silo in trdovratnostjo izbojevati svoj lastni položaj.

Samostojnost in zavest osebnega dostojanstva raste iz dneva v dan. Otroci postajajo občutljivi, dovzetni za osebne odnose, ponosni na svojo osebo. Če odrasli mislijo, da imajo pred seboj še otroke pred puberteto in z njimi ravnajo brezobzirno ali zadirčno, se »mladi« užalijo in pokažejo, da jim tak način ravnanja ni prav nič pogodu. Vendar ravnajo v tem primeru napačno odrasli, ker ne računajo s tem, da nimajo pred seboj več otroka, temveč pubertetnika ali mladostnika.

Starši bi se morali tega velikega napredka v rasti osebnosti svojih otrok veseliti. Kakor se starši veselijo, ko začne otrok hoditi, govoriti in samostojno jesti, tako bi se morali veseliti, da so njihovi otroci začeli postajati osebnosti. Od trenutka, ko otrok shodi ali začne govoriti pa do popolnega obvladovanja telesnih gibov in govornice, preteče mnogo časa. Tako bo tudi do oblikovanja popolne osebnosti poteklo mnogo časa. Toda proces se je začel. Prav to pa bi moralo starše napolniti z veseljem in pripravljenostjo, da bi otrokom — pubertetnikom pomagali po svojih najboljših močeh.

Kako ravnamo z našimi pubertetniki

Dobro se spominjam prizora iz dijaških let. Bil sem v 3. razredu gimnazije v Soboti, star sem bil 14 let, torej sredi pubertete. Naš profesor matematike je bil zelo dober vzgojitelj. Ker sem v prvih dveh letih dobro študiral in mi je potem šlo precej slabše, zlasti v matematiki, mi je ob neki priliki naš matematik zelo zelo slovesno oznanil: »Dermota, Dermota, vaša zvezda zahaja. Pazite, da ne bo popolnoma zašla!« Te besede, in zlasti še slovesni ton so me prisilile k premišljevanju: zavedel sem se svojih dolgih nog in prekratkih hlač, svojih ježevsko navzgor štrlečih las in rok, s katerimi nisem vedel kaj početi. Toda danes, po tolikih letih, bi lahko rekel: »Takrat je »začela moja zvezda vzhajati« in upam, da se ne bo ustavila. »Vzhajati« pa zato, ker sem se takrat začel oblikovati v človeka. In to se mi zdi nekaj velikega.

To izkušnjo bi mogoče lahko pripisal kateremu koli pubertetniku: **s puberteto sem začel postajati človek.** Mogoče se tega pubertetnik ali pubertetnica sama ne zavedata. Toda v človeku je toliko stvari, ki se jih ne zavedamo, pa kljub temu so. Zavedamo se jih šele pozneje.

Če se pa pubertetnik ali pubertetnica popolnoma ne zavedata svojega novega položaja, potem bi se morali tega zavedati vzgojitelji, zlasti starši. Prav v trmoglavljenju staršev, ki hočejo, da bi njihovi otroci ostali »pridni«, kot so bili do pubertete, in v iskanju samostojnega načina življenja pubertetnikov so vzroki nepravilnih vzgojnih odnosov med starši in otroci v tej dobi. S tem pa tudi nepravilna vzgoja in njene slabe posledice.

Naši otroci so se spremenili in sicer temeljito spremenili. Naši otroci niso več tisto, kar so bili pred enim dnevom, pred enim tednom ali pred enim mesecem. Nekaj popolnoma drugega so. Če so nekaj popolnoma drugega, potem je treba z njimi popolnoma drugače ravnati. Da! Če se kot oče ali mati zavedam, da je moj otrok vstopil v puberteto, potem ni več otrok, pač pa »odrasel človek«. Seveda ne odrasel človek pri 50 ali 60 letih, pač pa odrasel človek pri 14 letih. Kaj bi rekli, če bi s 50 let starim človekom ravnali kot z otrokom? Bilo bi popolnoma zgrešeno in žaljivo. Prav tako je zgrešeno in žaljivo, če starši z otrokom, za katerega vedo, da je stopil v puberteto, ravnajo kot z otrokom in ne kot z odraslim.

Mogoče se bodo otroci ob drugačnem ravnanju »kot z odraslim« čutili, toda zavedli se bodo, da je z njimi nekaj povsem drugače, kot je bilo doslej. Starši bodo otroke opozorili, da se morajo razvijati v osebnosti in odrasle ljudi. Ko bodo starši z otroki, potem ko so stopili v puberteto, ravnali kot z »odraslimi in zrelimi« ljudmi, se bodo otroci zavedli, da je prišel čas, ko naj vzamejo zares svoje osebnostno oblikovanje.

Starši so vzgojitelji svojih otrok. Vzgojitelj pa ve, kaj se dogaja v gojencu iz življenjske izkušnje in zato z njim ravna, kot moramo ravnati z odraslo osebo. Če starši ne vzamejo na znanje — ali nočejo vzeti na znanje — da se je v otroku s puberteto vse temeljito spremenilo, potem pač pokažejo, da kot vzgojitelji niso usposobljeni za vzgojo svojih otrok. Neusposobljenim vzgojiteljem, četudi so to starši, pa ne bi smeli puščati vzgoje naših otrok.

Največja težava je v tem, da se otroci vedejo še kot otroci pred puberteto, radi pa bi bili že odrasli. Starši pa bi morali z otroki ravnati kot z odraslimi osebami in prezreti njihovo otroško obnašanje. Tega večina staršev ne zmore. Starši so v tem žrtev »izziva-odziva« ali »kakor se obnašaš ti, tako se bom obnašal jaz«. Če se ti obnašaš otročje, bom ravnal s teboj otročje, če se vedeš kot odrasli, bom ravnal s teboj kot z odraslim. To je tako kot s svetopisemskim rekom: ravnaj s sovražnikom kakor s sovražnikom, s prijateljem pa kot s prijateljem. Krščansko pa je, da ravnamo s sovražnikom kot s prijateljem, ker s prijatelji kot prijatelji ravnajo tudi nekristjani. V tem je biti vzgojitelj, da ravnamo z našimi otroki pubertetniki, ki se obnašajo otročje, kot z odraslimi osebami. To pomeni več drž in oblik ravnanja.

Ne več ukazovati, temveč pogovarjati se. Otrok pred puberteto ni bil sposoben za razgovor, za pomenek o tem, kar naj naredi ali opusti. Navadno so otroci rekli: »Mamica, ne govori toliko, povej, kaj naj naredim!« Sedaj pa otrok-pubertetnih reče ali si misli: »Mamica, ne govori toliko sama, temveč se o tej stvari (o vseh rečeh) pomeniva. Prosim te, ne ukazuj mi, poslušaj me in se pogovoriva.«

Z našim pubertetnikom se je treba porazgovoriti kot z odraslim. Z odraslim se lahko menimo o vsem. Tudi o najbolj važnih in zaupnih vprašanjih. Tudi naši otroci imajo važna in zaupna vprašanja. Menijo se pa o njih samo s tistimi, s katerimi se lahko pomenijo kot z odraslimi osebami. Če hočemo, da se bomo pogovarjali s pubertetniki, moramo z njimi govoriti kot z odraslimi. .

Vilko Novak

Slovenstvo prekmurskih pisateljev

Slovenstvo — to smo najprej vsi Slovenci po vsem svetu (okoli dva milijona nas je). **Slovenstvo** — to je vsebina in značaj naše narodnosti, po čemer se razlikujemo od vseh drugih narodov. To je naša zgodovina, tudi tista nenapisana, življenje vseh naših ljudi, naš slovenski jezik, naše pesmi, pripovedke, pravljice, naše slovstvo, vsa naša omika: znanost in umetnost, naš značaj z delavnostjo in vsemi dosežki... In še in še! In **slovenstvo** — imenujemo tudi našo narodno zavest, ki se izraža v spoštovanju našega na-

rodnega imena, vsega narodnega, od jezika do vse našete notranje vsebine slovenstva. S tem slovenstvom je združeno vse delo za ohranitev slovenstva, za njegov napredek...

Naši predniki, očáki so nam ohranili našo materinščino — slovenščino, ohranili so nam slovenstvo. Za to imajo zasluge tudi naši **pisatelji**, v preteklosti naši redki šolani izobraženci, učitelji in duhovniki, katoličani in evangeličani, ki so pisali, prevajali knjige, izdajali časopise za naše prednike. Njihova slovenska zavest se izraža že v tem, da so sploh pisali v domačem jeziku, da niso želeli, naj bi se ljudstvo naučilo madžarščine ali pa da ga niso pustili v nevednosti brez knjig in listov. In kako so pisali! Brez slovenskih šol so se trudili, poznali so tudi hrvaščino — kajkavščino, nekateri tudi slovaščino in knjige v teh jezikih. Skušali so pisati čim razumljiveje, čim bolj jasno. Ohranili so nam staro obliko našega lepega narečja, eni gorički, eni ravénski govor, drugi pozneje dólinski.

Izražali pa so svoje slovenstvo dalje s tem, da so **našo narodno ime** zapisali že v naslove svojih knjig, npr. neznani prireditelj Abecedáriuma slowensko, tiskanega 1725 (najbrž v Požunu — Bratislavi), Števan **Küzmič** je svoj Nouvi zákon »z grčkoga na stari slovenski jezik« obrnil, Miklóš **Küzmič** je pravtako svoje Svete evangyliome 1780 »na stari slovenski jezik« prevedel, svoj abecednik imenuje Slovenski silbikár (1780), Kniga molitvena je »na hasek slowenskoga naroda... na svetlost dana« (1783) in podobno druge njegove knjige. — Evangeličan Števan **Sijarto** je svoje Mrtvečne pesmi (1796) tudi »na hasek slowensko naroda... na svetlost« dal. Aleksander **Terplan** je zapisal, da so njegove Knige žoltárske (psalmi) slovenčene po T. S. — Jožef **Košič** je najbolj vidno zapisal narodno ime v naslov: Zobrisani Sloven i Slovenka med Mürov i Rábov (ok. 1848) in tudi v rokopisni zgodovini naše krajine: Starine železnih i salajskih Slovenov. — Naš prvi časnikar Imre **Agustič** je svoj list Prijátel od 1877 v podnaslovu imenoval »slovenske novine« (v Budimpešti!). In končno je Jožef **Klekl** st. v podnaslovu tednika Novine (od 1913) zapisal najprej: »Za Vogrske Slovence: družbeni, zabavni, podočen list«, od št. 4 dalje pa: »Pobožen, družbeni, pismeni list za vogrske Slovence«.

Naše **narodno ime** v samostalniški in pridevniški obliki pa so pisali naši stari pisatelji zelo pogosto tudi v besedilu svojih knjig in listov, čeprav so te knjige povečini bile verske in šolske. Tako je že prvi pisatelj Franc **Temlin** v Predgovoru Malega katechismusa 1715 zapisal: vu našem slowenskom jeziki... naš slowenski jezik. — Mihál **Sever** je v posvetilu knjige Réd zveličánstva 1747 zapisal: Lüblénomi slowenskomi Narodi, šteri Evangeličansko vöro vavlüe. To je v slovenski knjigi prvič zapisana zveza: slovenski narod, čeprav je pomenila »ljudstvo«.

Posebno tehtno in vidno pa je ob uporabi naših narodnih imen spregovoril o slovenskem značaju naše krajine med Muro in Rabo Števan **Küzmič**. Že v predgovoru svoje prve ohranjene knjige iz 1754: Vöre krstšánske krátki návuk poudarja v prvem stavku, da ga je »na pisanje... etí máli... knižic podígnó... zmenkanje Slovenskoga dúševnoga písma«. Potem ko graja nebrižnost svojih rojakov za pisanje verskih knjig, ki jo imenuje »nevola med našim Slovenskim naródom« — govori o sestavi svoje knjige in nje namenu. — Še natančneje pa je spregovoril o svojem ljudstvu v Predgovoru Nouvoga zakona 1771, ki ga je sicer podpisal J. Torkoš, toda

Küzmič je gotovo sodeloval pri odstavkih, kateri govorijo o Slovencih. Tu mu v § 13 »Slovenski narod« pomeni vse Slovane, katerih dežele našteva, nato pa pravi: »... zadosta nám bode: či se spomenémo s Kránjcov i z dolnji Štajercov, ki so, kak štimamo, z našimi Vogrskimi vu Železnoj, Sala i Šomockoj stolici bodoučimi Sloveni vred ostanki Vandalušov...» Ni pomembno, da je Slovence imel za potomce Vandalov, ki so jih tedaj enačili z Vinidi, Vendi, kakor so imenovali Slovane — važno je, da je poznal skupnost svojih rojakov na Ogrskem z drugimi Slovenci in da je poznal njihove pisatelje Trubarja, Dalmatina ter nekatera njuna dela. In pomembno je tudi, da je obširno govoril tudi o drugih Slovanih, njih deželah ter nekaterih verskih pisateljih.

Tako Fr. Temlin, pisatelj Abecedariuma iz 1725, kot M. Sever in Š. Küzmič so gotovo poznali slovenske protestantske pisatelje XVI. stoletja, saj so sledovi tega vidni v njihovih spisih. Slovenske pisatelje onstran Mure pa so odslej vse bolj poznali tudi Mikloš Küzmič, A. Terplan, predvsem pa Jožef **Košič**, ki je za svojo knjigo Zobrisani Sloven i Slovenka ... priredil več poglavij o vzgoji po Slomškovem znamenitem delu Blaže in Nežica v nedeljski šoli. Tudi jezikovno je zajemal iz tega dela. Pravtako je zajemal iz Antona Krempla Dogodivščin štajerske zemle, ko je pisal Zgodbe vogerskoga králestva in svoje Starine železnih ino zalajskih Slovenov. Košič pa je izražal svoje slovenstvo — delno pod Kremplvim vplivom — tudi z ostrimi besedami proti starim Madžarom, ki so zasedli domovino panonskih Slovenov, tu ropali itn. Tudi drugod v njegovih knjigah so bodice proti Madžarom, ki so zviška gledali na Slovence. Košič je gojil tudi osebne stike s slovenskimi znanstveniki, npr. z jezikoslovcem Oroslavom Cafom in Božidarjem Raičem, ki ga je tudi obiskal.

Po Košičevem in njegovih prijateljev Fr. Žbūla in drugih zgledu so katoliški duhovniki v drugi polovici 19. stoletja gojili vedno tesnejše stike s Slovenci onstran Mure. To je bilo tem pomembnejše, ker so se evangeličanski duhovniki vse bolj vdajali madžarstvu. Predvsem je bil pomemben zgled cankovskega župnika in dekana Jožefa **Borovnjaka**, ki je prirejal ponatise knjig Mikloša Küzmiča, jih vsebinsko dopolnjeval s »štajerskimi« molitveniki in jih dajal tiskati v Gradcu ter Radgoni. K njemu so prihajali iz Ljubljane npr. Anton Trstenjak, ki je prav z njegovo pomočjo toliko pisal o prekmurskih Slovencih v Ljubljanskem zvonu in drugod, prepotoval vse naše vasi ter jih opisal, a je delo žal ostalo v rokopisu. Obiskal ga je slovstveni zgodovinar Franc Simonič, pozneje mladi Janko Slebinger in še kdo. Tako je Borovnjak sodeloval tudi z dopisi iz Prekmurja v Hribar-Tavčarjevem Slovanu. S svojim zgledom pa je vplival tudi na narodnostno zavest Ivanocyja in njegovih sodelavcev.

Posebno zanimiv je Imre **Agustič** (1837 v Murskih Petróvcih — 1879 v Pešti), ki je pisal v madžarščini in vanjo prevajal iz francoščine, napisal Kratki navuk vogrskoga jezika in Prirodopis (v gajici), toda najpomembnejše je, da je 1876 pričel izdajati **Prijátel**, znanost razšerjüvajoče mesečne novine, ki ga je naslednje leto že imenoval »slovenske novine« in ga je od 1878 pisal v gajici. V list so dopisovali tudi s Štajerskega, pisal je vanj o vseh južnih Slovanih. Žal nam je ohranjenih le nekaj števil, zato ne moremo poznati celotne njegove vsebine. Toda že v ohranjenih vidimo Agustičevo odločno slovenstvo. Tako je konec leta 1876 ostro obsodil tiste, ki so

nastopali proti slovenskemu listu: »Ne vidi se tem hüdovolnikom, ka slovenski pišem vam. Kak pa te, či naše lüdstvo drügi jezik ne razmi ...? — Našim Slovenom ne slobodno, po njihovom maternom jeziki zvediti zgodjénja sveta. — Vi, ki samo šimfati znate, za naše slovensko lüdstvo se pa ne skrbite, ste ne drügo vredni, kak zavrženi biti«.

Te besede zvenijo enako, kot na začetku 20. stoletja slovenske in mađzarske besede dr. Franca **Ivanocyja**. Že sredi 19. stoletja so naši duhovniki brali knjige Slovenske matice iz Ljubljane in širili so mohorske knjige iz Celovca. Ivanocy je bil že kot bogoslovec njihov naročnik, zato jih je vneto širil kot tišinski župnik in sledili so mu mlajši duhovniki. Ko so Madžari ostro napadali te knjige kot »vseslovensko agitacijo«, je na škofov predlog ustanovil Kalendar srca Jezušovoga in skušal je ustanoviti tudi društvo za izdajanje knjig. V Kalendarju je v prvih letnikih sam več pisal in pri vsaki priliki poudarjal potrebe slovenstva. Tako je v prvem in drugem letniku pisal o potrebi slovenskih knjig in tudi o »nevoščedenosti (nekaterih, ki) ne štela viditi, da bi slovensko lüdstvo vu svojem maternom jeziki kaj dobroga i čednoga čtelo. — Pride čas, i ne je daleč, gda bomo vu našem maternom jeziki čteli dobra, čedna, poštena, düši i teli hasnovita dela.«

V življenjepisih umrlih slovenskih duhovnikov v Kalendarju je Ivanocy stalno poudarjal njihovo delo za slovenstvo in dejstvo, da bo slovenstvo v naši krajini živo, dokler bo imela zavedne duhovnike. Tako je tudi v Borovnjakovem življenjepisu zapisal: »Zato je ostra dužnost i našega maloga naroda poštvüvati one svoje kotrige, šteri so narodi duga-duga leta slüžili, za narod ne samo skrbno delali, nego i dosta trpeli od protivnikov naroda ...« in še večkrat ganljivo govori v tej osmrtnici o »našem malem slovenskem narodu« ... Kako se je Ivanocy desetletja boril z mađzarsko svetno in cerkveno oblastjo za svoje ljudstvo in njegov slovenski tisk, o tem je v zadnjih letih natančno pisal Ivan Škafar.

Za Ivanocyjem so nadaljevali z besedo in dejanjem tudi njegovo narodnostno delo oba Klekla, Ivan in Jožef Baša, Jožef Sakovič, Števan Kühar, mlajši in starejši, Avgust Pavel in drugi. Klekl starejši je v pesmi Naš materni jezik (Kalendar 1913) zapisal: Matern jezik, kinč predragi. Da ne mino — naš dom mli v telkih silah... — vtrdo je, kak zidno steno — materni jezik. — Dol od Müre gor do Rabe — maš na skrbi sine blage — živi, živi v vsakom časi — materni jezik«. In enako je pisal v drugih spisih, v osmrtnici Števanu Küharju, v pesmi: Kaj je Müra šepetala ... — Enako navdušen narodnjak je bil dolgoletni urednik Kalendara in Novin, dolénski plivánuš mlajši **Klekl**. — Jezikoslovec Avgust **Pavel** je iz ljubezni do slovenstva pisal v mladosti slovenske pesmi in raziskoval naše narečje, pozneje pa življenje porabskih Slovencev. — Mladi pesnik Jožef **Baša** pa je v pesmih klical: Mili moj slovenski svet, — živi, živi dugo let! — In v drugi: Slovenci, prinesite mi rože ... — naj vsakoga sina — te zemle Slovenije — z dišavov obdam ... (Več o tem glej v Izboru prekmurskega slovenstva!)

Ker so ljubili svoj narod in ga hoteli ohraniti v tujem sovražnem svetu, zato so vsi naši možje v preteklosti pisali za svoje ljudstvo. Zato so iskali stike z brati onstran Mure v časih, ko je to bilo nevarno. Zato njihovo delo zasluži, da ga spoznavamo in da njihov spomin ohranjamo — predvsem z nadaljevanjem njihovega dela. Vsakdo po svojih močeh!

Marija na püstini

Kako priljubljena božja pot je bila starinska cerkev Marije na püstini, kakor so imenovali turniško cerkev, dokazuje cel odstavek, ki ga ji je posvetil naš zgodovinar Jožef **Košič** (gl. zadnje Stopinje) v svojem rokopisu Starine železnih ino zalajskih Slovenov. Zato ta odstavek objavljamo kot dopolnilo našim člankom o Turnišču. Ta rokopis, ki je nastajal nekako od 1830 do 1850 in ga je dr. Franc Ivanocy našel — pod streho gornjelendavske — gračke cerkve, je objavil zgodovinar dr. Josip Gruden v mariborskem časopisu za zgodovino in narodopisje 1914. Spoštovanje do Košiča, njegovega dela in naše preteklosti bi zaslužilo, da bi ta spis objavili v knjigi z dobrim uvodom in opombami, posebno ker dosedanja objava jezikovno ni natančna. Za umevanje Košičevega odstavka o turniški romarski cerkvi je treba le dodati, da so naši predniki do 12. avgusta 1919 živeli na Madžarskem v županiji Vas (Železna, po kraju Vasvár — Železni grad) in Zala (zalska po reki Zala). Zato jih Košič imenuje »železni ino zalajski Slovenci« (po stari pisavi: salajski).

§ 16. Po peldi krala se je ves orsag ravnao. Zdaj je vse na božo pout šlo; edni v Rim, drugi v Jeruzalem, tretji v Maria Cel. Bogatejši gospodje so za cerkve vnogo včiniili. Zato je pri nas tudi na ednom kraji v Pertoči cerkev goripostavljena bila. V dobi Lajoša krala na Vogerskom Mater božo Mario više vsejh drugih svecov naj bole poštvovati in na čislo moliti, je v navadi bilou. Železne i Salaske Slovene starodavni častitele Marie je tou veselilo i oživilo, ka so cejli narodje k njej svoje oči podigavali ino njou za dare i milošče bože prosili, Železni i Salaski Slovenje so tudi meli blüzi cerkve, gde se je blažena divica Maria čudapuna i milostiva skazivala. Njim je Maria na püstini (v Turnišči) ino Maria na Tišini tak draga i ljublena bila, da so jo pogoustoma obiskavali, pri njej svoje srce segreli i se naujkali.

§ 17. Ka se Marie na püstini dotiče so že davno romarje štarski horvatski i vogerski šteri so od daleč sem prihajali močno trrdili, da se pri njej rada čüda godijo nad vsakojačkimi betežnimi, glühimi, slejpimi, šantavimi i nejmimi. Za volo toga je tamošnji plebanoš zmirom pomočnika mogao imeti za opravlanje pokornikov (1334). Sam zemelski gospoud Turnišča, Banfi Mikloš, horvatski ban, se je lepo svojim kmetom z dobrov peldov naprej sveto vu pobožnosti proti Materi božoj. On se je najmre pri krühi i vodi posto pred dnevom vsakšega Marijinoga svétka, vselè teda so cejlo nouč svejče gorele pred kejpom Dvice Marie vu njegovom dolnjolendavskom gradi, šteroga je njegov oča Števan zozidao (1282) i vsako soboto večer ze vsov svojov gradovenov deržinov edno čislo zmolo. Vsako leto, či je lih sloboden bio od orsačkih poslov, na den Velike Gospe, tou je tou na den vnebovzetja Blažene Dvice Marie se je v procesii k turniškoj Marii potruído, tam spovedao i z božim tejlom nahrano. Ze lepou stari si je dao pri Radmožancih bližešo nouvo pout proti Turnišči presekatí, od štere se izda tamošnjim travnikom vogrski veli »ban-uta« (banska pout).

Kristjani in splav

Namerni splav ni iznajdba naše dobe, ampak je znan v vsej človeški zgodovini. Za naš čas je značilno to, da je splav postal veliko bolj pereč zaradi množičnosti. Nekdaj je bil tabu, danes je z njim seznanjen že otrok. Razprave o splavu lahko beremo že v najbolj dostopni literaturi. Z razširjenostjo tega pojava se ukvarja širša družbena javnost. Zmeraj več je dežel, kjer splav dovoljujejo. O zakonitosti splava se danes tako v ožjih kot širših krogih vedno več razpravlja. Množice zahtevajo svoje, po robu pa se postavljajo bogoslovni učenjaki in mnogi zdravniki. Po mnenju nekaterim teologom z zakonom ni mogoče zajeziti tega pojava. Za to se nagibajo k prepričanju, da bo več koristilo, če bomo ljudi prepričevali in jih npravno vzgajali. Sodobni svet daje zmeraj več vrzeli, kjer se je mogoče izogniti pravnim prepovedim.

Zlo je mogoče zamoriti samo v njegovem začetku; pri korenini je treba zdraviti. Dokler ne bomo človeka osvestili v njegovi vesti, tako dolgo bo še pripravljen in zmožen delati zlo, greh. Moralna teologija pa nam dopoveduje, da je človekova vest najboljše vzgojena in oblikovana, če jo prešinja odnos do Boga in jo razsvetljuje ter krepi milost božja. Prav zato pa ni nápak če bi vprašanje splava veliko bolj povezali z vero in ga v njeni luči reševali, čeprav si nekateri zelo prizadevajo, da bi tudi to vprašanje v duhu sekularizacije obravnavali neodvisno od krščanstva.

Vse razsežnosti zla, ki ga povzroča splav, je mogoče dojeti le pod pogojem, da si vrednost življenja predstavimo v pravi luči, predvsem v luči vere in evangelija. Ena izmed osnov krščanskega nauka je tudi njegovo pojmovanje življenja. Cerkveni nauk o življenju obsega vse poglede katerekoli filozofije.

Božja beseda podaja ključ za razumevanje človeškega življenja. V evangeliju stopa v ospredje človek kot božja podoba. Človek razvija in uresničuje svoje življenje kot življenje v Kristusu. Krščansko gledanje na življenje nima pred očmi le zemeljskega življenja. Tukajšnje življenje je le začetek popolnejšega onostranskega življenja v Bogu. Vera našemu življenju daje nove razsežnosti v pričakovanju neskončnosti.

Ni v evangelijskem duhu, če o splavu govorimo le v luči pravice do življenja, kajti evangelijski poudarja pri vsem ljubezen, zlasti še do nerojenega otroka. Človeška filozofija se v razpravljanju o splavu ustavlja predvsem ob pravici do življenja, med tem ko evangelijski nauk meče na vse to vprašanje novo luč, luč božje in človeške ljubezni do vsakega človeka. Starši so v prvi vrsti poklicani, da uresničijo zapoved ljubezni do bližnjega, do lastnega, še nerojenega, otroka. Tudi tukaj velja Kristusova beseda: »Kdor sprejme katerega izmed teh otrok v mojem imenu, mene sprejme« (Mt 18, 5). Mati sprejema še nerojenega otroka v ljubezni in zaradi Kristusove ljubezni do človeštva. Zato pa lahko dalje sklepamo, da otroku vzeti življenje, pomeni zatreti v sebi ljubezen, s tem pa sebe obsoditi na duhovno mrtvilo.

Krščanstvo bi premalo storilo, če bi naglašalo le pravico do življenja, saj to dela vsaka filozofija. Krščansko oznanjevanje je predvsem oznanjevanje vrednosti življenja v luči Jezusa Kristusa, učlovečene Besede. Vsak človek je živa podoba Jezusa Kristusa. Kristus je »podoba nevidnega Boga,

prvorojenec vsega stvarstva..., vse je ustvarjeno po njem in zanj. In on je pred vsemi in vse ima svoj obstoj...» (Kol 1, 16). Človeško življenje je zaradi Kristusa še v večji meri nedotakljiva svetinja. Prepričanje, da je krščansko pojmovanje življenja pravilno, je tako na teoretičnem kakor na praktičnem področju najboljša obramba življenja nerojenega otroka.

Vendar je samo oznanjevanje krščanskega nauka o življenju spričo današnje moralno toge družbe veliko premalo. Beseda dovolj ne prepričuje. Če hočejo kristjani zaježiti ta val, morajo veliko več storiti s svojim pričevanjem. Čas in ranjenost sodobnega človeka kliče po pričevanju za vzvišenost človeškega življenja. Pričati je treba s čutenjem, govorjenjem in življenjem. Sami kristjani pa so v prvi vrsti poklicani, da spremenijo svoje gledanje na življenje. Življenje zasluži, da pride na najvišjo lestvico vrednot. Usmerjenost sodobnega človeka v materialne dobrine zatemnjuje duhovne vrednote. Današnja ekonomska obremenjenost mišljenja in govorjenja manjša vrednost najvišjih dobrin, kot je življenje. Potrebna bo temeljita sprememba mišljenja in čutenja, da bo splav spet tako slabo ocenjen in tako praktično odklonjen, kakor to zasluži. Razvrednotenje duhovnih vrednot vodi v razvrednotenje samega življenja.

Tudi kristjani smo poklicani, da vplivamo na državne zakone glede splava. Predvsem pa je naša dolžnost, da se najprej sami spremenimo v svojem pojmovanju življenja. Šele potem bomo zmožni pričevati za največjo vrednoto, kot je življenje. Ko se bomo sami prepričali, da je naše življenje le nenehen klic k življenju v Kristusu, bomo lahko s svojim ravnanjem in odločanjem spodbujali spoštovanje in vrednotenje življenja tudi v drugem. Ozračje, ki bi ga naj ustvarjali kristjani s svojim pričevanjem, bo v sebi nosilo moč, ki bo obsojala in zavračala splav v današnjem svetu.

Cerkev je res poklicana, da v prvi vrsti oznanja evangeljsko resnico o življenju, da prebuja in spodbuja k pričevanju. Hkrati je pa tudi zakrament odrešenja in znamenje Kristusove odrešilne milosti. Bog daje milost, da moremo sprejeti veselo oznanilo in storiti korak spreobrnjenja. Kristusova milost nas dela novega človeka.

Kadar govorimo o splavu med kristjani, se moramo spomniti, da spreobrnjenje ni mogoče brez božje milosti. Tudi v tem spreobračanju se kristjan more in mora zatekati k zakramentom. Sprejeti še nerojenega otroka je znamenje ljubezni. Nakopičenost zemeljskih vrednot ohromi ljubezen, ki pa se more ponovno poživljati le po zakramentih. Sv. krst je zakrament, ki preraja otroke v božje otroke in dviga vrednost človeškega življenja v nadnaravno območje. V luči svetega krsta še mnogo bolj uvidimo zlobo splava, s katerim vzamejo življenje še nerojenemu otroku marsikateri tudi krščanski starši, ki so sprejeli zakrament sv. zakona, na katerem sloni njihovo skupno življenje.

Krščanski starši sprejemajo tudi sveto evharistijo, kruh večnega življenja. To je kruh za življenje tega sveta. Ljubezen v moči tega kruha postaja bolj živa in učinkovitejša. Prejem evharistije daje novo moč in nove možnosti za sprejem novega življenja v ljubezni.

V luči teh spoznanj tem bolj vidimo nesrečo splava, ki ga naredi krščanska mati. S tega vidika gledano je splav tako velik greh, ker je napad na življenje, na največjo vrednoto in ker je teptanje največje zapovedi, zapovedi ljubezni.

Krščanska skupnost stoji danes pred veliko odgovornostjo spričo tako razširjenega pojava, kot je splav. Najprej si mora prizadevati za to, da bi s svojim pričevanjem dušila vsak egoizem in prebujala ljubezen do človeka, zlasti še do nerojenega otroka. Gospodova milost je kristjanom zmeraj na razpolago, da morejo biti v svetu kot luč, ki sveti v temi, da morejo pričati za ljubezen, ki nas je poklicala v življenje, katerega živimo sredi današnjega sveta. Vzljubiti, poglobljati, ceniti življenje, ki je največja vrednota, dana od Boga, je najboljša pot v preprečevanju splava.

Ivan Štuhec

Slovenec na odru tujine

Človek se nešteto krat v življenju predaja sanjarjenju o tujem svetu, o drugih deželah, o drugih celinah. Tej domišljiji najpogosteje prilivajo olja tisti, ki so svojo radovednost glede tujine že potešili in se jim zdi, da je drugod mnogo lepše. Mladostna nemirnost pa najde opravičila tudi v svetem pismu, ki pravi: »Vse preizkušaj, dobro ohrani.«

Tudi moje želje niso bile potešene, dokler nisem stal pod Eiffelovim stolpom, posedal med amsterdamskimi hipiji, strmel na bruxellski Grand Place, navijal na Münchenskem olimpijskem stadionu.

Nekajkrat sem preživel svoje počitnice v tujini. Morda sem prvič res bil omamljen od velemest in brezhibne tehnike, vendar se dobro spominjam, da sem pri prvem in vseh naslednjih vračanjih domov čutil neko razdvojenost.

Svet, ki sem ga videval, s katerim sem živel, ki me je tudi navduševal, mi je zbudil občutek širine in brezmejnosti, občutek enakosti in bratstva z vsemi, ki živijo onstran meje ali še dalje.

Svet, v katerega sem se vračal, me je privlačil z nekim svetim navdihom, s svojo skoraj posvečeno prostornostjo. Če bi v teh trenutkih vračanja bil sam, bi pokleknil in se zahvalil Bogu, da je moj adamovski začetek postavil v ta raj, v ta Eden slovenskega Eufrata in Tigrisa. Zemljo, na kateri stojim, bi poljubil in morda bi jo omočila solza veselja, da sem spet v njenem objemu, da vonjam njeno otavo in zrelo sadje, ki se lesketa v tako domačem soncu. Da bi potešil svoja domovinska čustva, sem vedno poromal v slovensko osrčje, kjer sem pod vršaci ali na strmih grebenih sproščeno dahnil svoj HVALA!

Na vseh potepih po tujini sem srečeval domače ljudi, kar mi je velikokrat razbijalo občutek tujstva, obenem pa me sililo, da sem pazljiveje opazoval njihovo življenje. V vsej značjski različnosti rojakov sem odkrival iste nagibe in v bistvu enako tragiko življenja, ki se na zunaj kaže v različnih inačicah. Vse osredinjenje na tuji »méd« deluje tako zaslepljeno, da človek ob tem nehote pozabi nase, na svoje človeško dostojanstvo, na svoj narodni ponos. Občutek nezavarovanosti in nedomačnosti se krade v človekovo duševnost, potem prihaja na dan v želji po gospodovanju, nadvrednosti in moči. Vedno, tudi v še tako urejenih razmerah, je navzoč hlapčevski odnos, ponižanje in manjvrednost, prizvok tujca, nelastnika. Rane na človeški osebnosti se vedno bolj širijo in so vedno pripravnejše gnezdo bacilom duhovnega propada. Žrtvovati za nekaj let družino in sebe,

pozabiti na medsebojne odnose in nase, to lahko vodi cele rodove v neprestana notranja nasprotja manjvrednega občutka in v poudarjanje svoje veljavnosti takrat, ko je to najmanj primerno ali celo nevarno.

Ne morem pozabiti nedeljskega popoldneva, ko sem v večjem nemškem mestu, o katerem sem vedel, da v njem živi precej Slovencev, zavil v manjše gostišče. Coca colo, ki sem jo naročil, mi je zaračunala Nemka, postregla Slovenka, umit kozarec pa sem dobil od Turkinje. Sedel sem v kot, od koder sem videl in slišal vse, kar se je v tem »Express Biffeju« dogajalo. Ob točilni mizi sta slonela dva postavna Slovenca, ki sta z natakaričino pomočjo razvijala teorijo o lenosti in površnosti turških delavcev. V tem ugodnem trenutku za dokazovanje lastne važnosti je nenadoma padla teža nemških besed iz slovenskih ust na pomivalno posode, ki se je že tako majhna in nebogljenja skrila za točilno mizo. V zmagoviti drži se je slovenska »šefica« isti hip vznemirila nad gručo najstnikov, ki so zazrti v daljavo spuščali oblačke dima pod napis »nicht rauchen«. Pomanjkanje varnosti, ki ga ženska ne more zatajiti še pri takšni enakopravnosti, obenem pa tudi zadovoljstvo, da njena beseda nekaj velja tu v Nemčiji, vse to se je odražalo v naročilu kavalirjema, naj zapodita mularijo ven, ali pa naj nehajo kaditi. Že po naravi prijazen slovenski obraz si je nadel masko strogosti. Zazvenela je nemška beseda v opomin in grožnjo zasanjancem, ki so takoj prepoznali tujca v tem tako smešnem samozavestnem fantu. Obrazi so se jim potegnili v pomilovalni nasmeh in dimčki so naprej uñajali pod strop.

Izpil sem ostanek pijače in z mešanimi občutki stopil na ulico. Spomnil sem se Kocbekovih misli, ki sem jih tiste dni prebiral v njegovi knjigi Svododa in nujnost: »... med raznimi kategorijami narodov pomenimo edinstveno in osamljeno kategorijo naroda, ki ga ne izčrpa nobena znana definicija o narodu... Svoj jezik smo uzakonili s pomočjo kulturnih prerokov, nastajali smo navkljub nasilju in svetovnim smerem kakor čudež, izoblikovali smo se takorekoč pod snegom, sredi svetovnih viharjev, kakor se razvije najdenček sredi revščine in sovraštva, in vendar smo postali usodna individualnost s profilom naroda... Z nami ima Bog posebne načrte, nismo nič naključnega in zgodovinsko brezpomembnega.«

Kako izpolnjujemo to prerokbo?

Marko Dólinec

Za kruhom v tujino

Kdor se odloči, da bo šel v tujino za zaslužkom, naj vsaj gleda, da se bo pridružil svojim ljudem. Sicer je pa bilo skoraj vedno tako, če je eden našel delo in dober zaslužek, je zvalil za seboj še več svojih sorodnikov ali sosedov, ti pa zopet svojih in čez nekaj let je bila v tistem kraju že slovenska naselbina. Tako je bilo že pred desetletji v Ameriki in Kanadi, pa tudi v Franciji in deželah zahodne Evrope, sedaj pa v Avstriji in Nemčiji. Vsi ti se tam čutijo kot ena družina in lažje jim je.

Tudi v Halleinu nas je bilo takrat vedno od 60 do 80 Slovencev. Vsi smo se med seboj poznali in malo je bilo takih, ki so se skupnosti odtegovali. So pač imeli svoje vzroke. Nekateri smo se videli vsak dan, po-

sebnost tisti, ki smo skupaj delali, ob nedeljah pa smo se zbirali ali po večjih stanovanjih ali pa po gostilnah. Kdor se je pa izogibal družbe domačih ljudi, je ali kmalu odšel domov ali pa se je izgubil v tujini, predvsem mladi ljudje.

Zbiranje po gostilnah mi ni bilo prav nič všeč. Večkrat je namreč prišlo do kakšnih neprijetnosti. Svoje volje nisem nikomur vsiljeval, mene je bolj mikala narava. Vsa leta, ko sem delal v tovarni, nisem bil nikoli tako utrujen, da ne bi prehodil ob nedeljah vseh bližnjih in daljnih hribov okoli Halleina. Seveda tisti, ki so težko delali ves teden in še v soboto, niso bili navdušeni za take izlete, ravnotako kot se meni ni dalo vse popoldne sedeti v zakajenih gostilnah.

Včasih sem jih pa le zvalil na bližnji Dürnberg, majhno turistično naselje visoko nad Halleinom. Vozila je gor tudi žičnica, toda mi smo šli vedno peš. Hoteli smo pokazati, da smo športniki, bolj praktični so pa takoj izračunali, koliko steklenic piva bodo imeli na ta način v dobrem. Tudi gori so bile gostilne, kjer smo lahko prepevali po mili volji, kar je bilo spodaj v mestu prepovedano. Da bi pa skupina Slovencev sedela tiho za mizo, tega še misliti ni bilo mogoče. Tako je postal Dürnberg najbolj priljubljen izletniški kraj, kamor smo se v večjih ali manjših skupinah vedno radi odpravljali.

Bila je gori tudi romarska cerkva, nad njo pa veliko klimatsko zdravilišče, kamor so si hodili petičneži hladit razgrete živce in boljše tek s sprehodi v svežem gorskem zraku. Največja znamenitost Dürnberga je bil opuščeni solni rudnik iz srednjega veka, ki so ga lastniki preuredili turistom za zabavišče. Kopanje rude so opustili potem, ko so našli v notranjosti hriba pravo solno jezero. Iz tega so speljali močno slano vodo po ceveh v solarne v Halleinu, kjer še danes pridobivajo prvovrstno sol v precejšnjih količinah.

Še više nad Dürnbergom se dviga 1200 m visok Zinzenberg, lepo porasel s smrečjem. Po sredini je izsekan širok pas prav do vrha, kamor je speljana sedežnica. Poleti se prevažajo leni izletniki, po zimi pa smučarji, ki se potem spuščajo po strmini. Z vrha je zelo lep razgled po dolini Salze od Gollinga, kjer se ta prebija skozi gorovje, pa vse do Salzburga na severu. Še naprej proti vzhodu se dvigajo vedno višji hribi, vsi porasli z gozdovi, čisto zadaj pa dviga svoje vrhove 3000 m visoki Dachstein.

Sem gor nisem mogel nikogar zvaliti. Pot je bila sicer zložna, toda praktični delavci so mi vedno odgovarjali, kaj neki najdem tam gori, drevje na njem vidim iz doline. za lep razgled in užitek goskega sveta sinovi ravnine pač niso imeli smisla.

Bilo je v zgodnjem poletju, ko se nas je odpravila večja družba v hribe. Namesto na Dürnberg, smo krenili že spodaj bolj na desno. Bili smo vsi dobro razpoloženi in nihče ni veliko gledal, kam gremo. Nekaj mlajših se je kar naprej podilo po tistih pašnikih vedno pred nami, kot telički, ki dolgo niso bili zunaj na zraku.

Hodil sem že sam večkrat po tistih krajih in sem vedel, kam bomo prišli, toda molčal sem, kot da sem tudi sam prvič tu. Prekoračili smo neko živo mejo, potem pa smo mahnili kar naprej po valovitem na pol poraslem svetu. Hodili smo že precej časa in najbolj žejni so se začeli oglašati, kam neki smo zašli, da ni nikjer nobene gostilne. Tolažil sem jih, da naj še

malo potrpijo, pa bomo prišli do gostilne, čeprav sam nisem vedel za njo. Res smo na nekem ovinku zagledali roko, ki je kazala na desno v dolino, na njej je pa pisalo »Gasthaus 20 Min.« Zdelo se jim je predaleč, toda če se vrnemo, bomo pa še 2 uri hodili, preden pridemo do gostilne. Končno smo le zagledali zaželeno gostilno, spodaj v dolini pa belo cesto in vas ob njej.

Ker je bilo lepo nedeljsko popoldne, je bilo dvorišče pred gostilno zasedeno. Mi smo imeli svežega zraka že dovolj, zato smo se naselili v sobi pri dveh mizah. Radovedno sem čakal, kaj bo. Prišlo je mlado dekle in naročili smo prvo rundo. Ko nas je nekaj časa poslušala, pa vsa iz sebe vzklikne: »Pa vi ste Jugoslovani!« Seveda, tudi mi smo se začudili, da nas natakarcica nagovori v hrvaščini. Kot vedno ob takih prilikah, smo začeli spraševati, odkod je. Pripovedovala nam je, da je že več let tukaj, pa ne sama, ampak s starši, ki so tu odprli gostilno; ker pa sem v hribe še ni zašel naš človek, je bila vsa srečna ob našem obisku. Vsedla se je med naša dekleta in razgovora ni hotelo biti ne konca ne kraja. Seveda smo tudi peli vmes.

Malo me je le skrbelo, kako se bo končal ta izlet in sem začel priganjati k odhodu. Prišel je gospodar, dekletov oče, in zahtevali smo račun. Stopil je k prvi skupini in računal:

»Vi platite četiri marke i pedeset feniga, vi pa šest marki...

Ljudje so ga začudeno gledali, meni je šlo na smeh.

»Od kdaj pa v Avstriji računate v markah?« ga eden le vpraša.

»Pa mi smo u Nemačkoj! Odakle ste vi došli?«

Začeli so vsi vprek govoriti, da smo iz Halleina, da smo šli malo v hribe in da nimamo mark, ampak samo šilinge. Nekateri so me že sumljivo pogledovali, češ kam si nas pa sedaj speljal, dokler jim ni bilo vsem jasno, da smo nevede prekoračili državno mejo in smo res v Nemčiji.

Tako zlahka jih še nikoli nisem spravil iz gostilne. Ker gostilničar ni imel našega drobiža, smo plačali vsi skupaj s šilingi bolj na okroglo. Vrnili smo se po isti poti in še dolgo potem se je kateri spomnil našega izleta v Nemčijo, pa še brez potnih listov.

Vedno se pa ni končalo tako gladko. Vračali smo se z avtobusom iz Salzburga, kamor smo šli obiskat rojaka v bolnici. Bilo nas je 15 do 20 mož in nekaj žensk. Ker je bilo še zgodaj, smo izstopili v predmestju Halleina in zavili v prvo gostilno. Pravijo, da v kakšni družbi si, tako se moraš obnašati. Če izstopaš iz družbe, se lahko osmešiš ali pa zameriš ostalim. Seveda je v takem primeru potrebno biti previden. Stemnilo se je in jaz bi že najrajši odšel, toda v takem primeru sem vedno slišal, da hodim s kurami spat, da mi je njihova družba premalo in podobne prigovore, že navadne v pivski družbi.

Med tem je prišla za nami tudi skupina naših fantov in zasedla mizo poleg nas, pa tudi ostale mize so se polnile z domačini. Fantje so bili že malo nakresani, pili so še naprej in začeli izzivati nasprotno stran. Ker so pa bili tudi tam taki petelini, se je prepir hitro vnel. Starejši smo jih mirili, ker smo videli, da se ne bo dobro končalo, toda ne eni ne drugi se niso dali ugnati in napetost je naraščala. Tedaj se spomni moj prijatelj, ki je stanoval v Bišofshofnu, da mora takoj iti, sicer bo zamudil vlak. Povabil me je, naj ga spremim. Tudi ženske, ki so bile z nami, so se dvignile. Ko-

maj smo bili zunaj, je nastal v gostilni krik in trušč. Mi pohitimo naprej, ker nobenemu ni bilo za podobna junaštva. Na prvem razpotju smo se razšli, midva na postajo, one pa domov. Šele drugo jutro sem zvedel, kako se je končalo. Nekateri so odnesli precejšnje bunke. Policija, ki je prihitela na klic gostilničarja, je prišla samo enega, vsi drugi so ušli. Ker nihče ni bil težje ranjen, tudi naprej niso poizvedovali. Znova sem se prepričal, da je v takem primeru tudi junaštvo, če odneseš zdravo kožo.

Domov sem hodil tri do štirikrat letno. Prva leta čez Jesenice in Ljubljano, ker je bila tod pač najboljša zveza, čeprav je bilo pot nekoliko daljša. Po letu šestinšestdesetem pa so bili ti vlaki vedno tako natrpani, da smo dostikrat stali na hodniku vso pot. Vlak je prihajal napolnjen že iz Münchena, odkoder je vozil čez vso Jugoslavijo in naprej v Turčijo. Tako smo se mi preusmerili na pot preko Gradca in Maribora. Res je bilo tu vedno dovolj prostora, toda bila je slabša zveza, saj smo morali čakati v Gradcu skoraj štiri ure in potem še tri v Mariboru do jutranjih avtobusov. Kaj pomeni tako čakanje sredi noči, na poti domov, to ve samo tisti, kdor je to sam doživel. Bolj bistri med nami so kmalu iztuhtali, da bomo veliko na boljšem, če naročimo v Gradcu taksi, ki nas bo preko Radgone odpeljal domov v najkrajšem času. Dokler smo dobili kombi za osem oseb, je bilo to res lepo in poceni. Toda takih naročil je bilo vedno več in tudi taksisti so se znašli, seveda na naš račun. Kar naenkrat ni bilo nobenega kombija več na postaji, niti s prednaročilom. Čakali so nas sami lepi črni mercedesi, ki so pa peljali samo štiri. Cena za poldrugo uro vožnje pa je znašala več, kot smo plačali prej za vso pot od Salzburga domov in nazaj. Seveda smo se dali speljati le nekajkrat. Zopet smo iskali drugačne rešitve.

Moj prijatelj Štefan je bil izučen vojaški šofer in je vedno sanjal o avtomobilih. Zakaj ne bi skupno kupili že rabljen avtomobil, tam so se dobili po zelo nizki ceni, in se vozili z njim domov, je večkrat predlagal. Za vožnjo domov so bili sicer vsi navdušeni, toda solastništvo avtomobila je pa bolj kočljiva stvar. Ker se nihče ni mogel odločiti, se je odločil Štefan sam. Sedaj je imel že vnaprej za vsak praznih dovolj naročnikov. To je trajalo z manjšimi nezgodami nekaj let. Toda star voz tudi brez večjih nezgod veliko požre in še danes ne vem, če so Štefanu dohodki za te vožnje krili tudi vse izdatke.

Nisem bil preveč navdušen za take vožnje, pa so me enkrat le zvabili. Domov je šlo še kar dobro. Vsi smo bili roznate volje, posebno še po vmesnem postanku in voznik je ostal buden do doma.

Nazaj pa ni šlo tako gladko. Že na sami meji so natančni avstrijski cariniki pretresli najprej nas, potem pa še avtomobil. Ker vseh nedostatkov na samem mestu ni bilo mogoče popraviti, smo plačali kazen in odrinili naprej nerazpoloženi, kljub poslovilnim maliganom, ki so jih imeli nekateri kar precej. Do Gradca smo bili še dokaj glasni, potem smo se pa počasi umirili.

Ker je bilo zadaj za tri komaj prostora, je najobilnejši sedel vedno spredaj pri vozniku. To pa je bil navadno moj sodelavec Jože, ki je imel tudi nekaj šoferske žilice. Tako je tudi na tej poti začel oprezovati z levim očesom proti volanu ves čas, odkar je postal Štefan sumljivo tih. Imeli smo že za seboj več kot polovico tiste neskončne doline, ki se vleče od

Brucka na Muri, pa skoraj do Bišofshofna. Motor je brnel enakomerno in to nas je še bolj uspavalo, tudi voznika.

»Kaj pa spiš!« je zabrudnal Jože od časa do časa in Štefan je vselej nekam mirno odgovoril: »Saj ne spim.« Tako je šlo nekaj časa. Cesta je bila skoraj ravna in tudi vozila ni bilo več nobenega na njej. Moralo je biti nekaj čez polnoč.

»Kam pa voziš!« je nenadoma zavpil Jože in obenem zgrabil z levo roko za volan. Sedaj smo se vsi predramili, najbolj pa seveda Štefan. Ustavil je avto in v hipu smo bili vsi zunaj. Šli smo nazaj po sledi koles in kar streslo nas je, ko smo videli sled desnega kolesa, slabo ped od roba ceste, spodaj pa čez tri metre globok jarek. Brez besed smo se gledali in nihče si ni upal spregovoriti. Kaj bi se lahko zgodilo, če bi se kolo obrnilo le še enkrat?!

Zopet sem rajši posedal po čakalnicah in se vozil z vlakom, čeprav je bilo neprijetno, kakor da bi šel znova na tako tvegano vožnjo.

Pavel Gorčaneč

Zemlja - naša draga mati!

*Draga, ljuba si nam mati —
ti nas rodiš, ti sprejemaš váse naš prah —
Ti nas rediš in gojiš,
hraniš s sadeži tisočérimi,
pojiš nas z vreleci studenčnimi,
z vini opojnimi —
Ti nas odevaš, daješ nam streho in dom —
odpiraš zaklade v sebi,
odgrinjaš nam sončno in zvezdno nebó —
Na tebi trpimo, se veselimo,
uživamo, sovrážimo ...
Daješ nam delo, počitek in mir,
zdráviš teló nam in dušo, duhá —
odkrivaš lepóte nam svoje,
gozdove, goré in morjá —*

*Ker dobrotna si mati otrokom —
nehvaležni te bijemo v lice,
zmérjamo, psujemo — o!
Uničujemo tvoje lepote,
zazidávamo s strašili kamnitimi
tvoje poljáne, pasóve režemo v njive
za svoja drvéča vozila,
ki divje morijo nedolžne ljudi —
skrunimo, blatimo s strupom
reke in morja, zastrupljamo zrak
in — sebe — o!*

*Jemlješ zato nam svoje daróve,
jemlješ nam pamet, srcé —
uničila boš nas, zemlja,
rodnica dobrotna,
ki sin te tvoj uničuje, skruni, mori ...*

*O, mati dobrotna, odpústi otrokom ...
O, zemlja ti naša — ozdrávi nam dušo, srcé!
Da spet te bomo ljubili spoštljivo,
živelí v tvojem naročju hvaležni in srečni ...*

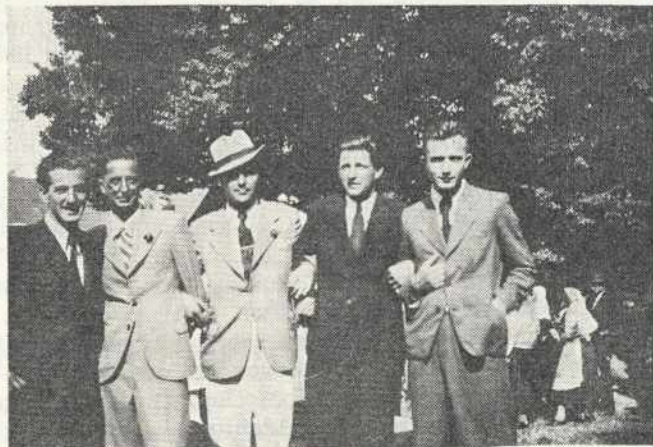
Stefan Barbarič

Da ne zamre njihov spomin

Vrstnikom mladosti, pokojnim turniškim študentom

Toliko vsega se je že nagrmadilo po tistih letih, ko nam je skupaj tekla in cvetela mladost. Tista preteklost, odmaknjena zdaj že v sivi daljavi štirih desetletij, se je v teku časa pomaknila nekam na rob zavesti, se pod pritiskom različnih, mnogih prelomnih dogodkov in s pojavljanjem novih in novih doživetij potopila pod gladino vsakdanjega dejavnega zanimanja. Kaj si morem, sodobni človek živi razprostrt na širokih ploskvah, neusmiljeno je pripet na begoten hip, podrejen zakonom hitrega gibanja in odzivanja v prostoru.

In tako, kakor po naključju naletim na kakšno orumenelo fotografijo, ki se je ohranila kljub mnogim selitvam in pospravljanjem. Na mah se sproža zveza z mladimi dnevi, z življenjem ljudi, s katerimi so me družili isti zanosi in iste bolečine.

*Od leve proti desni: pravnik Jože Zadravec (+1945)
Stefan Lebar, Luđvik Terboča, Jože Ceh (+1945) in
slavist, pisec članka*

Ti mladostni spomini so po svoji prvinski sili in po neponovljivi svežosti trajno zarezani v mentalno sfero, vendar se jih na drugi strani drži neka nevšečnost: pojavljajo se kot pobliski, raztrgani so, čez mero nepovezani, prežeti s številnimi temnimi lisami. Po neki na zunaj nejasni logiki ali morda po igri naključja se je v spominih ohranilo marsikaj, kar ni bistveno niti ne posebno pomembno, medtem ko je nekatere, ki bi si jih morebiti želel priklicati v predstavi, prekril prah pozabe. Saj, kako zanimiva bi bila — zanimiva tudi v študijskem pogledu — ponazoritev prebujanja in miselnega dozorevanja tistega rodu tik pred vojno!

Med spomini, kar se mi jih je ohranilo, so po svoje značilni tisti, ki se nanašajo na popotna doživetja. Takrat, ko o sodobni avtomobilski furiji še nihče ni slutil, smo živeli s kolesom, se z njim med seboj obiskovali in se radi spuščali tudi na daljše poti. Pri tem nismo mislili na udobnost, spali smo, kakor je nanese; to je bil za nas tisti čas, ko človek neugnano in razigrano razmetava energijo (kakšna bi bila mladina, če ne bi bila taka!). Tudi nove maše in dijaški shodi so privabljali. Spomnim se, da smo se nekega jutra odpeljali štirje (trije iz Turnišča in cankovski Derkač) v Bohinj, kjer so krščanskosocialistični akademiki pripravili tedenski program predavanj (1939), tam smo poslušali Finžgarja, Koblarja, Kocbeka. In kakor koli smo bili ravninci, nismo opustili priložnosti, da se ne bi povzpeli na Komno in do planšarskih koč pod vrhom Bogatina, nekih 2000 m visoko. Najmlajši, Jožek Zadravec, pa je za alpinistično poizkušnjo izbral samega očaka med Julijci, šel je menda z navadnimi čevlji na Triglav. Drzen in pogumen tudi pozneje kot partizan je padel v boju s szálasijevskimi žandarji leta 1945. Zdaj je dve leti že mrtev tudi njegov brat Franc, ki je po vrnitvi iz taborišča v jesen istega leta maturiral, bil dolga leta vodilni strokovnjak za živinorejo v Murski Soboti, dosegel doktorat. In dalje, Keszthely in Balaton poleti 1941. Iz Zagreba je prišel študent elektrotehnike Ščap in nekaj nas je neslo, da smo si šli odkrivat starodavno Panonijo ob reki Zali. Med nami Ludvik Tivadar, ki je šel nato študirat medicino v Pečuh. Zelo rad se spomnim tega življenja polnega, nasmejanega fanta, kako je znal plavati kot malokdo. Umril je — kot so rekli — za jetiko in so ga pripeljali domov, to je bilo leta 1943. Pokopana sta skupaj z dedekom, ki Lajčija ni nikoli prebolel. In, naše igre na dvorišču šole, ki je tudi ni več. Med nenapisana pravila študentovanja v tistih časih je sodilo, da so študentje med počitnicami prirejali igre. Režiser je bil največkrat pravnik Ludvik Terboča, poznejši sodnik v Mariboru. Spomnim se, da so že enkrat prej uprizorili Gogoljevo Ženitev, v mojih letih sta užgala smeh Nestrojeva Utopljenca. Takrat sta se igralsko uveljavila Jože Čeh in v komičnih vlogah Martin Ferčak iz Renkovec. Tudi ta dva sta že med pokojnimi. Čeh — partizan Polde je padel na bratonskih njivah, o čemer priča spomniski kamen ob glavni cesti, pokopan je na »nedličkom cintori« blizu Štefana Kovača. Ferčaka sem po vojni izgubil izpred oči; ko sem prišel kmalu po l. 1955 v Renkovec, mi je njegova — zdaj že tudi umrla — mati potožila svojo bridko bolečino. In to še niso vsi, Štefan Bojnec od Lipe, bratranec turniških študentov — bratov Skledarjev, zelo bister in sposoben fant; odpeljali so ga l. 1944 v taborišče, od koder se ni vrnil. Štefan Raj »Vargov« je umrl nesrečno v isti zimi, tudi njegovo ime je vklesano na turniški plošči padlih v boju za osvoboditev. In naj omenim

še tistega, ki je pravzaprav prvi na tej žalostni listi, to je bogoslovec Anton Štefanec, ki je umrl v jeseni l. 1940 in kateremu sem posvetil eligično napisan spominski članek, objavljen v Novinah pod naslovom Srečanja s smrtjo.

Lahko bi razpredal te spomine bolj na dolgo in na široko, našlo bi se še marsikaj vrednega. Vendar ne gre za to, hočem le pokazati, koliko mladih, obetajočih življenj med nami se je zgodaj utrnilo. Nekdaj so nam prikazovali v šoli tragiko ob grških in drugih tragedijah, glejte, ali se ne srečujemo vse življenje od blizu s tragičnimi dogodki, ki se zgubljajo mimo nas, ne da bi se te navzoče tragičnosti dodobra zavedali. Kot je tragika živa v neštetihi primerih: tragika ljudi, ki so omahnili v smrt v poletu, sredi snovanj, polni načrtov in življenjske volje.

Še en dogodek mi pride na misel, slavje ob blagoslovitvi in odpiranju turniškega farnega (današnjega prosvetnega) doma. To je bilo 20. septembra 1940, ko je po svetu naokrog že divjala vojna, nam pa se je neustavljivo bližala. Dekan Jerič je z zgraditvijo doma končal («kronal», kot se je nekdanj literarno-metaforično reklo) svoje desetletno urejevalno-olepševalno delo v cerkvi in okrog nje. V Novinah je bilo o slavnosti objavljeno kratko poročilo, v njem se je ohranila dekanova preudarna, usmerjajoča misel, naj bo dom »zbirališče vseh tvornih sil v fari«. Za to priložnost je Lojze Kozar, ki je pred tem nastopil kaplansko službo v Turnišču, pripravil in režiral Finžgarjevo ljudsko igro Naša kri. Omenjam to igro še posebej z mislijo na takratnega maturanta Jožeta Čeha, ki je kot glavni igralec ogrel poslušalstvo s tem, da je vnesel v igranje močan, možat ton in sicer v igro, ki je pomenila v tistih razmerah pravo narodno manifestacijo.

Zakaj to pripovedujem? Iz zatekanja k »vzorom in bojem« neke mladosti? Več kot to: da vsaj z nekaj primeri pokažem, da dejanja kulturne zgodovine, ki se je takrat »odigravala« na ravninah Prekmurja (skromnega, neelektrificiranega, še manj motoriziranega) po svoji vsebini in pomenu niso prav nič zaostajala za tistimi v drugih slovenskih pokrajinah. Škoda je, da to ni dovolj znano. Znano pa ni, ker o tem dovolj ne pišemo.

In če se vrnem na tisto mladino, ki je znala tudi v slabih materialnih razmerah pri študiju vztrajati (to so pozneje priznavali tolikeri nedomačini), ki je ljubila pesem in šalo, knjigo in šah, miselna razpravljanja in soočanja, ki si je gradila sijajne slike prihodnosti in med katerimi mnogi danes niso več med živimi — mislim, da je vredna tega (in našega) spomina.

Vid Strehovec:

Ko smo bili šolarji

Ne pišem teh otroških in mladostnih spominov zato, ker bi bili nekaj posebnega — marveč zato, ker smo današnji šestdesetletniki med Muro in Rabo doživljali svoje otroštvo v času, katerega si mlajši, posebno še najmlajši, težko zamišljajo. Zato bo okvir teh spominov skupen nam vsem, ki se poslavljamo in naj ima zato pripovedovanje iz tistega časa tudi

namen, da vam mlajšim sporoči, česa mi nismo imeli in kaj imate vi kot samoumevno. Mogoče boste potem bolje cenili in spoštovali svoje okolje, ki ga uživate in se boste spomnili tistih, ki so vam ga pripravili. Vseh naših prednikov, ki so nam z govorjenjem in pisano besedo ohranili slovenstvo in vseh tistih, ki so nam pridobili osvoboditev izpod tuje oblasti ter združitev s celotnim slovenstvom.

Dogodki nam odločajo življenjsko usodo. Gotovo bi npr. bila moja življenjska pot docela drugačna, ko bi mi ne bil umrl oče, ko sem bil v sedmem letu. Zato smo se preselili v bližnjo vas k najbližjim sorodnikom, v čisto drugačno zunanje in notranje okolje, ki me je oblikovalo po svoje. Vesel sem, da me je naredilo takega, čeprav je hudo, pogrešati očeta, ki se ga komaj spominjaš — z njegove smrtne postelje... Tako smo prišli z ravnine pod vznožje goričkih hribov, kjer se del vasi že rahlo vzpenja ob ilovnatem kolovozu v hrib pod vinograde, gorice in proti gozdovom. Zato je ta kraj moja domača vas, čeprav smo jo čez šestnajst let morali zapustiti. To je kraj mojega hrepenenja, kamor se vračam le na grob in na kratek obisk goricam, da se razgledam ginjen do Pohorja, do Lendavskih goric, do Ivánjščice... In spomini segajo željno za menoj, ko hitim po skritih poteh in skozi vso spremenjeno, odtujeno mi vas, da jim komaj ubežim...

Čudni so naši spomini: nekateri dogodki in osebe so ti ostali vsi živi, drugi so popolnoma zabrisani. Rad bi jih imel mnogo več, vse doživljaje in pogovore, ki sem jih bil slišal... Vem pa, da me je vse moje tedanje okolje vzgajalo z vsem, kar sem videl, slišal, delal — in sem vesel ter hvaležen, da je bilo tako. Zato sem mu zvest in tak, kakršen sem — Mislim in čutim, da me je vzgajala najprej narava okoli mene: večji del vasi v ravnini, naš dom že na vznožju, še više cerkev, nad njo se dviga polje, se dvigajo gorice z lesenimi, s slamo kritimi kletmi, s cvetočimi breskvami in marelicami na sprótolje... In od tam širni razgled — Čutim, da zato vpijam povsod vase naravo, da zato ljubim goré in višave...

Živ del tega naravnega okolja so bili moji najbližji s svojo preudarno, mirno življenjsko modrostjo, s svojim prizadevnim delom in z nevsiljivo ljubeznijo. Bili so vrhovi ter mi je le žal, da jih nekaterih nisem doživljal še pozneje, ko jih ni bilo več... V tej vrsti mojih rajnih vrhov so ob mojem mladem očetu, ki ga je vzela prva svetovna vojska zavoljo človeške podlosti in zlobe, še materin oče in zlasti ujec, umrl dvainvajsetleten. Veže naju isti rojstni dan in mesec, stal je — pravijo — petnajstleten ob mojem krstu. Veže naju ljubezen do pesništva in kulture, kjer bi bil on dosegel mnogo in bi mi bil najbližji. Zato me sleherna njegova beseda, ki jo berem, boli in zdi se mi od nekdanj, da se spominjam edine njegove besede, ki je tedaj nisem razúmel: Groza... Čutim, da je sam zajel vanjo našo izgubo: groza, da smo ga izgubili...

Sirše okolje so mi bili vrstniki, v šoli in zunaj nje. Čudna je muhavost spomina: vem, da so se učili pisati črko r, ko sem prišel v to drugo šolo in vem, kdo je sedel zraven mene ter mi jo razlagal: poznejši sošolec v vsej gimnaziji Jože, ki živi dandanes v Ameriki. To je bila madžarska ljudska šola — podrli so že tisto pritlično stavbo ob cesti. Učiteljica, ki ni znala nič slovenski, je učila dva razreda istočasno v isti učilnici. Mož ji je bil na vojski, imela pa je tri hčerke in staro mater. Zato je tekala med

poukom tudi v stanovanje kuhat. Ta čas je kdo izmed nas stal s šibo pred tablo in nadzoroval glasno ponavljanje poštevanke: Egyszer egy az egy (enkrat ena je ena). Drugič smo tako ponavljali glasno zemljepis županije Zala, v kateri je bilo spodnje Prekmurje — in smo ga morali znati na pamet. Pravitako smo morali znati narisati mejé te županije in cele madžarske države. Toda v računstvu smo prišli v štirih letih le do — deljenja, ki so me ga zato morali pred sprejemom v gimnazijo posebej naučiti. Edine prijetne ure v šoli so bile pri verouku, ker smo se učili katekizma in biblije v domačem jeziku, po domačih knjigah. Toda tudi katekizem smo se morali (ne pomnim, ali v vseh razredih) pri učiteljih učiti še v madžarščini. Župnik pa nam je znal vse tako nazorno in živo pripovedovati, celo risal nam je marsikaj na tablo, da smo si vse dobro zapomnili in da smo ob tem uživali. Saj smo pri njem izvedeli marsikaj o življenju, iz katerega je zajemal primere, izvedeli o zgodovini in daljnih krajih. Vsebino vere pa nam je znal tako vcepiti v srce in dušo, da tega nisi mogel pozabiti.

To šolsko doživljanje vere in sveta nam je župnik dopolnjeval in poglobljal še v cerkvi. Tu smo praznik za praznikom poslušali Küzmičev evangelij z začetkom: Vu onom vremeni, ... In tu nam je župnik pravitako po domače, nazorno razlagal ta evangelij ali kaj drugega, potrebnega za življenje. In za tem so donele stare domače pesmi, ki jih je pela vsa cerkev. Te pesmi so bile nekatere več sto let stare, kakor tudi molitve v stari Küzmičevi Knigi molitveni, ki so jo imeli najraje starejši, v novejši Kleklovi: Hodi k oltarskomi svestvi, ki je bila natisnjena že v slovenskem črkopisu. Kako pomembno je bilo vse to za ohranitev slovenstva med nami — tega danes že ne morejo razumeti, ker se jim zdi naravno, da molijo, pójejo povsod slovenski. Takrat pa sta bila dom in cerkev kakor ladja na širnem, razburkanem morju tujstva, ki ju je grozilo uničiti.

Cerkev je tudi nadaljevala to vzgojno in narodnostno prebujno delo domá — s tiskom. Že od leta 1904 je prihajal v naše domove Kalendar Srca Jezušovoga, ki je bil dolgo edina slovenska čitanka z verskimi, gospodar-skimi, vzgojnimi, zgodovinskimi članki, s krajšimi povestmi, s káko pesmijo, šalami, smešnicami, ugankami. Prinašal je tudi pregled dogodkov po svetu s slikami, kar je bilo tedaj naši slovenski krajini edino okno v daljni svet. Isto leto je pričel hoditi v naše domove tudi verski mesečnik Marijin list, ki je bil zato pomembnejši, ker je vsak mesec prinašal ne le verske, ampak tudi splošno vzgojne in poučne članke, pa tudi drobne zanimivosti. Ljudje so čitali tako Kalendar kot »snopič«, kot so navadno rekli Marijinemu listu — kar glasno, pa bodisi, da je nekdo čital drugim ali sam zase. Tako so si tudi bolj zapomnili, borili pa so se tudi s čitanjem tisti, ki ga niso bili navajeni. Ko so pa konec leta 1913 pričele izhajati Nóvine — »pobožen, pismeni, družbeni list za vogrške Slovence«, v slovenske črkopisu, istočasno pa v njem tudi Marijin list in kalendar, so nekateri še težje čitali. Tisti, ki so poznali Kleklov molitvenik, mohorske knjige ali še kak list »s preka« (s Štajerskega), so lahko čitali nove črke. Vendar pa so se vsi kmalu navadili nanje.

Žal je ta naš tisk, ki je bil zdaj med vojsko že kar obilen, bil razširjen skoro le med katoličani, čeprav so tudi nekateri luterani (evangeličani) čitali Kalendar in Novine. Tisti, ki so stalno čitali vse to, so bili narodno najbolj zavedni, najbolj izobraženi. Ti so se tudi najlažje oprijeli po osvobo-

ditvi knjižnega jezika kot nečesa samoumevnega. Kultura, omika naših ljudi v tistem času je bila v tem skromnem slovenskem tisku, bila je v slovenskih sto let starih molitveniki in katekizmih, v stoletja starih molitvah, cerkvenih in svetih pesmih, v pripovedkah, ki so si jih pravili, v poštenju in delavnosti, s katerimi so se ohranjali pri življenju. Tega ne smemo pozabiti dandanes, ko so okoli nas goré papirja, večkrat malo ali nič vrednega, ko mnogi mislijo, da je kultura (niti besede same ne razumejo) v kinu, v gledališču, v koncertih — kar obiskuje tudi le peščica izbranih v mestih... Čitajo pa ti ljudje dostikrat manj lepih in koristnih knjig kot mnogi vaški ljudje nekoč in danes...

Ta tisk je bil naše najširše obzorje za tistim, ki nam ga je omogočalo vsakdanje življenje v vasi, doma. Kajpada nismo vsi enako mnogo čitali: tisti, ki smo šli čez nekaj let v gimnazijo, smo čutili več nagnjenja do knjig, do listov. Za vse življenje mi je biló odločilno, da sem imel doma mnogo prilike čitati. Že v obokani, nenavadni kuhinji z velikim, visokim oknom, je na tega široki »polici« — to je bila meter debela stena — pod leseno solnjáčo ali solénko bil stalno kup Marijinih listov, ki so jih prinašali s podstrešja in z njimi podežigali pa tudi sicer jih uporabljali. Pomnim, da sem posebno po večerih pri petrolejki brez senčnika mnogo prebiral te »snopiče«, zlasti tiste drobne novice na koncu in sezname ameriških darovavcev za našo in druge nove cerkve... Ko sem odkril v stari omari kupe najrazličnejših knjig, sem se lotil našega Kalendara, katerega vsi letniki so bili ohranjeni. To je gotovo danes redkost v naši krajini! V njih sem vsako leto našel nekaj novega, kar me prejšnje leto še ni zanimalo. In ko sem odkril v omari bogastvo mohorskih knjig — mi je zadoščalo za vsa leta... Od bogatih koledarjev, Slovenskih večernic do Zgodovine slovenskega noroda in še in še. Kako mi je vse to odpiralo neznani in daljni slovenski svet ter njegove ljudi — tega danes mladi ne razumete... In da sem se ob tem branju navzel, nasrkal knjižne slovenščine, to je tudi razumljivo. Kako mi je vse to olajšalo učenje v gimnaziji, ko sem te knjige vse bolj razumeval, ko sem odkrival vedno nove, ki so mi znale več koristnega povedati! In še nekaj so mi povedale te mohorske knjige: kaj je pomenilo, da so jih naši predniki že okoli 1880 dobivali v to tuje ogrsko okolje, da so jih brali, da so jih hranili...

Velik in pomemben del našega otroštva je biló igranje vseh vrst. Nekatere igre so se odvijale le med dvema, npr. da smo iskali po drevju ptičja gnezda in jedli pečene srake ali njihova jajca... Med najlepšimi spomini vseh nas je paša. Nekaj posebnega je paša, če moraš dve ali tri krave držati stalno za verigo, v eni roki držiš mogoče knjigo ali pôješ, frlúžiš... Drugače je, če se živina prosta ali »zèpnjena« pasé in se giblješ okoli nje, pa ti le kdaj zaide na njivo v kvar... Med mojimi spomini so najlepši tisti, ko se nas je zbralo ob pásiki na robu pašnika več in smo pod vodstvom dijakov kurili ogenj, prinašali ponosni slamo, vejevje zanj, ta je šel po krompir, oni k materi z lepimi besedami po malo zábela ali masti, po sol... Pekli smo kúkarco — vsega tega se je treba strokovno naučiti! — pekli slive, ki smo ji nabodli na dolgo okoničeno šibo — še danes vidim, kako se cedi iz njih in čutim njih vonj ter vroči okus...

K poslom z živino je sodilo tudi, da si se naučil — čeprav je bil pri hiši hlapec — zmetávati štalo in te je grizla gnojšnica med prsti, da si se naučil

prinašati iz sénjaka krmo, kamor si jo zmetal s štal, kamor smo jo zmetali in stlačili poleti s sénskega vozá... Sušenje z brcanjem, obračanjem, grabljanjem, skladanjem v kúpe mi je bilo najljubše opravilo. In tam sredi med travniki in njivo je stal za hlevi leseni kukuričnják, kjer nikoli ni bilo kuruze, zato sem smel v njem imeti závce, česar me je naučil pokojni zvonarjev Ferko. Bog njemi daj düši dobro... Dokler niso zajci pregrizli stene in ušli. Pravtako malo sreče sem imel z golobi v golobinjeku pod hlevskim zástražem...

Če sem s kravami še shajal, je bilo težje s kobilami. Dva spomina mi prihajata iz daljave: prvi bi se lahko nesrečno končal, ker sem bil sam v konjski štali, hotel h kobilam in klical zaman: »humi!« — pa jo udaril po boku s čepico. Ona pa je brcnila nazaj, naravnost nekam v moj trebuh, da sem padel vznak. Ko smo pa orali ali vláčili, me je hlapec, ker sem bil še manjši, rad posajal na kobilu. Najbrž sem jahal na stari Liski, ko sem padel z nje pod plug; drugič me je pa veja stare črešnje na vratnicah potegnila z njenega hrbta na brano...

Ko že govorim o delu na polju, naj omenim še prijetnejša opravila. To je bila predvsem brátva, ko so okoli Trézinjega (15. X.) šli bráči v gorice, »vújme bože« začeli rezati grozde z rozge, jih devati v škafe in sipavati pútarju v púto — brento. Ta ga je odnašal v klet na koncu goric. Brači so se šalili, peli, si pripovedovali — kot pri marsikaterem delu. Vmes so kajpada tudi »koštávali« novo grozdje in ga ocenjevali, spominjajoč se lepega sončnega ali grdega vremena, ki ga je zóriilo, pa škropljenja, gróbanja, rézanja viničja pa vézanja trsja z ráfijo... Kaj vedo o nastanku vina premnogi pivci, pa vsaj naša mladina naj bi slišala v šoli nekaj o tem v krajih, kjer goric ali vinógradov ni, ali ne? Kleti v naši krajini so nekaj posebnega — tiste stare lesene, zunaj premazane z ilovico in pobeljene, s slamo krite, da so čisto podobne manjšim starinskim hišam v vási... Prijazno kukajo med goricami in topla čustva budijo, bolj kot današnje zidane moderne, najsi so še tako velike in imenitne... V taki kleti je sobica s štedilnikom, da si je gospodar zakuril in kaj spekel ali pogrel, ko prišel po vino ali ob delu. V drugem prostoru pa je starinska lesena preša, več kot stoletna, z gantari, ogromnim prešpanom, preslicov, žmekom... Tu je tekel sladki vinski mošt, kakršnega ne dobiš v nobenem hotelu na nobeni zemljini veselja...

In kako smo kúkarco trgali, jo v karóle nakladali, jo doma v gúmlji v kot zmetali in zvečer lúpáči, lúpáčke lúpali, se vmes šalili, popeivali, speivali, pogače jeli pa jabolčnico pili... Vse to zasluži poseben natančen in lep opis! In kesno na jésen, na začetku zime, okoli Tomázovoga, so prišle vesele, potrebne in koristne koline. Klali smo, zabádali, kak Goričanci lepó pravijo, svinjó, prašiča, práscá. Za otroke je užitek, ki je združen z malo strahu in poguma — da zgodaj vstane, v dostojni razdalji sledi odraslim, predvsem mesarju, ko vlečejo za rep ali nogo (včasih s posebno prípravo) svinjo iz hleva, jo vržejo med cviljenjem na tla, gospodinja drži skledo pod njen vrat, da izteče vanjo kri, ki smo jo pečeno — pomešano z melo — z užitkom pojedli kot pravo praznično jed tistega dne...

Z gledanjem »razprávlanja« prašiča se kmečki otrok mnogo nauči, več kot iz knjig, in pečena prižica, jetra, domače klobasi, krvavice krvave, bele (s proseno kašo polnjene) in hajdinske — te so mi najbolj teknile in ko

jem danes v mestu hajdinsko kašo, se jih žalostno spomnim... — vse to so užitki, ki so stoletja stari ter prihranjeni le podeželskemu človeku!

Pa če smo že pri dobri domači hrani, spomnimo še se raznih pogáč, ki smo jih uživali na proščenje, k svétkom, pri mašinanji, ko smo mlatili! Genjene, kvašéne pogače z marmelado (rekli so ravnotako s tujko: lekváron), z makom, orehi... Pa presne pogače po starem, réteši po novejšem vogrskem: makovi, kisilákovi, repni, jabolkovi, mastni... Nehajmo, nehajmo, da se nam ne bodo preveč sline cedile in se nam krčili želodci! Vse to naredi na kmečkéga otroka, ki se hrani s preprosto, včasih preskopo domačo hrano, mnogo večji vtis kot na mestnega, ki je razvajen. Pa tudi odraslim je izbrana hrana olepšala težke delovne dni in svétke. Zaslužili so jo — in še dandanašnji jo zaslužijo pri vsem težkem delu in dostikrat pomanjkanju.

Svetki, posebno božič z Novim letom in vúzen (vélika noč) pa proščénje, nam kakpa niso bili lepi in težko pričakovani samo zavoljo dobre hrane, marveč zavoljo vsega slovesnega, svétešnjega razpolóženja doma, na cesti, ko smo šli k maši in posebno v cerkvi. Zdaj smo spevali pesmi, ki smo jih slišali le v tem svetem času, pa še zelo starinske so bilé, da so nas tem bolj genile: Naródo se je krao nebeski — mladoga krala mi molimo! O sveti tri krali, kak blažen vaš den, gda sinka rodila devica nan vsen... Pa pretresljive postne pesmi »od Kristošuve moke«, vriskajoče vúzenske: Kristuš je gor stano — Nova nan je svetlost zišla...

Tedaj pri nas ni bilo pevskega zbora, pela je vsa cerkev kot eno grlo, da »je rúm leto po cerkvi...« V svečah in soncu sijoči oltar, mašnik v svečanih oblačilih, njegovo starinsko petje na véliko soboto pri blagoslavljanju ognja, sveče in vodé — pa pri véliki maši, vse to nas je prešinjalo z nepozabnim doživetjem, ki ga ne more nadomestiti ne opera ne koncert, ne gledališče. Pomoglo nam je, da smo se vživali v véliko Skrivnost, ki smo jo spoznavali v vsem življenju, v besedah in življenju domá in v vasi, v cerkvi, v šoli. Življenje je imelo smisel in pomen, vrstilo se je po stalni zakonitosti v stalnem letnem redu, tako kot letni časi, s prazniki in z delom, z dogodki — z rojstvi, zdávanji in gostúvanji, s smrtjo in sprévidi, pokápanji... Ob vseh teh dogodkih smo se otroci zresnjeni ustavljali ob njih, vpijali nove besede, navade in pesmi. Spoznali smo krstitke, ob ženitvi pozvačina z njegovimi šalami, na gostúvanju je kdo od nas bil korbúlec, deklice posvádbice — saj to je bilo več kot gledališče, saj smo vsi igrali na njem, na cesti, v cerkvi, na gostúvanji, ko je sneha metala lešnike in orehe, ko je starešina delil kisilák, ko so pravili náklone, ko so razbijali lončene piskre, ko so plesali in še in še...

Bistvena sestavina otroškega življenja je igra, igranje. Igrali smo se na šolskem dvorišču, česar se pa nič ne spominjam. Gotovo zato ne, ker je nadučiteljeva (obenem kantorjeva, škounikova) žena bila huda na kričeče otroke in nas je madžarski zmerjala ter naganjala, če smo bili preglasni... Živo se spominjam iger »pri pili« — pri vaškem znamenju v gornjem delu vasi, tik pod cerkvijo. To znamenje, zidano, z vdolbinami, ki so bile poslikane — je stalo in še stoji na nizki vzpetini, obdani od drevja, na križišču poti proti cerkvi in pokopališču ter dalje na Goričko. Prav tako znamenje je stalo na spodnjem koncu vasi. Kaj se je tam dogajalo, nas ni zanimalo. Ob našem pílu se nas je zbiralo manj, tisti iz bližine — in ni čudno, da

smo se tam v bližini zbirali tudi pozneje v dijaških letih, ko je bilo nekaj časa prav iz naše vasi največ dijakov v vsem Prekmurju. Med igrami se spominjam tiste z madžarskim besedilom: Kdo trka? — Angel. — Kaj želiš? — Cvetlico. — Kakšno? — In ko je povedal ime cvetlice, je njen nosivec ali nosivka pričel teči, »angel« pa za njim, dokler ga ni ujel. — Domače besedilo smo govorili v drugi igri, v kateri je nekdo prišel »od plivánušuve matere, ka bi njin dali ednoga purána« — in tudi v tej smo se lovili.

Igre so bile tudi na paši, v manjših ali večjih skupinah. Igra nam je bilo tudi marsikaj drugega, npr. zvonjenje v cerkvi, česar se je bilo treba naučiti in napredovati v tem od stopnje do stopnje — podobno kot pri ministriranju, čemur smo rekli pri nas »manjúštrivati«, čeprav je župnik v svojem govoru rekel »miništrálivati«... Večjezičnost nam ni delala težav — bili smo pravi Prekmurci, kot naši starši in sorodniki, saj smo poleg vogrščine nekateri klatili tudi nemščino... Zato smo se tudi knjižne slovenščine tako hitro navadili. Ob zvonjenju se živo spominjam mračnega novembrskega dne, kako smo v zvoniku tik pri zvonovih, zvonili ob smrti kralja in cesarja Franca Jožefa.

To je bilo že sredi svetovne vojske ali boja, bojne, kakor smo rekli mi. To grozovito dogajanje je bilo glavno v našem tedanjem življenju. Gledali smo cerkvene zvonove, kako so treščili iz zvonika in kako so jih odpeljali... Skoro vsaka druga, tretja hiša je imela koga »v bôji«, ki je pošiljal rožnate vojne dopisnice, zdaj, zdaj je kdo »biu plazérani« — ranjen (pozneje sem uganil, da je to francoski blesser), vlóvljeni na Rususkon ali je celo »spadno« na bojišču. »Nóvine« so pisale največ o tem in objavljala pisma naših vojakov (celo Oton Župančič jih je bral...). In prišli so italijanski begunci ter živeli nekaj časa v vasi. — Najbolj mi je ostal v spominu vojni »ranjenec« — bel konjič, ki so ga naši kupili in ga zdravili ter nekaj časa uporabljali. Dan za dnem so ga pri študenti prali in polivali, ker je imel ranjen kolk. Vzbujal je pozornost, ker se je tako po barvi kot po pasmi docela razlikoval od drugih vaških konj.

Pravtako mi je v živem spominu Rus Roman, »vlóvlenc« — ujetnik, ki je delal pri nas kot konjski hlapec. Bral je med kosilom svoj ruski časnik, večkrat mrmral zavoljo naše kar dobre hrane in postal končno uporen, da so ga odslovili. V sosednji vasi so imeli ujetnika Srba, ki je bil dosti milejši in prvi Srb, ki sem ga spoznal.

Tako se je približala tudi revolucijska doba v letu 1919 in spominjam se streljanja v bližini ter negotovih vesti, kdo strelja ter na koga. Pomnim le, da so govorili, da je »devet« Kóctov« iz bližnje goričke vasi s hriba v sosednji vasi strahovalo po cesti idočo vojsko.

In dobro pomnim, da so neko jutro »bognjárili« — »máli rijtar« (občinski sluga je imel takó zveneče ime!) bobnal po vasi — da je treba mimo-idoči vojski nesti od vsake hiše živež v gostilno na koncu vasi. Tako sem v usnjenem cekru nesel kolač domačega kruha in fižol — toda kateri revolucionarni vojski, tega ne vem. To je bil znameniti marec 1919, ko je vse vrelo. Tisto leto nas je že učil mož naše učiteljice, ki se je vrnil s fronte. In tako smo nekega jutra prišli pred zaklenjeno šolo. Učitelj je odprl okno in nam najbrž nekaj povedal, da je šole za letos konec ter da — dobimo takoj spričevala. Razdélil nam je naše knjižice, v katere so nam leto za letom vpisovali ocene — najbolj so nas zabavale »odlične« — madžarski kitünö,

ki smo jim rekli kitine (kutine). Še danes hranim kot novo to knjižico, kjer je zapisano čez vso stran zadnjega madžarskega razreda: megfelelt — odgovóril ali ustrezal (ustrezno), ena sama ocena po načelu enakosti tedanje vlade Béle Kuna.

Tako so se za nas pričele poldrugoletne počitnice. K sreči sem nadaljeval doma zasebno šolanje — z branjem slovenskih knjig in se tako pripravljaj za gimnazijo. Ne spominjam se dogodkov tistega nemirnega leta, živo pa se spomnim najvažnejšega: 12. avgusta 1919 smo stali pred hišo nad stopnicami in nekdo je prinesel od nekod »glas«: Srbi so prišli prek Müre... Moj mlajši stric, osmošolec tedaj, je takoj vzel iz denarnice jugoslovanski ali slovenski, tega ne vem več, narodni trak in pripel enega meni, enega pa sebi. Iz tega sklepam, kako smo pričakovali ta dogodek: Kje pa je vzel ta trak, mi še danes ni jasno. Imel je pač stike z našimi legionarji, pa pri naši hiši so se ustavljali vedno mnogi štajerski izobraženci, med njimi tudi dr. Matija Slavič.

Pričela se je nova doba v življenju naše krajine, vrstili so se novi dogodki, prihajali novi ljudje. Nastopila je tudi nova doba v mojem življenju in vse preteklo je postalo predmet zgodovine, v katero smo se poglobljali leto za letom z večjim razumevanjem, z večjim znanjem. Mi, ki smo vsaj malo živeli še v tistih starih časih, smo jo lažje razumeli in jo bolj ljubili — zavoljo trpljenja našega ljudstva in zavoljo poguma, ljubezni do jezika in ljudstva, ki sta vodila naše izobražence v davnini. Ljubite in spoznavajte jo tudi vi!

Ivan Zelko

Starost naših cerkva in župnijskih šol

I.

Stenski tabernaklji.

Nova doba nam je prineslo spremembo tudi pri ureditvi cerkvenih inventarskih predmetov po župnijskih cerkvah. Ozrimo se predvsem na **glavni oltar**. Cerkevno priporočilo je, naj bo oltar, kjer se opravlja daritev sv. maše, tako postavljen, da je obrnjen nasproti vernikom. Tabernakelj pa naj bo v bližini oltarne mize, ne več na oltarni mizi, kot je bilo do sedaj. Mnoge župnije že imajo tako urejeno. S tako ureditvijo je dosežena večja povezanost duhovnika z verniki in lažje sodelovanje vernikov pri sv. maši. Tako je bilo tudi pri prvi sv. maši, to je pri zadnji večerji.

V različnih razdobjih pa je bilo v katoliški Cerkvi nekoliko drugače urejeno. Poglejmo nazaj v zgodovino.

Vsi se še spominjate polpretekle dobe, ko so bili tabernaklji povsod postavljeni na oltarju — brez izjeme po župnijskih cerkvah. Tabernaklji so bili na oltarjih v naših župnijah **od 17. stoletja do 20. stoletja**, namreč po tridentinskem koncilu, ki je bil med leti 1545 — 1563. Tridentinski koncil je priporočal takšno ureditev, vendar so jo uvedli šele čez sto let. Navodila in odredbe tridentinskega koncila so počasi uvajali. V Prekmurju je bilo to šele v 17. stoletju, po reformaciji in po umiritvi časov po turških vpa-

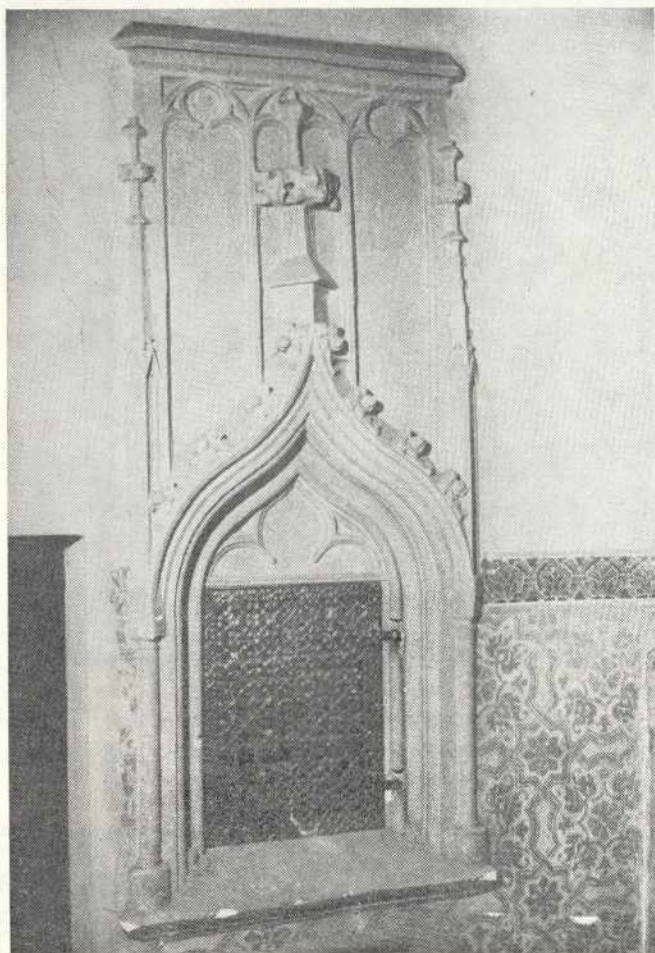
dih. V dolnjem Prekmurju nekoliko prej, ker je spadalo pod zagrebško škofijo. V gornjem Prekmurju (soboški dekaniji) pa nekaj deset let pozneje, ker je bilo pod madžarsko škofijo v Gyóru, kjer je verska obnova počasneje napredovala.

Kako je bilo v prekmurskih župnijah pred reformacijo?

Takrat so bili v navadi po naših župnijah **stenski tabernaklji**. To so bile **zidne omarice**, ki so bile v zidu, navadno na evangelijski, to je na severni strani glavnega oltarja. Nekaj teh stenskih tabernakljev je ohranjenih do danes. O večini pa najdemo poročila v vizitacijskih zapiskih.¹

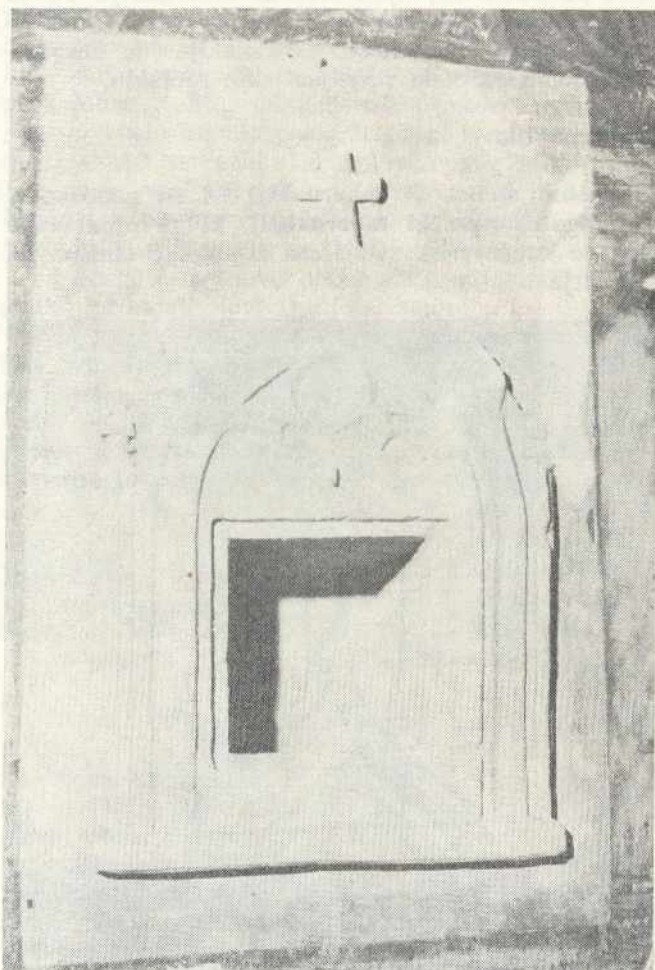
a) Ohranjeni stenski tabernaklji:

1.) **GRAD.** — Med najlepšimi stenskimi tabernaklji, ki so nepoškodovano ohranjeni do danes, je gotovo **grački tabernakelj**, ki ga predstavlja slika 1. — Njegov nastanek je istočasen s svetiščem župnijske cerkve pri Gradu, ki je iz konca 15. stoletja.

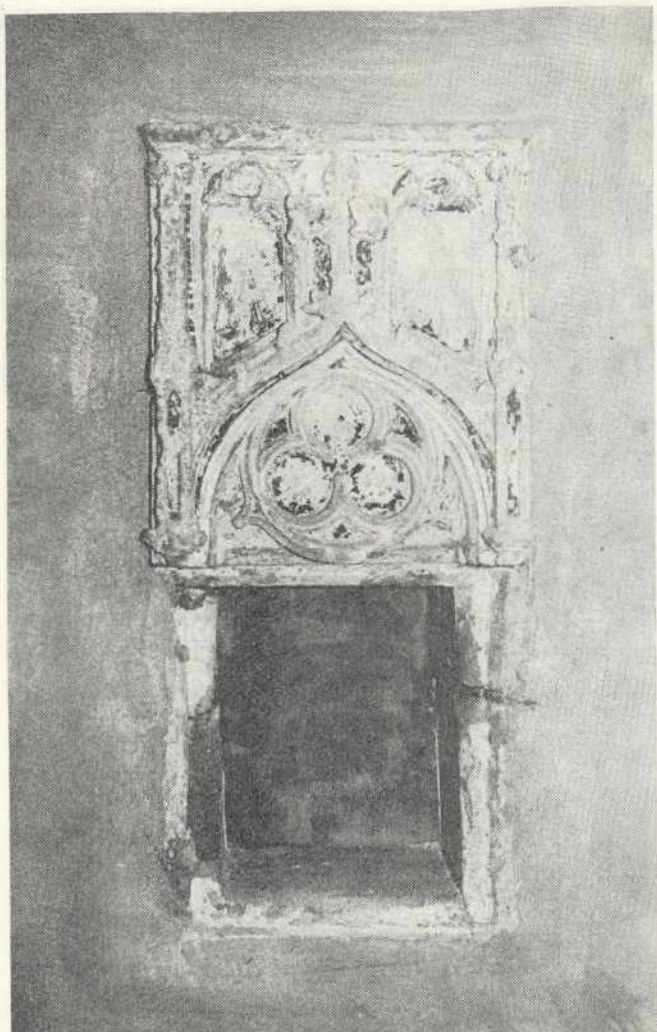
Poznogotski stenski tabernakelj v župnijski cerkvi pri Gradu

2.) **Martjanci.** — Stenski tabernakelj v Martjancih (slika 2) je starejši kot pri Gradu. Stavbenik in slikar Janez Aquila iz Radgone je leta 1392 zgradil in poslikal martjansko cerkev. Iz tega časa je tudi stenski tabernakelj.

Gotski tabernakelj iz leta 1392 v Martjancih

3.) **Murska Sobota.** — Nastanek stenskega tabernaklja v Soboti je istočasen z nastankom svetišča stare soboške cerkve. To je bilo sredi 14. stoletja, lahko že malo prej. Tudi pri soboškem stenskem tabernaklju je lepo razvidno, kako je ves kamnoseški okras celotnega svetišča in cerkve — viden tudi na izdelavi tabernaklja, primerjaj sliko 3.

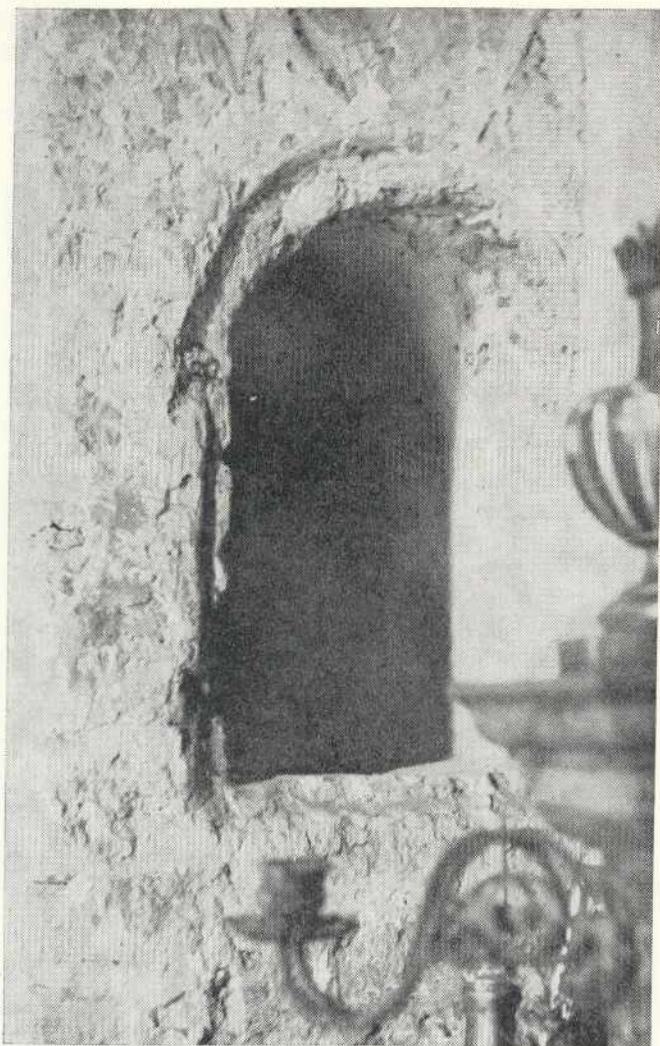

*Gotski tabernakelj v
župnijski cerkvi v Mur-
ski Soboti*

4.) **Selo.** — O selánskem tabernaklju poroča vizitacijski zapisnik iz leta 1698: »V severni steni je po nekdanji navadi **dvojni tabernakelj**, ki je tudi zdaj opremljen z železnimi vratci in je zelo prikladen. Tabernaklja sta drug nad drugim v steni cerkve«. Tudi še leta 1756 je bil tabernakelj nepoškodovan in je imel železna vratca, ki so jih mogli uporabljati.

V letih 1845—1856 so selánsko cerkvico v večji meri popravljali. Naredili so več prezidav. Verjetno so prav tedaj odstranili železna vratca tabernaklja in ga zazidali.

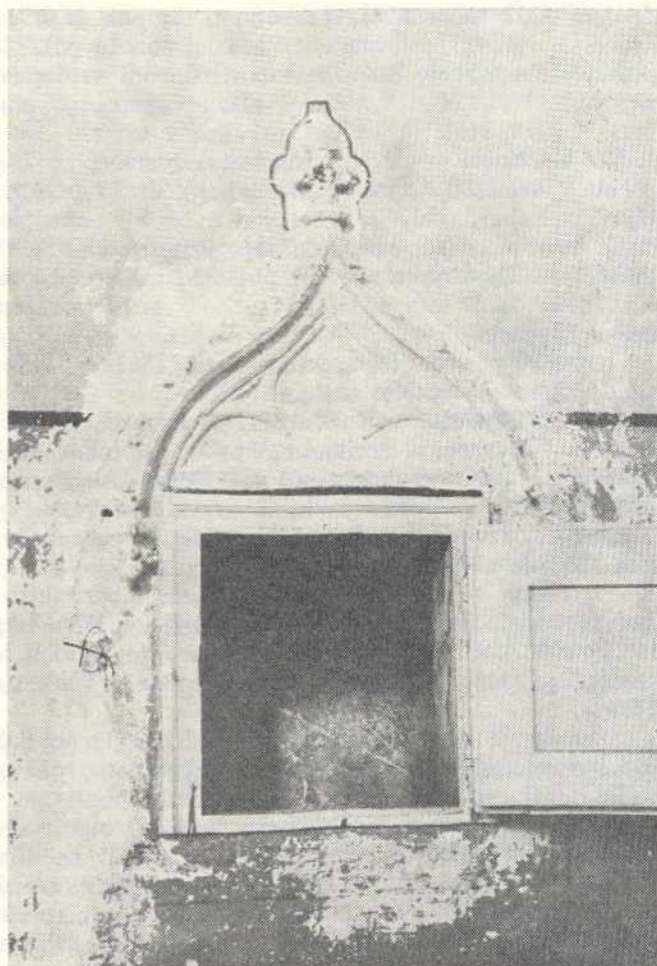
Šele leta 1956 so — ob restavracijskih delih — zopet odkrili nekdanji selánski tabernakelj. Toda bil je brez vratc in drugega kamnoseškega okrasja, glej sliko 4. Škoda, da niso odkrili ob restavracijskih delih tudi spodnji del tabernaklja, o katerem govori vizitacijski zapisnik iz leta 1698.

Romanski stenski tabernakelj v Selu

Selánski stenski tabernakelj je najstarejši izmed ohranjenih nekdanjih stenskih tabernakljev v Prekmurju — in je iz prve polovice 13. stoletja, kot je slovita rotunda (okrogla cerkev) v Selu.

5.) **Sv. Jurij v Rogašovcih.** — Vizitacijski zapisnik iz leta 1756 pravi o jurjanskem stenskem tabernaklju, da »je v severni steni svetišča starodaven tabernakelj«. Ta tabernakelj je dobro ohranjen do današnjega dneva, glej sliko 5. — Njegov nastanek je v sredini 14. stoletja.

Zgodnje gotski tabernakelj v župnijski cerkvi pri Sv. Juriju (Rogašovci)

b) Neohranjeni stenski tabernaklji.

Večje je število neohranjenih stenskih tabernakljev kot ohranjenih. Bili so odstranjeni in danes ni sledu o njih. Pač pa o njih govorijo vizitacijski zapisniki.

1. **Dobrovnik.** — Leta 1669 je bil stenski tabernakelj v dobrovniški cerkvi že v razpadu in ga niso uporabljali. Bil je narejen iz kamna.

2. **Gornji Petróvci — Nédela.** — Cerkve v soboški dekaniji so dalje časa ohranile v svetišču nespremenjeno srednjeveško stanje glede namestitve tabernaklja, ker so jih za reformacije dalje časa uporabljali evangeličanski predikanti, ki se niso ozirali na navodila tridentinskega koncila, razen izjemno zaradi vzgleda v sosednjih župnijah. Tako je bilo prav v Gornjih Petróvcih, ko je dal postaviti nov glavni oltar z lesenim tabernakljem evangeličanski duhovnik Janez Gomboši leta 1732, to je tik pred vrnitvijo cerkve katoličanom. Župnijsko cerkev v Gornjih Petróvcih so uporabljali evangeličanski duhovniki v letih 1592 — 1732. Zato petrovska cerkev ni imela

do leta 1732 tabernaklja na oltarju, ampak je bil v uporabi prejšnji srednjeveški stenski tabernakelj, kakor poroča viz. zapisnik iz leta 1698 in pravi: »tabernakelj je po nekdanji navadi vzdian v severni steni in je zavarovan v železnimi vratci«. — Danes ga ni več videti. Ob večji renovaciji cerkve v 18. stoletju so ga vsekakor zabrisali.

3. **Márkovci.** — V prvi márkovski cerkvi, ki se je imenovala »čepinska«, je bil v svetišču stenski tabernakelj. Viz. zapisnik iz leta 1698 ga opisuje takole: »Tabernakelj je prostoren in je bil nekoč lep, vdelan je bil po nekdanji navadi v severni steni svetišča, vendar je dejansko odprt in brez vratc«. — Tabernakelj je bil poškodovan ob požaru cerkve, ki so ga zaneli Turki okoli leta 1683, ko so se vračali poraženi od Dunaja. Takrat je cerkev pogorela.

Ob zidavi sedanje cerkve v letih 1883 — 1884 so podrli prejšnje svetišče s stenskim tabernakljem.

4. **Sv. Benedikt v Kančovcih.** — Prva cerkev pri Benediktu je bila zelo stara, saj se omenja že leta 1208. — Opis tabernaklja pa imamo šele iz leta 1698 in se glasi: »Tabernakelj je vzdian v cerkevno steno, vendar je odprt in brez vratc«. Čeprav je bil stenski tabernakelj poškodovan, drugega tabernaklja na oltarju ni bilo. Benedičko cerkev so upravljali evangeličani od leta 1592 do 1733.

5. **Tišina.** — O prvotnem tišinskem tabernaklju v severni steni svetišča nam poročata viz. zapisnika iz let 1698 in 1756. Leta 1698 je zapisal vizitator o tabernaklju, »da je zelo prostoren, vzdian v severno steno cerkve, vendar je odprt in brez vratc«. Enako poroča tudi viz. zapisnik iz leta 1756.

Določneje ni znano, kdaj so tabernakelj zazidali in ga uničili. Danes o njem ni sledu. Tišinska cerkev je okoli leta 1683 pogorela in požar je naredil ogromno škodo. Pogorelo je ostrežje in ves inventar v cerkvi. Vsekakor je bil takrat poškodovan tudi stenski tabernakelj. Popravljali ga niso, ker je bil v veljavi že nov tabernakelj na oltarju, ki ga je imela cerkev že leta 1698. — Tabernakelj je moral biti izredno lep.

6. **Turnišče.** — Zagrebška vizitacijska zapisnika iz let 1669 in 1688 poročata, da je imela turniška cerkev poleg tabernaklja na oltarju — še stenski tabernakelj, narejen iz kamna, starodaven in prazen. Ker je bilo zgrajeno prvotno svetišče turniške cerkve že v prvi polovici 13. stoletja, zato je bil stenski tabernakelj še v romanskem slogu. Podrobnejši opis ni znan.

7. **Vélikí Dolénci.** — O stenskem tabernaklju v dolénski cerkvi poroča viz. zapisnik iz leta 1698: »Tabernakelj je bil zgrajen v steni cerkve na zgornji strani, toda dejansko je odprt, ker so vrata odtrgana in je tako razdejan«. — Zadnji sledovi stenskega tabernaklja so bili verjetno zabrisani leta 1766, ko so v Doléncih cerkevno ladjo zgradili na novo in svetišče dvignili.

c) **Župnije, kjer je vsekakor bil nekdanji stenski tabernakelj, vendar ni omenjen v zgodovinskih zapisih.**

1. **Lendava.** — V Lendavi je bila ena izmed najstarejših cerkva v Prekmurju, ki je bila posvečena sv. Mariji. Cerkev sv. Marije v Lendavi ome-

njata popisa župnij iz let 1334 in 1501. — Sedanjo cerkev sv. Katarine so začeli graditi okoli leta 1512 — in sicer na prostoru, ki je bil bolj varen pred turškimi napadi, namreč v območju obrambnega nasipa v Lendavi. Cerkev sv. Marije je končno propadla že v 17. stoletju in z njo njeno svetišče s tabernakljem.

Po propadu Marijine cerkve v Lendavi je postala župnijska cerkev sv. Katarine, ki je imela že leta 1669 tabernakelj na velikem oltarju po navodilih tridentinskega koncila.

Ker so bile v srednjem veku župnije tudi v **Bogojini**, na **Kóbilju** in v **Šalovcih**, je bilo tudi v teh cerkvah preskrbljeno za hranjenje Najsvetejšega.

2. **Bogojina**. — V Bogojini je omenjena cerkev sv. Trojice že leta 1371². V zagrebškem popisu župnij iz leta 1501 je naveden župnik v Bogojini.³ — Sicer je res, da ni bilo leta 1688 v bogojánski cerkvi tabernaklja, kjer bi se hranilo Najsvetejše.⁴ Vendar so bile v 17. stoletju časovne zmede — kot turški napadi in uprava cerkve po evangeličanskih predikantih. Zato ni čudno, ako je bil srednjeveški tabernakelj uničen.

3. **Kobilje**. — Cerkev sv. Martina na Kóbilju omenja listina iz leta 1271.⁵ — Da je bila na Kóbilju zidana, kamnita (lapidea) cerkev, poroča listina iz leta 1338.⁶ Kobiljanskega župnika Mihaela pa navaja zagrebški popis župnij iz leta 1501.³

V začetku 17. stoletja je bila celotna pokrajina ob Kobiljanskem potoku uničena po Turkih. Naselja so pogorela in cerkev je bila razrušena. Tako je tudi izginila vsaka sled o ureditvi svetišča v kobiljanski cerkvi sv. Martina.

4. **Šalovci**. — Prav tako kot na Kobilju je izginila cerkev v Šalovcih.

Po zgodovinskih zapisih iz leta 1366 so pripadali v župnijo Šalovci naslednji kraji: Šalovci, Adrijanci, Lucova, Popovci — in zaselki: Bačić, Jožef in Puca.⁷

V Razdobju pred turškimi vpadi in v 16. stoletju je bilo naselje **Šalovci** — **trg**, važno trgovsko središče in sedež sodnijskega okoliša v sklopu gornjelendavskega zemljišča.

Leta 1541 je bilo v trgu Šalovci 15 celih kmetij in še 10 opuščeni kmetij. Razen tega je bilo v trgu Šalovci 9 kočarjev. To je bila le polovica vseh kmetij in kočarjev, ki so pripadali gornjelendavski grofici Marjeti Széchy. Ostala polovica je pripadala drugemu zemljiškemu gospodu.

Imena kmetov in kočarjev so bila v Šalovcih leta 1541 ta-le:

Celo kmetijo so posedali: vdova Petra Vohrina, Matija Pentek, Nikolaj Štrjak, Simon Adam, Imre Görbe, vdova Jaksina, Jurij Hanc, Valentin Böteš, Martin Gabrajč, Martin Pentek, Blaž Fiček, Gregor Banko, Matija Agar, Gregor Pozvek in Jurij Borbula.

Opuščene kmetije so imeli: Ambrož Moric, Gregor Dravec, opuščena kmetija poleg kmetije Kolomana Laslo, Gregor Adam, opuščena kmetija poleg kmetije Antona Borbolja, Simon Pap, opuščena kmetija nekega Domboniša, opuščena kmetija, ki je bila nekoč Čezija, Martin Pentek in Mihael Herceg.

Kočarji so bili: Blaž Benkeš, vdova Jaksinova, Martin Florijan, vdova Gregorja Bečeva, Sebastijan Lako, Andorko (Andrejko) Mihael Banko, Sebastijan Hajdu in Ambrož Možič.⁸

V Šalovcih je bila tudi cerkev kot župnijsko središče. Kakor piše Jožef Košič že pred 130 leti — so šalovsko cerkev požgali Bočkajevi kruci okoli leta 1605.⁹ Poroča takole: »Vojaki so vdrl v cerkev. Eden izmed njih se je povzpел na oltar, da iztrga iz Marijine podobe dragocene darove (iz srebra), ki so jih darovali verniki iz pobožnosti do Marije. Ko je hotel odskočiti z oltarja, se je zapletel z ostrogo v oltarne prte in padel ter se zelo udaril. Iz jeze in sramote je med kletvijo in psovanjem zmetal na kup prte, mašno obleko, knjige, svečnike, podobe angelov, stole in druge lesene predmete — in vse to zažgal. Pogorela je vsa cerkev«.

Vizitacijski zapisnik iz leta 1627 še izrecno navaja dohodke šalovskega duhovnika. Ker ga ni bilo v župniji, je užival dohodke predikant v Vélikih Doléncih, ki je opravljal v Šalovcih tudi dušno pastirstvo. Šalovčarje so imeli svoj srebrni kelih, ki je bil pozlačen. Prav tako je imela šalovska cerkev 462 forinta razposojenega denarja. Nobena druga župnija v soboški dekaniji ni imela toliko denarja ob vizitaciji leta 1627.

Tudi pozneje je vodil dušnopastirske posle duhovnik iz Vélikih Dolénc. — Viz. zapisnik iz leta 1698 omenja o Šalovcih, da so bili nekoč **trg** — in da je v kraju lesen zvonik in pokopališče. Pozneje so ukinili pokopališče in nosili mrliče na dolénsko pokopališče.

Ob vizitaciji leta 1756 je upravljal Vélike Dolénce in Šalovce župnik iz Gornjih Petrovec. V Šalovcih je užival zemljišče v kraju »Domba«.

Leta 1757 je bil v Dolencih zopet nastavljen župnik-duhovnik. Do takrat so bili v Vel. Dolencih licenciat-laiki. Dolenski župnik je prevzel tudi dušno pastirstvo v Šalovcih.

Bolj podrobno navaja stanje v Šalovcih viz. zapisnik iz leta 1778. Pravi namreč, da je imel dolenski župnik v Šalovcih: zemljo-ornico v kraju Domba in Mezzö — 7 oralov, — travnika v Šalovcih za 6 voz — in travnika ob župnijskem gozdu. To je bila nekdanja župnijska nadarbina za šalovskega duhovnika.

Dolénski župnik je opravljal bogoslužje v Dolencih vse nedelje, »razen prve postne nedelje, ko je iz **starodavne navade** opravil — najprej pridigo v Šalovcih in sicer v skednju (na gumni), ker je cerkev v kraju razrušena — in nato sv. mašo v Dolencih«. Viz. zapisnik iz leta 1778 pravi dalje: »da je bila ta navada ob kanonični vizitaciji — zaradi mnogih razvad — odpravljena«.

— — —

Pri 12 prekmurskih župnijskih cerkvah je dokazan **stenski tabernakelj**. Pri 4 cerkvah nimamo podatkov, kako je bilo urejeno svetišče s tabernakljem. Toda — to so bile župnijske cerkve, zato so morale imeti tudi sodobni tabernakelj.

Po slogu so ohranjeni stenski tabernaklji **starejši** — iz romanske dobe (Selo) — in poznejši — iz gotske dobe (14. — 16. stoletje). Vsi pa so iz dobe pred tridentinskim koncilom, to je pred reformacijo v Prekmurju. Obstoj stenskega tabernaklja priča, da je bila taka cerkev izpred tridentinskega koncila in da je bila **župnijska**.

Kakor spoznamo po stenskih tabernakljih iz katere dobe so naše cerkve, — tako tudi spoznamo po urejenih dohodkih za kantorja-učitelja, pri katerih župnijah so bile **župnijske šole** že pred reformacijo.

Starost župnijskih šol v prekmurskih župnijah.

Spoznalni znak, v katerih župnijah so obstajale župnijske šole že pred reformacijo, so posebni dohodki, določeni za vzdrževanje kantorja-učitelja. Podatke bom povzel po vizitacijskih zapisnikih, predvsem iz let 1627, 1669 in 1698

V srednjem veku je edino katoliška Cerkev vzdrževala šole, ki so služile predvsem njenim namenom. Na podeželskih šolah je učil ali duhovnik ali kantor-učitelj. Kantor-učitelj je lahko bil cerkovnik, pisar, dijak, ki je imel eno ali dve latinski šoli, vojaški invalid, obrtnik in drugi. Seveda se je zahtevalo od njega predvsem, da je bil sposoben sodelovati pri cerkvenih obredih, — to je: da zna odpevati odgovore pri sv. maši in tudi sposobnost, da nauči druge. Vsaka večja župnija je zahtevala od voditelja petja, ki je bil navadno tudi cerkovnik, da je bil zmožen učiti cerkvene pesmi — in je bil nekoliko izobražen, vsaj pismen.

Za pouk v šoli se je najbolj zavzemala duhovščina in sicer zato, da razširi dušnopastirsko delo tudi na mladino in jo vzgaja v verskem mišljenju in čutenju. Pouk v srednjeveških župnijskih šolah ni bil zahteven. Učili so otroke pisati, čitati, glavne resnice sv. vere in cerkvene pesmi. Ta šolski program je bil v veljavi še poznejša stoletja. Takšna skromna šola za nekaj učenci je bila v prekmurskih pražupnijah že v srednjem veku. To moremo prisoditi župnijam: Grad (Gornja Lendava), Sv. Jurij, Lendava, Sobota, Turnišče.

Za kulturno delovanje na madžarskem ozemlju pomeni velik udarec bitka pri Mohaču leta 1526, kjer so Turki premagali madžarsko vojsko in nato ropali po mnogih pokrajinah Madžarske. Pridrli so tudi v Prekmurje in med drugim popolnoma opustošili vas **Rankóvce**, kot poroča listina iz leta 1581.¹⁰ V mnogih krajih so prenehale delovati župnijske šole. Toda kmalu so poskrbeli, da se je šolsko življenje obnovilo. **Madž. državni zbor je leta 1548** pozval višje duhovnike (škofe, opate), naj ustanove šole, kolikor je mogoče. **Točka 12 zadevnega zakona določa, naj se odloči del cerkvenih dohodkov za vzdrževanje učitelja-kantorja pri župnijah.** Res je bilo tako tudi v Prekmurju.

Cerkvena sinoda v Nagyszombathu je leta 1560 naročila duhovnikom, naj poučujejo vernike v verskih resnicah in naj imajo po vseh župnijah učitelje-kantorje, ki naj poučujejo otroke ter jih seznanjajo razen s pisanjem in čitanjem — tudi z glavnimi resnicami sv. vere.¹¹

- a) Pri katerih prekmurskih župnijah je bil učitelj-kantor preskrbljen z dohodki, kakor jih določa madž. drž. zbor leta 1548.

1) **Dobrovnik.** — Viz. zapisnik iz leta 1688 pripoveduje, da je imel Dobrovnik **šolo**, ki je stala blizu župnišča. Učitelju-kantorju so dajali kmetje iz vasi **Žitkovci** 7 meric zrnja, kočarji pa po 1 delavca. Za **poučevanje otrok** je dobival 1 forint (goldinar) za enega učenca letno.¹² V 18. stoletju, ko je bil šolski pouk bolj urejene in raztegnjen na vso župnijo, je

tudi vsa župnija sorazmerno enako vzdrževala kantorja-učitelja. Vendar je nekdanja ureditev še prišla do izraza. Tako pravi viz. zapisnik iz leta 1778, da je imel dobrovniški kantor-učitelj: 1 sobo, kuhinjo in shrambo za lastno uporabo; — 1 sobo za učečo se mladino — in hlev. Te zgradbe so dolžni vzdrževati: sobe — Dobrovničarji, kuhinjo — Žitkovčarji — in ostale prostore skupno preostale podružnice.¹³

2) **Grad.** — »Sta dve vasi: **Prosečki dol** in **Poznanovci**. Iz teh gre kantorju 18 mernikov; ako je pastorjevo (predikantovo), ako ni, je dolžan pastor dopolniti«. Tako pravi viz. zapisnik iz leta 1627 o kantorjevih dohodkih pri Gradu. Od pouka otrok mu gre kot v drugih šolah z vsemi dohodki.

Viz. zapisnik iz leta 1698 pravi: »dve vasi **Prosečki dol** in **Poznanovci** dajeta učitelju-kantorju zrnje tako kot ostale vasi župniku«. To je jasna ureditev vzdrževanja učitelja-kantorja, kot določa 12. člen zakona iz leta 1548.

3) **Sv. Jurij.** — »Iz **Peskóvec** prejema kantor-učitelj 12 mernikov žita« pravi viz. zapisnik iz leta 1627.

Viz zapisnik iz leta 1698 poroča: »vas **Nuskova** daje samo učitelju-kantorju; vas **Serdica** pa deloma župniku, deloma učitelju-kantorju«. Krajevno ime **Peskovci** je leta 1697 že izginilo. Na istem kraju se javljata imeni: **Nuskova** in **Serdica**.

4) **Lendava.** — V Lendavi je bila v 17. stoletju šola z veliko učenci.¹⁴ — O dohodkih učitelja-kantorja pa ni podatkov. Pač pa je razvidna iz viz. zapisnika iz leta 1778, da je lendavskega učitelja-kantorja vzdrževal **notranji trg Lendava**; — in po pogodbi je prejemal učitelj-kantor 25 forintov gotovine od trga Lendava. Sicer dobiva dohodke za poučevanje otrok od vsake vasi od vsakega učenca po 22 1/2 krajcarjev in pozimi voz drvi.

5) **Martjanci.** — Leta 1627 je bilo določeno za martjanskega učitelja-kantorja: »Kantorju plačujejo **Nóršinci** in **Némčavci** — vsak celi kmet in vsak polkmet mernik pšenice, ... kočarji (iz teh dveh vasi) pa so dolžni dati po enodnevnega delavca letno«. Viz. zapisnik iz leta 1698 pravi, da dajejo martjanskemu kantorju-učitelju vaščani iz **Noršinec**: 4 1/2 velikega mernika žita — in vaščani iz **Nemčavec**: 1 1/2 velikega mernika žita — iz drugih vasi pa le »merico«, t.j. 1/8 velikega mernika.

6) **Gornji Petrovci.** — Po viz. zapisniku iz leta 1627: »plačuje vas **Peskovci** kantorju: celi kmet cel mernik, polkmet pol mernika, prav tako kot (ostale vasi) predikantu«.

Ista določitev je v veljavi tudi pozneje. Viz. zapisnik iz leta 1698 naveda: »vsaka cela kmetija plačuje po vsej župniji obenem s podružnicami (razen vas **Peskovci**, ki enako plačujejo kantorju-učitelju kot druge vasi župniku) — velik mernik žita; polkmetija pol mernika; — četrt kmetija četrt mernika«.

7) **Sóbota.** — Soboškemu kantorju-učitelju so leta 1627 dajale vasi: **Krog**, **Buzinci** in **Lukáčovci** — in sicer celi kmet mernik, polkmet pol mernika pšenice.

Enako stanje je tudi leta 1698: vasi **Krog** in **Lukáčovci** dajeta soboškem kantorju-učitelju: cela kmetija cel mernik žita, polkmetija pol mernika — in sorazmerno tudi četrt kmetija. Dalje iz trga **Rakičan** daje kantorju-učitelju vsaka kmetija deseti del velikega mernika, ki se mu reče po do-

mače »merica«. Namesto vasi Buzinci nastopa leta 1698 trg Rakičan — in sicer zaradi tega, ker so bili Buzinci na vzhodni strani Ledave, v sosesčini Rakičana — in so se prebivalci iz vasi Buzinci — po uničenju vasi — deloma preselili v Rakičan.

8) **Tišina**. — Leta 1627 so bile za kantorja štiri vasi, katerih dve, namreč **Vanča vas** in **Rankóvci**, plačujeta z žitom tako, da daje vsak kmet in polkmet po en mernik žita. Dve pa plačujeta z denarjem, namreč **Dolnji in Srednji Petanjci** — po 44 denarjev — tako celi kmet in prav tako polkmet.

Tudi viz. zapisnik iz leta 1698 enako navaja, ko pravi »**Rankóvci** in **Vanča vas** dajeta kantorju-učitelju zrnje — in sicer: posamezne kmetije po mernik žita. **Dolnji in Srednji Petrovci** pa dajejo v gotovini po 50 denarjev kmetija, kočar 5 denarjev. Od poučevanja otrok prejema kantor-učitelj vsake kvatre po 25 denarjev in razen tega od vsakega otroka voz drvi«.

9) **Turnišče** — Turniški župnik Vinko Juretič je sestavil leta 1669 za vso župnijo natančen pregled vseh župljanov z dajatvami, ki so mu jih dolžni dajati. V tem zapisniku je navedeno, da dajejo vasi **Lipóvci**, **Gančani** in **Rénkovci** žitno zbirco — ne njemu, marveč turniškem kantorju-učitelju.

— — —

V **Lendavi** je prvotno trg sam v glavnem vzdrževal kantorja-učitelja, po ena vas je skrbela za kantorja-učitelja: v **Dobrovniku** (Žitkovci), **pri Sv. Juriju** (Peskovci) — in v **Gornjih Petrovcih** (Peskovci).

Po dve vasi sta bili določeni za vzdrževanje kantorja-učitelja: **pri Gradu** (Prosečki Dol, Poznanovci) in v **Martjancih** (Noršinci, Nemčavci). — Po tri vasi: v **Soboti** (Krog, Buzinci, Lukačovci) in v **Turnišču** (Lipovci, Gančani, Renkovci).

V **tišinskem primeru** pa je zanimivo, da so bile določene **4 vasi** za vzdrževanje kantorja-učitelja, vendar različno: dve vasi sta mu dajale žito (Vanča vas in Rankovci), dve pa v denarju (Dolnji in Srednji Petanjci). Do spremembe je verjetno prišlo zaradi opustošenja vasi Rankóvci leta 1526 po bitki pri Mohaču. Ker je vas Rankóvci popolnoma obubožala, tudi prebivalci so bili razgnani ali odpeljani v turško sužnost, zato so kantorju-učitelju kot odškodnino za dohodke v Rankóvcih — denarno dopolnilo v Dolnjih in Srednjih Petanjcih. Ako je bilo tako, potem so prekmurske župnijske šole obstajale že pred bitko pri Mohaču leta 1526.

b) Kakšni so bili pogoji za ustanavljanje župnijskih šol za reformacije

Za reformacije si lastijo zemljiški gospodje cerkveno imetje in tudi tudi navadni občani so bili dovetni, da si prilaste cerkveno imetje. Tako razdobje reformacije ni pospeševalo ustanavljanja šol po župnijah. O tem se prepričajmo na podlagi vizitacijskih zapisnikov iz let 1627 in 1698.

1) **Sv. Benedikt v Kančovcih**. — Leta 1627 je imela župnija dva travnika, na katerih se mora nakositi skupno 5 voz sena. Vendar ga je nasilno posedovala svobodnjakinja gospa Prosenjak s svojima podložnikoma

Andrejem Maličičem in Blažom Toldijem. Preostali del travnika pa je nasilno užival svobodnjak Vučko Espetej, ki biva v Gornjih Petrovcih. — Prav tako ima Prosenjakova žena nasilno v lasti župnijski gozd, ki se razprostira od cerkve do kančovskih travnikov. — Župnijski vinograd za 30 kopačev si je prilastila rodovina Nádasdy in ga ima v lasti že dalje časa (po nasledstvu). — Pri Sv. Benediktu je bil tedenski sejem. Stojnina je bila cerkvena, vendar si jo je prilastil svobodnjak Janez Prosenjak. Viz. zapisnik iz leta 1698 poroča, da cerkev nima nobenih dohodkov, tako da je cerkev za stalno zgubila stojnino od sejmov. Isti zapisnik tudi pravi, da si župnijski gozd lastijo svobodnjaki.

O šoli sporoča viz. zapisnik iz leta 1697: »Šolsko poslopje je na južni strani cerkve... župljani nič ne plačujejo učitelju-kantorju, izgovarjajoč se, da ga niso nikoli vzdrževali. Ker je bil učitelj-kantor uveden po župnikovi vztrajnosti in zahtevi, zato mu sam župnik daje letno 3 1/2 mernikov žita. — Župnik je bil Blaž Kereszturi (Križevski) iz Križevca, evangeličan. Od poučevanja otrok je dobival učitelj-kantor Sebastijan Panker iz Kuštanovec vsake kvatre 25 denarjev in razen tega voz drvi od vsakega učenca.

2) **Véliki Dolénci.** — Viz. zapisnik iz leta 1627 poroča, kako se je gosposka svojevoljno vtikala v župnijske pravice. Župniku je podarila kočarja, ampak tako, da je župniku vzela dva orala ornice, 2 orala zemlje s travnikom in še v šalovcih travnik za 2 voza sena.

Nekdo je v oporoki zapustil vinograd župniku v namenom, da se iz njega oskrbuje **vino za obhajance** (pod obema podobama). Vendar ga je občina prodala za 19 forintov. Ker ga ni nazaj kupila ali oskrbela drug vinograd v isti namen, zato so bili dolžni župljani sami skrbeti za vino pri obhajanju, kakor poroča viz. zapisnik iz leta 1698.

3) **Grad.** — Pri Gradu so zemljiški gospodje Széchyji darovali predikantu kmete in kočarje. Toda Nikolaj Széchy jih je odtegnil do zadnjega, in dal namesto odtegnjenih druge, ubožnejše, v veliko škodo cerkvi, kakor poroča viz. zapisnik iz leta 1627. — Isti zapisnik pravi dalje, da je imel v Čingereču nad potokom predikant kos zemlje, ki ga imajo sinovi Petra Vožarja. Sprva so dajali predikantu desetino od pridelkov zemlje; sedaj je nočejo dajati.

4) **Sv. Jurij.** — Leta 1627 je pobirala desetino gosposka od župnijskih vinogradov v gerlinških hribih. Leta 1698 je bilo urejeno in je župnik dobival vinsko dvajsetino iz omenjenih vinogradov.

5) **Martjanci.** — Martjanska župnija je imela vinograd v Vučji gomili. Po zasedbi Vélike Kaniže po Turkih leta 1600 je postalo nevarno hoditi iz Martjanec v Vučjo gomilo. Zato je prepustil vinograd v obdelavo predikant Janez Szalaszegy leta 1604 Jurku Ferenceku. Kmalu so nastale težave s plačevanjem. O tem poroča viz. zapisnik iz leta 1627. — Šele leta 1643 se je stvar zopet uredila v korist martjanske cerkve.¹⁶

Pred letom 1627 je odnesel zemljiški gospod Jurij Széchy 228 forintov cerkvenega denarja in je pretila nevarnost, da vse propade. Drug član Széchyjeve rodbine — Tomaž pa je odnesel iz martjanske cerkve kelih z oblubo, da ga plača. Toda bil je dolg še leta 1627.

Ti primeri pričajo, kako je bilo neugodno vzdušje, da bi ustanovljali nove šole in zagotovili vzdrževanje kantorja-učitelja.

6) **Pértoča**. — Ob vizitaciji leta 1627 o vizitatorji zasliševali župljane, komu pripada desetina od vinogradov v hribu »Rotimberg«. Izjavili so, da pripada predikantu. Toda gornino si je lastila zemljiška gospoda od Grada. — Viz. zapisnik iz leta 1698 o istih vinogradih na hribu Rotimberg pravi: oba vinograda v hribu Rotimberg so si v prejšnjih časih prilastili zemljiški gospodje iz Gornje Lendave.

7) **Gornji Petróvci**. — Izredno veliko prepira je bilo v Gornjih Petróvcih zaradi cerkvene in nadarbinske zemlje. Zemljiški gospodje, ki so bili večinoma svobodnjaki, so zelo segali po cerkvenem imetju. Spor se je začel v letih 1604 — 1606 v času Bočkajeve vstaje — zaradi odtrgovanja gornine od vinogradov, ki so bili na cerkveni zemlji. Kakor poroča viz. zapisnik iz leta 1627, je bilo teh vinogradov 36. — Sodnijska obravnava zaradi gornine v »Nedelskem vrhu« o omenjenih vinogradih je bila v letih 1649 in 1650. Poročilo o tem je ohranil viz. zapisnik iz leta 1756., ko poroča na 6 in pol straneh (od strani 1242—1248), kako so zasliševali priče in kako se je iztekla sodba v korist cerkve. — O isti stvari je bil objavljen članek v Kalendarju Srca Jezušovoga leta 1943 z naslovom: Cerkveno gorno pri Nedeli (str. 46—50).

Viz. zapisnik iz leta 1627 pravi tudi, da so si lastili svobodnjak Štefan Hársfi, gospa Pograni in grof Mihael Széchy od Grada — tri kočarska mesta, ki so bila na župnijski zemlji — in sicer vsak po eno kočarsko mesto

8) **Selo**. — Viz. zapisnik iz leta 1627 poroča, da je imel selánski duhovnik **gozd nad cerkvijo**. Nekdaj je imel predikant toliko pravice nad njim, da ni smel nihče goniti niti živine skozi brez predikantovega dovoljenja ali znanja. Sedaj pa daje v njem sekati les gosposka.

O šoli v Selu pa pravi viz. zapisnik iz leta 1698: »Šole ni nobene; niti se ljudje ne spominjajo, da bi kdaj bila«.

9) **Sobota**. — Župnija je imela vinograd v Sebéborskem bregu. Toda cerkvena ključarja Jurko Sabo in Mihael Moravček sta ga prodala za 22 forintov. Kupil ga je isti cerkveni ključar Mihael Moravček, ki je sicer denar za vinograd izplačal, vendar se ga je zopet polastil kot ključar. Zato so sklenili ob vizitaciji leta 1627, naj obdrži denar zase in vinograd dejansko takoj prepusti župniji in nikdar več roke ne položi nanj. — Toda vinograd je bil izgubljen za župnijo. Viz. zapisnik iz leta 1698 ničesar več ne piše, da bi imela soboška cerkev vinograd v Sebeborskem bregu.

Kakor se pritožuje viz. zapisnik iz leta 1627 nad soboškim cerkvenim ključarjem, da se je polastil cerkvenega vinograda v Sebeborskem bregu, tako tudi viz. zapisnik iz leta 1698 pravi, da se je polastil župnijskega travnika v »Vandaraj« (pri Dobelu) cerkveni ključar Ladislav Lipič z močjo svoje službe.

Leta 1627 je bil v Soboti v gradu poseben duhovnik **Gregor Svetič**. Njega je nastavil in vzdrževal soboški grof. Vendar se je potegoval za cerkveno zemljo, ki se je imenovala »prebenda« in je obsegala 180 ogonov. Dohodki od nje so šli v korist župnijske cerkve. On pa ni nič dajal. Zato pravi viz. zapisnik iz leta 1627: »Ako bi pa prišel ves kos zemlje v celoti v roke grajskega predikanta, bi naj dajal vsako leto, če si sejal ali ne, groš od vsakega oгона«.

10) **Šalovci**. — Leta 1627 je imela šalovska cerkev še 462 forintov in 84 denarjev premoženja. Denar je bil izposojen. Viz. zapisnik iz leta 1627

pravi sicer, da je treba posojilo tako urediti, da se izterja -- in potem, ko se ugotovi dejansko stanje, se znova izposodi. Najbrž je po desetletjih propadla večina denarja. Kajti zapisnik iz leta 1698 pravi, da ima cerkev v Šalovcih izposojeno 66 forintov in 17 denarjev. Tako izkazujejo njihovi zapiski.

11) **Tišina.** — Med dohodki cerkve na Tišini navaja vizitacijski zapisnik iz leta 1627, da je imela cerkev srebrn križ, ki je bil vreden 40 forintov. Križa se je polastil dijak Martin, sin predikanta Barnabaša. — Od pogreb-ov in drugega sprejetega denarja se je nabralo 40 forintov za cerkev. Tudi to je »ostalo v rokah tega dijaka Martina«.

Viz. zapisnik iz leta 1698 pravi: »Trikrat na leto so bili na Tišini sejmi in stojnino in druge ugodnosti so sprejemali v korist cerkve. Nato pa se je tega polastila gosposka.«

— — —

Navajanje podatkov, kako neugodno je bilo razpoloženje splošnih razmer za redno ustanavljanje župnijskih šol v času reformacije in v nemirnih časih 17. stoletja, nas more prepričati, da je ureditev zemljiških dohodkov za kantorja-učitelja **starejša**. Najmanj iz leta 1548, v nekaterih primerih pa še starejša.

Kakor nam govorijo stenski tabernaklji, da so tiste cerkve, ki jih imajo, ali so jih imele, obstajale že pred tridentinskim koncilom, — tako moremo spoznati po dohodkih za kantorja-učitelja, iz katere dobe datira takšna ureditev, namreč iz dobe pred reformacijo v Prekmurju.

OPOMBE:

Večino podatkov sem povzel iz vizitacijskih zapisnikov iz let: 1627 (objavljeno: I. Zelko, Gradivo za zgodovino reformacije v Prekmurju. Časopis za zgodovino in narodopisje (ČZN). Maribor 1973, 100—126), 1698, 1756, 1778 — Škofijski arhiv, Szombathely.

- ¹ Obširneje o tem razpravljam: Stenski tabernaklji v prekmurskih cerkvah. ČZN. Maribor, 1969, 188—199.
- ² Zala vármegye története. Oklevéltár. II. Budapest, 1890, 41.
- ³ Fr. Kovačič, Gradivo za prekmursko zgodovino. ČZN, 1926, 8.
- ⁴ Fr. Kovačič, n.d., ČZN, 1926, 11.
- ⁵ Codex diplomaticus patrius Hung., V. Jaurini, 1873, 44.
- ⁶ Zala vármegye története. Oklevéltár. I. Budapest, 1886, 345.
- ⁷ D. Csánki, Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. II. Budapest, 1894, 717.
- ⁸ Urbar gornjelendavskega zemljišča iz leta 1541. — Batthyány cs. lt. urbariumok. Filmtár, doboz 4329. Madž. drž. arhiv. Budapest.
- ⁹ J. Košič, Starine železnih in salajskih Slovenov. ČZN, 1914 (posebni odtis).
- ¹⁰ Memoriale Sybrykekel walo dologrol. 1581 — 162 — Bosok. Madž. drž. arhiv. Budapest.
- ¹¹ Wendel Becker, A kereszvény nemzeti népiskolák jövőalakulása. Budapest, 1943, 4—7.

¹² Fr. Kovačič, n.d., ČZN, 1926, 18.

¹³ Visitatio canonica 1778, 283.

¹⁴ Fr. Kovačič, n.d., ČZN, 1926, 10.

¹⁵ I. Zelko, Gospodarska in družbena struktura turniške pražupnije po letu 1381, Ljubljana, 1972, Razprave SAZU VII/5, 86—87.

¹⁶ F. Stele, Gradivo za prekmursko zgodovino. ČZN, 1927, 6—9.

Slikar Ludvik Vrečič

Na platnicah letošnjih Stopinj je slika akademskega slikarja Ludvika Vrečiča. Slika se imenuje Polje z žitnimi snopi in predstavlja našo pokrajino ob času žetve, ki pa bo kmalu zaživela samo še v spominu in na Vrečičevih slikah, kajti koso je zamenjala kosilnica in že celo kombajn, za katerim na njivi ne ostane nič drugega, kakor samo precej visoko strnišče, in morda kje na koncu njive skladovnica slamnatih, v geometrijsko pravilne oblike stisnjenih kvadrov.

Ludvik Vrečič se je rodil 10. aprila 1900 v Skakovcih kot najmlajši izmed treh otrok bolj revnih kot premožnih staršev. Bil je bister deček in je že v petem letu znal pisati in brati, zato so ga pozneje, ko je končal osnovno šolo, poslali na evangeličansko licejsko gimnazijo v Šopronu. V Zalaegerszegu in pozneje v Šopronu je obiskoval trgovsko šolo in leta 1918 je maturiral. Odslužiti je moral vojaški rok, 1919. leta pa je prišel v svojo rojstno ni obvladal, znal je pa dobro madžarski jezik, se je vpisal v Budimpešti na višjo trgovsko šolo.

Vedno bolj pa ga je vlekel k študiju slikarstva in 1921. leta se je vpisal v slikarsko šolo v Budimpešti. Ker ni imel sredstev za šolanje, je medtem prijel za vsako delo, ki se mu je ponudilo, predvsem pa je delal predmete iz usnja, razne torbice z okraski in podobno. Leta 1922 je zaprosil za madžarsko državljanstvo, ki ga je dobil šele 1929. Ker je bil prej jugoslovanski državljan, je moral služiti vojaški rok tudi doma in sicer v Mariboru. In to je bila sreča zanj, kajti tu se je srečal s slikarjem Božidarom Jakcem.

Čeprav je ves čas živel na Madžarskem, je vendar svojo prvo samostojno razstavo slik imel v Ljubljani leta 1928, ki sta mu jo pomagala postaviti Rihard Jakopič in Miha Maleš. Razstavil je 226 svojih del, ki jih je slovenska kritika sprejela z nekakšno zadrego, ker pri nas niso bili vajeni tako temnih, mračnih tonov, kakor so prevladovali na Vrečičevih slikah, dasi mu nadarjenosti niso mogli odrekati.

Ludvik Vrečič je veliko potoval. Prepotoval je ne samo Slovenijo in Jugoslavijo, ampak tudi Nemčijo, Italijo, Češkoslovaško in Francijo, toda vedno znova se je vračal v svoje Skakovce, kjer je odkrival nešteto na videz nepomembnih, za ljubeče in občutljivo srce pa tako dragocenih stvari, ki jim je na svojih slikah vdihnil življenje umetnine.

Ludvik Vrečič je zelo veliko ustvaril in bi še mnogo več, če ne bi tako zgodaj končal svojega življenja. Kmalu po koncu vojne se je na vlaku sprl v vročem poletnem dnevu, 4. julija 1945, z ruskim vojakom, ki ga je v prepiru ustrelil. Pokopan je nekje v Monoru na Madžarskem in nihče ne ve za njegov grob.

(Podatki so vzeti iz članka Tatjane Hochstätter v katalogu LUDVIK VREČIČ 1900—1945)

Naslovna slika na platnicah letošnjih Stopinj je posnetek originalne oljne slike na platnu Ludvika Vrečiča. Original meri 80 x 60 cm, ima avtorjev podpis in je last Anice Kološa iz Murske Sobote. Uredniški odbor se ji lepo zahvaljuje za dovoljenje, da smo lahko dali narediti barvni posnetek. Barvno fotografijo originala je naredil fotograf Gerenčer iz Murske Sobote.

Naša preteklost v slikah

Lani smo pričeli objavljati slike iz preteklosti naše krajine. Z dvema že polstoletnima fotografijama smo pokazali tedanje prekmurske duhovnike, ki so oblikovali življenje naših župnij z besedo in tiskom. Letos moremo objaviti še starejšo, osemdesetletno sliko, posneto v Beltincih 1899, na kateri vidimo duhovnike lendavske dekanije konec prejšnjega in na začetku našega stoletja. Nekateri med njimi so Madžari, ki so tudi služili našemu ljudstvu; eden je Slovak, eden Hrvat iz Medmurja. Gotovo bo slika najbolj zanimala ljudi v tistih farah, kjer so ti duhovniki službovali, saj se nekateri še spominjajo vsaj njihovih imen. Dva sta posebno pomembna, ker sta tudi pisala v našem jeziku: Štefan Salaj in Peter Kolar. Ob tej priliki ponovno prosimo, da pogledate med starimi papirji, posebno po župniščih in če najdete stare fotografije — tudi cerkvâ — nam jih pošljite.

V prvi vrsti sedijo: László Tóth, r. 1847 v Rábabogyoszló, župnik v Beltincih 1888 — 1900, tam pokopan. — Boldižar Vugrinčič, r. 1842 pri Sv. Juraju na Bregu (Marija Lovreta), župnik v Črensovcih 1878 — 1914. — Ignac Berger, župnik v Szentgyörgyvölgyu, drž. poslanec za okraj Baksa, u. 1917. — Pavel Kiss, r. 1842 v Nagy Öllő, župnik in dekan v Lendavi 1889 — 1907. — Jožef Horvat, r. v Selu 1844, župnik v Bogojini 1886 — 1908, pokopan v Soboti. — Števan Salaj, r. 1845 v Lendavi, župnik v Turnišču 1877 — 1913.

Stojijo od leve na desno: Pavel Volper, r. 1869 v Sombotelju, 1897 — 1904 kaplan, 1907 — 1909 upravitelj v Lendavi, 1909 — 1935 župnik v Dobrovniku, u. 1943 v Sombotelju. — Alojz Kous, r. 1864 v Soboti, kaplan v Črensovcih 1898 — 1900.

Peter Kolar, r. 1855 v Rátkovcih, kaplan v Črensovcih 1882, pri Gradu 1883, v Bogojini 1886, v Soboti 1888, v Beltincih in Turnišču 1889, 1901 — 31. dec. 1907 župnik v Beltincih, priredil šolsko biblijo. — Naslednji trije neznani, predzadnji bogoslovec Marič iz Beltincev, zadnji Rudolf Vadovič, r. 1871 v Pudmericah na Slovaškem, kaplan v Beltincih 1896 — 1906, 1907 — 1913 pri Sv. Benediktu župnik, 1913 — 1922 na Tišini, 1922 — 1942 v Beltincih, kjer umrl 1945.

Pavel Berden:

Učimo se moliti

Stari cerkveni očetje so imenovali molitev dihanje duše. Danes pravimo, da je molitev zbiranje duhovne energije. V molitvi se šele razcvete vera. Njene sadove apostol Pavel označuje z besedami: pravičnost, notranji mir in veselje v Sv. Duhu (Rimlj 14,17). Tudi moderni psiholog bi o teh vrednostih rekel, da so tudi v naravnem redu prvorazredne.

V nekaterih dušah molitev usiha, v drugih raste. Vedno je tako bilo. Največji mojstri molitve po vrsti legajo v grob. Mladi se vedno znova v njej vadijo, usposablajo, uspevajo ali pa ne. Tako je v vsaki umetnosti, tudi v umetnosti molitve. Toda če že nismo veliki umetniki molitve, vsaj v neki meri jo moramo poznati in jo opravljati. Brez molitve ni zveličanja, k zveličanju smo pa poklicani vsi.

Učiti se moramo moliti posebno v današnjem času, ki ga na splošno imenujemo dobo odpada od Boga. Človek je tako napredoval v poznavanju narave in njenih skrivnosti ter v uporabljanju njenih sil, da se sam sebi zdi skoro vsemogočen in Boga skorajda več ne potrebuje. Tako se mu dozdeva. Res je, da ga neprestana žetev smrti trezni in ga tudi naravne nesreče vračajo v njegovo majhnost, toda kljub temu se mnogim dozdeva, da brez Boga morejo izhajati. In ker Boga ne potrebujejo, zato seveda tudi molitve ne potrebujejo.

Pri človekovi osnovni naravnosti v večno življenje je tako gledanje usodna zmeta in beg od molitve izpodrezovanje peruti duše.

Papež Pavel VI. je v nagovoru redovnikom in redovnicam rekel: »Tole pereče vprašanje nam danes ne da miru: Kako prenesti evangeljsko poslan-

stvo v novo omiko množic? Kako nastopiti na ravneh, kjer nastaja nova kultura, kjer se oblikuje nov tip človeka, ki misli, da mu odrešenje ni potrebno? Ker so vsi poklicani, da bi spoznali skrivnost odrešenja, razumite pravilno, kakšno resnost prinašajo ta vprašanja v vaše življenje in kakšno vzpodbudo dajejo vaši gorečnosti!« To velja za vse vernike.

Ni obnove brez verske obnove in te ni brez obnove v molitvi.

Papež Pavel VI. pravi: »Če ste zgubili smisel za molitev, si jo boste zopet zaželeli, če začnete ponižno moliti. Ne pozabimo nauka zgodovine: Zvestoba molitvi ali opuščanje molitve sta merilo za življenjsko moč ali za propadanje verskega (redovnega) življenja«.

Kako naj molimo?

Nemški bogoslovni profesor dr. Karl Rahner je v svojem predavanju v Mariboru dejal, da se moramo učiti moliti. Moramo iti skozi pravo šolo molitve. Zato si moramo poiskati dobre učitelje molitve. Ni mogoče, da bi v tej stvari bili samouki. Nekateri bi radi kar tako brez truda prišli do dobre in močne molitve in vse pričakujejo od Svetega Duha. Molitev mora biti tudi naše resno prizadevanje, umetnost, ki se je moramo učiti.

Mislimo zdaj na otroke, ki v domači družini nimajo šole molitve, ki ostanejo brez verouka v osnovni in srednji šoli, torej brez osnovne šole molitve.

Mater Terezijo iz Kalkute, znano misijonarko v Indiji, našo rojakinjo, so vprašali, ko je bila 1971. leta na zborovanju višjih redovnih predstojnic v Rimu, kako ona moli in kako uči svoje sestre moliti. Rekla je: »Težko mi je o tem govoriti. Pravzaprav ne znam moliti. Vendar bom skušala povedati, kako pri nas molimo«.

Potem je naglasila dve reči: »Moliti se pravi gledati Jezusa v vsakem siromaku, kateremu strežemo; in obiskovati Jezusa v tabernaklju. To je dvojna Jezusova pričujočnost med nami. Kadar strežemo umirajočim, delamo to z živo zavestjo, da delamo to samemu Jezusu, ki je rekel: Karkoli boste storili kateremu izmed mojih najmlajših bratov, boste meni storili.

En dan v tednu pa sestre ne gredo iz hiše. Tisti dan molijo pred izpostavljenim presvetim Zakramentom. M. Terezija pravi: »Prepričana sem, da svojega dela ne bi mogle opravljati, če ne bi molile, če ne bi bile združene z Bogom in če ne bi bile eno s Kristusom«.

Dostikrat je v napornem delu, ko strežejo bolnikom in siromakom, edina molitev tista živa zavest, da jim je Jezus blizu, da jih ljubi, da je njihovo delo darovanje sebe iz ljubezni.

Načinov molitve je zelo mnogo. Vsak način je dober, če pomaga dvigati duha k Bogu. Duh pa je misel, srce, volja. Poleg duha moli tudi telo. Henri Caffarel je izdal knjižico: »Telo in molitev«. V njej ima opisanih kakih trideset drž telesa, ki so v navadi po svetu, pri raznih narodih in raznih verah, kadar molijo. Telo pomaga duši, da se dviga k Bogu.

Dviganje duha k Bogu v molitvi bi lahko imenovali tudi spuščanje v globine lastnega srca. Saj v Bogu živimo, se gibljemo in smo. Saj je Bog v nas.

Češčenje Sv. Cirila in Metoda v Prekmurju

Ob proslavi tisočletnice prihoda sv. bratov v Obdonavje, ki smo jo obhajali 1963. leta zelo slovesno tudi v Prekmurju, je Družina poročala med drugim, da »niti papeževa okrožnica o češčenju sv. Cirila in Metoda« ni »pustila vidnih sledov njunega češčenje med Slovenci v Prekmurju«. — Ali je to res?

Slovanski škofje so že Pija IX. prosili, naj bi češčenje in praznovanje godu sv. Cirila in Metoda zapovedal za ves katoliški svet. To je storil Leon XIII. leta 1880 s svojo znamenito okrožnico »Grande munus (Velika dolžnost«).

Tisočletnico smrti sv. Metoda so leta 1885 z velikim slavljem obhajali vsi Slovani, tudi mi Slovenci. Slovenski duhovniki so sveta brata proslavljali v pridigah, tudi v Prekmurju.

Leta 1880 — 1885 so bila zelo pomembna glede poglobljanja češčenja sv. bratov v slovenskem narodu. V tem blagoslovljenem času je naše ozemlje med Muro in Rabo obiskal drugi — za B. Raičem — veliki ljubitelj prekmurskih Slovencev — Anton Trstenjak, Cankovskega župnika J. Borovnjaka in Štefana Zemljiča, takratnega župnika na Dolnjem Seniku je celo pridobil, da sta mu pošiljala poročila iz Prekmurja za njegova Slovana.

Gotovo so v Ljubljani še nekateri drugi zvedeli za ta dva sodelavca pri Slovane iz Prekmurja, med njimi tudi Anton Žlogar, kaplan pri Sv. Jakobu v Ljubljani, ki je bil eden najbolj znanih takratnih pobudnikov češčenja sv. bratov v ljubljanski škofiji.

Žlogar pravi, da je v prijateljskem pomenku vzknila misel, ko je od papeževe okrožnice z dne 30. septembra 1880 dalje do obhajanja tisočletnice smrti sv. Metoda leta 1885 s slovenskih prižnic donelo toliko govorov v čast in posnemanje sv. bratov, ali ne bi bilo dobro zbrati s celotnega slovenskega ozemlja vsaj važnejše in jih v knjigi izdati.

»Pisala sta (namreč sv. brata) prvo knjigo slovensko; ali ni primerno, da i nam hvaležnost nareka slovstven spomenik cerkvene stroke njima v proslavo?« Stopil je v stik s posameznimi duhovniki v Sloveniji, zbral njihove govore in je dal natisniti v zelo lepo opremljeni knjigi ZBORNIK CERKVENIH GOVOROV NA SLAVO SS. CIRILU IN METODU (Ljubljana — 1886) štirideset takih pomembnih prispevkov. Med njimi sta dva iz Prekmurja: XX. Parezeza na čest svétij slovenskij apoštolov Cirila i Metóda. Podpis: Plebanoš na Vogrskom (str. 117—120). Ta govor je Zemličev. Potem pa še: XXIX. Parezeza na čest svétij slovenskij apoštolov Cirila i Metoda: Podpis: Jožef Borovnjak, župnik. (Str. 172—176).

Zbornik je zbudil pri slovenskih izobražencih veliko pozornosti, kar je posebno razvidno iz raznih poročil in ocen v tisku, v katerih sta posebnega priznanja deležna tudi oba prekmurska govora.

Ljubljanski zvon ugotavlja: »Slovenskemu dijalektologu bosta dobro došli dve pridigi v prekmurski slovenščini; vsak rodoljub ju mora radostno pozdraviti. Ti zvoki se mi zde kakor poslednja tožna jeka onih blaženih staroslovenskih glasov, ki so gospodovali pred tisoč leti pri stari Kocljevi Panoniji ter prihajali sv. Cirilu in Metodu iz posvečenih ust.« (Ljubljanski zvon VI/1886, str. 443-444).

Naš veliki jezikoslovec pater Stanislav Skrabec pa piše v svojem Cvetju: »Kot posebno zaslugo izdajateljstvo naj omenimo naposled tudi to, da je znal pridobiti za svojo lepo knjigo dve pridigi prav od tam, kjer je sv. Metod toliko let učil Slovence in molil ž njimi, iz stare Panonije, nekedanje Kocelove dežele. Z velikim veseljem pozdravljamo mej nami prekmurske brate, goreče želeč, da bi se nas oklepali čedalje trdniše; le tako se bodo s pomočjo božjo rešili iz vertinca, ki jih požira. Njihovo narečje jezikoslovci po pravici visoko cenijo; prav je, da se ko narečje ohrani do poznih časov. Vender morajo sami sprevideti, da se bo le Madžar veselil, ako jih bo še nadalje cepilo od nas to in ono. Dasiravno potemtakem radi vidimo njihove dijalektne pridige v »Zborniku«, vender ne tajimo, da bi bila naša radost še večja ako bi bile spisane v književni naši slovenščini, kateri je sicer druga celo blizu.« (Cvetje z vertov sv. Frančiška VI/1885-86, št. platnice str. 2 in 4).

Kot vsi drugi, tudi Zemlič in Borovnjak v svoji pridigi govorita o življenju in delovanju sv. bratov z več ali manj točnimi zgodovinskimi podatki, kolikor so bili takrat znani učenim zgodovinarjem in so jih ti v tisku priobčili. Pri obeh je važen zato tudi uvod in konec govora, nujno pojasnilo: **zakaj to proslavljanje** in češčenje sv. bratov sedaj in **čemu naj služi**.

Zemlič takole začne svoj govor: » Ne zamán je slovensko ljudstvo že negda ravno tak preveč razširjeno bilo na zemlji, kak je ešče i dén deněšnji: záto je Gospon Bog vu svoji smilenosti na ednók dvá apoštola, svetoga Cirila in Metoda, postavo nad svojov slovenskov držinov, naj etoi dájo důševno hráno, návuk evangeliumski vu vrejmeni potrebnom i od Bogá odločenim. Letos je rávno jezero let, ka je svéti Metod vu Velegrádi na Moravskom důšo püsto šestoga aprila to je vélkoga trávná. Naš svéti Oča trinájseti Leo rimski pápa so že jezero osemsto osemdesétoga (1880.) leta slovenskim našim apoštolom Cirili in Metodi veliko poštenjé skázali, gda so obslužávanje njidva dnéva pétoga juliuša to je jakopeščeká celomi katoličánskomi svéti zapovedali. K jezeroletnomi obslužávanji odičene smrti svétoga Metoda so pa rimski pápa vnoge odpústke prikapčili, i eto obslužávanje trpi od štirinájstoga (14.) februára to je süšca, dnéva blážene smrti svétoga Cirila, notri do nedele svétoga čisla.

Z Velegráda smo nej samo mi Slovenje dobili pozvánje na romanje k grobi svétoga Metoda, nego tudi Vogri ino vsi národje. — Končimár v dihi šetújmo vu Velegrád, **poštújmo** dvá svétiva brata, Cirila i Metoda, **ino si segrejmó, ja vužgimo srcé na dostojno postúvanje i nasledúvanje etij velikij naših apoštolov**«. (Podčrtal I. Š.)

Konec Zemličevega govora se glasi: »Žitek i smrt našij slovenskij apoštolov nam vednáko i na ves glás bole eto velita: Bojmo verni i pokorni rimskomi pápi! On je nesfalivi naš vučiteo, gda koli pred nás dáva, kaj vervati, i kaj činiti moramo, naj v nebesko svojo domovino pridemo. — Rimski pápa je svetoga Petra naslednik. Na svétoga Petra je Kristuš kak na pečino zozidavo svojo cerkev. Záto gde je Peter, tam je tudi cerkev, zvün štere se nišče ne more zveličati. Molimo se svetim našim slovenskim apoštolom, Ciril i Metodi, naj oni, ki so teliko vnožine Slovenov k jedinství krstšánske vere pripelali, po svojij prošnjáj nás vu etoi jedinstvi i pokornosti pripelajo.«

Borovnjak pa v svoji pridigi radostno oznanja: »Prav veseli glas moram Vam oznaniti. Z zlatimi črkami zapisano bode se svetilo v zgodovini sv.

cerkve za vse slovenske narode zapisano leta 1885. Jezero lejt je minolo, odkar so naši predočaki, stari Slovenci **svetlost sv. vere Jezušove zadobili**. To je bio zaisto zlati čas, srečno vreme za vse slovenske narode. — — — Sv. Oča Leo XIII. rimski papa so 1880 oznanili po svojem okrožnom pisanji vsem narodom, da sveta brata Cirila ino Metoda v zgled postavijo zavolo svetoga življenja ino zapovejo, da se njidva spominanje mora vsako leto 5. julija cerkveno obslužavati. — Letos pa je ravno jezero lejt, da je sv. apoštol Metod v leti 885 mró vu Velehradi na Moravskom. Tam v cerkvi sv. Marie počiva njegovo sv. telo, kama ravno zdaj pobožni slovenski romarje na božo pot potújejo vu velikom računi, za volo te pobožnosti delniki postanejo obilnih od sv. cerkve podeljenih odpústkov. — Dragi mojli! mi ne smo tak srečni, da bi mogli s drugimi pobožnimi krstšeniki rómati tijan na Moravsko vu Velehrad k sv. grobi velikoga i sv. slovenskoga apoštola Metoda, — vendar pa ščemo doma pobožno moliti, Bogi se zahváliti **za milost krstjanske vere**. — Oblübiti, da one navuke, štere sv. Ciril i Metod našim slovenskim starim predočakom sta goreče oznanüvala, vsigdar verno posluhšati vse spuniti, da tüdi mi enkrat dosegnemo cio svete vere — zveličanje nemrtelne düše.

Po opisu življenja in dela sv. bratov Borovnjak pokaže, kako naj po vzgledu sv. slovanskih apostolov v sebi ohranjajo in poživljajo **sveto vero** razni stanovi in poklici: mati in oče, učitelji, gospodari in gospodinje ter mladeniči in mladenke. Konča pa s stavkom: »**Iz stare Panonie** — Kocelove dežele prekmurski Slovenec na Vogrskom«.

Sicer se pa v tem Žlogarjevem zborniku prekmurski Slovenci omenjajo tüdi v nekaterih drugih cerkvenih govorih.

Naši predniki med Muro in Rabo so torej častili sv. brata skupaj z romarji iz ostalih slovenskih pokrajin v daljnjem Achenu že v davnih stoletjih. Pozneje je na Slovenskem zamrlo. Šele škof Slomšek je zopet med našim narodom znova oživljal in uvajal globlje spoznavanje pomena in poslanstva češčenja sv. bratov za naše versko, narodno in kulturno življenje. **Vzporedno z oživljanjem češčenja sv. bratov v Slomškovi lavantinski škofiji je potekalo oživljanje tega češčenja tüdi v Prekmurju** za časa Košiča, Šbülla in drugih takratnih duhovnikov. Višek tega češčenja v Sloveniji je bil v 19. stoletju v letih 1880—1885 v zvezi s papeževu okrožnico o svetih bratih in obhajanja tisočletnice Metodove smrti. Tüdi tu so prekmurski katoliški duhovniki storili svojo dolžnost, ker v teh letih nista le Borovnjak in Zemlič pridigala o sv. Cirilu in Metodu, ampak še nekaj drugih duhovnikov, npr. Štefan Veren v Pertoči in Marko Žizek v Beltincih.

Sodelovanje Zemliča in Borovnjaka pri Žlogarjevem Zborniku cerkvenih govorov pa spada med najpomembnejše medsebojne kulturne stike pred prvo svetovno vojno, prvi primer, ko so prekmurski izobraženci enakovredno sodelovali z ostalimi slovenskimi kulturnimi delavci na tako važnem versko-narodnem in vzgojno-prosvetnem poprišču.

Dr. Franc Ivanocy je nadaljeval s svojim krogom delo svojih vzglednih prednikov v Prekmurju tüdi pri ohranjanju češčenja sv. bratov v Prekmurju. Že leta 1900 je Madžarom povedal v »Sombotelskem časniku« (Szombathelyi ujság): »Gotovo je, da je slovensko ljudstvo že tu živelo, ko so semkaj prišli Madžari, in da sta sv. Ciril in Metod to ljudstvo našla kolikor toliko v krščanski veri in sta oba in njuni učenci samo izpopolnila in utrdila tu krščanstvo.«

Če pomislimo, da na Madžarskem niso radi slišali o blagovestnikih sv. Cirilu in Metodu in da je minister Agoston Trefort dne 3. septembra 1886 v slovaških šolah in ljudskih knjižnicah prepovedal dve slovaški knjigi o sv. bratih, kateri sta izšli leta 1885 in vest o tej prepovedi so objavile tudi sombotelske škofijske okrožnice, potem bomo znali ceniti Ivanocyjev pogum, ko je v prvi prekmurski Kalendar presv. Srca Jezušovega (1904) zapisal o papežu Leonu XIII. in njegovi okrožnici o sv. bratih (1880): »Ali XIII. Leon, kakti oča vseh katoličanov, pastir cele črede Kristušove, so ne samo eden ali drugi narod ljubili i se ne samo za ednoga ali drugoga skrbeli; nego so ljubili vse katoličane i na vse očinsko i apoštolsko skrb meli **Slovenski narod njim to najbole ma zahvaliti, ka se den sv. Cirila i Metoda za občinski cerkveni svetek postavili i z tem so očistili spomenek teva dva svetiva brata, na šteriva so neprijatelje slovenskoga naroda telko laži namazali.** Sv. Ciril i Metod sta naime apostola slovenskoga naroda, ar sta njidva preobrnila naše pradede na krščansko vero okoli leta 860. Sv. Ciril je mro v Rimi 869. leta, sv. Metod pa 885. leta na Moravskom, gde je pūšpek bio.« (Podčrtal I. Š.).

Dr. Ivanocy je gledal na poslanstvo sv. bratov v sodobnem slovenskem svetu v luči znamenite Leonove okrožnice iz leta 1880 in je bil papeževe ljubezni do Slovanov, ki iz nje veje, zelo vesel. To Ivanocyjevo gledanje na sv. Cirila in Metoda se zrcali tudi iz pisanja mladih njegovega kroga v Kalendarju, Marijinem listju in v Novinah. Kakor drugi od Košiča dalje, so tudi ti segali po sočasnem tisku iz matične domovine, spremljali, kar je pisal o sv. bratih ter to tudi presajal v domači tisk, pa tudi v živo besedo na prižnici in pri verouku.

Zelo pozorni moramo biti tudi na to, kako se vsi trije: Zemlič in Borovnjak vsak v svoji »parenezi« — ter dr. Franc Ivanocy sklicujejo na Leonovo okrožnico iz leta 1880 o sv. bratih. Bila je namreč izdana ob zelo primernem trenutku: ob tisočletnici, ko je papež Janez VIII. ob tretjem obisku nadškofa Metoda v Rimu slovesno potrdil slovansko bogoslužje: »Ne le v treh, temveč v vseh jezikih velevamo slaviti Gospoda. — — — Ne nasprotuje zdravi veri, sv. mašo ali vse bogoslužne ure v istem slovanskem jeziku peti. Isti namreč, ki je naredil tri poglavitne jezike (hebrejski, grški in latinski) je ustvaril tudi vse druge jezike sebi v hvalo in slavo«. Del teh navedenih besed navaja papež Leon v svoji okrožnici. Ta Leonova okrožnica je postala duhovnikom katoliških Slovanov v Avstro-ogrski tudi glede narodnostnih pravic posameznih slovanskih narodnosti in narodnostnih manjšin prava »magna Charta«, pri njihovem delu za vzbujanje in krepitve narodne samozavesti. To so začutili tudi narodno zavedni duhovniki v krajini med Muro in Rabo: papeža imajo za seboj. Zgodovina ugotavlja, da se je ob globljem češčenju sv. bratov krepila ne le vera, ampak tudi narodna zavest tako pri Čehih in Slovakah, kot pri Hrvatih in Slovencih. Nemcem in Madžarom pa to ni šlo v račun. Zato ni naključje, da so Madžari na primer tudi v središču Prekmurja prav v času, ko je to slavljenje sv. bratov po Leonovi okrožnici ob tisočletnici Metodove smrti dosegalo ne le pri nas v Sloveniji, ampak tudi med Hrvati, Slovaki in Čehi višek, v Soboti ustanovili dve raznarodovalni sredstvi: društvo Vendvidéki magyar közművelődési egyesület — prekmursko madžarsko prosvetno društvo — ter časnik Mura-szombat és vidéke (Murska Sobota in okolica).

Iz nenapisanega dnevnika

Dachau, 29. januar 1943.

Zdaj smo notri. SSarjev ni več, predali so nas jetnikom, ki opravljajo razne službe v taborišču. Stojimo pred pultom kakor v recepciji. Moja taboriščna številka bo 43 016. Odslej sem številka. Najprej je treba izprazniti žepe, oddati prtljago, se sleči do nagega. Vse skrbno zapišejo in zmečejo v posebno vrečo. Ko bomo nekoč odpuščeni — si mislimo — nam bodo vrnili. Imam še nekaj dekagramov masti. To mi za čuda pustijo in odslej nosim ta zaklad skrbno s seboj, ko stopam v vrsti nagec med nagci od postaje do postaje. Pri prvi nas ostrižejo z že izrabljenim strojčkom po glavi in kjer je kaj kosmatega, nato gremo pod tuš. Iz množice razpršilnikov priteče tako vroča voda, da nehote cvilimo, takoj nato ledeno mrzla. Končno stopi vsak pred ročno brizgalno, da ga dezinficirajo. Tako peče, da pri tem skačemo v zrak.

Na stenah sprejemnice in v kopalnici so napisi v nemškem in poljskem jeziku: v Dachauu vlada tifus. Ena uš — tvoja smrt. Tudi to je vroče—mrzla prha za novince. Končno dobimo perilo, hlače, suknjič, »zimski« plašč in lesene cokle. Vse seveda v taboriščnih barvah.

Zunaj so nas počakali Slovenci stari taboriščniki. Mi bi jih radi vprašali, kako se tu živi, oni bi radi zvedeli novice iz domovine. Ker pa je treba hitro marširati mimo in sicer v nerodnih coklah, ne zvemo nič ne mi ne oni. Vendar smo jim hvaležni, da so nas prišli opogumiti.

Tako nas naš predstojnik starešina pripelje na svoj blok, ki ima številko 15, v sobo 3. Soba obsega dnevni prostor, spalnico in umivalnico. Prirejena je menda za 25 ljudi. Sedaj nas je notri, prejšnjih in novih preko 300. Ko smo vsi v dnevni sobi, se tiščimo ramo ob rami. Sobni starešina Albert z zelenim trikotnikom nam — zavedajoč se svoje moči — strogo razlaga »hišni red«. Čimprej naj si. našijemo rdeče trikotnike z vpisano številko na prsi suknjiča in plašča ter na desno hlačnico, naj držimo red in snago, naj ne krademo in druga pravila lepega vedenja. Tudi vsi Albertovi pomočniki imajo zelene trikotnike, znak kriminalcev. Politični jetniki dobimo rdeče. Prijetno smo presenečeni, ko nam razdeli lepe žlice, aluminijaste krožnike in sklede. Tako dobre juhe, kot je bila ta večer v Dachauu, nisem jedel, odkar so me zaprli. Zraven še dva krompirja.

V spalnici so trodelni pogradi. Začne se borba za prostor in pri tem sobni starešina udriha z dolgo palico levo in desno. Trije smo na enem ležišču. Dolge ima predolge noge, skrčene prelaga enkrat na mene, pa spet na Vlada. Pritajeno se pogovarjamo o prvih vtisih. V nas je še dobra mera poguma, saj smo srečno ušli celjskim žilavkam in mariborskim puškinim cevem. S spanjem je slabo. Vso noč gre vrsta ljudi iz spalnice preko dnevne sobe na stranišče. Nekateri menda po dvakrat v eni noči, sicer bi ne bilo tolikega prometa. Ljudje pijejo preveč vode in jedo premalo kruha. Starešina še ni legel. V dnevni sobi sedi s palico v roki in lopne, kogar se mu ljubi, češ da je ropotal. V zgodnji uri poskusim priti mimo in res se mi posreči brez batine.

Dachau, 30. januar 1943.

Prestali smo prvo noč. Zjutraj ne gremo na zborna mesto kakor drugi taboriščniki. Naš blok je dohodni, smo v neke vrste karanteni. Postrojimo se na cesti pred blokom in mrki SS-ovec nas pride prešteti. Na vrsti je jutranji tek gor in dol po cesti pred blokom. Prsti se še niso navadili obdržati lesene cokle, vsak čas jo kdo zgubi z noge. Meni se poleg te nevolje začne še luščiti s podplatom posušena strjena kri, spomin na celjske dni.

Dopoldne prebijemo v dnevni sobi. Vsak dan imamo kontrolo uši. Vlado se brž prijavi za kontrolorja in dobi zato vsak dan dodaten košček kruha. Če pri kom najdejo uš, mora oddati vso obleko in oba koca v razkuženje. Pri večernem preštevanju stoji potem nag v vrsti ali pa se zavije v koc, ki ga je ukradel sojetniku.

Dachau, prve dni februarja 1943.

Popoldne smemo biti nekaj ur na cesti. To je užitek. Za ta letni čas izredno toplo sonce nas ogreva in budi upe. Nekateri se sončijo brez srajce. Pomanjkanje tobaka je strahotno. Edini cigan, ki ga imamo v sobi, se splazi po vseh štirih in nekaj išče. Stopim bliže. Iz koščka pločevine si je napravil pinceto in zdaj išče v gramozu med smetmi, kar je tobaku podobnega. Za en dim ga je že nabral.

Sedaj je prilika, da se spoznavamo med seboj. Novodošli Slovenci smo po večini iz celjskega in trboveljskega okoliša. Dolfe pravi, da se meni vkljub na balin ostrizeni glavi vidi, da sem inteligent — kar mi seveda imponira — vendar je samo on pravi zastopnik Slovencev pri sobnem starešini. Počasi, a vztrajno je pridobival pri teh kriminalcih na veljavi, ker uvidevajo, da se ne bomo pustili tepsti in poniževati brez vzroka. Dolfe jim razlaga, da smo kulturni ljudje in pričakujemo tudi od njih humani odnos. Posebne simpatije uživa med nami mlad čeden dijak Joco, neugnan in poln optimizma. Drugi prebivalci na bloku so po večini Poljaki (obsodili so jih kot delomrzneže), nekaj Rusov, Čehov, Francozov, pa precej Nemcev. Ti zadnji nosijo po večini zelene trikotnike in hočejo seveda biti višja kasta. František je Čeh. Z njim se rad pogovarjam, da si izpopolnjujem znanje češčine, pa tudi sicer je razgledan in pošten družabnik. Sploh si iščemo v tem vrvežu na tesnem prostoru človeka, s katerim se moreš razgovoriti in mu zaupati svoje misli. Duhovnikov nas je v vsem dohodnem bloku pet: štirje katoliški in en evangeličanski. Seveda si izmenjamo zgodbe svojega pristanka v taborišču.

Dachau, 5. februar 1943.

Danes je velik dan. Odprli so karantenska vrata in nas po glavni taboriščni cesti odvedli v posebno sobo bloka, kjer smo smeli napisati pismo domačim. Kako se naj glasi prvi stavek, da bo šlo pismo srečno preko cenzure, vemo: Ljuba mama, zdrav sem in se dobro počutim. Potem jim sporočamo, da nam lahko pišejo in pošiljajo po pošti zavoje z živili in perilom. Kako se smejo zavoji pošiljati, nam starešina dobesedno narekuje. Zdaj računamo, da bo pismo potovalo morda pet dni. Takoj nam bodo odpisali in poslali zavoj. V desetih dneh bom dobil pošto od doma. Zdi se mi, da sanjam, srce kar razbija in drget me spreletava po telesu od

pričakovanja. Seveda se tudi bojim, če bi prišlo od doma kako neveselo sporočilo. Saj je vojni čas.

Kakor smo predvidevali, tako se godi. Slovenci že dobivamo pisma in zavoje. Pri večernem zboru kličejo vsak dan nekaj številke srečnih jetnikov, ki naj dvignejo pisma ali zavoj. Kako doživetje, ko spet vidiš in čitaš mamino pisavo. Jočeš, vriskaš, hitiš k prijateljem: glejte, piše mi mama in sestra. Veselite se z menoj. Spet jemo domači kruh in rezine salame, tiste doma narejene, ki se drži dve leti, če jih prej ne poješ.

Zdaj smo Slovenci v sobi 3 močni. Nemški kriminalci gledajo in ne morejo verjeti, da domači tako skrbijo za te svoje zaprte in jim pošiljajo tako bogate zavoje. V rajhu tako dobrih stvari ni več. Na vse načine se nam prilizujejo. Nam je seveda dosti lepše pri srcu, kadar obdarimo kakega trpina Poljaka ali Rusa.

Dachau, marec 1943.

Vreme se spreminja. Iz dimnika krematorija se vali dim navzdol, kakor so včasih upodabljali Kajново daritev, se plazi med bloke in budi misli, polne žalosti. Ali duhaš ožgane človeške kosti?

V tej množici, stisnjeni na tako ozek prostor (preko dvajset tisoč nas je), kaj se vse godi! V Dachauu vlada tifus. Morda? Menda jih več pobere lakota, krivica in zloba. Nebeški Oče, ta ogenj je prižgal Kajna, a žrtve, ki gorijo, so tvoji ubogi in ponižni otroci. Sprejmi jih, kakor si sprejel darove svojega služabnika pravičnega Abela.

Noč. Ležimo na trdem ležišču, ki smo se mu že privadili. »Ali slišiš.« pravi Dolfe, »avioni!« Avioni na nemškem Göringovem nebu. Potem čujemo, kako padajo bombe. Gotovo na München. Hudobija se nam prikrade v srca, vsa prešerna, srečna in maščevalna: zaviti v umazane koce šepčemo, kadar pade bomba: heil Hitler! Nihče v rajnu ne spi tako varno kakor mi taboriščniki. Dachaua ne bodo nikoli bombardirali, o tem smo prepričani.

Dachau, 3. aprila 1943.

Naša karantena je končana. Na ta dogodek že težko čakamo, pa tudi bojimo se ga. Sedaj nas bodo razdelili na odprte bloke in potem dodelili delovnim skupinam. Zopet nas čaka pot v neznano, zopet borba za prostor in druge brige.

Takole se je zgodilo. Od Messerschmitt-Werke Augsburg so prišli novačiti delavce za tovarne avionov. Naš blok, ki je pravkar končal karanteno, je prvi v vrsti. »Vse vzemite s seboj, nastopite,« se je glasilo povelje. Vodili so nas na veliko zborna mesto. »Duhovniki, stopite ven,« je bilo prvo povelje. Za duhovnike v Dachauu velja stabilitas loci (stalnost kraja). Ne smejo jih vzeti v takozvane zunanje komande, ki delajo in stanujejo zunaj matičnega taborišča. Pet nas je stopilo naprej. »Strojepisni in vodje katrotek, stopite ven«. Vlado, ki je optimist in verjame, da bo vodil kartoteko in pisal na stroj, je takoj stopil iz vrste. Na vrsti so kovači, ključavničarji, mehaniki... Takrat sem zaslišal za hrbtom Vladovo šepetanje:

»Franci, stopi k nam, boš delal v kartoteki, saj še niso zapisali tvoje številke med duhovnike.«

Vročje in mrzlo me je spreletavalo. V trenutku sem bil moker od znoja, tako me je bilo strah. Takrat pa je Vlado prekinil moj dvom, ali bi ali ne bi, in me je za suknjič potegnil k sebi v vrsto. Ko so potem popisovali številke, sem stal med strojepisci in kartotekarji. Ure in ure smo potem stali ali posedali po tleh, da so uredili vse formalnosti. Potem so končno prišli črno pokriti tovornjaki. Skozi glavni vhod smo zapustili matično taborišče.

Zdaj grem nespoznan v zunanjo komando Augsburg.

Lojze Kozar

Obisk verouka v pomurskem pastoralnem področju v letu 1975-76

Podatki v spodnji tabeli so izraženi v odstotkih, ker nam ti dajo jasnejšo sliko kakor absolutna števila, saj dekanije niso enako velike. Odstotek je izračunan od vseh šoloobveznih katoličanov, oziroma od šoloobveznih katoličanov posameznih razredov.

Pod prijavljenimi razumemo tiste, ki so pri verouku manjkali več kot polovico ur, pod rednimi pa tiste, ki so bili pri verouku več kot polovico ur.

DEKANIJA	LENDAVA	LJUTOMER	M. SOBOTA	PODROČJE	ŠKOFIJA
Prijavljeni	89,8	87,7	88,3	88,6	78,1
Redni: vsi	88,4	80,2	84,2	84,1	70,6
" I., II. r.	92,2	86,7	86,6	88,2	78,8
" III., IV. r.	84,9	85,3	84,5	85,0	77,4
" V., VI. r.	92,3	78,9	79,3	83,4	71,8
" VII. r.	85,2	71,6	86,7	80,7	56,9
" VIII. r.	83,5	64,6	86,3	78,0	49,2
	Število opravljenih ur				
Šoloobvezn.	6795	5639	4726	17160	
Mladin. ver.	352	169	239	760	
Odrasli	104	109	55	268	

Če primerjamo obisk verouka v našem pastoralnem področju s škofijskim poprečjem, ugotovimo precejšnjo razliko v našo korist. Pri škofijskem poprečju predvsem opazimo velik padec obiska v sedmem in osmem

razredu, saj v osmem razredu niti polovica šoloobveznih katoličanov ne obiskuje verouka, medtem ko je padec v našem področju mnogo manjši in se obisk v vseh razredih giblje okrog 80 odstotkov.

Najbolj pada število veroučencev po letnikih v ljutomerski dekaniji. V prvem in drugem razredu jih je kar lepo število 86,7 odst., v naslednjih dveh letnikih padejo za nekaj več kot 1 odst., potem se pa v vsakem naslednjem letniku število zmanjša za okrog 7 odst. (peti in šesti razred vzamemo skupaj) in je padec od četrtega do osmega razreda blizu 20 odst.

Najbolj stalen obisk verouka ima soboška dekanija, saj se kar v treh razrednih skupinah suče okrog 86 odst., izjemo dela samo V., VI. razred, kjer je obisk padel za približno 5 odst. Soboška dekanija ima tudi najvišji obisk v sedmem in osmem razredu. Lendavska dekanija se ji približuje s 83,5 odst., v škofiji pa jo prekaša samo dekanija Kozje v osmem razredu, v sedmem pa ne.

V lendavski dekaniji izstopa prvi-drugi ter peti-šesti razred z okrog 92 odst. obiska, ostali razredi pa imajo okrog 84 odst. obiska. Padec od prvega do osmena razreda je nekaj manj kot 9 odstotkov.

Na tabeli je tudi število opravljenih učnih ur in sicer število veroučnih ur otrok, število ur mladinskega verouka in število opravljenih ur pri verskem izobraževanju odraslih. Ker glede odraslih niso vsi župnijski uradi uporabljali istih meril, se nanje ne bomo ozirali, dasi bi bilo to najbolj potrebno in tudi najbolj zanimivo, da bi zvedeli, koliko časa smo posvetili verski vzgoji ali izobrazbi odraslih.

Primerjajmo torej število ur šolskih otrok in mladine.

V lendavski dekaniji je bilo 6795 ur otroškega verouka in 352 ur mladinskega. Razmerje: Na eno uro mladinskega verouka pride 19 ur otroškega.

V ljutomerski dekaniji pride na 1 mladinsko uro 33 ur verouka šoloobveznih otrok. V soboški dekaniji je razmerje mladinskega in otroškega verouka 1 : 20. Področno poprečno razmerje je 1 : 23, škofijsko pa 1 : 21. Lendavska in soboška dekanija sta torej nad škofijskim poprečjem, ljutomerska pa je precej pod njim.

Glede verske vzgoje odraslih pa je ljutomerska dekanija na prvem mestu s 109 urami, tesno ji sledi lendavska s 104 urami, daleč zadaj pa je soboška dekanija s 55 urami verske vzgoje odraslih. Kakor smo rekli zgoraj pa števila ne moremo primerjati med seboj zaradi različnih meril pri štetju ur.

Če se zavedamo, da je verska vzgoja odraslih najvažnejša, vidimo, kako nesorazmerno je prazdeljeno naše delo. Čim dalje bolj prihajamo do spoznanja, da je vse prizadevanje pri otroškem verouku zaman, če otrok nima verske podlage od doma. Temelj vere se v otrokovo srce položi v družini in kar družina zamudi, je za vselej zamujeno, zato bomo morali v bodoče veliko več storiti za versko vzgojo staršev.

V VII. letniku Znamenja št. 4 sem bral sledeči odstavek:

»... Vem pa, da me je strah prihodnosti, ko bo sin »moral« k verouku. Bodo tudi njega na isti način učili, kako je treba sklepati roke, se križati, uživati vonj kadila, sodelovati pri obredih, pri vsem tem pa še misliti na Stvarnika?

Da je katekizem za odrasle (Holandski katekizem) že nekoliko zastarel, s tem sem se sprijaznil. Kako pa je s katekizmom za otroke, si še misliti ne upam.

Se bo tudi moj sin čez leta počutil celo v zatohlem muzeju bolj domače kot v cerkvi?» (Str. 346).

Da, skoraj gotovo, spoštovani oče. Kajti če bodo sina šele pri verouku učili križati se, sklepati roke, kar vse je seveda samo zunanji znak, toda vendarle znamenje nečesa, kar je v srcu, potem je za vse versko zanj že davno prepozno.

Če otrok v svoji družini ne najde Boga, mu ga ne bo dala nobena cerkev, naj bo še tako moderna, nobena veroučna knjiga, čeprav jo napiše najnaprednejši učenjak na svetu, noben verouk s kakršno koli metodo, noben obred pa čeprav bo brez poklekov, brez pokrižanj, brez sklepanja rok in sploh brez besed, ki tako samo jecljaje skušajo izraziti neizrazno. Svojega otroka morajo Bogu približati starši, in približali ga bodo, kolikor so mu sami blizu. Vse, kar bo slišal pri verouku, pri obredih ali našel v verskih knjigah, bo samo nekako dopolnilo tistih osnov, ki mu jih oni dajejo in zato veroučna knjiga niti ne bo tako važna, kakor ga tudi ne bo motil vonj kadila.

V teh Stopinjah beremo na strani 66 čisto drugačno občutje ob obredih: »V svečah in soncu sijoči oltar, mašnik v svečanih oblačilih, njegovo starinsko petje na veliko soboto pri blagoslavljanju ognja, sveče in vodé — pa pri veliki maši, vse to nas je prešinjalo z nepozabnim doživetjem, ki ga ne more nadomestiti ne opera ne koncert ne gledališče.«

Tako je obrede doživljal, ker je Boga prinesel že v cerkev s seboj, ni ga šele tam iskal. Dali so mu ga njegovi domači in ga je ohranil v duši, pa je visoko izobražen človek, ki je napisal že precej knjig.

Pred tremi leti smo obiskali cerkev v Oberwurtu na Gradiščanskem. V spirali se dviga notranjost više in više, dokler se ne izgubi v svetlobi, ki prihaja z vrha.

Ko smo župniku rekli, da je zamisel zelo lepa, vendar nas gola betonska notranjost pusti hladne, nam je rekel:

»Vernik mora prinesiti toploto in radost s seboj.«

Da, vsak vernik mora Boga doživeti najprej doma v svoji družini. Če ga tam ne najde, ga ne najde nikjer. Ta resnica je velika obveznost za katehete in za starše. Za katehete, da se predvsem trudijo za versko vzgojo staršev in za starše, da svojo vero sporočajo dalje naslednjim rodovom.

Vernost v družini pa krepi in pogloblja tudi versko čtivo, zato je za družinsko versko vzgojo važno, ali ima družina naročeno Mavrigo, ki se je razvila v lep sodoben verski mesečnik za otroke. Ob branju Mavrige je najlažje priti v stik z otrokom. Ni izguba časa, če starši skupaj z otrokom pregledujejo verski list, z njim skupaj rešujejo uganke in križanke, saj se na ta način z otrokom najlažje zblížajo in spoznajo otrokov notranji svet, da se potem lahko z njim pogovarjajo tudi o važnejših verskih stvareh.

Glede Mavrice je v našem pastoralnem področju takole:

DEKANIJA	Število šoloobv. katolič.	Število naročnikov Mavrice	Na 100 otrok pride število izvodov	Ali vsak
Lendava	4.144	869	21	5. otrok
Ljutomer	4.651	686	15	7. otrok
M. Sobota	3.835	656	17	6. otrok
Področje	12.630	2211	17,5	6.—5. otrok
Škofija	93.541	13352	14	7.—8. otrok

Števila v tretjem in četrtem stolpcu so zaokrožena. Ljutomerska dekanija je najbližje škofijskemu poprečju, vendar je še vedno nad njim.

Jože Smej

Hieronimov božič

»Tihik, to se pravi: molčeč.«

(Sv. Hieronim; prim. Lampé, Zgodbe sv. pisma II., 748.)

Tistega dne, 5. januarja 399, na vigilijo epifanije, je bil Hieronim iz Stridona zelo razburljiv in nemiren. Živel je v Betlehemu, v samostanu, ki ga je postavila bogata gospa Pavla s hčerko Evstohijo.

— Kaj ti je? je vprašala Pavla Hieronima, ko je opazila nemir na njegovem razbrazdanem obrazu.

— Kako ne bi bil razdražljiv, je odvrnil Hieronim, ko pa ne morem razvozlati pomena imena Tihik?

— Čemu ti je to potrebno?

— Tihik je bil apostolu Pavlu posebno pri srcu. V pismu Kološanom pravi: »Kaj je z menoj, vam bo vse povedal Tihik, ljubljeni brat in zvesti služabnik ter sodelavec v Gospodu.« Njegovo ime najdem v Apostolskih delih, v Pavlovih pismih Efežanom, Titu in v drugem pismu Timoteju. Kaj če danes — jutri dobim od Avgušтина, škofa iz Hipona, pismo s prošnjo: »Razloži mi, dragi brat Hieronim, učeni poznavalec jezikov in sv. pisma, kaj pomeni ime Tihik?« Kaj naj mu odgovorim? Tihik ni niti grška niti hebrejska niti aramejska beseda.

— Jaz pa vem, kaj pomeni Tihik ...

— Za božjo voljo, povej! ji skoči v besedo Hieronim.

— Tihik prihaja od besede tih, to se pravi molčeč, kakor če mi Rimljani rečemo Tacitus ali Silens ali Placidus.

— Kdo ti je to povedal?

— Tu v Betlehemu pripovedujejo v zvezi z Jezusovim rojstvom staro zgodbo, v kateri nastopa tudi Tihik kot potomec nekega velikega, nam še neznanega naroda . . . Ker bomo čez nekaj ur obhajali rojstvo našega Odrešenika, me boš gotovo rad poslušal.

In Pavla je začela pripovedovati.

— — —

Lilasto rožnata večerna zarja se je petindvajsetega kisleva (druga polovica decembra) tiho razlivala med gaji oliv in murv po palestinski vasi Bet Sahur. Okrog vasi je počivala dolina, gosto porasla s sikomorami, pritlikavimi hrasti in pinijami. Gorski hrbet, ki se je dotikal mesta Betlehema, jo je kar dobro zavaroval pred severnimi vetrovi, ki so sicer neusmiljeno bičali okolico Davidovega mesta. V tej dolini so pšenična polja dobro rodila, pašniki pa so dajali ovcam obilno in sočno travo, posebno pozimi, ko ni bilo suše.

Vpitje, trušč in vrišč se je v bližnjem betlehenskem gostišču, imenovanem »Kanaanski han«, že poglelo. V han se je bila namreč zatekla pisana množica. Neštevilne karavane, ki so prišle na povelje cesarja Avgusta od vseh vetrov zaradi popisa ali ljudskega štetja, so se bile namreč prav tisti čas dobesedno nagrmadile v Betlehemu.

Tudi na betsahurskem pašniku so utihnili zadnji udarci grobo izdelanih sekir, ni se več slišalo meketanje ovc in koz, cingljanje zvončkov in mukanje goved. Črede so legle k počitku kar na prostem pod milim nebom. Zaradi varnosti so pastirji na štirih mestih zakurili ogenj, povrh pa so še nekaterim koštrunom privezali repe k zadnjim nogam.

Oh, ti preprosti pastirji v okolici Betlehema! Jaser, najstarejši med njimi, prisodili bi mu kakih petinpetdeset let, je veljal za voditelja. Siva brada, ki mu je segala nekako do sredine oprsja, je rahlo zvalovala, ko je spregovoril:

— Segub, ben Jair, povej nam, morda ti je znano, zakaj Le-so-vo-ja še ni? Njega smo vendar določili, da bo nocoj na straži.

Jaser je ime Le-so-voj vedno zlogoval, hoteč poudariti, da je Lesovoj tujec. Vsi drugi pastirji pa so Lesovoja klicali po domače »Lebonaj«, kar je v njihovem aramejskem jeziku pomenilo »Dišeče kadilo«.

— Lebonaj gotovo pride, je odvrnil Segub. Čeprav je Lebonaj arel (neobrezan, pogan), je vendar poštenjak in pravičen.

— Po čem to sodiš?

— Videl in slišal sem ga, kako je nekoč na straži molil. Nisem sicer razumel besed, ker jih je izgovarjal v nekem nerazumljivem, čeprav zelo blaglasnem jeziku, vendar sem dojel, da se njegova molitev ne razlikuje veliko od naših tehilim (psalmov).

— Kako moreš kaj takega trditi, če pa nisi razumel besed njegove molitve?

— Pač! Nekaj sem vendar ujel na uho, posebno tisto besedo, ki jo je večkrat ponavljal: Perun, Perun!

— In kaj pomeni ta beseda? so vprašali tudi drugi pastirji, Sutala, Ezer, Aser in Eled.

— Lebonaj mi je nekoč razložil, da je Perun najvišje božanstvo njegovega rodu, to je plemen Skolotov, Sklavenov in Venedov. Perun pomeni njim isto, kakor nam Judom Jahve-Elohim-Adonaj.

Pri teh besedah so vsi pastirji kakor na en mah sneli oglavnice, se priklonili do tal in rekli: »Anodaj, blagoslovljen in hvaljen na vekel!«

— Pred nekaj dnevi, je nadaljeval Segub svojo pripoved, je Lebonaj pripovedoval, da je njegov narod desetkrat in petkrat številčnejši kakor naš judovski. Njegov narod da prebiva daleč od tod, z roko je pokazal smer severozahod. Plemena Skolotov, Sklavenov in Venedov so sorodna, naseljena ob svetih in bistrih rekah, ob Dvini, Visli, Odri, Prijetu, Dnjepru in Bugu. Vsa ta bratska plemena Sklavenov živijo v majhnih, z nasipi in rovi obdanih gradiščih. Po njihovih prostranih gozdovih, posebno ob njihovih svetih rekah, žive dobri in zli duhovi, Skritki, Muravi, Vedomci, Lesoviki, Žiroviki, Posvečkarji, Pozoji, Pesjani, Volkodlaki, Vile, Rusalke, Boginke in Čertovke.

— Za Abrahama, Izaka in Jakoba! Kako si si mogel zapomniti vsa ta čudna imena? je vprašal radovedno pastir Sutala.

— Lebonaj se rad spominja svoje domovine. Samo poslušati ga je treba. Jaz sem ga neštetokrat poslušal na straži, ko ste vi spali. Pri njih staroste ali hišni gospodarji zberejo svoje otroke, vnuke in pravnuke do tretjega in četrtega kolena, jih popeljejo v svete gaje in tam opravijo daritev.

— Daritev?

— Daritev v pravem pomenu besede. Medene kolače, ki jih znajo baje najokusneje omesiti in speči žene Sklavenov, položijo na oltar iz neobdelanih kamnov. Poleg kolačev darujejo še vrč medicine, ki jo izlijejo na oltar. Sveti ogenj, prižgan od domačega ognjišča, použije njihove darove.

— Torej so njihove daritve podobne našim žgalnim, jedilnim in mirovnim daritvam?

— Morda je res tako. Preden medeni kolači, obilno politi z medico, zgoré na oltarju, jih starešina skupaj z vrčem medicine dvigne proti nebu in moli: »Velik si, Perun! Bliski so tvoje strelice, grom je tvoj glas, nalivi dežja so tvoje solze nad grehi Sklavenov. Potolaži se, potolaži! Sebe bi morali darovati, pa ti darujemo svoje žulje v medenjakih, svoj znoj v medicini ... Ne glej na nas samo skozi oddaljene zvezde, ampak stopi dol in pridi k nam, pridi ti sam ali tisti, ki ga hočeš poslati!«

— Ali tudi Sklaveni pričakujejo Mašija, maziljenega kralja, ki jih bo rešil?

— Seveda, saj jih stiskajo Skiti, Sarmati in še drugi sovražni narodi.

Od daleč, nekje s puščave, se je zaslišalo ostro zavijanje in tuljenje volkov in šakalov. Pastir Ezer je naložil dračja na ogenj. Plamen je švignil visoko in za hip razsvetlil betsahurski pašnik. Pastirji so v strahu pograbili ukrivljene gorjače. Ko je tuljenje utihnilo, so se spet zavili v kosmate plašče iz kozličevine, ki so jim pokrivali život od vratu do kolen.

— Kako pa je prišel Lebonaj k nam iz dežele Sklavenov? je hotel vedeti radovedni Sutala.

A preden je Segub utegnil odgovoriti, so se oči vseh radovedno obrnile k prišlecu. Mož, ki je prihajal, ožarjen od svitov štirih ognjev, je bil lepe postave, visok in krepak. Njegovi plavi kodri so mu kot mehko predivo padali prek pleč. Na sebi je imel laneno srajco z ozkimi rokavi, segajočo do

kolen in na vseh robovih obšito z znamenji, podobnimi rumenim cvetovom. Na nogah je imel sandale iz mehkega usnja, na glavi platneno pokrivalo, prav tako obšito z rumenimi okraski. Pastirji so pozneje zvedeli, da ti rumeni okraski predstavljajo dišeče cvetove drevesa, ki mu Sklaveni pravijo lipa. Čudno je bilo, da prišlec ni imel pri sebi niti sekire niti zakrivljene palice ali kakega drugega orožja. Čeprav se je zanašal na mišice svojih rok, ki so bile krepeke in trde kakor mlinski valji in na svoje goleni, podobne marmornim stebrom, je bilo vsekakor nenavadno drzno hoditi brez orožja v deželi, ki meji na puščavo, domovino šakalov, divjih lisic in volkov. Prišlec je bil mlad, star morda petindvajset let.

— Le-so-voj, je po svoji navadi zlogoval Jaser, ali si pozabil, da si nočoj na vrsti za nočno stražo? Vsi smo že utrujeni. Čas je, da bi se spravili k počitku, tebe pa od nikoder ni!

Prišlec torej ni bil nihče drug kakor Lesovoj ali Lebonaj.

— Oprostiti, dragi Jaser, jaz biti pri hčerki Samovili, njej slabše biti, moja žena, Judita, prositi ...

Nihče izmed navzočih se ni smejal slabi Lesovojevi aramejščini, saj so bili tega že vajeni. Vedeli so, da je njegovo hčer, ki jo je on imenoval Samovilo, žena Judita pa Šaharo, »Jutranjo zarjo«, napadla gobava bolezen. Lišaji na njeni glavi so bili videti globlje kot druga koža, lasje so se ji pobelili in počasi izpadali.

— Samovilo vročica kuhati ... je nadaljeval Lesovoj.

Betsahurski pastirji so imeli Lesovoja radi. Niso mu očitali, da je arel, neobrezan. Sicer pa so bili že tako in tako pri judovskih črkarjih, pismoznancih in farizejih na slabem glasu. Zaradi nomadskega življenja niso mogli spolnjevati najosnovnejših pravil o umivanju rok, posode in živil. Imeli pa so zlato srce; Lesovojevi hčerki Šahari so nosili smokve, grozdje in dateljne. Še na misel jim ni prišlo, da je Šahar kot gobavka po postavi nečista, da bi morala prebivati ločeno nekje daleč in da postava ne gleda rada na prijateljske stike z arelom.

— Le-so-voj, vse ti je odpuščeno! je dejal Jaser. Spanec pa me ne muči več in vse kaže, da se tudi drugim tovarišem več ne dremlje, zato nam zdaj pripoveduj, kako si pravzaprav prišel v Judovo deželo.

In Lesovoj je začel pripovedovati.

— Že od nekdaj so me mikale zvezde. V moji deželi so zvezde meseca kisleva, po sklavenško zimščeka, neizrečno lepe, kajti bele snežinke padajo mehko ko volna in jih umivajo noč in dan. Zdaj tu zdaj tam švigne katera zvezda po nebu, potegne za seboj rdečo sled in izgine za gorami, kot da bi padla na tla. Večkrat sem pomislil: »Zakaj ne pade nobena zvezda blizu našega gradišča, da bi jo pobral. Vedno bi jo imel pri sebi, saj bi mi svetila tudi v meglenih in pustih oblačnih dneh. Kako srečen bi bil!« Pa mi je rekel starosta, modrec Sklavenov: »Veselje brez dobrote, moj dragi Lesovoj, ne greje dolgo in vsaka zvezda, še tako topla in svetla, bi pri tebi umrla. Dokler misliš samo nase, ne moreš biti srečen, pa čeprav bi imel toliko zvezd, kolikor jih je v Vilinskem slapu, ki kakor mlečna reka teče po nebu.« Neko sprotiletje sem se odpravil na pot, sreče iskat. Zajeli so me neznaní vojščaki, me prodali tuji vojski, dokler nisem prispel na rimski Forum kakor suženj. Kupil me je neki Rimljan, ki je prav tedaj moral odpotovati na vzhod, v Judejo. Tu me je prodal nekemu betlehenskemu

veljaku, ki je kmalu umrl. Potem je nastopilo judovsko jubilejno leto in postal sem svoboden. Poročil sem se z Judito, ki je znala izvrstno pridelovati lan, odlično presti in tkati. Boljše lanenine nisi dobil nikjer. Oh, ko bi le moja hči Samovila ozdravela ... Če se bo to zgodilo, je ne bom ime-noval več po sklavenski Vili, ampak jo bom vedno klical Šahar, »Jutranjo zarjo«.

+ + +

Juditin in tistikrat tudi že Lesovojev dom je bila preprosta stavba z ravno streho severno od Bet Sahura v bližini Betlehema. Zadaž za hišo je samevala skalnata votlina, kamor so Jaserjevi pastirji le v najslabšem vremenu nagnali svoje črede. Jasli, podobne čolnastemu koritu, v katere so pastirji sipavali ječmen za živino, so bile tedaj prazne ... Namesto sprhnelih vrat, ki so zapirala vhod v votlino, je Lesovoj spletel debel plot, ki je bil dovolj visok in se je dal tudi odpirati. Kvišku štrleče vejevje, prepleteno z gostim trnjem, je kar dobro varovalo votlino pred divjimi zvermi iz bližnje puščave.

Samovilo je mučila vročica. Judita je sama bedela pri njej, ker se je Lesovoj, kakor smo že povedali, odpravil proti betsahurskemu pašniku zaradi nočne straže pri čredah. Oljenka, lončena posoda z oljem, je za silo razsvetljevala sicer temen prostor.

— Mati, ali slišiš, kako nekdo trka na vrata? je vzkliknila Samovila in prebudila na pol dremajočo mater.

— Bleda se ti, moja mala Šahar, le skušaj zaspati še ti!

— Oh ne, mati, verjemi mi, zares nekdo trka na vrata.

Tedaj je tudi Judita slišala, kot da bi nekdo s popotno palico rahlo potrkal. Ko je odprla, je stal pred njo mož njenih let.

— Mir šadaja — Vsemogočnega s teboj ... Jaz sem Jožef, ben David, tesar iz Nazareta. To pa je moja žena Mirjam. Iščeva prenočišče ...

— Vstopita, prosim, in mir, ki si mi ga želel, naj počiva tudi na tebi in tvoji ženi.

Ko sta prišleca vstopila, sta opazila, da Judita ni sama, ampak da streže bolni hčeri. Judita je naredila kretnjo, kot bi hotela reči: »Nikar blizu, moja hči je gobava, po postavi nečista!« Jožef pa se očitno ni zme-nil za to. Pristopil je k Samovili in Judita mu je odkrito povedala vse o hčerini bolezni.

— Odrešenje Izraelovo naj pride tudi nate, moja mala! je rekel Jožef in stegnil roko proti njej. Potem se je obrnil k Juditi:

— Prosim, da bi mi dala nekaj kosov belega lanenega platna ...

Ni še končal stavka, ko mu je Samovila skočila v besedo:

— Mati, daj mu tistega lepega, sveže opranega, ki se je danes ves dan sušilo na soncu!

Judita je vzela tri kose sveže oprane lanenine, vrč kozjega mleka, dva ječmenova kruhka in posodico s svetilnim oljem.

— Vzemita in prenočita v hlevu! Hočem vaju pogostiti in sprejeti, kot je sprejel in pogostil popotne naš oče Abraham.

+ + +

Na betsahurskem pašniku Lesovoj ni končal svoje pripovedi, kajti ognjeni slap je preplaval nebesni svod. Pastirji so se ozrli kvišku. Zvezde so izginile. Nebo je gorelo kakor grm, ki ga je videl Mojzes v puščavi. Svetloba se je kakor morje razlila po zemlji. Pastirji, Jesar, Sutala, Ezer, Eled, Aser in Lesovoj, so se v strahu zgrudili.

— Ne bojte se, jim je govoril neki glas.

Lahen zefir je vel od vzhoda, kot da bi pihljaj iz davno zaprtega Edena. S seboj je nosil kakor vonj anemon, lilij, mandragor in lip, da, pravih lip iz dežele Sklavenov ...

— Ne bojte se, zakaj glejte, oznanjam vam veliko veselje, ki bo za vse ljudstvo!

Ta glas je bil slajši in prijetnejši kakor ščebet ptic, veličastnejši kakor trobljenje rogov in tromb ob zavzetju Jerihe.

— Rodil se vam je danes v mestu Davidovem Zveličar, ki je Kristus Gospod. In to vam bo znamenje: Našli boste dete, v plenice povito in v jasli položeno.

Komaj je utihnil ta glas, že je zaplalo od nekod — od blizu? od daleč? — ubrano petje:

— Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem ... Kabôd — šâlôm, slava, mir ...

+ + +

— Kdo je gospodar tega hleva? je vprašal Jožef pastirje, ki so strmeli v novorojeno dete, ležeče v jasliah in povito v plenice.

— Jaz! je odvrnil Lesovoj, ne da bi se zavedal, če je povedal to v aramejščini ali v jeziku Sklavenov, svojih očetov. Tukaj me kličejo Lebonaj, sicer pa sem Lesovoj.

— Lebonaj, ni te bilo doma, ko sva prišla z Mirjam in prosila prenočišče. Odprla nama je Judita in dala tudi nekaj lanenega platna ...

— Za plenice, mu je skočila v besedo Mirjam. Že v drugo sem morala previti malega Ješua. Lebonaj, vzemi te plenice, delo tvojih rok so ... Čeprav so bile pravkar rabljene ... vendar naj Judita zavije vanje malo Šaharo ... Spomni se, da je bil Naaman Sirec tudi gobav in je ozdravel v času preroka Elizeja ... Tudi Šahar bo ozdravela, zaupaj, kajti več kot Elizej je tukaj ...

+ + +

Blagoslov tistih betlehemskih plenih se je razlil na vso Lesovojevo hišo. Šahar je ozdravela od vročice in gob. Judovski duhovnik jo je tudi uradno razglasil za čisto, kot je velevala Mojzesova postava.

Trintrideset let pozneje je rabi Ješua nosil po jeruzalemskih ulicah križ na Kalvarijo. Izpod trnove krone mu je tekla kri po obrazu, ki je bil tudi sicer pokrit s pljunki, prahom in znojem. Šahar (v njej je bilo precej krvi Sklavenov!) je bila toliko pogumna, da je obsojencu Ješui z lanenim prtom obrisala obraz. Vse to je videl tudi njen sinček, ki je bil od tistega časa naprej vedno molčeč in tih, zato ga je tudi imenovala Tihik.

Tudi potem, ko je Ješua vstal od mrtvih, je njegovo trpeče in izmučeno obličje še zmeraj odsevalo s Saharinega platna. In Tihik je postal še bolj tih.

— Zakaj mora biti venomer vtisnjen trpeči obraz Ješue prav v narode, pokolenja in rodove Skolotov, Sklavenov in Venedov? je vprašal umirajoči Lesovoj ženo Judito. Njegove oči so bile uprte nekam v daljnjo prihodnost.

— Lebonaj, moje »Dišeče kadilo«, je odgovorila Judita, tudi trpljenje je lahko blagoslov. Sicer pa pomni, kaj je rekel v tisti sveti noči Jožef, ben David: »Pri Bogu je tisoč let kakor en dan ...«

— — —

— Pa ali se je to res zgodilo? je vprašal Hieronim Pavlo, ko je končala.

— Če se je to res zgodilo ali ne, je vendar vseeno, je rekla Pavla. Zgodba ima v sebi svojo resnico. Resnica pa je to, kar nas dela boljše.

Hieronim je za trunetek pomislil. Nato je poklical hitropisca in mu velel:

— Zapiši: »Tihik, to se pravi molčeč.«

Iz bližnje cerkve Jezusovega rojstva v Betlehemu se je razlegalo petje diakona: »DETE NAM JE ROJENO IN SIN NAM JE DAN ...«

Karel Bedernjak

Kaj pa ljubezen do grešnika?

Ljubezen do samega sebe je včasih tako močna, da onemogoča trezno in stvarno ocenjevanje samega sebe. Ob vsem tem pa se ne smemo čuditi, zakaj se prav nekateri kristjani imajo za najboljše, čeprav so po drugi strani dobro poučeni, da pravega kristjana mora odlikovati zavest grešnosti in lastne nemoči, kar je znamenje prave ponižnosti. Nakopičenost poslušanih, prebranih in izgovorjenih moralnih predpisov zatemnjuje pogled v resnično stanje. Mnogi naši kristjani se prav zavoljo tega imajo za pravične in popolne, čeprav ponovno slišimo tudi stroge opomine farizejem, ki so se prav tako imeli za popolne.

Verjetno ne bi bilo napak, če bi se kristjani začeli bolj ukvarjati s tem, koliko smo uresničili v svojem življenju in manj samo s tem, kar bi moralo biti. Sodobnika ne zanima več toliko, kakšen je naš nauk, kako je utemeljen, le-ta ima bolj odprte oči za naša dejanja. Predpisov ne išče v krščanstvu. Do njih prihaja z lastnim razumom. Zanimivo in mikavno mu postaja le življenje kristjanov. Neverniku ni treba več dopovedovati, kaj mora storiti ali opustiti — če je iskalec resnice, pride do tega sam — pač pa si želi odgovora na vprašanje, kako to storiti ali ono opustiti. Ne more pa ga zadovoljiti odgovor z besedo, temveč čaka na odgovor čutenja in dejanja.

Bister pogled na kristjanovo življenje, predvsem na to, kar zadeva medčloveške odnose more z lahkoto ugotoviti, kakšen prepad zija med tem,

kar učimo ter tako radi ponavljamo, in tem, kar dejansko smo. Oceno za znanje bi marsikateri kristjan lahko dobil zelo dobro, nič kaj pa se ne bi mogli pohvaliti z oceno iz krščanskega življenja.

Pozornost obrnimo samo na en vidik krščanskega življenja, na ljubezen do bližnjega! Obrabljeno vprašanje, bi marsikdo dejal. Svetopisemski stavki bi si lahko kar sledili. Tisti, ki ne pozna našega življenja, bi se kar navdušil. Sledil bi nam. Vendar če bi hoteli, da ne bi ostal razočaran, bi mu morali prepovedati slediti in opazovati naše življenje. No, pa ljubezen do prijateljev še gre. Zelo težko pa nam steče ljubezen do sovražnika, grešnega in slabega človeka ter nevernika. Zdi se, da nismo niti še začeli. Samo od sebe ne bo šlo, a potruditi se je težko, ker nimamo moči za to. Naše moči nam hromi čas, duhovno ozračje sodobnega človeka, ki je zelo neugodno za uresničenje Kristusove zapovedi ljubezni do vsakega človeka. Zdi se, da se je človek preteklosti premalo ukvarjal z vprašanjem ljubezni do grešnika. Vladalo je celo nekrščansko prepričanje, da kristjani smejo in morajo odklanjati in preganjati tiste, ki drugače mislijo, posebej pa tiste, ki slabo delajo in slabo živijo. Taka miselnost še danes marsikje bremeni kristjane. Teorije smo sicer spremenili, korenine pa so še v naših dušah žive.

Odgovoriti bi si morali, zakaj mnogi »dobri« kristjani slabega in grešnega človeka odklanjajo. Od tega odgovora je odvisen naš odnos do sočloveka in od tega odnosa je odvisen tudi uspeh našega krščanstva.

Ne moremo na tem mestu razpravljati, ali smemo nekoga razglasiti za grešnega ali slabega človeka. Tega ne more narediti niti največji poznavalec človeške duše in krščanskega nramnega nauka. Kristusov opomin »Ne sodite, da ne boste sojeni,« ni dan za ponavljanje, ampak zato, da bi ga vzeli zares. Ne samo, da ne moremo nekoga obsojati, izključena je celo vsaka možnost, da bi nekoga lahko pravilno in nepristransko ovrednotili. Tako z dušeslovnega kakor z nramnega stališča ne moremo nikogar prav presojati. Presojamo lahko le zunanja dejanja. Soditi nekoga je večja drznost, kakor poleteti v vesolje. Vesoljci na svojem poletu imajo zagotovilo, da pridejo k nekemu cilju, a človek je v svoji globini duše največja neznanka. V globini človekove podzavesti se srečujeta Bog in človekov jaz. In komu je Bog dostopen? Kdo si upa prisvajati pravico, da bi presojal dogajanje v odnosu Bog — človek, ki pa se na zunaj odraža na najrazličnejše načine? Kakšna predrznost in prevzetnost? Tako verniku kakor duhovniku ni dana pravica, vmešavati se v tako notranje zaupni svet, kot je vest, kjer se na skrivnosten način srečujeta Bog in človek. Verniki smo še tembolj poklicani, da spoštujemo in puščamo nedotaknjeno razmerje med človekom in Bogom.

Moramo si odgovoriti na to vprašanje, ali kot kristjani imamo pravico nekoga odkloniti in prezirati, ki se nam zdi slabši od nas, grešen. V svojem krščanskem življenju imamo kristjani preveč primerov, ko odrečemo ljubezen nekemu, ki se nam dozdeva slab in grešnik. V naših družinah je še zmeraj mogoče slišati; ta in ta je takšen, z njim se ne družiti. Ne družiti se pogosto spremeni v prezirati ga. Prijateljske vezi se pogosto trgajo zaradi napak tega ali onega. Dekle potoži o prijateljici, češ takšna in takšna je, ne more je več videti, čeprav je še tista ohranila do nje prijateljski odnos. Nekdo si lahko ostvari z znancem naj-

boljše vezi. Pripravljen je storiti svojemu znancu čimveč dobrega. Če se pa zazdi, da je znanec postal slab, se naenkrat zruši vsako spoštovanje, pretrga vez in ljubezen se spremeni v sovraštvo, ki se izraža v najhujših očitkih. Žena ne ljubi moža, ker je pijanec, hčerki se zdi prav, da je materi odklonila ljubezen, ker ni prejela, kar je pričakovala. Mnogi verniki ljubijo duhovnika, dokler je ta dober; če se pa on spremeni, se tudi njihova ljubezen spremeni v sovraštvo. Takšno je pač naše krščanstvo.

Zakaj torej kristjani ne moremo ali pa nam je tako težko vzpostaviti pravi ljubezenski odnos do slabega človeka? In zakaj se tako hitro ruši prijateljstvo do človeka, ki mu trenutno spodleti? Najprej moramo reči, da zato, ker je naš odnos do človeka slabo utemeljen. Vsi smo prepričani, da moramo ljubiti sočloveka. Toda to ni dovolj. Moramo imeti za svoja dejanja nagibe. Mnogi ljudje, tudi verniki, ne sprejemajo človeka zato, ker je človek, ker le-ta potrebuje njihove pomoči. V vsakdanjem življenju smo mnogokrat priče, kako se ljudje ozirajo in približujejo ljudem, ustvarjajo prijateljstva zato, ker od njih pričakujejo koristi. Gospodarsko usmerjeni človek bo hotel prijateljstva s tistim človekom, od katerega pričakuje koristi; dijak si želi stikov s profesorjem, pobožni so srečni ob stiku z duhovnikom. Dober človek si želi prijateljstva z dobrim človekom, ker mu plemenitost prijatelja prija. Prizadeven vernik se kar rad poveže z dobrim vernikom, pripravljen mu je izkazati največjo ljubezen, kratkomalo zato, ker v njem vidi oporo za svoje prizadevanje in uresničeno lastno podobo. Ljubiti nekoga, o katerem imam lepo mnenje, pomeni včasih ljubiti lastno podobo, ki sem si jo ostvaril o nekom. Torej navsezadnje, koga ljubimo? Pod krinko ljubezni do bližnjega ljubimo svojo podobo, ki jo prenašamo na drugega. Ljubezen, ki je sebična, pa že ob najmanjši spremembi ali spodrseljaju zgine. Čim več je v ljubezni možnosti, da se spremeni v sovraštvo, tem več je v njej tudi sebičnosti. In obratno. Resnična ljubezen pa se ne more spremeniti v sovraštvo.

Če je z našo krščansko ljubeznijo tako, kje je potem značilnost krščanske nravnosti in ljubezenskega odnosa do vsakega človeka? Evangelij zahteva več. »Če ljubite tiste, ki vas ljubijo, kakšno zasluženje imate? Ali ne delajo tega tudi cestnarji? In če pozdravljate svoje brate, kaj delate posebnega? Ali ne delajo tega tudi pogani?« (Mt 12, 46,47). Ako ljubimo, strežemo, gostoljubje gojimo le do tistega, ki nam je po volji, ki nam je bliže po svojih načrtih, si še ne pišemo pravega krščanskega spričevala. Samo resnična ljubezen do grešnika, slabega človeka, do tistega, ki ga drugi odklanjajo in obsojajo, je znamenje našega pravega krščanstva. Morda preveč zahtevamo. Ne, samo to, kar zahteva naš veliki Učitelj.

Kristusova zapoved ljubezni do bližnjega pa ni izraz njegove samovolje, ali želje po omejevanju človeške svobode. Vse njegove zapovedi so utemeljene že v človeški naravi, ki pa ima svoj izvir v Bogu. Izpolnjevanje njegove zapovedi nima preprosto svojega smisla v tem, ker je postavi za doščeno. Smisel zapovedi je v sadovih, ki jih uživa najprej tisti, ki zapoved izpolni, potem pa tudi tisti, na katerega se dejanje ljubezni nanaša. Preprosto povedano: z ljubeznijo do bližnjega ne koristimo Bogu, ker on tega ne potrebuje, ampak s tem, ko ljubimo, v prvi vrsti rastemo mi sami, potem pa tudi bližnjemu pomagamo, da se duhovno oblikuje in zaživi posebno življenje.

Ali ne potrebujejo zdravnika bolni? Grešen, slab in poteptan ter preziran človek je nas bolnik, kateremu nas pošilja sam Bog. Kristus je poskrbel za take bolnike s svojo zapovedjo ljubezni.

Jože Smej

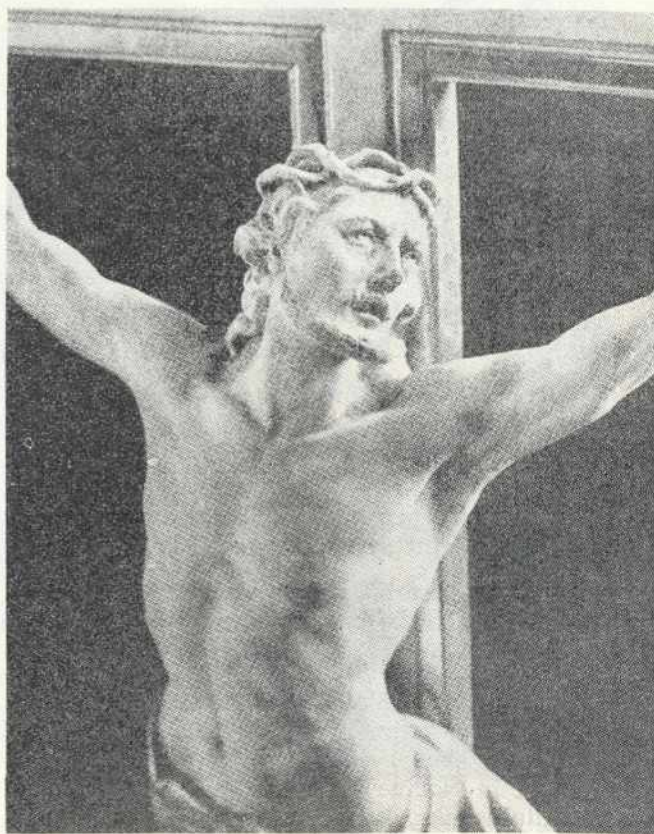
Dvestoletnica sombotelske škofije

Pred dvesto leti, 17. junija 1777, je papež Pij VI. ustanovil sombotelsko škofijo. Pred njeno ustanovitvijo so bili prekmurski Slovenci cerkveno-upravno razcepljeni skoraj sedemsto let. Gornje Prekmurje, soboška dekanija, je pripadala madžarski škofiji Győr, dolnje Prekmurje, lendavska dekanija, pa hrvaški škofiji Zagreb. Novoustanovljena sombotelska škofija je tako združila vse prekmurske Slovence. Ti so pripadali sombotelski škofiji od njene ustanovitve do 1. decembra 1923, ko je lavantinska (mariborska) škofija prevzela apostolsko administraturo Prekmurja, potem pa še med drugo svetovno vojno od leta 1941 do 1945, in še eno leto po vojni.

Sombotelska stolnica

Prvi sombotelski škof je postal Janoš Szily. Mikloš Küzmič, začetnik prekmurskega slovstva za katoličane, ga v svojih pismih imenuje »najbolj naklonjenega varuha Slovenske okrogline, še več, najboljšega očeta«. Kakšno veliko izgubo je pomenila njegova smrt za škofijo, posebej za Slovensko okroglino, je lepo opisal pesnik Simon Čergič, takrat župnik v Gornji Lendavi. Szily je umrl 2. januarja 1799. Ob tej priložnosti je izdal Čergič drobno knjižico z naslovom: »PESMI, KI OBJOKUJEJO SMRT VI-SOKO SPOŠTOVANEGA IN PREVZVIŠENEGA FELSŐ-SZOPORSKEGA JANOSA SZILYJA-SPESNIL SIMON ČERGIČ, GORNJELENDAVSKI ŽUPNIK V SLOVENSKI OKROGLINI — NATISNJENO V SOMBOTELU NA STROŠKE BOGOSLOVCEV, KI S TEM ŽELIJO SEZNANITI JAVNOST Z AVTORJEVIMI ZASLUGAMI — 1799.« Naslov smo seveda navedli v slovenskem prevodu iz madžarščine. Ker je menda edini primerek knjižice ohranjen samo v panonhalmski knjižnici in ker Čergič v pesmi med drugim omenja tudi razmere v Gornji Lendavi (huda zima, volk, ki se prikrade do stanovanj itd.), bi bilo za našo ožjo zgodovino prav, če bi knjižica izšla v slovenskem prevodu. Tu navedemo nekaj začetnih vrstic:

Zakristijski križ v sombotelski stolnici

Ondan v sobi nekaj sem prebiral,
 kot po navadi knjige prelistaval.

Mraz hud je bil, si nisem upal ven v naravo,
 saj tudi se sicer tu človek giblje le s težavo.

Je mnogo skal, pečina ob pečini,
 tu težje hodiš kakor po morjá gladíni.

Ne vidiš drugega kot led in sneg, mrzline,
 ne najde jelen jézerc, vrétine, vodíne.

Molčí vse živo, drhtí vse drevje.
 do tal pod težo sréna pripogiba se vejevje.

Narava sama v žalost se odeva,
 joka, kakor da izgubo predvideva.

Samó izstradan, vražji volk na plen preží,
 še podnevi večkrat k hlevom prihítí.

V srcé je grebla mračna misel,
 narava mrtva naredila dan je kisel.

Sam sebe sem tolažil: kmalu mine to,
 ne boj se, sonce spet sijalo bo.

Bog je dober, nanj se naslonimo,
 nevolje svoje, bedo pozabimo.

Ko takó sem vzdihoval, čuj, prasketanje,
 okoli hiše nenavadno peketanje!

Strah me je obšel, vsa kri zastala je,
 za srcé sem moral vzeti poživilne kapljice.

»Kdo si?« sem vprašal, »kaj želiš?« — »Smrt sem,« reče, »Smrt.«
 »Joj, konec bo z menoj! Odnese la me boš v božji vrt.«

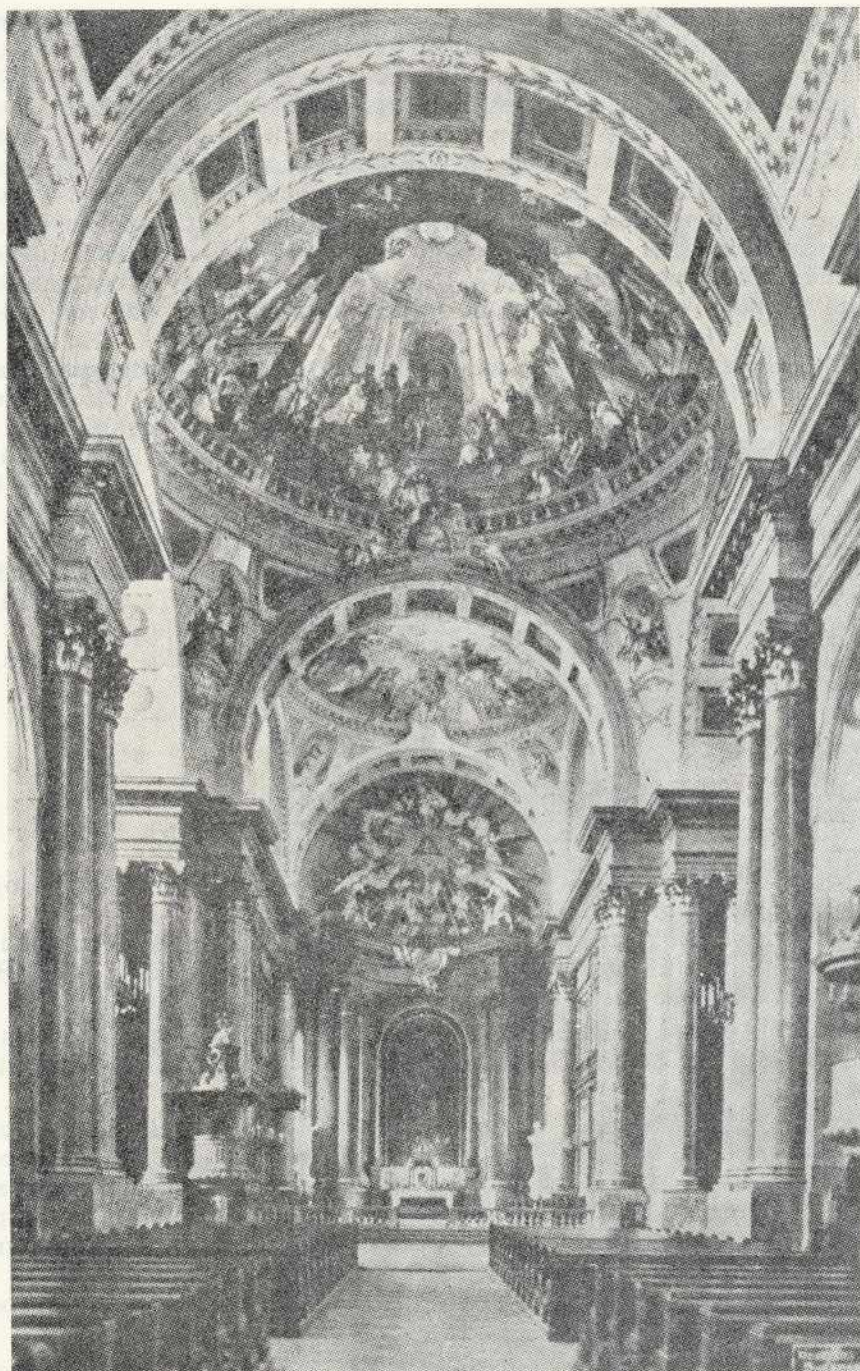
»Ne tebe,« reče, »ampak škofa, tvojega očeta,
 škofovska palica mu je odvzeta.

Njega! » — — — — —

»Smrt, nehaj, prosim te, le njemu prizanesi,
 puščice smrtne rajši v mene zdaj izstrelí!«

»Prepozno — domá teló njegovo le leži,
 duša pa se že pri Bogu veseli.«

Da so katoliški Slovenci v Prekmurju začeli izdajati knjige v svojem jeziku, je bila v veliki meri Szilyjeva zasluga, tako je pisal M. Küzmič 8. maja 1783. V škofijski tiskarni so tiskali naš Kalendar Srca Jezušovoga, Marijin list in Novine in škofje, posebno Vilmos István, so branili ta tisk ter naše duhovnike, kolikor so mogli, pred madžarsko oblastjo.

Notranjost sombotelske stolnice

Na sedežu sombotelske škofije se je v dvesto letih zvrstilo trinajst škofov. Sedanji škof, dr. Árpád Fábíán (r. 1926 v Košicah), je izdal okrožnico o proslavi dvestoletnice škofije. Pred glavno slovesnostjo, ki je bila 17. junija 1977, so imeli v vseh župnijah škofije devetdnevnic s kratko homilijo med mašo. Na jubilejno slovesnost so bili povabljeni vsi duhovniki v škofiji in verniki, vsaj po dva iz vsake župnije. Jubilejna slovesnost se je začela z blagoslovitvijo prenovljene stolnice (med vojno, 4. marca 1945, je bila ob bombardiranju hudo poškodovana). S škofom so koncelebrirali pomožni škof, generalni vikar, ravnatelj škofijske pisarne, tajnik, vsi naddekani, dekani in zastopniki župnikov in kaplanov. Istega dne so se oglasili zvonovi po vseh cerkvah škofije in zvonili od pol enajstih do enajstih.

V sombotelskem bogoslovnem semenišču so se šolali mnogi prekmurški pisatelji in kulturni delavci, npr. Jožef Košič, Marko Žižek, Štefan Žemlič, Peter Kolar, Jožef Borovnjak, Jožef Bagary, oba Klekla, Jožef Sakovič, dr. Mirko Lenaršič, Ivan Baša, Jožef Baša—Miroslav, Števan Kühar, zbiratelj ljudskega izročila, Kühar, bivši beltinski župnik in njegov brat Janoš, župnik na Gornjem Seniku.

V letih 1941 do 1945 so študirali prav tam: Martin Ferčak, Alojzij Flegar, Janez Eljaš, Rudolf Gašparič, Ivan Ifko, Ivan Pucko, Martin Puhan, Štefan Skledar, Jože Smej, Janez Šoštarec, Jože Šoštarec, Štefan Türha, Jože Vogrinčič in Štefan Žemlič.

Sombotelski škofiji, ki ima na skrbi slovenske vernike v Porabju, se čestitkam pridružujejo tudi Stopinje.

Jože Gutman

Nekaj spominov na župnika Ivana Bašo

Petinštirideset let je, odkar je umrl Ivan Baša, župnik v Bogojini, njegov spomin pa je še vedno živ.

Ob njegovem odprtem grobu je pokojni prof. Jože Maučec zaklical: »Umril je naš vzgojitelj, naš voditelj, naš veliki duhovni oče«. To je Baša nam vsem, celi bogojanski župniji, posebno še mladini v resnici bil.

Hodil je počasi, nikdar se mu ni mudilo, tudi če je bil že čas za mašo. Njegove oči so krožile in opazovale in vse videle. Hotel je biti o vsem na tekočem.

Če sem ga srečal pred župniščem, ko sem šel k maši, me je takoj ogovoril. Vpraševal me je o tem in onem, nikdar kar tako v prazno in tako sva šla proti cerkvi. Veselil sem se srečanja z njim, ker se je znal pogovarjati in pred njim nisem bil nikoli v zadregi, kaj naj rečem. Spraševal je, kakor da ima drobnogled naravnani prav na našo hišo in našo družino. Znal pa je tudi poslušati in kar sem povedal, je vzel zares. Pri njem sem spoznal, da človek postane zanimiv, če zna spraševati in poslušati.

Posebno skrb je imel za nas ministrante. Mnogokrat sem mu ministriral v naši stari cerkvi, ki je bila premajhna za župnijo. Vedno je bila tako nabito polna, da so ljudje kar valovali v njej kot žitno polje v vetru. Spom-

nim se, kako so me ljudje ob takim valovanju sunili naprej, da sem ga skoraj podrl, ko je pravkar opravil povzdigovanje. Obrnil se je in me vpričo vseh okregal. Bilo me je sram. Ko pa je spoznal, da nisem bil kriv, se mi je po maši v zakristiji opravičil in me povabil na župnišče, kjer sem dobil nekaj za okrepčilo.

Za večje praznike je vse ministrante povabil na župnišče in jih obdaroval, seveda v prijetnem, duhovitem pogovoru.

Razume se, da so bili dijaki njegova posebna skrb in ljubezen. Za nas je imel dovolj časa. Z nami se je vedno rad dolgo pogovarjal. Vse ga je zanimalo, s tem je sam postal zanimiv. Na župnišču smo se čutili kakor doma.

Dijake je spovedoval ob sobotah zvečer v zakristiji, da smo lahko bolj glasno govorili, ne da bi kdo slišal. Če si prišel zgodaj, in ga še ni bilo

Plečnikova cerkev v Bogojni

v cerkvi, si smel iti na župnišče in ga poklicati. Radi smo hodili k njemu k spovedi, ni nas nikoli silil ali priganjal. Dovolj privlačna je bila njegova osebnost. Spoved pri njem je bila pravo doživetje, rekel bi, prijeten razgovor. Pogosto nam je priporočal molitev k Sv. Duhu za razsvetljenje, da bi se znali v življenju prav odločati.

Vse župljane je dobro poznal in vsakemu je znal svetovati. Morda je bil kdaj preoster v besedi, toda ljudje mu besed niso zamerili, ker so poznali njegovo plemenito srce. Imel je čut do revežev. Ko mi je umrl oče, razmeroma mlad, in je mama hotela plačati pogreb, je rekel: »Bara, za ta denar rajši kaj kupi svojim otrokom!«

Maševal je zelo zbrano. Njegove pridige niso bile predolge. Ob večerih je prihajal v cerkev molit. Če je pa zvečer šel kam na obisk, je domov grede vedno šel še k cerkvi pogledat, ali so cerkvena vrata dobro zaklenjena. To je bilo seveda tudi pozdrav božjemu Učeniku.

Veliko težav in skrbi si je naložil, ko se je odločil za graditev nove cerkve po Plečnikovem načrtu. S Plečnikom sta se pogosto sprehajala zadaj za staro cerkvijo in razpravljala o tem, kako naj se zgradi nova, da se priključi stari in se stara cerkev ohrani. Plečnik je to nalogo odlično rešil, čeprav tedaj njegov načrt ni bil všeč vsem župljanom. Načrt je bil čisto nekaj novega in take cerkve niso nikjer na svetu videli.

Nova bogojanska cerkev je lep spomenik ne samo prof. Plečniku, ampak tudi župniku Ivanu Baši. Nič manj lep spomenik mu je cela vrsta izobražencev, zlasti duhovnikov, ki so zrasli iz Bogojane in se radi ponašajo, da imajo v svoji duši Bašev pečat. Zato tako radi pohitimo, če le moremo, na njegov grob. In radi vzamemo v roke »Prekmurske profile« dr. Frana Sušnika, da si osvežimo spomin na pokojnega župnika Ivana Bašo.

Lojze Kozar

Njen vlak

(Odlomek)

Kljub pozni uri je bilo na železniški postaji še vse živo. Niso bili samo potniki, ki so delali hrup in se sklicevali v vseh jezikih kakor ob babilonskem stolpu, ampak je bilo menda še več drugih, ki so pospremili svojce ali jih pričakovali. Držali so se v skupinah in vsaka je govorila svoj jezik in v vseh narečjih, kar so jih jugovzhodni narodi ustvarili v dolgih stoletjih.

Bilo je tudi nekaj samotnih ljudi, ki se niso pridružili nobeni skupini, ampak so se skupin vedno izogibali. Niso se še navadili, da bi koga iskali. Še vedno so bili kakor drevo, ki ga izruješ in presadiš, mu poruješ vse korenine, da žalostno hira, in čeprav v zemlji, se še vedno čuti izruvano, da mu je vse tuje: hrup in govorica, način življenja in obnašanja.

Tjaš je bil nekje sredi med onimi v skupinah in med onimi posamezniki. Rad bi se nekam pridružil, pa ni našel prave skupine. Nihče ni govoril v prekmurskem narečju, pred hrvaško govoricu pa je danes naravnost bežal, tako ga je užalilo vedenje njegovih upnikov. Zavedal se je, da je krivičen, ko zaradi tistih dveh ne mara nikogar, kdor govori hrvaški, ka-

kor da je vse hrvaško ljudstvo utelešeno v tistih dveh zdomcih, ki sta morda z večjo ali manjšo krivdo zapustila deželo in nista navadna ekonomska begunca, kakor so rekli tem, ki so pobegnili čez mejo zaradi zaslužka takrat, ko s potnim listom še ni bilo mogoče zapustiti domačega kraja.

Na koncu dolgega perona je naslonjeno na steber stalo mlado dekle. Že nekajkrat je vrgla oči po Tjašu, pa jih je vselej takoj umaknila, ko jo je Tjaš pogledal. Ko je Tjaš počasi stopal mimo nje, ga je ogovorila:

»Odhajaš ali koga čakaš?«

»O, dober večer! Kaj me poznaš?«

»Poznam. Že od doma. Saj si iz Bistrice, ne?«

»Sem. In ti? Ne spominjam se, da bi te kdaj videl.«

»Nikoli nisi preveč gledal po dekletih, to sem opazila.«

»Ne vem, če je to čisto res. Toda nisem ti še odgovoril na prvo vprašanje. Odhajam. Pa samo za tri dni.«

»Je kdo bolan, da je taka sila?«

»Ne, samo tako bi rad malo pogledal domov. Pripravljamo se na gradnjo in moram pogledati, da me ne bodo preveč okrog prinesli.«

»Si se že oženil, da tako hitiš z gradnjo?«

»Nisem se še. In ti?«

»Nikar se ne šali. Zame še ni čas.«

»Nihče ne ve, kdaj je čas. Koga pa ti čakaš, če ne odhajaš?«

»Jaz nikoli nikogar ne čakam. Ali pa vedno nekaj. Neumno se ti bo zdelo, toda sem prihajam znova in znova.«

»Zakaj pa?«

»Da gledam, kako prihajajo, predvsem pa kako odhajajo vlaki.«

»In kaj je v tem tako zanimivega?«

»Ne vem. Sama ne vem. Toda čakam, da pride kdaj tudi moj vlak in se bom odpeljala domov za zmeraj in dokončno.«

»Nisi rada tukaj?«

Samo odkimala je in izgubljeno gledala po prepletajočih se tirih, kakor da izbira pravega.

»Kaj pa delaš? Kje imaš delo?«

»V neki restavraciji perem posodo.«

»To ni težko delo.«

»Ni. Prijetno pa tudi ni. Kar naprej gledaš umazanijo, od jutra do večera samo strjeno maščobo, razmazano prikuho, umazano in lepljivo jedilno orodje. Fej! Želodec se mi obrača, če le pomislim na to. In od jutra do večera in včasih še pozno v noč.«

»Saj imaš določen čas za delo, ne?«

»Imam. Če pa vidim, kako željno gospa čaka, da bi svoj dan podaljšala, pa ne morem, da ne bi še ostala.«

»Zato pa tiste ure dobiš tudi boljše plačano.«

»Včasih mi navržejo kakšno marko, to je vse. Meni pa ni do tega, da bi štela ure in računala, koliko so mi pravzaprav dolžni.«

»Ne bodi smešna. Tukaj si vendar zato, da čim prej čim več zaslužiš. Saj menda nisi prišla na počitnice v Nemčijo?«

»Mislila sem res, da grem kakor na počitnice, zdaj jih pa imam do grla. Zato pa hodim gledat vlake, morda pride kdaj tudi moj in me odpelje.«

»Zakaj pa ne greš s katerimkoli? Vsak vlak je lahko tvoj.«

»Kdo bi to vedel? — Doma zdaj zorijo jabolka. Naša pogačna dobivajo rumeno barvo in jim eno lice že rdi kakor dekliško, ko ji fant govori o ljubezni. In večeri so tako brezmejno polni hrepenenja, da te boli v srcu z neko temnosladko bolečino. Od juga pa vleče topel božajoč veter in zvečer prinaša pasji lajež vse od zadnje hiše v vasi. In kako lepo je, če po glasu poznaš vsakega posebej: to je Lončov, to Vučkov, ta zopet Kavašov v Gaju. Lajajo kar tako, ne iz mržnje in napadalnosti, ampak zaradi veselja, da živijo.

Veš, da jih slišim, ko stojim tukaj in mi ušesa polni ropot vlakov in cviljenje zavor, vmes pa lajajo naši psi in se oglašajo naše mačke s svojimi hrepenečim zavijanjem in čutim vonj po otavi, po napol posušeni detelji, vmes ti draži nosnice rahla zmes dima, ko mati zakuri v štedilniku in doda nekaj samo na pol suhih polen, da voda v njih vre in v mehurčkih brizga iz polena, ki je predolgo, da bi mogla vratca na štedilniku zapreti. In vmes posegajo žvižgi naših fantov in kakšen zlog pesmi dekleta, ki pelje travo z njive in si poje, da bi opozorila nase tistega, ki ga nosi v srcu. Vse to je tukaj, Tjaš, vse to slišim, vse to vidim s svojimi očmi tukaj in zdaj.«

»Ti veš za moje ime, jaz pa niti ne vem, kako bi te poklical, če bi te videl na drugi strani ceste.«

»Kristina sem. To bi lahko vedel.«

»Le kako naj bi vedel?«

»Fantje navadno poznajo vsa dekleta daleč naokrog.«

»Tako lepo si opisala dom, da sem ga za hip zagledal in celo poduhal tudi jaz. Če te tako vleče domov, zakaj pa ne sedeš na prvi vlak in se ne odpelješ?«

»Ne vem, zakaj, Tjaš. Zares ne vem. Morda zato, ker doma vsega tega niti ne opazim. Doma v Odrancih je dolgčas. Vse poznam, vsak vonj in vsak cvet in vsak prah. Kaj bi naj bilo na tem lepega in privlačnega? Lepo, privlačno in čudovito postane vse to šele tukaj, ko gledam, kako vlak odhaja in vozi s seboj kos mojega srca.«

»Ti si čudno dekle, Kristina. S tabo bi lahko bil kdo zelo srečen — ali nesrečen. Moj vlak je tu, hiteti moram. Z Bogom, Kristina!«

»Z Bogom, Tjaš! Kdaj se vrneš?«

»V nedeljo zvečer, če ne pride kaj vmes.«

»Čakala te bom. Prinesi mi pozdrave od doma.«

»Saj ne poznam vaših.«

»Ne od naših. Od naših njiv. In poglej, kakšna je voda v Črncu. In če boš šel mimo Knausovega mlina, poglej, če so kolesa še vedno tako lepo zelena od mahu.«

»Bom. Glede vode ti pa lahko že zdaj povem, da je mokra.« Zadnje besede je moral že vpiti, kajti vlak ga je naglo, čim dalje hitreje odnašal v noč in ni več slišal, ko mu je Kristina zaklicala:

»Ti, Tjaš, čisto nič ne razumeš.«

V oddelku so se potniki izmenjavali in vmes je kdo spregovoril tudi po domače, vendar je Tjaš raje dremal, kakor da bi se spuščal v pogovor, saj ni hotel razlagati, kam gre in s kakšno nalogo.

Do Gradca je šlo Tjaševo potovanje kar hitro, od tam naprej pa se je pot vlekla zaradi zvez, vendar je proti večeru bil na radgonski postaji. Na mejnem prehodu ni imel težav, saj je carinik na naši strani samo bežno obvisel z očmi na njegovi shujšani aktovki in ni niti vprašal, če kaj nese, da je bil Tjaš celo razočaran, kako zlahka je vse šlo.

Avtobus proti Soboti je bil natrpano poln in moral je vso pot stati, saj so stali celo nekateri, ki so vstopili že v Mariboru.

Ko je Tjaš v Odrancih izstopil, je bil že večer in so pravkar zagorele luči ob cesti. Podal se je peš na dobre tri kilometre dolgo pot proti Muri in bilo mu je kar prav, da bo prišel bolj pozno. Ga vsaj ne bo vsak človek spraševal, kaj ga v tem času nosi doma.

»Pa bom zares lahko Kristini povedal, kakšna je voda v Črncu. Črna — kakšna pa naj bo v Črncu. Črna je že zaradi noči.«

Ko je stopal po dolgi ravni cesti, je poslušal zateglo petje čričkov in od daleč so gnale žabe zadušen hrup s svojim regljanjem, kakor da je daleč v daljavi na pohodu cela vojska vitezov v oklepkih, ki škripljejo, ko zadevajo drug ob drugega. Nad poljem se je dvigala nežna megla in se zastrto svetila v lunini svetlobi, ki je bila razlita nad pokrajino.

»Kako je vse mirno in vendar koliko glasov je navzočih. Kristina je imela prav. Prav tudi v tem, da doma tega sploh ne slišimo, ker ne poslušamo. In ne poslušamo, ker ne utegnemo, saj je še na večer toliko stvari, ki jih je treba opraviti, in toliko drugih, ki jih nocoj ne bo mogoče storiti.«

Počasi je tuji svet zamiral v njem in navzoč je postajal dom, trdna domača tla, varnost, sproščenost in dihanje s polnimi pljuči.

Čim bliže je bil Bistrici, bolj je rasla v njem skrb, kajti pot ga nese mimo Julkinega doma in se še ni odločil ali naj stopi tudi k njej.

Ko je prestopil domači prag, so ga sprejeli z osuplo radovednostjo.

»Ti si, Tjaš? Pa se ni kaj zgodilo? Kaj hudega?« je vprašal oče, ko so pogledi vseh z ostrino ciljali v Tjašev obraz.

»Kaj bi se zgodilo! In zakaj naj bi bilo kaj hudega, če se človek ne-nadoma prikaže doma?«

»Seveda ne, seveda ne. Morda nisem prav povedal, toda nič nisi pisal, da prideš in zato ...«

»Me niste pričakovali. Vem, vem. Bodite mirni, saj me niso s stražniki prignali, sam sem prišel. Imam kratek dopust in jutri moram neko stvar urediti na Hrvaškem, pa sem prišel. Danes sem dobil prosto, jutri in v nedeljo pa tako ne delamo,« je še pojasnil, da bi jih pomiril.

»Sedi, sedi, Tjaš. Mi smo povečerjali, pa ti bom ocvrla nekaj jajc. To bo najhitreje, razen tega vem, da jih imaš rad,« je rekla Regina, Tjaševa sestra, ki je bila, odkar je nekoliko odrasla, prava gospodinja v hiši in je očetu, trem bratom in sestri kuhala, prala in sploh imela dom na skrbi.

»Prav, pa jih ocvri, če se ti da.«

»Kaj da se mi ne bi dalo, pa čeprav bi prišel opolnoči.«

Ko je šla iskat na gnezdo sveža jajca, je kljub naglici našla toliko časa, da je skočila k sosedovim in šepnila Julki na uho, tako da so vsi šli-šali:

»Tjaš je doma. Večerjo mu pripravljam.«

Julka je zardela in ni spravila besede iz sebe.

»Ti kar jej,« je rekla mati nekoliko trdo. »Če je doma, se bo že oglašil. Prej ali slej.«

»Šel je mimo nas,« je rekla Julka in beseda se ji je nekje zataknila.

»Seveda je šel, in bo še šel. Tudi v hišo bo prišel, če ga v Nemčiji ni kaj zmešalo.«

»Ne bi bilo nič hudega, če bi ga. Pomisli samo, kako poredkoma ti je pisal. In kako hladna so bila njegova pisma.«

»Kaj vi veste! Ni kriv, če ne zna drugače.«

»Ali pa noče, ali ne more.«

»Vem, vidva si želita, da ne bi prišel, toda povem vama, če ne bo prišel on, ne bo prišel tudi nihče drugi.«

»Ne prereči se. Na svetu ni nič tako trdnega, da se ne bi moglo spremeniti.«

»Kar sem rekla, se ne bo.«

— — —

Ko se je Tjaš vrnil na münchensko postajo, se je njegov sopotnik v vrvežu izgubil, on pa je že od daleč zagledal Kristino. Stala je na istem mestu kot zadnjič in se mu od daleč smehljala.

»Si že zopet ali pa še vedno tukaj?«

»Že zopet. Čakala sem te, saj si mi rekel, da prideš.«

»To ni bilo tako gotovo. Lahko bi prišlo kaj vmes.«

»Te pač ne bi pričakala. Saj nisem zaradi tebe tukaj!«

»Kakšno razočaranje, jaz pa sem mislil, da si čakale name. Koga potemtakem?«

»Sama ne vem. Nekoga, ki bi mi rekel: Pojdi, greva domov. Prišel je najin vlak.«

»Saj res, ti čakaš svoj vlak.«

»Čakam ga.«

»Čuj, pa zares nimaš pametnejšega opravka, kakor da hodiš na postajo čakati svoj vlak? Tu je vendar toliko ljudi in toliko različnih. Se ne bojiš, da bi te kdo napadel?«

»Je preveč ljudi in vpila bi.«

To ti ne bi prav nič pomagalo, če bi šlo zares. Kje stanuješ? Pojdi spremim te domov.«

»Daleč je. Ti ne bo žal dolge poti?«

»Ne bo mi žal. Danes imam časa dovolj, kar je bolj redko kdaj.«

»Pa mi nič ne poveš, kako je doma?«

»Kakšna je voda v Črncu? Črna, Kristina, prav črna. Videl sem jo samo zvečer, ko je že odzvonilo.«

»Pa je globoka in bistra? Zdaj ni kalužnic ob njej kakor spomladi, kaj zdaj rase in cvete?«

»Prav zares ne vem. Videl sem, pa nisem natančneje pogledal in zato ti ne morem povedati.«

»Vsi ste taki. Gledate pa ne vidite. To je iz svetega pisma in je res.«

»Ne vem, kaj naj bi videl, česar ti ne bi vedela.«

»Je pel kdo zvečer na vasi? Si koga slišal?«

»Morda je, pa se zares ne spominjam, da bi slišal.«

»Čemu si pa potem hodil domov, če ničesar ne veš, kako je doma? Pojdiva. Zdi se mi, da sem zaspana.«

»Kdaj si pa šla včeraj spat?«

»Nikoli ne grem včeraj spat, vedno samo danes. Saj sem vedno čez polnoč tukaj.«

»In čakaš svoj vlak. Ti, to je pa nekoliko neumno, ne?«

Naglo se je ustavila, kakor da jo je strašansko prizadel.

»Neumna sem, kajne? Tudi tebi se zdim neumna.«

»Ne ravno neumna, vendar se mi ne zdi pametno zapravljati čas na železniški postaji. In še tako pozno v noč. Saj sem ti že zadnjič rekel, pojdi domov, če imaš tako hudo domotožje.«

»Ne morem. Doma vsi gledajo za mano kakor za čudom. Imajo me za neumno, zmešano. Zdaj pa še ti praviš, da sem zmešana.«

Tjaš je postal pozoren. Nekaj tu ni bilo čisto v redu. Pomirljivo ji je rekel:

»Ne jemlji besed tako natančno in dobesečno. Kolikokrat rečemo: Ubil te bom!, pa ga ne mislimo niti udariti. In: Nor si!, pa vemo, da je pametnejši od nas.«

Nekaj časa sta molče hodila po praznih ulicah in ko nista govorila, se jima je zdelo, da hodita vsak v svojo smer. Potem je Tjaš le vprašal:

»Te ni še nihče vprašal, zakaj hodiš tolikokrat na postajo?«

»Že večkrat. Star dobrodušen človek v uniformi.«

»In kaj si mu rekla?«

»Da čakam svoj vlak.«

Avgust Pavel

Opotekajoči se bosjak

*Opotekal se je bos na široki cesti
z brezizhodnostjo pritiskajočega bremena.
V prečni svetlobi udarca strele
sem v drobnem preblisku sledil
pogumnemu gibu njegovih rjavih grčastih meč.
Bingljaj mu je okrog vratu
kot odličje talismana
— na krastavih scefranih vezalkah —
razdrapani par čevljev.
S klobuka pa v brk vsemu
se divji mak hahljal je
na s culico obloženega
opotekajočega se potnika.*

*V avtu šinili smo mimo,
on pa svoj zamaščeni, okrašeni klobuk je dvignil
s človeško ljubeznivo kretnjo.*

Čemu pozdrav? ... Komu pozdrav? ...
Saj ni poznal nikogar izmed nas?
Lahko bi vedel, da z nami izgubi
igrivi se trenutek,
in mi ne bomo mu odzdravili.

Osramočen
se stisnem v usnjeni mehki sedež,
v katerem sem doslej
ves zvišen, z napuhom stroja sedel.
Zaslutil sem:
V tem veselem in ponižnem potepuhu
— Nazarečan ostal je za menoj na cesti.

(Meztiláb baktatott, iz zbirke Felgyujtott erdő,
Zažgani gozd)

Prevedel Lojze Kozar

Tonček Fras

Kratek zgodovinski oris župnije Sv. Jurija ob Ščavnici

I. Zgodovina župnije in cerkve

Iz raznih zapisov zgodovinarjev, kakor tudi iz razvoja cerkvene uprave na območju vzhodnih Slovenskih goric, lahko sklepamo, da je nastal vikariat za ozemlje današnje jurjevške in malonedeljske župnije konec 13. stol.

Lavantinski šematizem na podlagi zapisov A. Krempla pravi, da je tukajšnja cerkev sv. Jurija sezidana leta 1336. Ker pa se omenja župnik pri Sv. Juriju že leta 1329, je jasno, da je morala cerkev, po kateri se kraj imenuje 1336, stati že prej. Dr. Lovro Vogrin pravi v župnijski kroniki, da je bila 1446 sezidana sedanja glavna ladja in zvonik. Ko pa je zopet postala premajhna, so ji v 17. stol. prizidali levo stransko ladjo (»nova cerkev« ali »mala cerkev«). Na južni strani pa je bila v istem stoletju na pobudo bratovščine rožnega venca postavljena kapela.

Podrobnejši zgodovinski podatki so zelo skromni, ker je v preteklosti požar uničil listine in zapiske. Šele župnik dr. Lovro Vogrin je začel 1857 pisati župnijsko kroniko v slov. jeziku, ki pa o starejši dobi župnije in cerkve ne govori zgodovinsko dovolj kritično.

Matične knjige so začeli pisati leta 1682 (1. febr.).

Glavna cerkvena ladja s prezbiterijem je zgrajena v gotskem slogu, pred koncem 16. stol. Domneva se, da je prvotna cerkev bila zgrajena v romanskem slogu. Ker pa je bila premajhna, so začeli cerkev širiti na ta način, da so dogradili glavno ladjo. V začetku je bil strop raven. Sedanji obok v gotskem slogu je iz poznejšega časa.

Pozornost vzbujajo stari napisi pod zvonikovo streho, na severni, zahodni in južni strani. F. Kovačič domneva, da bi utegnila biti na zahodni

strani letnica 1416, na južni 1427 in na severni strani letnica 1446 s pripadajočimi črkami.

V preteklosti je cerkev imela več zvonov. Toda prva in druga svetovna vojna sta jih pobrali. Ostal je samo najstarejši zvon, ki nosi letnico 1509, z napisom: »Sancte Georgi, ora pro nobis. Sancta Maria, ora pro nobis. MCCCC VIII, Jesus.« Tudi ta zvon govori o precejšnji starosti jurjevške župnije.

Zvonik je bil večkrat poškodovan zaradi strele. Tako je 1733 pogorel, a so ga ponovno popravili in pokrili šele 1738. V prejšnjem stoletju so zamenjali opeko na zvoniku s pločevinasto streho.

V preteklem stoletju so večkrat poskušali pokopališče ločiti od cerkve. Dokočno so to vprašanje rešili leta 1857, ko so začeli pokopavati na sedanjem pokopališkem prostoru.

Sv. Jurij ob Ščavnici

V dobi turških napadov so obdali cerkev z obzidjem s strelnimi linami. Ostanke tega obzidja so odkrili leta 1856.

Jurjevčani so se večkrat lotevali obnavljanja in prenavljanja svoje cerkve (npr. 1880, 1916, 1929). Počasi pa se je začela porajati želja zaradi vse večjega števila prebivalstva, da bi zgradili namesto dosedanje cerkve novo, večjo stavbo. 21. januarja 1892 je bilo od državnih oblasti potrjeno Društvo za zidanje nove cerkve. Osnovni namen tega društva je bil zbiranje denarnih sredstev za novo cerkev. Ker pa je vsota le počasi rastla, se je vsa stvar zavlačevala. Leta 1904 je arhitekt Hans Pascher iz Gradca izdelal načrte za novo cerkev. Nameravali so jo zgraditi na mestu sedanje cerkve, ki bi jo zato podrli. Toda 1910 je prišla z Dunaja prepoved, da se dosedoanja

cerkev ne sme porušiti. Naslednje leto je Centralna umetnostno-zgodovinska komisija na Dunaju predlagala, da se naj od stare cerkve ohrani prezbiterij in glavna ladja, ki jo lahko podaljšajo. Župnik Ivan Kunce s tem ni bil zadovoljen in je ta predlog zavrnil. Leta 1912 je bilo predloženo, da bi se v smeri proti župnišču dozidala k stari cerkvi še nova stavba. To se je zdelo župniku nesmiselno. Med prvo svetovno vojno je vsa stvar stopila nekoliko v ozadje. Po vojni so še nekaj časa zbirali denar, vendar je počasi vse zaspalo.

Želja po večji cerkvi se je uresničila šele pod sedanjim župnikom Radom Junežem. Zamisel se je začela uresničevati 1964. Čez tri leta je že prišlo lokacijsko dovoljenje. Pri vsem je bilo mnogo raznovrstnih ovir. vendar je zmagala vztrajnost. Maja 1971 so pričeli z zidavo nove glavne cerkvene ladje. Temeljni kamen je blagoslovil domačin pom. škof V. Grmič. Nova sodobna, za liturgijo zelo primerna stavba je zgrajena na južni strani stare cerkve. Zato so morali nekdanjo kapelo, ki je bila na tem mestu, podreti. 24. decembra 1971 je bila stavba že pod streho. Sedaj se še urejajo drugi prostori (npr. glavni liturgični prostor, manjša kapela v kletnem prostoru, učilnice, ...).

II. Obseg župnije

Prvotno je župnija obsegala spodnji del ščavniškega obvodja, kar je razvidno iz krajev, ki so leta 1445 spadali v župnijo Sv. Jurija. Seznam (z malonedeljskim okolišem) našteva 31 vasi s 330 hišami.

Takratna meja je torej šla takole: Na severu je potok, ki teče med Oogetinci, Ivanjci in Krabanošem, delal mejo nasproti benediški in negovski župniji. Od izliva tega potoka v Ščavnico je šla meja proti Radgoni od Okoslavec na Murščak. Na vzhodni strani je meja proti župniji Sv. Križa od Murščaka ali Murskega vrha ob grebenu in pobočju do potoka Lipnica za vasjo Selišči, ob tem potoku do njegovega izliva v Ščavnico in dalje ob Ščavnici do izliva Bukovice v njo. Tukaj je meja prestopila Ščavnico in šla ob današnji meji med ljutomersko in cezanjevsko in malonedeljsko župnijo do glavnega grebena Slov. goric. Na grebenu je šla meja proti velikonedeljski župniji in na severozahodu proti ptujski. Od vasi Galušak naprej pa je šla meja proti benediški in antonovski župniji.

Konec 16. stol. se je izločil iz jurjevške župnije vikariat Mala Nedelja. Tako so bile iz matične župnije izločene sledeče vasi: Drakovci, Bučkovci, Precetinci, Sitarovci, Radoslavci, Godemarci, Kuršinci, Bodislavci in Moravci.

Iz seznama, ki je nastal v času jožefinskih reform leta 1782, je razvidno sledeče: jurjevška župnija je takrat štela 1107 družin s 5028 prebivalci.

Čez manj kot sto let (l. 1856) je število prebivalcev padlo na 4438, ki so živeli v 39 vaseh.

Leta 1971 je župnija štela 4169 vernikov.

Danes župnija Sv. Jurija meji na župnijo Sv. Andraž v Slov. g., Sv. Anton v Slov. g., Negova, Kapela, Križevci, Mala Nedelja in Sv. Lovrenc v Slov. g.

V jurjevško župnijo spadajo danes tele vasi: Berkovci, Biserjane, Bohnečiči, Blaguš, Brezje, Čakova, Dragotinci, Gaberc, Galušak, Grabšinci,

Kočki vrh, Kokolanjšak, Krabonoš (= Grabonoš), Kraljevci, Kupetinci, Kutinci, Jamna, Mali Moravščak, Murščak, Okoslavci, Rožički vrh, Selišči, Sovjak, Stanetinci, Stara gora, Terbegovci, Videm, Zenik in Žihlava.

III. Dušni pastirji

a) Župniki

1. Cezarij (1329). Tega leta je podpisan kot priča v listini, izdani v Radgoni 25. nov.
2. Wolleber Janez (1501 — 1502). Morda je ta Janez ista oseba kot že leta 1492 omenjeni tukajšnji župnik Joannes.
3. Škrlj (Scörl) Jurij. Imenovan zadnjega aprila leta 1502 za jurjevškega župnika.
4. Filip Leopold (1528).
5. Gregor (1542).
6. Adam Saxo (oktober 1600 — 1612).
7. Bojasarič Matija (1615 — 1620).
8. Gregor (1623).
9. Sumanechius (Simonič?) Jakob (1634).
10. Žagar Ivan (1636 — 1640).
11. Krobath Jernej (1666).
12. Dumblič Janez (1668).
13. Stampfl Simon (1682 — 1683).
14. Wandt Janez (1683 — 1690).
15. Janežič Jurij (od 16. aprila 1690 do 1692).
16. Grašič Janez Jurij (1692 — 1701).
17. Tavčar Matija (1701 — 1705). Čeprav je ptujski župnik pisal o njem, da je dober slovenski pridigar, pobožen, goreč in vzgleden, ga je moral pozneje zaradi javnega pohujšanja premestiti.
18. Kos Matej (1705 — 1707).
19. Janežič Jožef (1707 — 1729). Za njegovega župnikovanja je prior ptujskih dominikancev Dominik Immanger 2. februarja 1717 vpeljal bratovščino rožnega venca v jurjevški župniji.
20. Kronabetvogel Pavel (1729 — 1733).
21. Peračnik Anton Franc (1733 — 1749). Zapisnik iz leta 1741 poroča o njem, da je bil zelo skop, ukvarjal se je bolj z gospodarstvom in kopičenjem denarja kakor pa s knjigami in študijem. Kljub temu je dosegel stopnjo magistra filozofije. V njegovem času je bilo jurjevsko župnišče leseno in v tako slabem stanju, da bi se lahko vsak čas zrušilo.
22. Herič Franc Ksaver (1750 — 6. junija 1765).
23. Zemljič (Semblič) Matija (8. junija 1765 — 1767). Zgradil je novo župnišče.
24. Hietl Janez (od 3. oktobra 1767 do 4. novembra 1778).
25. Martinič Jernej (1778 — 2. avgusta 1789). Leta 1784 je postavil šolsko poslopje.
26. Welzl Andrej (od 30. oktobra 1789 do 28. februarja 1816). Dekan Magdič mu je v svojem poročilu na škofijstvo leta 1805 dal dobro spričevalo, da je goreč dušni pastir, brez graje, dober pridigar in katehet.

27. Galič Mihael (1816 — 10. marca 1820). Poročilo v škof. arhivu v Mariboru iz leta 1805 pravi o njem, da je bil goreč dušni pastir in dober duhovnik.
28. Kramberger Simon (1820 — 5. oktobra 1821).
29. Pušenjak Jožef (1822 — 17. januarja 1853).
30. Vogrin dr. Lovro. Rojen 6. avgusta 1809 v župniji Sv. Trojica v Slov. g. Ordiniran v Gradcu 27. julija 1834. Naslednje leto je prišel za kaplana v Maribor, odkoder je bil 1838 poklican v Gradec. 17. febr. 1842 je promoviral za doktorja sv. pisma. Nato je postal vikar v Ptujju. Leta 1844 je dobil ponudbo za profesorja pastoralke v Gradcu. Kot sam pravi, je to službo odklonil iz ljubezni do slovenskega naroda, med katerim je hotel živeti in delati za njegov blagor. Ko je umrl malonedeljski župnik Anton Krempl, je zaprosil za to župnijo in jo je 12. febr. 1845 dobil. Leta 1853 (24. aprila) je postal župnik pri Sv. Juriju. Še istega leta (20. nov.) je bil imenovan za duhovnika svetovalca. Kot jurjevski župnik je opravljal tudi dekansko službo. 1. maja 1861 je bil imenovan za lavantinskega korarja in konzistorialnega svetovalca v Mariboru; 23. julija 1867 pa je postal stolni prošt. V moriborskem bogoslovju je bil več let profesor pastoralke in katehetike. Umril je v Mariboru 11. dec. 1869. Davorin Trstenjak pravi o njem, da je bil blage in krotke narave.

Kot jurjevski župnik je 1857 napisal (potem tudi nadaljeval) precej obširno župnijsko kroniko v slovenskem jeziku. V Razlagovi »Zori jugoslavenski« je objavil sestavek »Narodnost in vera« (dokazuje, da narodnost ne škoduje veri). Leta 1863 je izdal v Mariboru »Tisučletno obhajilo v čast sv. Cirila in Metodija.« Kot profesor je sestavil učbenik »Pastirna« in obširen verouk, a je oboje ostalo v rokopisu.

*Franc Stuhec, župnik pri Sv. Juriju ob Sč.
(1914 — 1952)*

31. Korošak Matej (od 15. julija 1861 do 29. febr. 1864).
32. Kocbek Jurij (od 1. sept. 1864 do 7. dec. 1872).
33. Simonič Jožef (od 1. maja 1873 do oktobra 1887).
34. Kunce Ivan (od 16. okt. 1887 do 20. avg. 1914).
35. Štuhec Franc (od 1. dec. 1914 do 1. junija 1952).
36. Junež Rado. Rojen 26. julija 1912 v Kostrivnici. Posvečen 4. julija 1937 v Mariboru. Prvo kaplansko mesto mu je bilo pri Sv. Juriju v Slov. g., od 1938 do okupacije. Med vojno deloval na Hrvaškem (Madžarevo). Po osvoboditvi spet na starem kaplanskem mestu do 1947. Od 1947 do 1952 je bil kaplan pri Sv. Juriju ob Sčavnici. Nato je vodil to župnijo od 1952 do 1959 kot župnijski upravitelj in potem kot župnik.

b) Kaplani

Zaradi obsežnosti jurjevške župnije so morali župniki imeti pomočnike. Nekaj časa sta bila celo dva kaplana.

1. Seyssenberger Janez («Gsellbrister», 1528).
2. Badasch Gregor (Caplan, 1528).
3. Daimonitsch (Damjanovič?) (1555).
4. Ferbetič Peter (1585 ali nekoliko pozneje).
5. Mastnjak Jakob (do 1676, potem pri Sv. Antonu).
6. Trinko Andrej (1680 — 1682).
7. Grahovec Gregor (1681 — junij 1682).
8. Matešič (Matthesizh) Lovro (od junija 1682 do maja 1683).
9. Spoll Martin (9. marca 1690 se omenja kot provizor — »pro tempore provisor«).
10. Sigonio Janez Krst. (se omenja 11. nov. 1691).
11. Vulavič (Wulaciz) Jakob (od 2. marca 1693 do 18. novembra 1694).
12. Nudl Andrej Adam (od 18. nov. 1694 do 28. julija 1695).
13. Doller Matija (od 22. julija 1695 do aprila 1697; ponovno od marca 1698 do 18. aprila 1699).
14. Gerbošič Gašper (od 18. aprila 1699 do aprila 1702).
15. Bernekar (Werneker) Andrej (od aprila 1702 do aprila 1705).
16. Končnik Luka Jakob (aprila 1705).
17. Bremec Peter (od 18. junija 1706 do 11. maja 1715).
18. Pogačnik Mihael (od 17. maja do 8. avgusta 1716).
19. Koren Jožef (od 8. avgusta 1716 do 15. maja 1718).
20. Grčar (Gertscher) Valentin (od 15. maja 1718 do 8. marca 1732).
21. Salamun Gregor (1731).
22. Plovec Peter (od 8. marca 1732 do 23. dec. 1733).
23. Janežič Matej (od 23. dec. 1733 do 17. nov. 1734).
24. Fras Janez Mihael (1732 — 1733).
25. Stampfer Karol Jožef (od 17. nov. 1734 do 21. marca 1748).
26. Prevc Tomaž (od 21. marca 1748, vmes provizor po smrti župnika Peračnika dne 18. avg. 1749, potem spet kaplan od 12. junija 1750).
27. Antonič Matej (od 12. junija 1750 do smrti 7. avgusta 1751).
28. Modrey Andrej (od 8. avgusta 1751 do junija 1753).
29. Ravnjak Primož Felicijan (od junija do avgusta 1753; od junija 1767 do novega leta 1775).
30. Zemljič (Semblitsch) Matija Janez (od avgusta 1753 do junija 1759).
31. Jager Janez (od julija 1759 do 20. julija 1766).

32. Kurnik Jernej (od nov. 1760 do febr. 1762 kot drugi kaplan).
33. Korošec Jurij (1762 — 1764).
34. Singer Lovro (od avgusta 1763 do februarja 1764).
35. Grivec Lovro (od februarja 1764 do 13. marca 1765).
36. Zakhhan Jernej (aprila 1765).
37. Paumgardiner Jurij (od 17. septembra 1766 do 20. junija 1767).
38. Marvelak (Mravljak?) Janez (od 30. sept. 1769, pol leta kot drugi kaplan).
39. Urbanič Jurij (od 11. januarja 1775, le pol leta).
40. Martinič Jernej (od 11. januarja 1775, le pol leta).
41. Šalamun Jakob (od 2. junija 1776 do 23. junija 1785).
42. Domanjko Anton (od 9. maja 1781, pokopan že 8. avg. 1782).
43. Benko (Wenko) Janez (od 18. junija 1783 do 27. sept. 1805, ko je umrl star 56 let). Bil je blag duhovnik in dober sadjerejec, ki je zapustil najboljši vtis in spomin.
44. Kocbek Jožef Ernest (od 23. junija 1785, a samo kratek čas).
45. Colič Matija (od 15. julija 1786, spet samo kratek čas).
46. Kokl Janez Jurij (1787).
47. Drozg Jurij (od junija 1808 do novembra 1812).
48. Žigert Vid (novembra 1813).
49. Veršič Martin (od novembra 1812 do 1829).
50. Sorger Jakob (od 20. nov. 1814 do 15. junija 1829).
51. Špicer Josip (od 16. junija 1829 do junija 1830).
52. Šerf Anton (od 25. junija 1829 do 30. junija 1832).
53. Reismann Pavel (?).
54. Černivec Martin (od 16. sept. 1830 do novembra 1849).
55. Kocmut Jurij (od 1832 do 1834).
56. Kosterwein Jurij (od 28. junija 1834 do 30. junija 1844).
57. Schuster Franc (1844).
58. Pukšič Simon (od 1844 do 1845).
59. Čeh Anton (1845).
60. Fras Franc (1845).
61. Divjak Josip (od 30. nov. 1849 do 15. nov. 1854).
62. Mavčič Jožef (od 28. okt. 1850 do 23. aprila 1851).
63. Klemenčič dr. Anton (od 30. marca do 14. nov. 1851 duhovni upravitelj).
64. Glavnik Andrej (od 1. sept. 1845 do 26. okt. 1850).
65. Ferk Matija (od 7. nov. 1851 do konca maja 1853 provizor).
66. Lovrenčič Andrej (od 23. maja 1853 do 31. avgusta 1853).
67. Meško Jakob (od 1. sept. 1853 do 12. aprila 1856). Bil je blag značaj, vzoren duhovnik, bistroumen mož, rodoljub in pisatelj, spoštovan in priljubljen.
68. Klobasa Franc (od 20. nov. 1854 do 31. avgusta 1864; od 1. maja do 15. julija 1861 provizor).
69. Urbas Jurij (od 11. aprila 1856 do 30. aprila 1873; vmes provizor).
70. Rola Matija (od 10. sept. 1864 do 31. maja 1866). Pozneje kot kaplan v Mariboru odpadel od vere.
71. Merčnik Anton (od 1. sept. 1867 do 3. julija 1868).
72. Kukovec Jože (od 1. junija 1866 do 6. marca 1867).

73. Lacko Anton (od 30. julija 1868 do 17. januarja 1872).
74. Kocuvan Anton (od 18. januarja 1872 do 31. maja 1878).
75. Geč Franc (od 7. julija 1875 do 30. septembra 1881).
76. Simonič Janez Aleksander (od 1. junija 1878 do jeseni 1887).
77. Nachtigall Franc (od 1. oktobra 1881 do 5. septembra 1882).
78. Inkret Anton (od 6. septembra 1822 do 2. novembra 1886).
79. Šalamun Franc (od 16. nov. 1886 do 14. septembra 1887).
80. Frangež Jernej (od 14. septembra 1887 do 16. marca 1892).
81. Pernat Jernej (od 30. marca 1892 do 11. novembra 1895).
82. Mojžišek Anton (od 26. oktobra 1894 do 25. marca 1897).
83. Kovačič Anton (od 1. septembra 1896 do 28. oktobra 1897).
84. Kozoderc Janez (od 10. septembra 1897 do 1. novembra 1899).
85. Tomažič Ivan (od 1. avgusta 1899 do 20. maja 1901). Pozneje lavantinski škof.
86. Meško Jožef (od 21. maja 1901 do 24. aprila 1904).
87. Spindler Franc (od 1. avgusta 1901 do 10. novembra 1902).
88. Bosina Ivan (od 1. avgusta 1902 do 16. septembra 1903).
89. Štuhec Franc (od 1. maja 1904 do 1. maja 1908, pozneje župnik).
90. Mandeliček Franc (od 1. novembra 1904 do 1. junija 1907).
91. Ozvatič Franc (od 1. avgusta 1907 do 1. maja 1909).
92. Bratušek Franc (od 1. maja 1908 do 1. novembra 1908).
93. Kristovič Mihael (od 1. novembra 1908 do 1. maja 1909).
94. Lovrec Andrej (od 1. maja 1909 do 1. septembra 1913).
95. Ratej Friderik (od 1. avgusta 1909 do 1. septembra 1913).
96. Erhatic Martin (od 1. avgusta 1910 do 1. avgusta 1912).
97. Cilenšek Franc (od 1. avgusta 1912 do 10. maja 1913).
98. Oblak Janez (od 1. avgusta 1913 do 16. avgusta 1917).
99. Kramaršič Alojz (od 1. septembra 1913 do 1. junija 1914).
100. Lončarič Josip (provizor od 29. avgusta do 1. decembra 1914).
101. Vrečko Josip (od 1. avgusta do 1. decembra 1917).
102. Grifič Ignac (od 15. decembra 1917 do 1. februarja 1919).
103. Ciglar Alojz (od 1. julija 1918 do 15. februarja 1919).
104. Jurak Peter (od 1. februarja 1919 do 1. aprila 1921).
105. Sunčič Alojz (od 1. aprila 1921 do 31. decembra 1923).
106. Satler Franc (od 1. junija 1921 do 31. decembra 1924).
107. Vahčič Rudolf (od 1. marca 1933 do 31. oktobra 1938).
108. Potokar Ferdo (od 1. novembra 1938 do 1. februarja 1939).
109. Kotnik Janko (od 1. februarja 1939 do pregnanstva na Hrvaško in po osvoboditvi do 1947).
110. Junež Rado (od 16. oktobra 1947 do 1. junija 1952).
111. Zver Štefan (1952 — 1956).
112. Lasbaher Alojz (samo v času služenja vojaškega roka Štefana Zvera).
113. Halas Franc (1956 — 1. avgusta 1958).
114. Panič Martin (1958 — 1962).
115. Zadravec Stanko (1962 — 1969).
116. Bedernjak dr. Karel (1969 — 1972).
117. Štabuc Mirko (1972 — 1973).
118. Kolar Anton (1973 — 1976).
119. Hribernik Viljem (od 1976).

IV. Podružnica Sv. Duh na Stari gori

Čeprav v šematizmu Cerkev na Slovenskem 1971 beremo, da je bila cerkev Sv. Duha postavljena 1671, to ni zanesljivo. Modra so tega leta ljudje prosili za dovoljenje, da bi gradili cerkev. Kajti dne 22. junija 1672 je višji duhovnik v Gradcu dobil iz Salzburga ukaz, naj poizve in poroča, kdo bo vzdrževal cerkev, ki jo želijo verniki postaviti. Ker je sekovski škof določil, da bo za vzdrževanje treba zagotoviti 1500 gld., se je 14 posestnikov obvezalo za to vsoto. Vse to je napisal in potrdil vpricho jurjevškega župnika Jerneja Hrovata Jurij Pilinger, oskrbnik schahenturmskega graščaka barona Wildensteina dne 17. julija 1672. Na podlagi tega je potem salz. nadškof dne 27. sept. 1673 dal dovoljenje, da se sme graditi cerkev Sv. Duha. Temeljni kamen je blagoslovil graški nadduhovnik. Odlok o tem ima datum 25. maj 1674. Ker pa je leta 1697 tam že obstajala bratovščina sv. Lucije, je torej cerkev postavljena med leti 1674 in 1697.

V času jožefinskih reform je bila cerkev Sv. Duha predlagana za sedež nove župnije. Vseh vernikov bi bilo 1083. Ustanovitev nove župnije so opravičevali s tem, da prebivalci zaradi vode ne morejo priti k župnijski cerkvi. Čeprav je bila nova župnija 1785 dovoljena, vendar ustanovitev ni bila izvršena.

Cerkvena ladja je dolga okrog 27 m, široka okrog 9 m in 10 m visoka. Razen glavnega oltarja sta še dva stranska oltarja.

Glavni oltar je posvečen Sv. Duhu. Slika na platnu predstavlja binokštni praznik. Vrh oltarnega nastavka je farni patron sv. Jurij, nad glavno sliko pa pelikan. Ob strani glavne slike sta priprošnika zoper kugo: sv. Boštjan in sv. Rok, potem sv. Janez Ev. in sv. Florjan, varuh pred ognjem. Ogredje nosita na vsaki strani dva stebra; stebra v ospredju sta svedrasta, na deblu pa so kot okras razvrščena jabolka; v ozadju stoječa stebra imata gladko deblo z raznimi okraski. Sloke figure, sicer v značilnih manierističnih merah, se nam predstavljajo že s samostojnejšimi potezami in so znatno manj odvisne od arhitekture nastavka, kot jih najdemo pri nas v plastiki prve pol. 17. stol. Arhitekturo oltarja spremljajo hrustančaste ornamentalne tvorbe.

Stranski oltar na evangelijski strani je posvečen Brezmadežni. Narejen je leta 1711, kakor je razvidno iz kronograma: HanC absqVe VLLa Labe ConCeptaM sInCere CoLe. Ob straneh sta kipa dveh svetnic, od katerih je ena sv. Apolonija, ime druge pa ni znano. Vrh nastavka je sv. Vid, njemu ob strani pa sta kipa sv. Urbana, varuha vinogradov in sv. Ulrika, varuha žitne žetve.

Stranski oltar na listni strani je posvečen sv. Luciji. Medlo govoričo plastike preglašajo domiselno izrezljani, samo iz okrasnih listov spleteni stebri in okviri.

Ta stranski oltar je po vsej verjetnosti v zvezi z bratovščino sv. Lucije, ki je bila ustanovljena pri tej cerkvi. Papež Inocenc XII. ji je 22. nov. 1697 podelil več odpustkov, kar je sekovski škof Jožef Dominik kot gen. vikar salzburškega nadškofa na prošnjo župnika Jožefa Janežiča potrdil. V času Jožefa II. je bila bratovščina zatrta.

Cerkev Sv. Duha na Stari gori spada med baročne stavbe, o čemer govore zlasti zgoraj opisani oltarji.

Slikar Jakob Brollo je cerkev v celoti poslikal in je tako bila vsa stavba v letih od 1888 do 1890 v celoti popravljena in prenovljena.

Av gust Pavel

Popadljivim psom

*Človek sem s tisoči peruti,
in človek sem s tisočero ran.
Tisočkrat že zrasla so mi krila
in na mah mi zraslo jih na tisoče!*

*Toda prišel je
iz temnih duhovnoslepih staj
po prstih, opotekajoč se
križengled — nesporazum;
skopljeno, neusmiljeno sovraštvo
s črnimi grozljivimi škarjami;
in za polet razpeta krila
— mi po vrsti je odrezalo.*

*Vi stonogi mrcvarji duha!
vedite:*

*na svetu tem le nekaj časa — ur
skrivaj le skita moje se življenje,
kot na zemljo padajoča senca
na drugem svetu zasajenega topola.
Tu mene ni mogoče zvezati!
Usoda mi odločila se bo med zvezdami.
Nekoč bo sonce se razjokalo nad mojo suženjsko usodo,
prišlo bo pome v utripu vročega poldneva
in vsrkalo me bo kot skromno kapljo rose
v sijajni srečni zvezdni svet.*

*In na zemlji za droben odtenek
temnejša odtlej bo jutranja zarja.
In na nebu za drobno iskro
svetleje bo zablestela.*

*(Ebek harmincadján, iz zbirke Felgyujtott erdő — Zažgani gozd)
Prevedel Lojze Kozar*

Ivan Camplin

Večna žena

*V dolgih težkih letih
sem te iskal,
v dolgih temnih letih
sem o tebi sanjal,
večna žena.*

*Seme v črni zemlji je trpelo,
kvišku, k soncu je od tam želelo.
Seme umrlo v listih je ozelenelo,
seme umrlo v cvetju zadehtelo,
večna žena.*

*Roža zlata naj bo tvoja,
roža iz srebra bo moja.
V obeh se skriva monogram Marije,
žene zvezd in žene sonca,
večna žena.*

*Iskal sem pravzora dveh ljubezni,
našel sem ju v svetih Srcih;
vračam k njima se kot ogledalu,
da bi našel v njiju sebe,
večna žena.*

Misijonar Jožef Kerec

Otroška leta

Poglavju svojih spominov, kjer opisuje svojo zgodnjo življenjsko dobo, je misijonar Jožef Kerec dal naslov »Nekaj črtic iz mojega zemeljskega potovanja.«

V tem poglavju bom navajal le tiste dele spominov, ki jih ne bom omenjal drugje. Takole pripoveduje: »Kakor so mi že večkrat rekli in kakor stoji v krstnem zapisniku pri Sv. Sebeščanu, sem se rodil 15. oktobra 1892.«

V Litterae Testimoniales, izdane v Sombathelyu 26. 11. 1913, je napačno zapisan datum njegovega rojstva 14. 10. 1892. Ta napačni datum se ponovi še v nekaterih uradnih dokumentih, ki so jih izdali Jožefovi predstojniki. Krščen je bil 16. oktobra 1892. Krstil ga je takratni sebeščanski župnik Jožef Ivanocy.

»Anekdoto o mojem rojstvu so mi pripovedovali moji starejši bratje, da je istočasno, ko sem se jaz rodil v sobi, v štali prišel na svet mali teliček. Zato so mi bratje včasih pozneje nagajali: »Iz tebe ne bo nič na svetu. Ti boš kakor tisto tele, ki je prišlo na svet, ko si se ti rodil.

Mama pa so k temu pravili: Pustite ga pri miru. Njegov glas se bo še daleč slišal po svetu.

Iz otroških let se spominjam sledečega dogodka: Ko sem bil star komaj dve leti, me je pazila sestra Fanica, ko je v sadovnjaku pasla krave. Neka huda krava se je zagnala vame, ko sem sedel na travi. S svojimi rogovi me je vrgla v zrak. Sestra je zakričala »Na pomoč!«. Med tem sem ji že padel v roke. Vem tudi to, da sem se močno prestrašil, a se mi ni zgodilo nič hudega.

Kot majhen otrok sem rad hodil posedat na hlevski prag, ko so mati molzli in so mi dali piti tisto sveže, penete mleko... O kakem ponosu ali lepoti ne morem govoriti, ker vem, da do šestega leta starosti nisem nosil hlač. Nosil sem samo otroško srajco. Meni in bratu Francu, ki je bil že v tretjem letu, so mama dali narediti pri šivilji prve hlače iz modrega blaga. Moje so bile redne. Njegove so bile počene, bela srajčka mu je visela ven. Govorili smo mu, da nosi beli repek ali bandero.

Doma smo imeli dve kravi in kakšno tele. S tema kravama smo opravili na polju in dobili od njiju kak liter mleka za domače potrebe. Ko mi je bilo šest let, sem že moral sam na pašo. Mali bratec Francek je bil star komaj tri leta. Hodil je z menoj na pašo, da ni motil matere pri poljskih delih.

Nekoč sva pasla v Velikem dolu. Majhen potoček je ločil naš travnik od poznánovskega pašnika, ki je bil last neke Beznecove družine. Med tem, ko sva se midva igrala, je naša krava prestopila potoček in se začela pasti na Beznecovem. Kar se je od nekod vzel stari logar Bačič in je začel loviti kravo. Skočil sem k njemu in padel pred njim na kolena in ga prosil usmiljenja, naj nama pusti kravo. Kravo je spustil, mene pa je pograbil za roko. Med tem, ko me je držal, je mali Francek pognal kravi v beg proti domu. Stari logar me je tako stiskal za roko, da sem končno povedal, kdo sem. Pošteno sem se mu zlagal. Namesto, da bi mu povedal, da sem Ópakov-Keréčev, sem mu povedal, da sem Ružičev števek. Spustil me je in zagrozil z denarno kaznijo 4 forintov. Kar so me nesle noge, sem tekkel proti domu. Čudil sem se malemu bratu, da se je znašel in krave že skoraj prignal blizu doma. Klical je materi, naj me gredo rešit iz Bačičevih rok. Z materjo sva se srečala skoraj na polovici poti. Vsega objokanega me je prijela za roko in me peljala domov. Ker je Francek videl, kako sem se zvijal v Bačičevih rokah in klical na pomoč, je tudi on začel jokati. Roke mi je stari zvezal s tanko vrvjo in me tako namlatil, da sem imel podplutbe.

Naslednji dan je Bačič res prišel k Ružičevim terjat štiri forinte. Ti so mu povedali, da v Velikem dolu sploh nimajo zemlje in tam ne pasejo krav. Bačič je povedal, kako sva bila oblečena. Takoj so mu vedeli povedati, da sta to gotovo Ópakova-Keréčeva otroka, saj sva v vsej vasi le midva nosila tako obleko. Stari logar se je prišel prepričat k nam, če sva res bila midva. Na ramenu mu je visela usnjena torba. Za pasom je imel revolver. Hotel je zvedeti, če sem ga res prevaral.

Mati so si v pomoč pri obrambi poklicali starega Bašovega Franca. Ta je veljal za izkušenega govornika. Bačič je zahteval štiri forinte. Stari Baša pa mu je grozil, da me bodo peljali k zdravniku, ki mi bo izdal spričevalo, da sem podplute dobil od njega. Stari Baša je rekel Bačiču:

»Če si zahteval štiri forinte, bi ne smel otroka tako pretepati, kot si ga. Če te bomo mi tožili, ti najbrž štirje forinti ne bodo dovolj za plačilo kazni. Pobotali smo se. On ni več zahteval štirih forintov, mi pa ga nismo sli tožit.«

Jožef je bil birman meseca maja leta 1904 v Martjancih. Birmal ga je sombatelski škof István Vilmos. Boter mu je bil isti kakor pozneje Francu, Lončarek iz Pečarovec.

Zbral Franc Halas

Števan Šömenek

Kako sem postal duhovnik

Vsak duhovnik ima svojo življenjsko pot. Ne trdim, da je moja najbolj zanimiva, vendar ker sem porabski Slovenec, bo morda zanimala mlajše pa tudi starejše bralce.

Narodil sem se v Slovenski vesi, 6. aprila 1935. Družina Šömenekov je zelo znana v tej vasi, ki zdaj spada že pod Monošter. Moj oče je bil trinajsti otrok.. Poročil se je leta 1934 z Marijo, roj. Pavlič, tudi iz Slovenske vesi. Iz tega zakona so se rodili trije otroci, najstarejši sem bil jaz, nato sestra Margit in končno moj brat Zoltan, ki je zdaj poročen domá na našem domu. Name je imela skrb stara mati, ki je, kot sem že omenil, imela 13 otrok. Imela je neprestano v roki čislo, rožni venec. Kot otrok sem segal po njenem rožnem vencu in se z njim igral, da je večkrat rekla: »Ta pa bo gotovo duhovnik!« Ko je babica umrla, me je mati učila naslednjo molitev, ki jo še zdaj imam, lahko rečem za bolj pravo večerno molitev kakor kompletorij, sklepnice (zadnja bogoslužna molitev dneva):

Mali Jezuš, pojva spat,
Boga zvat
vsakšo noč
na pomoč!
Mali Jezuš,
lehko noč!

Osnovno šolo sem obiskoval v Slovenski vesi, kjer je bila učiteljica Ana Pavlič, moja sorodnica po materi, ki je v naši vasi poučevala 40 let. Učila nas je slovenski, tudi verouk je poučevala ona, tako da župniku Ludviku Markoviču ni bilo treba redno priti v šolo. Prihajal je samo nekaj ur pred prvim sv. obhajilom. Naša učiteljica se je popolnoma posvetila svojemu poklicu, nikoli se ni poročila. Živela je globoko duhovno življenje, zato je poučevala bolj z zgledom kot besedo. Učiteljica nas je vodila tudi v cerkev, in sicer v Monošter, ker je bilo tja bliže kakor v Števanovce, moje rojstno župnijo. V Števanovce smo hodili k maši bolj ob večjih svetkih.

Štiri višje razrede osnovne šole sem opravil v Monoštru. Tam nismo imeli več slovenskega jezika. Ko je bilo treba odgovarjati v madžarščini, smo se zelo bali, saj nismo znali. Današnji otroci znajo bolj madžarski kot mi tedaj. V Monoštru so imeli cistercijani svoj samostan in župnijo. V nji-

hovi cerkvi sem vsako jutro najprej ministriral in potem šel v šolo. Cistercijanci so zelo pobožno maševali, kar je vplivalo na moj poklic. V počitnicah sem prebil vedno po dva tedna v cistercijanski opatiji v Zirci blizu Bakonya.

Domači so me poslali v gimnazijo v Monošter. Hodil sem peš z doma, takrat še ni bilo avtobusnega prometa. Včasih sem moral tudi po trikrat iti z doma v gimnazijo, ker so bile popoldne ali zvečer telovadne ure itd.

Moj katehet v gimnaziji je bil Kazimir p. Horvat, cistercijan in Geza p. Keleti. Oba sta bila dobra pedagoga. Maturiral sem 1953.

V Monoštru smo Slovenci držali zelo skupaj, ker nas je bilo malo. Zdelo se nam je, da smo tako močnejši.

Po maturi ni bilo nikogar, ki bi me usmerjal. Cistercijancev že več ni bilo v Monoštru, škofijski duhovnik v Monoštru pa se ni preveč zanimal za dijake. Zaposlil sem se kot telegrafist na železnici. Na jesen leta 1953 pa sem zvedel, da je moj sošolec z osnovne šole Dežö Lazar, stopil v györsko bogoslovje. Naslednje leto sem tudi jaz odšel v györsko bogoslovje. Od Slovencev takrat ni bilo nobenega v bogoslovju, v Sombotelu več ni bilo bogoslovja. Ker je imel prijatelj Dežö zavetnika v Veszpremu, sem

Novo župnišče v Nemesapáti

tudi jaz stopil v veszpremko škofijo. V gimnaziji nismo imeli latinščine, samo ruščino, zato sem moral biti 6 let v bogoslovju. Eno leto sem bil v Györu, tri leta v Esztergomu in dve leti v Szegedu.

Posvečen sem bil v veszpremki katedrali 25. junija 1960. Novo mašo sem imel v Monoštru, ker je cerkev v Slovenski vesi majhna, približno samo za 200 ljudi. Moj novomašni pridigar je bil Dežö Lazar, pri oltarju pa me je vodil domači župnik Markovič.

Kot novomašnik sem prišel v Nemesapáti pri Zalaegerszegu. Župnišče je bilo v razpadu, zato sem bil prisiljen zidati novo župnišče.

Aprila 1977 sem obiskal prijatelja bogoslovca Korena, ki je bil na vuzemskih počitnicah doma v Velenju. Z njegovimi brati in sestro smo se pogovarjali do 11. ure zvečer. Potem pa je oče Koren rekel: »Preden bomo šli spat, zmolimo skupaj večerno molitev!« Molili smo rožni venec in preproste večerne molitve. Takrat sem se spomnil svoje matere in babice. Ta skupna molitev v Velenju in še prej doma v naši družini je bolj vplivala name, kakor če bi opravil tridesetdnevne duhovne vaje. Spoznal sem, da je oče kakor domači svečenik, domača hiša pa je najboljše semenišče.

Pavel Berden:

Noč

*Ko tiho pride noč,
in veke mojih oken se spustijo,
brleča nočna lučka sanj
na odru se prižge.*

*Omamni sen
uklene me v objem
in vodi kot otroka me v neznano.
Prevzet sem, tih in nem,
ko sanje se igrajo z mano.*

*In vse je res in vse mogoče,
opojno vse je in čarobno,
ko sen na zglavju mi čepi
in čara, čara
in kar načara, spet razpara.*

*Poglavje za poglavjem se vrsti:
Pokojni spet živijo,
preteklo in prihodnje je navzoče,
beraštvo je premožno
in nemogoče je resnično.*

*Čeprav si, sen, čarovnik in lažnik,
z recepti svojimi si le zdravnik.*

Pavel Berden

Boдрilo

Čutiš bližino večnih vrat?

Kam?

*Ne boj se! Iz življenja
spet v življenje!*

*Ko hoče te zaliti mrak,
ko se loteva te obup,
ko te je v duši strah
pred črno temo
in groza pred izničenjem,
ugašanjem zavesti,
razsulom bitja:
ne boj se!*

*Res, moral bi imeti vero
svetega Frančiška ali pa Ignacija,
če v tem trenutku hotel bi zapeti.*

*A vera v nas je sad življenjskih bojev,
podvržena je zakonom rasti,
zvestoba, nezvestoba sta ji botrovala.
Vendar je tá, ki jo imaš, dovolj,
da se ne bojiš.*

*Tekoči trak
naprej hiti,
na njem si ti.*

*Tam onstran vrat
bo jasno vse.*

*A če bi vendarle
te kdaj zalil spet črni mrak,
sklicuj se name in mojo vero,
saj si po njej usmerjal svoj korak.
Po njej je v dnevih suše
kapljalo iz pravrelcev
v posodo tvoje duše.*

Zaupaj in ne boj se!

Važnejši dogodki v pomurskih župnijah

POMURSKO PASTORALNO PODROČJE — Mnogi se pritožujejo, da je dandanes vse preveč sej in zborovanj in sestankov, uspeha pa vse premalo. Tega se zavedamo tudi v našem Pomurskem pastoralnem področju, toda nekaj sestankov smo kljub temu morali imeti, saj brez pogovora skupno delo ne more steči. Dandanašnji čas zahteva tudi skupno načrtovanje.

Naše področno delo vodi področni odbor, katerega sestavlja 10 članov, med njimi trije laiki. Odbor je imel tri seje, na katerih smo razpravljali o skupnem delu in skupnih načrtih našega pastoralnega področja. Imamo tudi svet referentov. Referentov je sedaj 14 in ti so dolžni poživljati posamezne panoge skupnega pastoralnega dela. Referenti so se tudi sestali trikrat.

Referent za katehezo je že lani decembra organiziral tečaj o avdio-vizualnih sredstvih v katehetskem centru v Odri pri Zagrebu. Tečaja so se udeležili skoraj vsi duhovniki področja in so bili z njim zelo zadovoljni.

V mesecu juniju smo organizirali svoj letni izlet, povezan z duhovniškimi dnevi. Odpeljali smo se na Gradiščansko v Avstrijo. Ogledali smo si precej novih cerkva, od katerih so z naše strani nekatere dobile odlično oceno, druge pa nekoliko slabšo.

Duhovniki našega področja in drugi pastoralni delavci smo se v oktobru sestali na svojem vsakoletnem študijskem srečanju. Vsako leto skušamo v predavanju osvetliti vernost naših ljudi z drugega zornega kot in letos smo skušali na podlagi posebne ankete ugotoviti vernost naših zakoncev, ki so do 15 let poročeni in kako naj njim oznanjamo evangelij.

Na lanskem plenumu smo sklenili, da bi pripravili srečanja za mlade zakonce in nekatere župnije so z večjim ali manjšim uspehom to tudi poskusile.

Po novem letu smo začeli z nepretrganim tečajem za pripravo na zakon. Ob tečajih, ki so po župnijah, marsikaterega mladega človeka ni doma in se rednega tečaja ne more udeležiti, zato imajo sedaj tudi taki priložnost, da se na zakon pripravijo vsaj s krajšim tečajem, ki obsega štiri predavanja. Tečaj je vsako nedeljo (razen pete nedelje v mesecu) ob treh popoldne v Murski Soboti.

Duhovno obnovo za člane župnijskih svetov smo v tem letu imeli za vsako dekanijo posebej z istim programom. Z manjšim številom udeležencev je namreč lažje delati in se pogovarjati kakor s preveliko množico. Glavna misel letošnje duhovne obnove je bila: Zakramenti in župnijski svet. Člani župnijskih svetov so želeli, da bi poleg dekanijskih duhovnih obnov vendarle imeli tudi skupno srečanje vseh članov ŽS Pomurja, zato smo zanje pripravili romanje k Mariji v Turnišče. To srečanje je bilo predvsem v znamenju pobožnosti in duhovnega poglobljanja.

Za naše najmlajše sodelavce, ministrante, smo za vsako dekanijo posebej pripravili duhovno obnovo, ki so se je ministranti in ministrantke že dolgo veselili in so bili letos izredno disciplinirani.

Osemnajstega septembra je blo srečanje študentov Pomurja, predvsem tistih, ki letos odhajajo na visoke šole. Poživiti smo morali mariborsko

skupino, ki je zaradi odstopa asistenta prišla v krizo. Z novim asistentom dr. Skafarjem bo skupina gotovo znova zaživela.

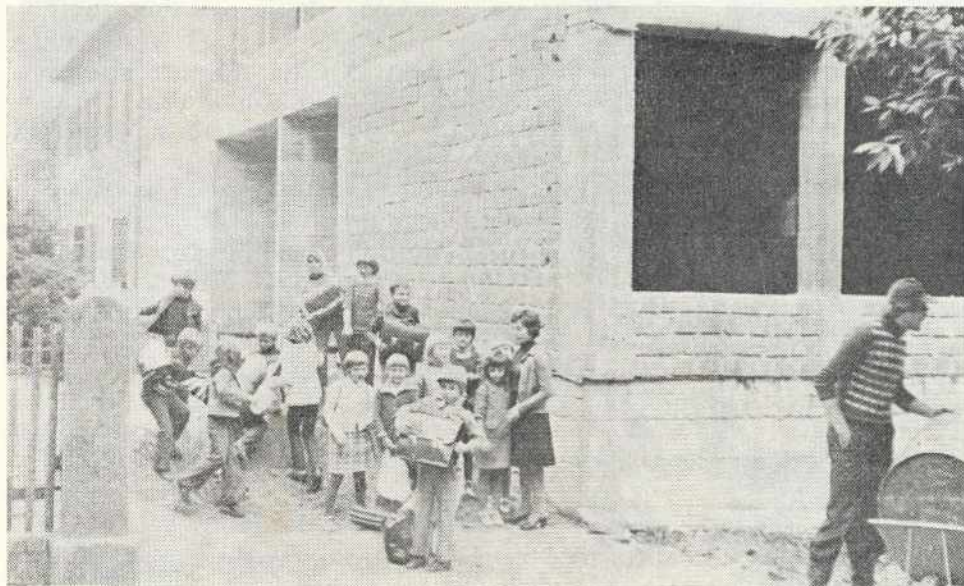
Mladina je imela svoje srečanje v Križevcih meseca oktobra.

BELTINCI — Naša velika župnijska družina ima nekaj čez 1400 družin. Vse dušnopastirsko delo župnije je bilo osredotočeno na zdravo pripravo, versko poglobitev in aktivno sodelovanje družin v našem župnijskem občestvu. Z zelo dobro uspelo tridnevnicco, posebej prirejeno za družine, smo začeli novo leto 1977. Pri rednem mladinskem verouku pripravljamo mladino na redne letne tečaje kot pripravo na zakon. V tem letu je bil to že 12. tečaj; vsako leto se ga udeleži skoraj sto fantov in deklet. Za mlade družine imamo posebna duhovna srečanja, za starše šoloobveznih otrok redni verouk, njim pomagamo z veroukom predšolskih in šolskih otrok. Osmošolci imajo poseben program celo šolsko leto kot pripravo na izbiro zveličavnega poklica.

Niso bili pozabljeni tudi stari člani naših družin in vsi župnijski bolniki doma in v bolnicah. Dvakratno srečanje v letu jim je bila velika tolažba in duhovna pomoč. Zdomci so imeli na izseljensko nedeljo srečanje v cerkvi, da bi poživili ljubezen do župnije, svojih družin in do svojega naroda.

Naše družine so dale in še dajejo veliko duhovnih poklicev, med njimi imamo kar osem misijonarjev, zato je bilo letos misijonsko srečanje v Beltincih.

Župnija ima tudi veliko Marijino družino — rože rožnega venca, jih je kar sto po petnajst članov. Ta družina skrbi z molitvijo rožnega venca za posvetitev in poglobitev verskega življenja v družinah. Vsak mesec imajo vse rože skupno prošnjo za velike potrebe Cerkve in župnije.

Hiša za verska srečanja je pod streho

Župnijska cerkev je dobila tapecirane klopi, ki so tolikokrat zasedene ob raznih srečanjih. Zelo smo pogrešali prostornih učilnic in dvorane, da bi bila vsa ta duhovna srečanja bolj domača in da bi bilo več sodelovanja med verniki. V tem letu se nam je posrečilo postaviti pod streho veliko zgradbo, v kateri je več učilnic in tudi primeren prostor za večja srečanja otrok, mladine, staršev in bolnikov. Poslopje bo prihodnje leto pripravljeno za vsa ta srečanja v župnijskem merilu, lahko pa služi tudi dekanijskemu in področnemu pastoralnemu delu v Pomurju.

V tem letu je bila pokopana bivša grofica Zichy Marija. Čaka vstajenja v kripti v cerkvi poleg svojih staršev in dveh sester. V svojem rodu je bila pokojna, ki je dočakala 95 let, zadnja tega rodu in sedaj smemo zapisati besede: danes beltinska grofica in nikdar več!

BOGOJINA — Bogojanska cerkev je slavila v preteklem letu petdesetletnico svojega obstoja. Ker ji pravimo nova cerkev — poleg je še stara — tega jubileja nismo obhajali s kako posebno slovesnostjo. Petdeset let še za človeka ni veliko, kaj še za cerkve, ki kljubujejo času cela stoletja. Vse, kar smo storili, je to, da smo ji dali novo obleko, ki v soncu čudovito blešči.

Vsa dela pri prenovi zunanosti cerkve je izvršil pleskar Janez Sredi s svojimi pomočniki. Za zunanjo obnovo tako visokih objektov kakor je cerkev in stolp so potrebni posebni odri. Za oder nam je bil postavljen predračun od deset do dvanajst starih milijonov. Ti pa so delo sprejeli in solidno dokončali brez odra iz posebne »gondole« to je iz železnega zaboja, ki so ga dvigali ali pa spuščali. Stvar je bila sicer tvegana, toda za župnijo je bilo na ta način veliko prihranjenega. Drznost treh mladih mojstrov so vsak dan občudovali domačini in turisti, ki skoraj vsak dan prihajajo iz raznih krajev. Bogu smo hvaležni, da je šlo brez nesreče.

24. aprila so nastopali v Bogojini otroški pevski zbori iz lendavske dekanije. In sicer iz župnij: Dokležovje, Hotize, Kobilja, Odranec in Polane. Vseh malih pevcev je bilo 153. Vsi zbori so peli lepo skupno in posamezno. V lanskem letu smo imeli sv. birmo. Z devetdnevnic smo se pripravili na to veliko slovesnost. Vseh birmancev je bilo 120. Birmal je stolni prošt dr. Jožef Smej, domačin, ki je v svoji domači župniji začel prvič deliti zakrament sv. birme.

V lanskem letu so se zbrale v Bogojini gospodinje skoraj iz vseh župnišč mariborske škofije in imele duhovno obnovo. G. škof dr. Držečnik se jim je v lepem govoru zahvalil za njihovo požrtvovalno delo in za nje opravil sv. mašo.

Mladinski verouk je obiskovalo okrog 60 mladincev in mladink. Imeli smo tudi lepo srečanje pomurskih študentov pod vodstvom voditelja Jožefa Zdravca. Nastopala sta tudi Jožef Mlinarič, misijonar iz Afrike in s. Marija Sreš misijonarka iz Indije. Pripovedovala sta o razmerah v misijonih.

Predzakonski tečaj je obiskovalo 92 fantov in deklet.

Romali smo: Nova štifta na Dolenjskem, Grosuplje, Brestanica, Senovo. 140 župljanov-romarjev je ugotavljalo, katera cerkev je najlepša. Ugotovili so, da naša.

CANKOVA — Večina fantov in deklet si želi, da bi v življenju imeli srečno družino. Zavedajo pa se, da sreča v zakonu ne pride sama po sebi, recimo s poroko, ampak da je to naloga, ki jo morata izpolniti oba zakonca. Nanjo se morata pripravljati že v mladosti. Posebno je važna, kakor nas opozarja sodobna psihologija, pa tudi sociologija, duhovna priprava na zakon. Pod duhovnim in verskim pogledom na zakon so imeli v župniji tečaj za dekleta in fante o pripravi na zakon. Bil je v februarju in marcu. Mladina se ga je rada in v velikem številu udeleževala. S predavatelji, ki so bili različni, so bili zadovoljni. Izjavljali so, da so na tečaju veliko pridobili in da si takih tečajev še želijo; predvsem pa, da so potrebni.

V marcu pa so bili razgovori za mlade zakonce o medsebojnem zblizjevanju in izpopolnjevanju, o vzgoji predvsem majhnih otrok itd. Tisti, ki so se razgovorov udeleževali, so se o njih izrazili zelo pohvalno. Vendar pa, udeležba ni bila velika. Taki razgovori so pri nas nekaj novega in mogoče mladi zakonci mislijo, da jim predavatelj ne more nuditi ničesar takega, česar še ne bi vedeli.

Posebno doživetje za vso župnijo je vsakoletno prvo sveto obhajilo. Cela župnija se veseli s prvoobhajanci. Šolarji jih pozdravljajo; cankovske žene in matere pa pokažejo delček svojih kuharskih sposobnosti, ko pripravijo prigrizek za prvoobhajance; dobrot pa so deležni tudi starši.

1. 8. je bilo romanje v Zagorje na Kozjanskem. Romarji so bili presenečeni nad lepoto Marijine cerkve in okolice. Posebno pa so bili veseli lepega sprejema, ki so ga pripravili župnik in zagorski farani. 13. 8. pa je v isto cerkev romala mladina. Ob takih romanjih se krepi vera in medsebojna povezanost.

Pogostitev prvoobhajancev na Cankovi

Kapela v Skakovcih

Prvo nedeljo v avgustu je bila blagoslovitev kapele v Skakovcih. Domači župnik je v pridigi poudaril, da letos obhajamo dve 60-letnici in sicer oktobrske revolucije, ki je napovedala nove čase v zgodovini človeštva ter 60-letnico prikazovanj v Fatimi. V Fatimi je Marija sporočila, da tudi v novih družbenih ureditvah človek ne bo mogel živeti brez odpovedi in žrtve, predvsem pa ne brez Boga.

ČRENDOVCI — Pri župnijski cerkvi je bila prenovljena veroučna soba. Dotrajane šolske klopi in stoli so bili zamenjani z novimi. Vsi sedeži v cerkvi so bili oblazinjeni. Tako je bilo poskrbljeno za boljše počutje šolarjev v učilnici in odraslih vernikov med božjo službo v cerkvi.

Naši verniki radi romajo, največ v bližnje Turnišče. Enkrat ali dvakrat na leto obiščemo tudi oddaljenejšo romarske cerkve. Letos smo se odločili

Črensovski romarji na Gori Oljki

za Goro Oljko. Mimogrede smo bili še v Logarski dolini, v Nazarjah, v Gornjem gradu in za zaključek še v jami Pekel v bližini Celja.

Verniki Gornje Bistrice so polepšali tamkajšnjo novo podružnico. Že konec prejšnjega leta so opremili še vzhodno okno z barvnim steklom po načrtu pokojnega Staneta Kregarja. Zahodna okna je bilo okrašeno pred petimi leti. Obenem z zahodnim velikim oknom je dobilo barvno steklo tudi manjše okence ob daritvenem oltarju. Letos pred novo mašo so dali notranjščino prepleskati.

Dne 10. julija 1977 je bila na Bistrici slovesnost nove maše, ki jo je ob lepem vremenu, ob obisku velike množice vernikov od blizu in daleč, daroval pred bistriško cerkvijo Štefan Hodnik. Z letošnjim novomašnikom ima Gornja Bistrica pet živih duhovnikov, črensovka župnija v celoti pa skupaj 18 rojakov duhovnikov, od tega 13 škofijskih, 4 salezijance in enega frančiškana. Starosta med njimi je stalomašnik Jože Godina z Dolnje Bistrice.

Blizu polnoči 23. maja 1977 je nenadoma umrl zadet od srčne kapi Jožef Horvat, predsednik nekdanjega bistriškega gradbenega odbora. Pokojnik je tudi po blagoslovitvi bistriške cerkve še naprej zavzeto delal za njeno dovršitev. Slabo leto prej, 23. 7. 1976, je po dolgotrajni težki bolezni umrl tajnik bivšega bistriškega gradbenega odbora Ivan Horvat. Tudi on je bil zelo aktiven pri gradnji tamkajšnje cerkve. Razen njiju

Novomašno slavlje na Bistrici

sta se preselila v večnost še dva moža, ki sta bila od začetka člana grad. odbora in sicer Štefan Ščerbič in Štefan Horvat. Naj nagradi vse pokojne On, ki zna pravično in bogato plačevati.

Vaščani Žižkov so prenovili tamkajšnjo kapelo sv. Florijana. Ob njeni štiridesetletnici so posrečeno predelali notranjščino. Stari tlak so zamenjali z novim, spodnji del sten so obložili z lesenim opažem, omislili so si oltar k ljudstvu, uredili so okolico kapele. V prihodnje nameravajo obnoviti še zunanjo fasado. Pri tej kapeli je proščenje običajno prvo nedeljo v maju.

Med drugim je bila tukaj 16. julija 1977. pogrebna maša za pokojnega Jožefa Žerdina, trgovskega poslovodje poslovalnice Ravenka v Črensovcih, podjetnega in požrtvovalnega člana žižkovske vaške skupnosti. Velika množica pogrebcev je pokazala, kako cenjen je bil pokojnik, tudi kot kristjan. Nedeljska maša in stanovske nedelje so bile stalna praksa za pokojnega Jožeta. Tanek posluš za potrebe in stiske bližnjega je bila njegova posebna odlika. Dvema rodnima bratoma duhovnikoma se je na zadnji poti pridružilo še 14 drugih sobratov, med njimi inšpektor salezijanske družbe.

Do leta 1946 je bil v Žižkih ženski samostan. Članice te redovne skupnosti so poučevale v žižkovski osnovni šoli. Vaščani jih imajo še danes v lepem spominu. Zato tudi ni čudno, če sta se zadnja leta dve vaščanki odločili za redovniški stan. Daj Bog, da bi imeli mnogo posnemovalk.

Smrt je imela obilno žetev zadnje leto posebno v Trnju. Boleče je odjeknila tako nepričakovana izguba Martina Vinčeca iz Kanade, rojenega v Trnju. Že 25 let je bil v tujini. Sredi julija je zopet mogel objeti domače in vdihovati zrak svoje domovine. Žal ne dolgo. Še isto noč po prihodu

Kapela sv. Florijana v Žižkih

domov se je hudo ponesrečil in nekaj ur pozneje izdihnil v soboški bolnici. Domača zemlja ga je sprejela vase, večna domovina je sedaj njegov dom. Počivaj v miru v zemlji, po kateri si tako hrepenel!

Nekoč je bilo mesto zvonarja iskano, danes pa ostajajo nekatere kapele pa tudi verkve brez njega. To se je zgodilo tudi pred leti župnijski cerkvi v Črensovcih, pred dobrim letom pa še kapeli na Srednji Bistrici. Vaščani so bili kar nekam potrti, ko je več kot leto »molčal«¹ njihov priljubljeni vaški zvon. K sreči je tudi tu priskočila na pomoč sodobna tehnika in seveda požrtvovalnost vaščanov. Na predvečer sv. Jožefa, 18. marca 1977, se je tamkajšnji zvon ponovno oglasil ob pomoči električnega motorja. Vaščani upajo, da ne bo več utihnil. Naprave sta izdelala in jih montirala M. Mulec in Serec.

Naša vas Trnje ima veliko izseljencev. Ljubezen do domovine jih vsako leto znova privabi med nas. Letos smo bili še posebno veseli Hrenove družine. Dvainosemdesetletna mati, Denšova Verona, ki je 64 let v Ameriki, je pripeljala s seboj sina duhovnika, hčerko in dve vnukinji. V nekaj dneh so si ogledali našo lepo Slovenijo, ostali čas pa so preživeli pri sorodnikih v Trnju. Vnukinji sta bili najsrečnejši, ko sta pomagali na polju in pri domačih delih. Gospod pater, ki je bil rojen v Ameriki in je le nekajkrat prišel na obisk v Slovenijo, nam je mašo bral iz slovenskega misala. Povedal nam je vedno tudi kaj zanimivega, zato je bila kapela vsak večer polna.

DOBROVNIK — V nedeljo 17. oktobra 1977 smo s tremi avtobusi poromali na Brezje, v soboto 30. oktobra pa je naša mladina z avtobusom poromala na Trsat, oboje pod vodstvom našega kaplana Krampača.

Misijonarja Berecs Sándor in Sóti Imre, ki sta vodila obnovo misijona v Lendavi, sta po končani obnovi obiskala tudi našo župnijo: v župnijski cerkvi v Dobrovniku, v kapelah v Genterovcih in Radmožancih sta imela lepo uspelo srečanje z verniki, udeležba je bila odlična.

Radmožanski in genterovski verniki so si preskrbeli vsaka vas posebni mrtvaški voz za prevoz mrličev.

Spomladi 1977 smo bivši svinjak v gospodarskem posloju v Dobrovniku preuredili v veroučno sobo, zlasti je pomagala mladina pod vodstvom kaplana. Celotno delo je vodil zidarski mojster Šumenjak s Hotize.

18. junija 1977 ob 4. zjutraj so dobrovniški verniki samoiniciativno začeli graditi cementne stopnice in ploščad pred cerkvenim stolpom; delo je bilo v glavnem dokončano do birme. Namesto obolelega ordinarija je 7. julija 1977 v Dobrovniku birmoval stolni prošt Dr. Jožef Smej, birmanec je bilo 125. Tudi za proščenje na Jakobovo 25. julija je bil slavnostni govornik v obeh jezikih, slovenskem in madžarskem, Pridigal je dr. Smej.

DOKLEŽOVJE — Po dveh letih smo zopet imeli tečaj za pripravo na zakon, ki je vedno dobro obiskovan. Letos se ga je udeležilo 40 fantov in deklet.

Na prvo postno nedeljo pa smo začeli s tečajem za mlade družine. Število obiskovalcev je nihalo od 29 do 38 pri posameznih predavanjih. Ti tečaji bi se morali vršiti vsako leto, seveda vedno z novo tvarino.

Udeleženci tečaja za mlade zakonce v Dokležovju

Na drugo nedeljo po veliki noči se je tudi naš mladinski zbor udeležil nastopa mladih pevcev v Bogojini. Koncert je navdušil poslušalce, mlade pevce pa je vzpodbudil k nadaljnjemu prizadevanju za lepo petje. Naš mladinski zbor nastopa le ob raznih prilikah kot so materinski dan, prvo obhajilo, izpoved vere osmošolcev, proščenje itd. Čim več je nastopov, tem bolj so zavzeti za vaje.

Letos smo imeli tudi mi birmo za 8. razred, ki se je nanjo lepo pripravil. Vsi so se vrstili pri ministriranju in prejeli zakramente. Zdi se pa, da je po birmi le premalo vztrajnosti. Birmoval je stolni prošt dr. Jože Smej.

Malo pred začetkom novega šolskega leta, dne 22. avgusta je vso vas pretresla nesreča, ki se je pripetila družini Vindiš. Najmlajši otrok, še ne desetletni Števek je utonil v gramozni jami. Bil je dober pevec, priden ministrant in dober šolar. Na zadnji poti ga je spremljalo izredno veliko vaščanov.

Letos poteka 5 let od misijona, zato je za vse svete predvidena daljša duhovna obnova, ki jo bo vodil Franc Mihelčič.

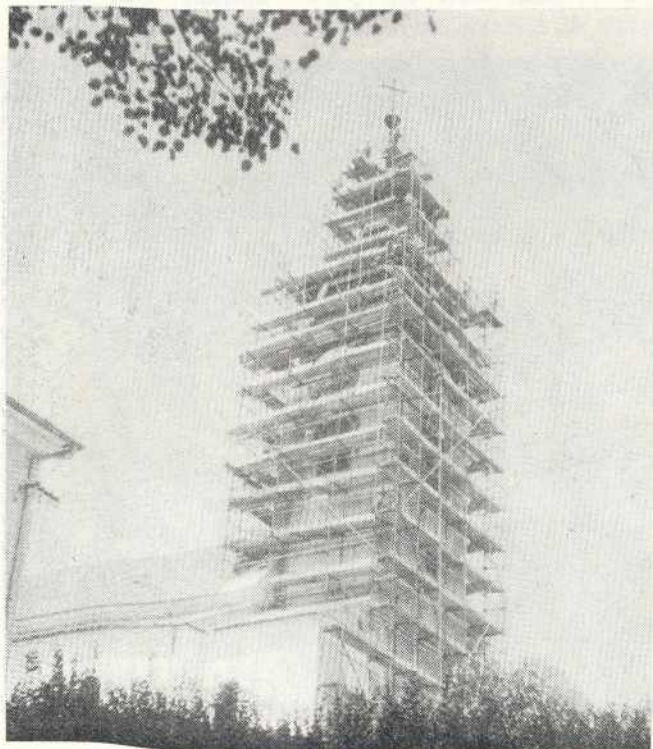
GORNJA RADGONA — Župnijska kronika 1977 med drugim poroča: Na zakrament sv. birmе, ki ga je pri nas 24. aprila delil škof dr. Grmič, smo se pripravljali že od začetka veroučnega leta. Predhodni pastoralni tečaj nas je vzpodbudil, da smo v pripravo skušali pritegniti starše birmancev, birmance, botre in v neki meri vse verne župljane. Birmanci so

Skofov blagoslov ob birmi

se v drugem polletju zbirali vsako soboto k posebni pripravi in Evharistiji. Posebej velja omeniti, da so se srečanj staršev skoraj stoo odstotno udeleževali tudi očetje. Prvič smo tokrat poskusili tudi s srečanjem botrov — bilo jih je lepo število. V vseh teh skupinah smo se tudi večkrat uvajali v skupno obhajanje zakramenta sprave. V pripravi na birmo so katehete uspešno podpirali člani župnijskega sveta.

Že naslednji dan po birmi smo začeli s prenovo zunanjsčine naše cerkve. Delo je vodil zidarSKI mojster Jože Markovič, oder za stolp nam je zgradilo Gradbeništvo Pomurje, ogromno del so opravili tudi župljani — prostovoljci. Odstranili smo ves stari omet, neutrudni zidarji pa so namestili novega. Vrhnji novi omet je iz zreškega marmornega peska v naravni barvi. Tudi streho na stolpu smo popravili in zaščitno prebarvali. — Ob tem velikem delu se je zopet pokazala ljubezen župljanov do svojega župnijskega in božjega doma. Premnogi so kljub obilni redni zaposlenosti prihajali na delo k cerkvi, požrtvovalno prispevali z denarjem in hrano. Župnijsko vodstvo je svojo zahvalo ob končanih prenovitvenih delih zaključilo s temile stavki: Naša cerkev je sedaj lepa znotraj in zunaj. Gotovo je to dober znak za vernost in bogovdanost našega občestva. Bolj lepo kakor so stene cerkve mora biti prebivališče božje v vernikih. Ko smo srečno olepšali svojo cerkev, se z vso vnemo lotimo dela zaboljšanje in olepšanje našega verskega duhovnega življenja.

Radgonska cerkev se obnavlja od vrha do tal

GRAD — 31. oktobra 1976 smo imeli v Radovcih na pokopališču lepo ekumensko slovesnost — blagoslovitev zvonov in nove mrtvašnice. Na lepo sončno nedeljo se je na tem posvečenem kraju zbrala velika množica vernikov obeh veroizpovedi. Slovesnost so vodili: evangeličanski duhovnik iz Bodonec in oba katoliška duhovnika od Grada.

Na starega leta dan smo se v cerkvi pri pogrebnih slovesnostih poslo-
vili od dolgoletnega ključarja graške župnije Rudolfa Bežana. Zvesto in
skrbno je opravljal posle cerkvenega ključarja, skrbel za lepoto bogosluž-
ja, zato upamo, da je v nebesih že deležen večnega bogoslužja.

Od 22. aprila do 10. maja smo obnovili fasado na župnišču. Večletno
prizadevanje faranov za obnovo župnijskega doma je tako kronano tudi z
zunanjim vidnim uspehom.

9. julija je bila v župniji birma. Namesto g. ordinarija dr. Maksi-
milijana Držečnika je birmoval stolni prošt iz Maribora dr. Jožef Smej.
Potrditev — dar Sv. Duha je prejelo 118 birmancev.

15. julija je bil prestavljen od Grada redni kaplan Ivan Kralj na novo
službeno mesto v župnijo Sv. Rešnjega Telesa v Mariboru. S tem dnevom
smo duhovniki od Grada prenehali soupravljati župnijo Kuzma.

Glavna slovesnost naše župnije je farni praznik naše patronne Marije
Vnebovzete. Duhovno pripravo je vodil p. Robert Podgoršek, kapucin iz
Celja.

Blagoslovitev zvonov v Radovcih

HOTIZA — Slovesnost birmе, ki je bila 21. maja ob izredno lepem vremenu, je opravil stolni prošt dr. Jožef Smej. Na birmo smo se pripravljali z devetdnevnicо, še posebej pa s tridnevnicо, ki jo je vodil p. Pavel Berden DJ. Vseh birmancev je bilo 67. Ob zaključku slovesnosti so se vsi prisrčno zahvalili delivcu zakramenta potrditve v veri z lepo zbornо deklamacijo.

Birmske slovesnosti se je udeležilo 25 duhovnikov iz domače in sosednjih dekanij.

Popravilo stolpa in pročelja. — Omet na stolpu in pročelju cerkve je že močno odpadal, zato je bilo potrebno vse to obnoviti ter stolp in pročelje na novo ometati. Zidarska dela je izvršil domačin zidarski mojster Franc Šumenjak. Popravilo je stalo nekaj nad 20.000 din, kar za našo malo župnijo ni tako malo.

Zlata poroka. — 23. januarja sta obhajala zlato poroko ugledna in vzorna zlatoporočenca Stefan Horvat in Marija r. Magjar iz Hotize. V zakonu sta imela 10 otrok. Zlatoporočenec je že dolgo cerkveni odbornik in sedaj član našega župnijskega sveta. Ob slovesnosti se je zbralo ob njima mnogo lastnih otrok, pa tudi vnuki in pravnuki. Njuna poroka pred petdesetimi leti je bila prva poroka v takrat ustanovljeni ekspozituri na Hotizi. Želimo jima še mnogo zadovoljnih let!

SV. JURIJ V PREKMURJU — Zlati poroki: V krogu svojih 6 sinov in hčera, vnukov in vnukinj sta 9. februarja obhajala zlato poroko Viljem Lang in Helena Gaber iz Serdice. Ob vhodu v cerkev ju je pozdravila vnučinja iz Nemčije.

Isti dan sta obhajala zlato poroko Aleksander Šarkezi in Etelka Cener iz Serdice. Poročne maše se je udeležilo njenih 8 sinov in hčera z vnuki in vnukinjami ter pravnuki.

Zaključek mladinskega verouka.

Ob zaključku mladinskega verouka je bilo romanje v Gradec Maria-trost dne 2. maja. Mladina je sodelovala pri maši s petjem, čitanjem beril, prošnj. Ob povratku je bil ogled graškega velesejma.

Zaključek veroučne šole.

Učenci 8. razreda iz cele župnije so imeli v nedeljo 12. junija zaključek veroučne šole v podružnični cerkvi v Fikšincih. Pri slovesnosti je sodeloval tudi domačin p. Gabrijel Recek. Učenci so sodelovali pri maši s čitanjem beril, prošnj, izpoved vere in z zahvalnim govorom katehetu. Ob koncu slovesnosti je župnik čestital p. Gabrijelu Recku, ki je pred kratkim postal doktor bogoslovja. Pater je učencem pripovedoval, kako je prišel do duhovniškega poklica in tudi nje povabil, naj si izbirajo duhovne in redovne poklice. Na koncu so imeli v mladinski sobi, v bivši šoli, prigrizek ob petju in godbi.

Šmarničarji na Kapeli.

Učenci, ki so v maju redno prihajali k šmarnicam so 25. avgusta romali na Kapelo pri Radencih. Po opravljeni pobožnosti v cerkvi so imeli v veroučni sobi prigrizek. Po kratkem razvedrilu so se peš vračali v Radence. Med potjo so v gozdu priredili pokaži kaj znaš, pripovedovali so razne šale in stavljali uganke.

Prvo obhajilo 1977

Veroučni sobi.

Že dalj časa smo pogrešali učilnico za verouk. Doslej smo imeli zasilno učilnico v cerkvenem prostoru, ki je bila namenjena za shrambo raznih cerkvenih predmetov. Letos pa smo v gospodarskem poslopju, ki ni več služil svojemu namenu, preuredili dva prostora za dve učilnici. Ena je dolga 6 m 80 cm, široka 4 m 80 cm, druga je 5 m 80 cm dolga in široka 4 m 80 cm. Učilnici sta namenjeni za verouk, tečaje, srečanja, roditeljske sestanke in drugo.

Romanje v Strunjan.

Letos je bilo župnijsko romanje v Strunjan, v božjepotno cerkev Marijinega prikazanja. Med potjo smo si ogledali Piran, Portorož in Koper. Nekateri so ob tej priliki prvič videli morje in ladje.

KANČEVCI — Leto 1977 bi lahko v naši župniji-diaspori imenovali leto božjega usmiljenja. Kajti v tem letu je bilo polno lepih slovesnosti. Kot začetek smo 29. novembra prvokrat v zgodovini te župnije imeli celodnevno češčenje Presvetega Rešnjega Telesa. Obenem pa smo skupno obhajali zakrament sprave, kakor priporoča novi obrednik. Slovesnost je ob navzočnosti domačega in sosednjih duhovnikov ter lepega števila vernikov vodil Lojze Ratnik, kaplan iz Beltinec.

Spomladi pa je bil pri nas misijon, tudi prvi v zgodovini župnije, ki ga je vodil p. Pavel Berden, jezuit iz Maribora. Bog nam je naklonil ugodno vreme, kljub muhastemu marcu, tako da so se verniki lahko v lepem številu udeleževali govorov, pa tudi misijonar je pridno križaril po župniji. Misijon smo zaključili z blagoslovitvijo novega pokopališkega križa ob romanski cerkvi v Domanjševcih.

Tudi Vučja gomila, ki sicer spada v tri župnije: evangeličani v Moravce, katoličani pa v Martjance in k Benediktu, si je postavila nov križ na skupnem pokopališču in 15. maja 1977 je bil blagoslovljen ob navzočnosti lepega števila ljudi in vseh dušnih pastirjev, katerim pripadajo prebivalci tega kraja.

V začetku meseca julija smo imeli tridnevno, ki jo je vodil p. Franc Čuček, minorit iz Vidma pri Ptujju. Obenem je bila to tudi priprava na sv. birmo, ki je bila v naši župniji v nedeljo 10. julija 1977, na dan pred godom farnega patrona sv. Benedikta. Namesto g. škofa dr. Maksimiljana Držičnika je birmoval g. stolni prošt dr. Jože Smej. Birmancev je bilo 50. Pred birmo smo imeli devetdnevno v čast Sv. Duhu. Otroci so vsak dan redno hodili peš tudi po 10 km in še več v eno smer. Bog naj blagoslovi njihove napore in žrtve!

24. julija 1977 so zopet veselo potrkalivali bedenički zvonovi. To nedeljo je v spremstvu svojih dragih in ob navzočnosti velikega števila ljudi daroval svojo srebrno sv. mašo naš rojak p. Ede Kūhar, benediktinec, rojen v naši župniji v vasi Prosenjakovci. Sedaj živi v Györu na Madžarskem, kjer je profesor kemije na redovni gimnaziji odprtega tipa. Pater Kūhar je nečak p. Florisa Kūharja, znanega medvojnega teologa in publicista na Madžarskem. Slovesnost smo mu pripravili zato, ker pred 25. leti ni mogel imeti nove maše v rojstni fari. V zahvalo za vso opravljeno delo in za vse prejete dobrote, smo se v nedeljo 21. avgusta 1977 podali na svojevrstno romanje. Romali smo po naši obsežni župniji od Benedikta preko Sela do Domanjševca, kjer je bilo tokrat prošenje. Slovesnost je vodil Franc Rezonja, kaplan iz Lendave.

Konec avgusta pa je zopet naš hrib zaživel. Prihiteli so od vseh strani, iz celega Prekmurja, ministranti, ministrantke in drugi liturgični sodelavci skupaj s svojimi voditelji na že tradicionalno duhovno obnovo. Letos so se lepo odrezali, posebno pri »Pokaži kaj znaš«, tako da smo se z veselimi obrazi razhajali z iskrenim nasvidenje prihodnje leto.

To je duhovna plat dela v tej župniji, ob tem pa je bilo veliko žrtev in naporov tudi v materialnem oziru v tej številčno majhni župniji. Verniki so bili zelo požrtvovalni. Z njihovo pomočjo smo dali prepleskati notranjost župnišča, vsa okna in vrata prav tako tudi v cerkvi. Verniki s področja Sela so položili kabel za električni vod k rotundi, ki bo v bodočnosti temeljito rekonstruirana pod vodstvom Spomeniškega varstva, da bo še bolj privlačna in prijetna za vse, ki jo obiščejo in se v njej zberejo k bogoslužju.

KAPELA — Redke župnije so, ki bi se lahko vsako leto pohvalile z nečim novim. Bolj kot delati novo je potrebno vzdrževati in popravljati staro, kar pa nihče ne opazi, pa je bolj zahtevno in drago kot novo. Tako tudi mi, razen nove ograje okrog župnišča nimamo kaj pokazati.

V duhovnem življenju smo bili mogoče nekoliko na boljšem. Naj samo omenimo tridnevno duhovno obnovo, ki jo je vodil Martin Maroša, župnik v Veržeju. Z vneto besedo je znal navdušiti naše farane, da so mnogi prihajali k predavanjem. S spokornim bogoslužjem smo se skupno pripravili in pri spovedi oprali naše duše.

K verouku je prihajalo 517 otrok, večinoma redno; nekaj pa imamo tudi takih, ki radi »špricajo«, ali pa pridejo samo zaradi prvega obhajila ali pa birme. K verskim razgovorom je prihajalo 45—50 deklet in fantov. Začeli smo tudi s tečajem za mlade družine, ki se pa ni obnesel. Tolaži nas pregovor, ki pravi, da je vsak začetek težak.

Pri prvem sv. obhajilu smo bili kot pri Jezusovi zadnji večerji: 12 prvoobhajancev kot 12 apostolov. Vzrok je v tem ker smo prvo obhajilo prenesli iz prvega v drugi veroučni letnik.

Tisto, kar je zgoraj povedano, da pri nas ni bilo nič novega, ni mišljeno ravno dobesedno, ker se je pri nas zgodilo res nekaj novega: iz kapelske župnije se je »rodila« nova:

Župnija RADENCI — »Na dan, ko vesoljna Cerkev praznuje god sv. Cirila in Metoda 14. februarja, je mariborski škof dr. Maksimiljan Držečnik podpisal ustanovno listino za novo župnijo v Radencih. Župnijo je posvetil sv. Cirilu in Metodu.« Tako so Radenci s sosednjimi naselji: Boračeva, Šratovci, Rihtarovci in Turjanci postali samostojna župnija. Vsi ti kraji, razen Šratovec, ki so spadali v radgonsko faro, so pripadali kapelski fari. Nova župnija šteje nekaj nad 2.200 duš.

Dolga je bila pot do tega dne; tudi hude krvi ni manjkalo kakor negodovanja in kritika »za« in »proti«. Končno je škof odločil, naj velja želja večine vernikov in novo župnijo ustanovil. (Izvedena je bila namreč anketa, in velika večina vernikov se je izrekla za ustanovitev nove župnije). Tako smo god sv. bratov Cirila in Metoda proslavili s prvim »proščenjem« 3. julija. Zbralo se je neverjetno veliko naroda (štacunarjev ni bilo, hvala Bogu, ker sem nimajo dostopa). Slovesno somaševanje je vodil dekan Franc Puncer. Pri pridigi je posebno poudaril pomen praznika za novo župnijo, ter navduševal vernike naj bodo še nadalje vztrajni v prizadevanju, da bi nova župnija postala res krščanska skupnost, ki bi naj tekmovala z drugimi župnijami v dobrem, v ljubezni do Boga in do bližnjega.

Bogoslužje se zaenkrat še vrši v kapelici sv. Ane, v zdraviliškem parku. Uprava zdravilišča nam jo je pred leti velikodušno dala v brezplačen najem za nedoločen čas. Je pa premajhna za potrebe nove župnije. Ob nedeljah mora velik del vernikov stati zunaj, tudi v dežju in snegu. Težava je tudi glede verouka. Kapelica nima zanj primernih prostorov; otroci morajo hoditi h Kapeli, kar je še posebej hudo za male otroke. Imamo pa veliko zaupanje v božjo pomoč, priprošnje sv. bratov, dobro voljo župljanov in razumevanje pristojnih organov, da bomo lahko kaj kmalu dobili primerno lokacijo, kjer bo sčasoma zrasel primeren bogoslužni objekt, ki bo Bogu v čast, župljanom v korist, Radencem pa v ponos.

Pred kratkim je bil izvoljen prvi župnijski Svet, ki šteje 10 članov: Radenci imajo 4 člane, Boračeva 3, ostali kraji pa po enega. Zadovoljno so sprejeli nalogo, ki so jim jo župljani zaupali, zavedajo pa se tudi odgovornosti ki jih čaka. So pa prepričani, da kjer je dobra volja, tam tudi božjega blagoslova ne manjka.

Župnijo Kapela (in sedaj tudi Radence) upravljajo Salezijanci od leta 1949. Kaplanovali so v tej župniji že od leta 1941. Pri Kapeli so Salezijanci imeli DOM SV. JOŽEFA. Od Coblove Kristine so kupili hišo, jo povečali in preuredili v dom počitka za svoje bolnike in so kot kaplani pomagali kapelskim župnikom. Leta 1949 je škofija poverila upravo župnije salezijancem. Prvi žup. upravitelj, oz. vikar namestnik je bil Franc Vogrinčič, doma iz Cankove, ki je pri Kapeli preživel celih 32 let. Vogrinčiču so sledili drugi salezijanci kot žup. upravitelji, doslej 5 po številu. V tem obdobju (1941—1977) je pri Kapeli kaplanovalo 13 salezijancev.

Salezijanci slavijo letos 75. letnico prihoda v Ljubljano na Rakovnik. Zelo slovesno so obhajali ta dogodek 11. septembra 1977 (glej DRUŽINO št. 36 od 19 septembra 1977).

V teh 75 letih se je salezijanska družba razširila po vsej Jugoslaviji. Glavni namen njihovega delovanja je vedno bil vzgoja mladine: omogočiti revnim dečkom študij ali obrt in tako priti do poštenega poklica. V tej smeri je bilo usmerjeno tudi MARTINIŠČE v Murski Soboti. Po vojni so prejeli v upravo župnije. Danes slovenski salezijanci upravljajo v Jugoslaviji 41 župnij, med temi tudi Kapelo in Radence.

KOBILJE — Naši mali pevci so letos nastopili v Beogradu, kar je zanje in za našo župnijo velik dogodek, zato naj delo otroškega cerkvenega zbora nekoliko podrobneje opišemo.

Otroški cerkveni pevski zbor smo prvič spravili skupaj pred sedmimi leti. Otroci so se navdušili in so redno hodili na vaje, tako da smo po veliki noči leta 1971 že samostojno zapeli ob slovesnosti prvega obhajila. Uspeh nam je dal poguma in smo začeli vaditi s še večjim navdušenjem. Na teden smo imeli tudi po štiri in celo šest pevskih vaj in sicer v mrzli cerkvi, ker drugega prostora ni bilo.

Pripravili smo prvi reden nastop v domači cerkvi, na katerega smo povabili tudi druge duhovnike. Čestitke, ki smo jih bili ob tej priliki deležni so nas še bolj podžgale in pripravili smo doma še en koncert otroškega zbora, potem smo se pa odločili, da gremo gostovat tudi drugam. Najprej smo peli v cerkvi v Odrancih, potem na Tišini, Pečarovcih, Kančevcih, Selu, pri Gradu, Lenartu v Sl. g., pri frančiškanih v Mariboru in na Rakovniku v Ljubljani.

Najbolj smo se bali nastopa ob srečanju bolnikov v Soboti, pa smo prav tam menda najbolj uspeli. Sodelovali smo tudi na revijah otroških cerkvenih zborov lendavske dekanije v Odrancih, Turnišču in Bogojini. Lepo priznanje smo dobili tudi v Mariboru.

Ko me je obiskala moja sestra, ki je usmiljenka v Beogradu, me je nagovarjala, naj ne odrečemo vabilu, če bomo kdaj povabljeni v Beograd. Vabilo je prišlo in odzvali smo se.

30. aprila 1977 smo se z avtobusom odpeljali preko Varaždina, Koprivnice, Osijeka, Novega Sada v Beograd, kjer so nas sprejele sestre usmiljenke na Dedinju. Dobili smo tudi vabilo kirurškega oddelka železničarske bolnice, naj zapojemo kaj tudi njihovim bolnikom. Seveda smo se radi odzvali in jim zapeli osem ljudskih pesmi na stopnišču oddelka.

Prenočevali smo v samostanu pravoslavnih sester v Rakovici, ki so dobile za to posebno dovoljenje.

Naš glavni nastop je bil v nedeljo 2. maja, ko smo najprej peli pri maši v cerkvi sv. Cirila in Metoda na Čukarici, potem pa še v majhni župnijski dvorani. Po kosilu smo odbrzeli na Avalo, potem pa smo imeli mašo v hiši sester usmiljenk v Višegradski ulici. Seveda smo pri maši peli.

V cerkvi Kristusa Kralja smo morali še isti dan in sicer brez napovedi sodelovati pri peti maši. Duhovnik dr. Hočevar, Slovenec, je pel speve v srbskem jeziku, mi pa smo odpevali slovenski in kar dobro smo se ujeli. Po maši pa smo imeli enourni program v župnijski dvorani. Dvorana je bila nabito polna in želi smo veliko odobravanje.

Privoliti pa smo morali v še en nastop in sicer v ulici Kneza Miloša pri sestrah usmiljenkah. Po tolikih nastopih v enem dnevu smo bili tako izmučeni, da smo si želeli samo še v posteljo.

Poleg slovenskih pesmi smo peli tudi hrvaške in latinske.

Vsem, ki so nam potovanje v Beograd omogočili, smo dolžni veliko zahvalo, prav tako pa tudi staršem naših otrok, da so jih pustili na pevske vaje in jih zanje spodbujali. Vsi pa smo spoznali, kaj vse se da doseči z vztrajnim delom in dobro voljo.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU — Da bi dali duhovne tolažbe in utehe trpečim — našim bolnikom, smo imeli v Križevcih dne 26. septembra 1976 srečanje bolnikov iz cele ljutomerske dekanije. Bilo je pretresljivo, s kako zavzetostjo so navzoči trpini doživljali toplino bogoslužja in božje besede. Ob koncu jih je še razvedril mladinski pevski zbor iz Trbovelj pod vodstvom tuk. rojaka kaplana Marijana Peršaka.

Tukajšnji župniji je po agrarni reformi leta 1946 ostal še košček cerkvenih goric v Velikem Brebrovniku blizu Jeruzalema. Ker je pristno vino iskano, gorice vestno obdelujemo. Imeli pa smo večne nevšečnosti, ko nas je pri delu zalotilo slabo vreme, zatočišča pa nikjer. S trudom in znojem ter delom lastnih rok smo začeli v jeseni 1976 graditi zatočišče, da bi bili pod lastno streho. Sedaj že stoji lična stavba s primernimi prostori. Kakor gorice je tudi stavba cerkvena last.

Letos smo za duhovno pripravo na velikonočne praznike opustili običajno tridnevnicu in smo obhajali obred sprave. V petek zvečer za može in fante, v soboto zvečer pa za žene in dekleta. V nedeljo je bilo skupno sveto obhajilo. Novost se je lepo obnesla in ljudje so bili zelo zadovoljni.

V letošnjem majniku je bila v vsej župniji poživljena šmarnična pobožnost. Stotine ljudi, starih in mladih, je v cerkvi, v vaških kapelicah in ob znamenjih križa slavilo z molitvijo in petjem Kraljico majnika.

Na praznik prihoda Sv. Duha-binkošti je 60 otrok prejelo prvo sveto obhajilo.

V soboto pred praznikom Marijinega vnebovzvetja smo poromali k Mariji Pomagaj na Brezje. Pet velikih mercedesov je poneslo 250 naših ljudi s kratkim postankom na Brnikih na Brezje. Po duhovni hrani in okrepitvi smo si ogledali še Bled in blejsko cerkev, prehodili Vintgar in s petimi litanijami Matere Božje v rakovniški cerkvi Marije Pomočnice v Ljubljani zaključili svoj obhod po lepi slovenski zemlji in se podali proti domu.

KUZMA — V vsaki župnijski skupnosti se zgodijo dogodki, ki jo zelo pretresejo. Takšen dogodek se je zgodil letos, ko je gospod župnik Janez Eljaš moral na bolniški dopust. Osemindvajset let trdega, vestnega in zavzetega dela v župniji Kuzma mu je pobralo življenjske moči in je bil primoran iskati zdravja po bolnicah in zdraviliščih. Kljub bolezni je z veseljem ostal med svojimi verniki, čeprav so mu morali priskočiti na pomoč dušni pastirji od Grada. Zadnji meseci njegovega dela v župniji so bili tako naporni, da je moral nenadoma v bolnico, kjer so mu vsaj malo pomagali pri okrevanju. Ko se je vrnil iz bolnice je zaprosil za upokožitev. S 15. julijem je bil nastavljen nov župnijski upravitelj Rudolf Ficko, ki je bil doslej kaplan v Trbovljah.

Kljub bolezni je gospod župnik z veliko vnemo skrbel za lepoto božjega hrama. Skupaj z verniki je nabavil elektronske orgle, ki so bile blagoslovljene 26. septembra 1976. Blagoslovil jih je dr. Jožef Smej, prošt in ravnatelj škofijske pisarne v Mariboru. K tej slovesnosti so bili povabljeni tudi pevci iz Bogojine. Navzoč je bil tudi uglaševalec iz Nemčije, ki jih je pred blagoslovitvijo natančno uglasil.

Maša ob blagoslovitvi orgel v Kuzmi

Poleg novih orgel so bili urejeni tudi novi sedeži na koru in oblazinjene klopi v cerkvi.

K umetninam v cerkvi je akademski slikar Lojze Perko dodal še sliko Marija — mati, ki krasi majhno Marijino svetišče v stranski kapeli — ostanek stare cerkve.

Da ne bi zob časa poškodoval Marijinega svetišča, ki ga krasijo dela akademskega slikarja Lojzeta Perka, smo morali urediti streho z žlebovi in fasado.

LENDAVA — Najprej moram omeniti obnovo misijona, ki se je vršila od 2. do 25. novembra v naši župniji. Obnovo so vodili isti misijonarji kot pred tremi leti misijon sam: za Madjare Berecz Sándor, župnik iz Temešina in Sóti Imre, župnik iz Sente, za Slovence pa jezuit p. Berden Pavel iz Maribora. Lepo je uspela zamisel, da smo imeli nekatere pobožnosti skupaj za obe narodnosti, seveda v obeh jezikih. Posebno privlačni in zanimivi so bili razgovori vsak večer o stavljenih vprašanjih — v dialogu. Kljub delovnim dnevom je bila udeležba zadovoljiva, saj se je obnove udeležilo 9959, razdeljenih obhajil je bilo 5664. Zelo slovesno smo obhajali zaključek obnove na dan župnijskega proščenja 25. novembra. Zaključno mašo za slovenske vernike je imel mariborski stolni prošt g. dr. Smej Jože, za madžarske pa domačin g. dr. Horváth János, generalni vikar iz Pečuha. On je prvi Lendavčan, ki je dosegel čast mitre — škofovske kape.

15. maja je bila pri nas birma, g. stolni prošt dr. Smej Jože je birmal 254 otrok. Slovesnost je potekla v najlepšem redu in ob lepem vremenu.

Pri prvem obhajilu je bilo 86 otrok. Slovesnost je bila prisrčna, saj smo skušali vtisniti prvoobhajancem ta dan v nepozaben spomin.

Prvič v zgodovini lendavske župnije je bilo letos 24. aprila proščenje v Banuti, kjer ga doslej nismo imeli. Žal nam je slabo vreme nekoliko pokvarilo lepo slovesnost.

Na dan proščenja pri kapelici sv. Trojice, 4. septembra, je bil blagoslovljen novi križ v Lendavskih gorica pri Kalamarovih.

9. septembra smo po dolgem čakanju dobili lokacijsko dovoljenje za gradnjo nove kapelice v Pincah. Žal, pa se je zataknilo lokacijsko dovoljenje za novo župnišče v Lendavi, ker staro ne ustreza več najnujnejšim higienskim in sanitarnim, da o človečanskih pogojih niti ne govorim.

13. septembra je našo župnijo doletela velika izguba: umrla nam je organistka s. Maristela Gibičar, ki je vršila to službo 30 let. Kaj je pomenila lendavski župniji je pokazal njen pogreb, katerega je ob spremstvu 10 duhovnikov vodil mariborski stolni prošt dr. Smej Jože. Nabito polna cerkev, veliko obhajil, še več solza in joka ob njenem grobu je pokazalo, da nam bo zelo manjkala in da smo jo vsi imeli neizmerno radi. Naj počiva v miru ob angelskem petju!

Imeli smo 14 primerov nesrečne smrti in sicer: 7 samomorov, prometne in druge nesreče 4, zmrznila 2, umor 1.

Verski tisk je prihajal v našo župnijo v sledeči nakladi: Hitélet 460, Družina 140, Ognjišče 120, Mavrica 45, Mohorjeve knjige 51. Kincses Kalendarium 320, Stopinje 60.

Omenimo naj še letniški sestanek župnikovega letnika, ki je bil letos v Lendavi in na katerem se nas je zbralo 11. Med somaševanjem je imel kratko premišljevanje naš kolega Alojzij Breznik, ki ga je hrepenenje po domu prineslo iz daljnje Kalifornije. Govoril nam je o temi: Kakšen naj bo duhovnik bodočnosti. — Ali je duhovnik predvsem srednik med Bogom in ljudmi, delivec zakramentov, duhovni tolažnik, ali pa predvsem sodelavec pri gradnji nove družbe, izkušen svetovalec, kritik, psiholog, ali ohranjevalec izročila?

Po njegovem mnenju je potrebno duhovniku, tudi duhovniku bodočnosti, pet stvari. — Duhovnik mora živeti za ljudi, jih mora ljubiti, vsakega s katerim pride v življenju v stik. — Imeti mora čut za realnost, da ne živi v preteklosti, da se pa tudi ne vdaja utopijam. — Mora biti srečen človek, ker ima za to vse pogoje. — Biti mora človek vere. — In končno duhovniki morajo biti tesno povezani med seboj.

Zato se tudi duhovniki ordinirani 1936/37 vsako leto zberemo, da obnovimo medsebojne stike. Letos smo pogrešali Mihaela Jeriča in Martina Krištana, ki pa je bil že zelo bolan in je kmalu tudi umrl. Njegovo smrt smo nekako pričakovali, nikakor pa ne smrti Jožeta Vošnjaka, urednika »Nedelje« v Celovcu, ki ga je sredi dela zadela srčna kap.

LJUTOMER — Mislimo, da je glede spovedi led prebit. V adventu smo opravili duhovno obnovo po prenovljenem obredu zakramenta sprave ob precejšnji udeležbi mož, žena in mladine.

V postu pa je prinesla duhovne svežine dobro opravljena duhovna obnova, ki jo je vodil p. dr. Vinko Škafar, kapucin iz Celja. Težišče obnove je

bilo na mladih družinah. Višek je bil gotovo razgovor obeh Maruševih iz Beltinec, ki sta življenju družin dala bogate pobude.

V zimskem času smo napravili poskus tečaja za mlade zakonce, ki pa zaradi slabega obiska ni prinesel zaželenega uspeha.

Ljubiteljem manifestativnega krščanstva je bilo gotovo ustrezno z mogočno vstajenjsko procesijo po bližnjih ulicah Ljutomera z ubranimi glasovi godbe in petja.

Lepo farno družinsko slavje je bilo tudi prvo obhajilo v nedeljo 15. maja 1977. Bilo je 103 prvoobhajancev.

Na žalost tudi letos ni bilo pri nas nove maše, pač pa smo 3. julija 1977 obhajali zelo pristrčno slovesnost zlate sv. maše našega rojaka frančiškana Karla Dijaka.

Naša pridna dijaška skupina nas je obogatila s svojim izbranim pripevkom in nastopom tako v postu pri Križevem potu in dvakrat pri šmarnicah.

Kapela na ljutomerskem pokopališču

Roditeljske sestanke za razne skupine staršev je lepo pripravil in vodil dr. Karel Bedernjak, kaplan.

Mladina je imela verske razgovore po skupinah, dijaki ter ostali pa na Cvenu in v Stročji vasi.

Naša župnija je dobila v dar lepo kapelico na pokopališču v Ljutomeru, ki smo jo obnovili in opremili, da se lahko v njej vrši bogoslužje ob pogrebi. Kapelico je darovala gospa Franja Šnajder, upokojena učiteljica. Za njo se ji tudi na tem mestu iskreno zahvaljujemo. Kapelica je bila 10. julija blagoslovljena ob precejšnji udeležbi vernikov.

24. julija t.l. smo lepo in slovesno obhajali že običajno Aninsko žegnanje pri Sv. Ani na Podgradju. Za to priliko je bila notranjost cerkve zopet obnovljena in zelo lepo okrašena.

V juliju smo poromali v Italijo v Padovo na grob blaženega p. Leopolda Mandiča, v avgustu pa z dvema avtobusoma na Brezje.

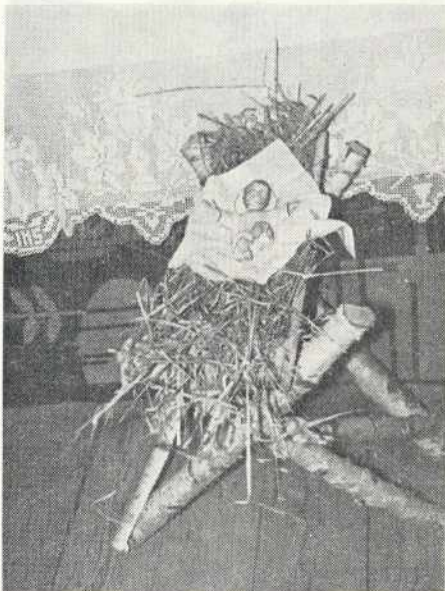
Pričeli smo z delom za ogrevanje cerkve in trdno upamo, da se bomo prihodnjo zimo že lahko greti v cerkvi, kar je že dolgoletna želja večine vernikov.

25. 9. se je vršilo uspelo dekanijsko srečanje bolnikov v Ljutomeru.

Tudi v naši župniji se množijo smrti zaradi prometnih nesreč. Tako nam je v prometni nesreči umrla konec julija t.l. naša zelo dobra župljanka Marija Zadavec iz Stročje vasi. Zaradi svoje ljubeznivosti in dobrote do vseh potrebnih je bilo zelo priljubljena in jo bomo vsi zelo pogrešali.

MALA NEDELJA — Jezuit Bogomil Remec je imel od 25. — 28. 3. 1977 tridnevnicu. Vsak dan je govoril ob 6., 10. in 19. uri o pokoncilski prenovi.

V naši cerkvi imamo nove zelo lepe jaslice, ki jih je naredila naša župljanka Tonika Vrbnjak z izredno domišljijo in spretnostjo.

Jaslice

Jaslice — delo Tončke Vrbnjak

MARKOVCI — Stara navada je bila pri nas na Goričkem, da se je mladina poročala redno v pustnem času. Gostije so veljale za najbolj veselo slavlje v fari. Staro in mlado je prihajalo v cerkev pogledat mlade pare, kako so oblečeni, kako se držijo, da so potem imeli predmet pogovorov in zbivanja šal in napovedi o bodočnosti parov, če se je kaj nerodnega zgodilo ob poroki. Potem se je vsa družba podala v gostilno in so se najprej tam zabavali do noči. Šele potem so šli domov. Zadnje čase se je v tem oziru marsikaj spremenilo. Posebno poroke niso več tako navezane na pustni čas. Poročajo se vse leto.

Letos se v Čepincih ni nihče poročil, zato so na pustno nedeljo 20. februarja vodilni možje in mladina pripravili borovo gostüvanje.

Svojčas so obhajali vse bolj skromno, edini dobiček je bil izlicitirani bor. — Sedaj je bor bolj simboličnega pomena. Prevažajo ga s traktorjem. Doseči želijo čimveč dobička, zato tekmujejo med seboj, kdo bo s kaznovanjem za prestopke, goljufije in pretkanosti koga okrog prinesel. — Vaščani Čepinec imajo zdaj samo ta velik problem, za kaj bi najkoristneje uporabili dobiček.

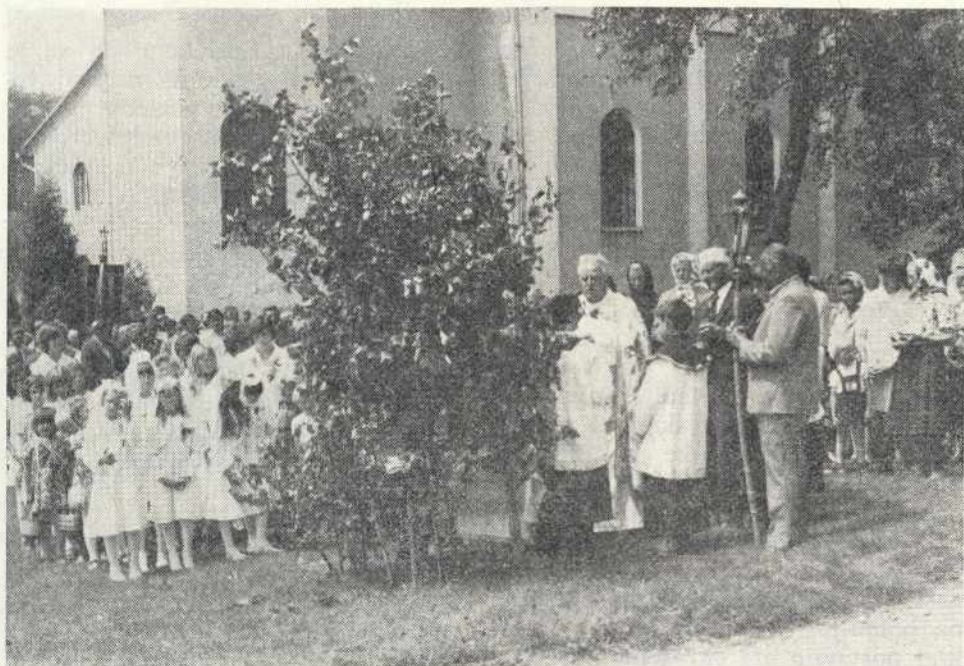
Telovsko procesijo in prvo obhajilo je župnija obhajala v nedeljo po prazniku Rešnjega Telesa. Razlog za to je bil, da so se obojnega sedaj tudi naši delavci in šolarji lahko udeležili. Tako velike procesije, pravijo, ljudje ne pomnijo. Procesija se vrši zadnji čas na lepem cerkvenem prostoru, kjer postavijo ute okrašene s cvetjem. Nekoč se je procesija vila po cesti h križem.

V cerkvi smo dali hrastove klopi oblaziniti, da bolj udobno sedimo.

Tudi letos smrt ni prizanašala. Vso faro in okolico je pretresla tragična smrt 28 letnega šoferja Štefana Knausa, ki je 11. januarja pri Županjevu na avtocesti pri trčenju dveh tovornjakov umrl. Bil je priden že kot otrok, saj je redno obiskoval verouk, vedno vesel in uslužen. Alkoholnih pijač sploh ni užival, rad je pa vsakemu pomagal. Zapustil je ženo in 2 letnega sina.

Dne 18. februarja je mirno v Gospodu zaspala najstarejši faranka Katarina Serfec iz Markovec. Vse življenje je poleg svojega doma ljubila še domačo cerkev. Vse do visoke starosti ni bilo nedelje, da ne bi prišla k maši, zakramentom in prepevala Marijine pesmi. Ljubezen do Boga je vcepila tudi svojim otrokom in vnukom. — Njej podobna je bila tudi Marija Časar, ki je po težki bolezni umrla 12. maja.

Markovski gasilci so 1. maja dosegli lep jubilej 50 letnico obstoja društva. Za ustanovitev te človekoljubne organizacije sta imela največ zaslug upravitelj Blaž Filo in župnik Karol Ficko, oba pristna Goričanca. Že leta 1934 so si nabavili motorno brizgalno, ki je še sedaj dobra. Nosi napis »Prva motorna brizgalna v Prekmurju«. Imajo že močnejšo drugo. Ob tem jubileju so se gasilci spomnili vseh že rajnih članov s sv. mašo in komemoracijo na pokopališču. Proslavo so opravili v vaškem gasilskem domu. Gasilstvo je v obeh vaseh Markovcih in Čepincih močno organizirano ima mnogo zaslug za ta kraj.

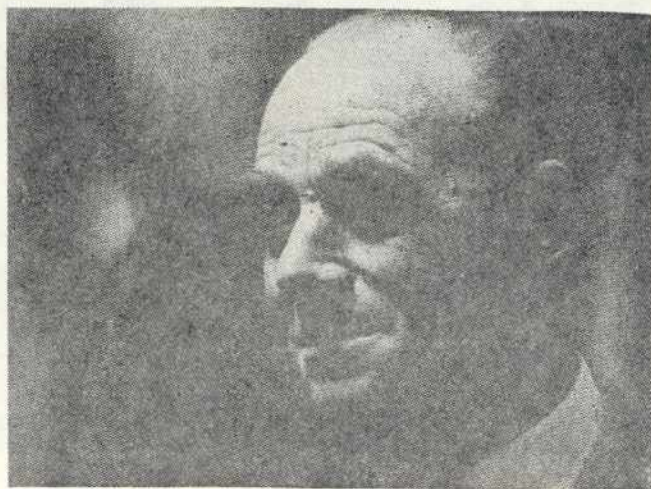
Telovska procesija 1977

Ob obletnici gasilskega društva v Markovcih

MURSKA SOBOTA — Med omembe vrednimi dogodki v župniji Murska Sobota v obdobju med septembrom 1976 in septembrom 1977 so morda naslednji:

19. 9. 1977. je bilo v M. Soboti srečanje bolnikov soboške dekanije. Bil je prekrasen septembrski dan. Za onemogle in bolnike je bilo to prvo srečanje, pravo doživetje. Naš svet jim je pripravil prisrčen sprejem in na

*Profesor, arhitekt Tone
Bitenc*

koncu tudi pogostitev. Beltinski kaplan Ratnik jim je s toplo besedo približal usmiljenega Samarijana — Kristusa, ki v njih in z njimi trpi. Otroški zbor s Kobilja in kvartet mladih duhovnikov pa je z lepo pesmijo dal zadnji akord za resnično notranje veselje. Vsi so odhajali z željo, da bi se še srečali.

V začetku decembra 1976. je bila duhovna obnova za mlade zakonce. Vodil jo je p. Vider jezuit. Odkrival je mladim zakoncem neznano deželo ljubezni, ki je doslej niso poznali. Močno je poudaril, da je rešitev družine v njej sami. Ljubezen med možem in ženo mora iz dneva v dan rasti. Rastla pa bo, če si bosta zakonca vzela čas drug za drugega, zlasti, če se bosta znala pogovarjati. Namen obnove je bil, da bi po njej zaživele v župniji male skupine.

Letos v juniju (14. 6.) je bolešno odjeknila žalostna vest v naši župniji o prerani smrti profesorja Toneta Bitenca — arhitekta — pesnika prostora in oblike, kakor ga je imenoval škof dr. Lenič. Bil je velik dobrotnik naše cerkve in župnije. Leta 1969 je naredil načrt za novo kapelo v Rakičanu, ki je bila 1975. posvečena. Leta 1971 je preuredil prezbiterij v župnijski cerkvi v M. Soboti. Pod njegovim vodstvom je bila obnovljena fasada župnišča in vhodna lopa v župnišče. Bil je moder svetovalec pri vseh obnovitvenih delih v župnišču in cerkvi. Zadnje njegovo delo v soboški župniji je bil idejni načrt za župnišče v Bakovcih, ki se začenja uresničevati. Njegova zasluga je tudi, da je bilo ustvarjeno novo barvno okno na severni strani župnijske cerkve po načrtu akad. slikarja Milana Bizovičarja, ki ga je on priporočal. Soboška župnija se ga hvaležno spominja.

Novi oltar v Murski Soboti

ODRANCI — Najvažnejši dogodek v naši župniji v preteklem letu je bila posvetitev cerkve in oltarja 17. aprila. Posvečenje je opravil naš škof dr. Maksimiljan Držečnik ob ogromni udeležbi ljudstva iz vse okolice.

Somaševanje ob posvetitvi cerkve v Odrancih

Množica ob posvetitvi cerkve

Del obreda posvetitve cerkve v Odrancih

K slavlju je pripomoglo tudi lepo vreme. S škofom so somaševali vsi domači duhovniki, ki jih ima župnija sedaj devet. Celo pater Ciril M. Zver, kartuzijan je ob tej priliki po dolgih petnajstih letih znova prišel v svoj rojstni kraj in vsa župnija se je njegove navzočnosti še posebno veselila.

Za praznik nas je duhovno pripravil naš rojak Štefan Antolin, župnik v Kidričevem. Petje pri slovesnosti je vodil Štefan Ferenčak, ki študira glasbo na Dunaju. Zelo lepe barvne posnetke slovesnosti je naredil prof. Jože Zadravec, dopisnik in sodelavec Družine.

Pri slovesnosti je bil navzoč s svojo gospo soprogo tudi glavni projektant cerkve in njene notranje opreme profesor ing. arch. Janez Valentinčič.

Oltarno stopnišče in ostali deli svetišča so iz hotaveljskega mramorja. Stopnišče je naredilo Gradbeno podjetje v Murski Soboti, oltar in vse, kar je nad stopniščem pa kamnoseški mojster Josip Horvat iz Male Subotice. Leseni deli oltarja in kor pa so delo domačega mizarja Jožeta Zadravca, pasarska dela je izvršilo pasarstvo Pirnat v Ljubljani.

Brat in sestra — novomašnik in redovnica

Z ureditvijo oltarnega prostora je cerkev veliko pridobila na skladnosti in lepoti. Tudi kor je cerkev olepšal in stoji tako posrečeno, da pevci niso ločeni, ampak so vključeni med božje ljudstvo.

V oltarno ploščo so vzdani ostanki sv. Siksta in sv. Perpetue, mučenke. V slovesni procesiji smo prenesli njune ostanke od kraja češčenja na oltar. Prenesel jih je Jože Hozjan, ki je bil prav tedaj diakon in ta častna služba pripada diakonu.

Prvega maja je 72 naših otrok poromalo k Mariji na Ptujski gori, kjer je uredništvo Mavrice priredilo srečanje otrok za našo škofijo.

S prvoobhajanci sta letos prejela obhajilo tudi oba starša. Saj so starši delali to že od nekdaj, toda zdaj sta prvič bila ob otroku oba, oče in mati. Zelo lep je bil trojni venec okrog našega novega oltarja, ki so ga sestavljali prvoobhajanci, za njimi matere in za temi očetje. Prvoobhajalcev je bilo 30.

Za učence sedmega in osmega razreda je bila na dan našega proščenja izredna birma. Birmanih je bilo 66 in zakrament potrditve jim je podelil stolni prošt Jože Smej. Na birmo so se dolgo in vestno pripravljali birmanci, pa tudi starši in botri in vsa župnija.

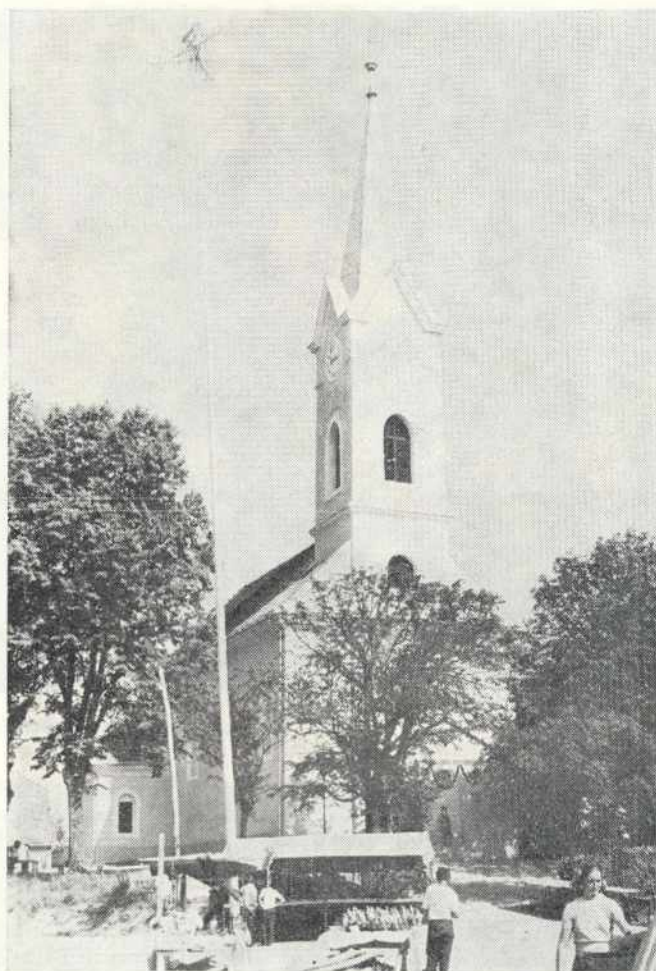
Zelo lepo slovesnost smo imeli tudi na praznik sv. apostolov Petra in Pavla, ko je škof dr. Vekoslav Grmič posvetil v naši cerkvi 4 novomašnike: Jožeta Hozjana iz Odranec, Franca Hozjana iz Brezovice (Turnišče), Štefana Hodnika iz Gornje Bistrice in Štefana Vozliča iz Razkrižja.

Množica okrog oltarja

Takoj naslednjo nedeljo je bila pri nas nova maša, ki jo je imel Jože Hozjan in za to priliko je bila naša cerkev že četrtrič v tem letu vsa v praznični obleki samega zelenja in cvetja. Pridigal je na novi maši odranski rojak Stefan Ferenčak SDB. Na poti v cerkev je novomašnik stopil najprej na grob svoje pokojne matere, ki je umrla, ko mu je bilo komaj deset let. K oltarju je novomašnika spremljala poleg domačih in sorodnikov tudi njegova sestra Cecilija, ki je redovnica salezijanske družbe in je sedaj katehetinja na Rakovniku v Ljubljni. Zelo lepo je bilo domače slavlje ali pricimicija, brez pretiranega hrupa in zaključilo se je s polnočjo.

PEČAROVCI — Lansko leto smo prenovili notranjščino cerkve in v novembru še oblazinili sedeže v rdeči barvi. Ko smo se začeli pripravljati na praznovanje farnega zavetnika svetega Boštjana, je nenadoma prišla smrt v župnišču. Gospodar življenja je poklical k sebi župnikovo mater Heleno Gumilar. Pogreb je bil 17. januarja v njeni rojstni vasi na Dolnjih Slavečih, v župniji sv. Jurija. Mašo zadušnico je opravil sin Friderik v domači hišni kapeli, pogreb pa je vodil stolni prošt dr. Jože Smej iz Maribora ob navzočnosti 12 duhovnikov in številnih vernikov, ki so kljub zimskemu in snežnemu vremenu prišli tudi iz okoliških vasi in iz Pečarovec. V slovo so ji zapeli lepe žalostinke pevci iz župnije sv. Jurija in iz Pečarovec. Župnik Lojze Gabor je pokojno primerjal s sv. Heleno, ker se je večkrat srečala s križem in ga voljno nosila. Bila je več let invalid, zato pa je vsem toliko bolj pomagala s svojimi molitvami in žrtvami.

Obnovljena župnijska cerkev v Pečarovch

Na god farnega patrona smo imeli tukaj dekanijsko duhovno obnovo. Somašovanje sta vodila Edvard Eberl, župnik iz Stopič in Jože Lap, prošt iz Novega mesta. Popoldansko bogoslužje je bilo ekumensko. Somašovanje mariborskih in ljubljanskih duhovnikov in soudeležba vernikov dveh Cerkev — vse to je nazorno kazalo vizijo prihodnosti, ko nas bo zedinjala vera v Kristusa in povezovala medsebojna ljubezen.

V maju smo začeli z obnavljanjem zunanjščine naše cerkve. Potrebne odre je postavilo podjetje Pomurje iz Murske Sobotice. Zidarska dela je vodil Kalman Kuronja iz Gornjih Petrovec, kleparska pa naš vaščan Jože Horvat.

18. junija je škof dr. Grmič posvetil daritveni oltar, 19. junija pa podelil zakrament potrditve v veri našim birmancem.

Za vsa dela in vse slovesnosti so se verniki z veseljem odzvali in vsestransko pomagali v zavesti, da si s tem nabirajo zaklade, ki jih molji ne razjedajo in rja ne uniči.

Posvečenje oltarja v Pečarovcih

PERTOČA — Prvega decembra 1976 je bila spominska maša v kapeli na hribu v Ropoči. Ta dan je bila tridesetletnica blagoslovitve dveh kapelskih zvonov (256 in 88 kg, tretji, 40 kg jima je bil pridružen leta 1968). Kapela je novejša, zidana v letih 1938—41 in posvečena v čast Srcu Jezusovemu. Pobudnik za njeno gradnjo in vodja pri delu, ki je v njo vložil največ truda, Fickov Gustek (Marič), je še sedaj njen zvonar. Po zapiskih je izračunal, da so kapelski zvonovi v 30 letih svonili 181 ropočkim mrličem in 199 pokojnikom iz sosodstva. V teh letih je zvonilo 35.880 krat in je zvonar prehodil pot od doma do kapele, ki bi znašala 3.740 km.

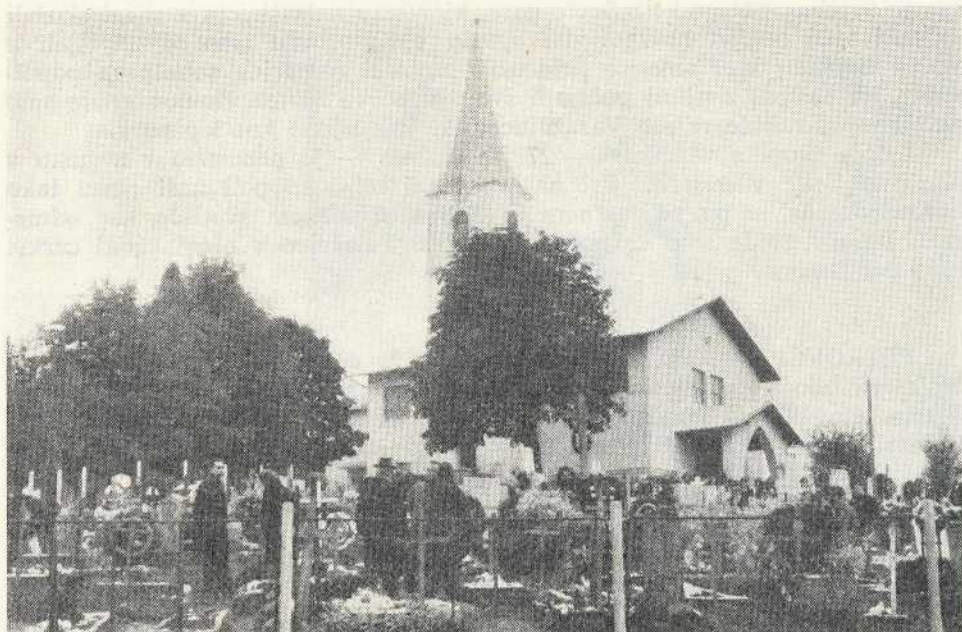
V maju pred proščanjem je bila obnovljena zunanost kapele Sv. Duha v Večeslavcih, streha na zvoniku popravljena in pobarvana.

V Ropoči je dala prenoviti križ njegova lastnica Hermina Lenarčič.

V januarju smo dali rdeče oblaziniti vse sedeže v cerkvenih klopih naše župnijske cerkve.

V decembru in januarju smo imeli tečaj za pripravo na zakon. Predavalo je osem predavateljev in naši fantje in dekleta so jih z zanimanjem poslušali in gotovo tudi v duši odnašali s seboj krščansko gledanje na življenje in na svoj bodoči zakon. Sedeminsedemdeset jih je dobilo potrdilo o opravljenem tečaju.

Triindvajsetega julija je bilo romanje mladine (23 fantov in 20 deklet ter 5 večjih ministrantov). Obiskali smo božjepotno cerkev na Ptujski gori, kjer smo prejeli zakramente in opravili božjo službo. Iz obsoteljske doline

Pertoča: božja hiša in božja njiva

Prvoobhajanci na Pertoči 1977

nas je avtobus potegnil na Svete gore, kjer smo na višini in v tišini skušali dvigniti svoj pogled navzgor. Po ogledu v Kumrovcu smo se odpeljali k Mariji Bistrici, kjer smo se pridružili množici romarjev sobotnega popoldneva ter skupaj z njimi počastili svojo nebeško Mater. Domov grede smo obiskali počivališče rajnih Varaždincev, ki je urejeno kot lep park.

Druga skupina vernikov — 27 jih je bilo — je poromala v avgustu v Marijino Celje v Avstriji. Pri naši posebni maši so peli naši pevci tako navdušeno, da je po veličastnem in dobro ozvočenem svetišču kar odmevalo. Domov grede smo še počastili Marijo Tolažnico v njeni veliki cerkvi na robu Gradca.

PETROVCI — Naše župnišče je staro že čez sto let in v večji meri doslej ni bilo popravljeno, kvečjemu je bilo pri temeljih kaj zakrpanega. V tem letu 1977 je končno prišlo do tega, da smo ga dali od zunaj vsega obnoviti, prav tako tudi gospodarsko poslopje. Veliko dela pri obnovi so opravili verniki sami prostovoljno.

Za našo po številu vernikov malo župnijo je bilo tudi to precejšnje breme, saj moramo skrbeti za nedeljsko cerkev, za podružnico Sv. Ane v Boreči in za martinsko kapelo.

TIŠINA — V mesecu februarju in marcu smo imeli predzakonski tečaj vsako nedeljo ob treh popoldne. Udeleževalo se ga je 30 mladih.

V soboto 13. marca je bila v naši cerkvi duhovna obnova pomurske katoliške mladine. Premišljevanje, pripravo na spoved in sv. mašo je imel dr. Karel Bedernjak. Obnove se je udeležilo nad sto mladih.

Kapelo Marije Pomočnice na Dolnjih Petanjcih so vaščani obnovili v mesecu maju in juniju. Narejeno je novo ostrežje zvonika, ki so ga pokrili z novo pločevino. Namestili so tudi nov strelovod. Zunanjščino kapele so ometali in pobelili.

Slovesno izpoved vere smo imeli 12. junija, prvo obhajilo pa 26. junija.

Od 1. do 4. septembra smo imeli duhovno obnovo. Vodila sta jo p. Vider in p. Franc Šetar, oba iz DJ. Poleg govorov za vse, je bila duhovna obnova posebej posvečena zakoncem. Da bi se lažje pogovorili o zakonskih vprašanjih, so bili pogovori razdeljeni po letih poročenosti: do 10 let poročeni, od 10 do 25 let in nad 25 let poročeni.

Posebna pozornost je bila posvečena mladim zakoncem, ki si šele ustvarjajo smer svojega zakona in družine.

Naslovi pogovorov z zakonci do deset let poročenimi so bili: **Ali sva res mož in žena?** Pogovarjali so se o tem, da brez medsebojnega razumevanja in usklajevanja ter nenehnega pogovora, ni prave zakonske skupnosti. Odkrili so, da mnogi pravzaprav niso možje in žene, kakršne zahteva zdrav krščanski zakon.

Naslov drugega pogovora bi lahko bil: **Spolnost v službi ljubezni med zakoncema.** Govor je bil o božjem daru spolnosti in o častni vlogi, ki jo ima ta božja moč v zakonskem življenju. Obenem pa tudi o problemih, ki so z njo v zvezi. To je uravnavanje rojstev, problemi kontracepcije in splava, ki smo mu dali pravo ime — umor nedolžnega, nezaščitenega, nerojenega, nekrščenege, lastnega otroka.

Tišina: Marijina podobna iz 18. stol.

Tretja misel pogovorov bi lahko imela naslov: **Najina zakonska pot k bogu.** Povedano je bilo, kako je zakon poln prilik za srečanje z Bogom, kako je torej prava družina »mala Cerkev« ali »Cerkev v malem«. Kako blizu je Bog zakoncem, ki se ljubijo. Kako zgovorno govorijo o Bogu: otrok, zvestoba, odpuščanje, sporazumevanje itd. Zakonci imajo torej svojo pot k Bogu.

Četrta in zadnja misel pa je bila, kako bi se morali v župniji zakonci zbirati vsaj enkrat mesečno na svoje zakonske-družinske pogovore, kjer naj bi glavno besedo imeli zakonci sami. Duhovnik naj bo samo njihov duhovno-verski svetovalec. Zadnjemu pogovoru bi lahko dali naslov: **Zakonska občestva — prava bodočnost župnije.**

Misijonar Jože Gider na Madagaskarju

Zakoncem, od 10 do 25 let, sta bila namenjena dva govora: **Zakonska in družinska molitev**, in **Naveličanost v zakonu**, kako zakoncem včasih oble-dijo visoki in osrečujoči ideali in kako naj bi spet prišli do njih. Zakoncem nad 25 let je bil posvečen govor z naslovom **Pokonciljska družina**.

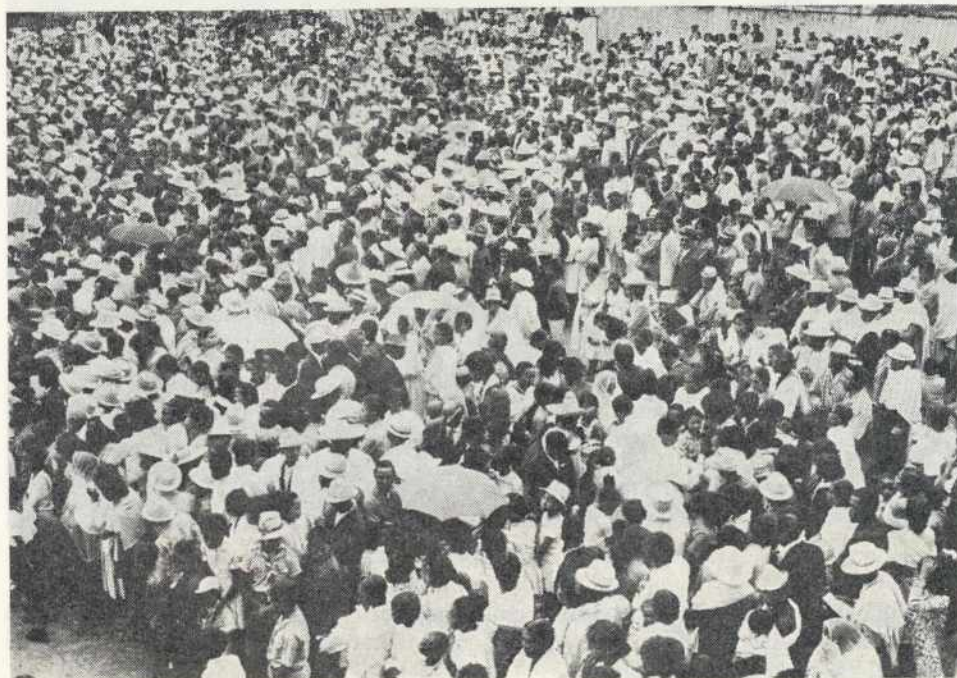
Naš misijonar Jožef Gider piše z Madagaskarja — mesta Midongy Sud—, da je prejel Stopinje 1976 in 1977. Vesel jih je in vse sodelavce lepo pozdravlja. Med drugim še piše, da so imeli velike priprave za posvečenje novega škofa. Ljudje so z veseljem sodelovali in doživljali posvečenje. Takoj po posvečenju je najstarejši malgaški duhovnik oznanil ljudstvu: »Glejte moža, ki smo si ga izbrali!« Vpitja, ploskanja in plesa ni bilo ne konca ne kraja. Od veselja so zaplesali tudi malgaški škofje. Daritev smo morali prestaviti za pol ure, da so se ljudje malo pomirili. Državo so pri posvetitvi zastopali 4 ministri. Eden je novega škofa pozdravil:

»Kot predstavnik države, kot katoličan in prijatelj Cerkve prisostvujem danes temu prazniku. Enakost, pravičnost in bratstvo za nas katoličane ni nekaj novega, kajti to nas je naučil sam Kristus. Socialistična revolucija, ki jo začenjamo na Madagaskarju, vabi vse ljudi k enakosti, pravičnosti in bratstvu in mi kristjani moramo stopiti v prve vrste naše revolucije...

Za veliko noč je naredil z ekipo več ko 200 km peš. Povsod kamor smo prišli, so nas postregli z ježi. Če ni drugega mesa, je tudi to dobro, piše. — Vse rojake lepo pozdravlja.

Dosedanji nedeljski kaplan Avgust Kociper je nastavljen za rednega kaplana v Mursko Soboto.

Novi nedeljski kaplan pri nas je Jožef Hozjan iz Odranec. Katehistinja Sraka Marija je končala študije v Rimu, kjer si je na papeški univerzi dne 23. 7. 1977 pridobila licenciat. Nastavljena je za katehistinjo s 1. 8. 1977 v župniji Petroča in Sv. Jurij v Prekmurju.

Množica na Madagaskarju pri maši na prostem

TURNIŠČE — Od 28. novembra do 5. decembra 1976 smo imeli misijon, ki so ga vodili misijonarji jezuiti p. Stanko Grošelj, p. Pavel Berden, p. Alojzij Markelj in p. Franc Cerar. Ob bližajoči se zimi je prišla duhovna pomlad v našo župnijo.

5. junija na trojiško nedeljo smo imeli prvo sv. obhajilo, ki ga je prejelo 67 naših otrok.

10. julija popoldne ob 5. uri je bila v naši cerkvi proslava godu sv. bratov Cirila in Metoda. Pred mašo smo pred Sv. Rešnjim Telesom molili rožni venec za zedinjenje vseh kristjanov. Pri maši je govoril o zedinjenju prof. dr. Stanko Janežič iz Maribora. Proslave so se udeležili tudi verniki drugih župnij Pomurja.

V nedeljo 14. avgusta 1977 popoldne ob 3. uri je bilo pri nas v Turnišču romanje članov župnijskih svetov iz vsega Pomurja. Drugi dan, na praz-

nik Marijinega vnebovzetja ali na Veliko mašo, je prišlo zelo veliko romarjev iz okoliških krajev k naši Mariji pod logom.

4. septembra je bilo pri nas dekanijsko romanje bolnikov.

Kaplan g. Jože Gomboc je po petih letih službovanja v naši župniji odšel za župnijskega upravitelja v Radlje ob Dravi. Na njegovo mesto je prišel g. Stanko Nežič. Obema želimo božjega blagoslova pri njunem delu!

P. Lojze Markelj blagoslavlja otroke

VELIKA POLANA— Našemu župnijskemu svetu je potekla doba, za katero so bili izvoljeni, zato so bile nove volitve, pri katerih je v župnijski svet prišla šestina novih članov.

Našo župnijo je pretreslo nekaj nenadnih smrti. Osemindvajsetletni Jožko Kelenc, edinec in bodoči gospodar, šofer in navdušeni odbojkar, nas je zapustil in pokopali smo ga v začetku decembra.

*Polanski zvonar
Štefan Žerdin*

Komaj štirideset let star, ko si je zgradil nov lep dom in dobil tretjega zaželjenega otroka, je vse zapustil in se preselil v večni dom Slavko Prša.

Vsa župnija čuti izgubo, ki nas je zadela s smrtjo Štefana Žerdina, ki je ves čas, odkar imamo svojo župnijo, torej nad petdeset let, zvesto opravljal službo mežnarja in zvonarja. Z župnijo je živel in je obhajal svojo zlato poroko, ko je cerkev obhajala svojo petdesetletnico. Kraljica majnika ga je 16. maja 1977 poklicala k svojemu Sinu, da prejme večno plačilo. Mnogo ljudi in tudi duhovnikov ga je na dan pred Vnebohodom spremilo na njegovi zadnji poti.

Obnovili in na novo opremili smo tudi veroučno učilnico nad zakristijo, da se otroci kar svetešnje počutijo v njej.

VERŽEJ — Nekdanji trg Teržej šteje sedaj 789 prebivalcev, poleg skoraj 100 gojencev vzgojnega zavoda, nekdanjega kloštra. Krajevna skupnost Veržej zajame še Bunčane, 232 prebivalcev, Banovce, 191 prebivalcev, Grlavo, 117 prebivalcev, Krištance, 95 prebivalcev in Šalince, 191 prebivalcev, skupno 1.615 oseb. Bunčani in Banovci sta najbližji vasi, versko pa spadata pod križevsko faro, čeprav večina prebivalcev prihaja k maši v Veržej, otroci pa hodijo sem v šolo in k verouku.

V župniji je lepo število kristjanov, ki res krščansko živijo. Drugih se je lotila potrošniška miselnost kot povsod.

Da bi jih zdramili in pritegnili, smo skušali dati večjo važnost glavnim praznikom in stanovskim nedeljam, verouku in roditeljskim sestankom, pripravi na krst in poroko. Duhovno obnovo smo imeli združeno s spokornim bogoslužjem za božič in veliko noč. Priredili smo tečaj za mlade in za bodoče zakonce. Mladinski verouk je zajel večino fantov in deklet. Župnijski svet je precej redno zasedal in tudi deloval. Pripravljamo pa se na izvolitev novih članov, ker je sedanjim doba potekla. Tudi verski list smo širili in poudarjali njegovo važnost.

Uspeh naših prizadevanj ni bil vedno najboljši. Opaža se vsekakor večje zanimanje za verske probleme pri mladini in mladih zakoncih.

Ob koncu tečaja so mladi zakonci sklenili, da se bodo še naprej mesečno zbirali.

Velik dogodek za župnijo je bila sprememba župnijskega upravitelja. Jože Pušnik je po 13 letih naporenega dušnega pastirovanja v župniji zaprosil za pokoj, ker mu zdravje peša. Ostal pa je v župniji kot pomočnik novega župnika. To je vsaj deloma potolažilo vernike, ki so se na svojega dobrega pastirja navezali kot na lastnega očeta.

Prvo obhajilo je bilo zelo lepo. Starši so se pripravili z otroki. Spoved je bila skupna, skupen tudi slovesni vhod v cerkev. Starši so se razvrstili okrog oltarja, prvoobhajanci pred oltarjem. Vsi so aktivno sodelovali pri bogoslužju in prejeli sv. obhajilo.

Omembe vredna je devetdnevna v čast sv. Janezu Bosku, ki je pritegnila večino otrok. Vsak dan so gledali diapozitive iz življenja D. Boska, Dominika Savia in Micha Magone.

Procesija Marije Pomočnice je poleg domačinov zbrala precej romarjev iz Pomurja, kot nekdam.

Romali smo dvakrat na Brezje, po enkrat pa na Rakovnik, Ptujsko goro in k Mariji Bistrički. Mavričarji so se udeležili srečanja na Ptujski gori, ministranti pa pri sv. Duhu.

Naš organist Jože Štrakl praznuje pomembno obletnico: že 40 let orgla, vodi pevski zbor v naši župniji, vzgaja pevce in nove organiste. Trenutno ima kar 5 učencev izmed katerih nekateri že lepo spremljajo na orglah ljudsko petje. Veržejsko skupnost mu izreka prisrčno zahvalo in mu želi še veliko zadovoljstva in uspeha pri njegovem delu.

Med posrečenimi dosežki prejšnjega župnika je tudi avtomatizacija zvonjenja po izvorni zamisli mojstra — kovinarja Marjana Muleca s sodelovanjem Mirka Sereca. Preko njih si je utrla pot tudi v druge župnije. Letos sta se lotila še stolpne ure in jo pognala v tek. Električna ura v župnišču poganja kazalce v zvoniku ter uravnava bitje ur in avtomatično zvonjenje zjutraj, opoldne in zvečer. Deluje natančno in brezhibno ... Bog jima poplačaj ves trud.

Za cerkveno streho smo nakupili potrebno opeko, da jo v celoti prekrijemo ob ugodnem času. V župnišču smo preuredili kuhinjo in drvarnico.

Kot vedno in povsod se tudi pri nas prepletajo veseli in žalostni trenutki. Med zadnje spada nenadna smrt našega dolgoletnega ključarja Antona Kapuna, ali »Tuneka«, kot smo ga radi klicali. Imel je trdo življenje. Sedemleten si je že moral služiti vsakdanji kruh kot pastirček. Pozneje, čeprav slaboten in rahlega zdravja, je moral poprijeti za težka dela, posebno kot »büraš« na Muri. S trudom si je ustanovil lastno družinico in vzgojil otroke v krščanskem duhu. Ponujeno službo ključarja je z veseljem sprejel. Rad je pomagal, kjer je le mogel. Pred dvema letoma je bil eden od botrov novega zvona, za katerega je izdatno prispeval ... On, ki je tako rad prihajal v cerkev tudi med tednom, je zadet od kapi umrl na ulici. Vendar dobro pripravljen, saj je tisto nedeljsko jutro bil pri dveh mašah in pri obhajilu. Prejšnjo nedeljo pa na romanju pri Brezjanski Mariji Pomagaj. Naj mu ona pomaga do skorajšnjega srečanja z Bogom v srečni večnosti.

Pavel Berden:

Sončni Francišek Asiški (1182-1226)

»Nihče niti ne sluti, kaj bi Bog iz njega naredil, če bi se popolnoma prepustil božjemu vodstvu in zvesto sodeloval z milostjo«. To je misel enega od velikih svetnikov katoliške Cerkve, učitelja duhovnega življenja. V celoti jo vidimo uresničeno na Asiškem ubožcu, svetem Francišku. Nedavno smo obhajali sedemsto petdesetletnico njegove smrti, zato smo o njem veliko brali in slišali. Naj nanizamo še nekaj misli o njem za bralce naših Stopinj.

Francišek je bil sin bogatega trgovca Petra Bernardona iz Assisija v srednji Italiji. Njegova mati Pika je bila Francozinja. Oče je Franciška vzgajal za dobrega trgovca. Toda Bog je odločil otroka za svojo službo in

svoje namene. Petru Bernardonu se je zdelo, da je sina izgubil, da s Frančiškom ne bo nič. Zgodovina pa je pokazala, da je prav ta otrok postal največji ponos svojega očeta, njegova večna slava.

Bog je začel trkati na Frančiškovo srce, ko se je že drugič udeležil vojne z namenom, da si pridobi viteški sloves in slavo. To je bila moda tedanjega časa.

Tedaj mu je Bog v sanjah pokazal dva vzora, posvetni in božji. Posvetni: grad poln orožja za bojevanje in prelivanje krvi v proslavo svojega imena pred ljudmi. Božji: Kristusa, ki služi ljudem, je vsem vse in vabi tudi Frančiška, da bi služil ljudem. Po teh sanjah je Frančišek pustil vojevanje in se vrnil domov.

Od takrat je Frančišek v prostem času hodil po samotnih krajih Assisija, premišljeval o Kristusu, o resničnem uboštvu v duhu evangelija, o človekovi pravi, notranji svobodi, ki jo najde v Bogu. Spoznal je, da je

Sv. Frančišek — freska iz 13. stol. v votlini sv. Benedikta

pot do notranje svobode v doslednem izpolnjevanju evangelija. Tako mu je evangelij postal učna knjiga za življenje.

Veliki angeliški pisatelj spreobrnjenec Chesterton pravi, da so svetniki božje zdravilo za čas, v katerem so živeli. Tudi Frančišek je po božji previdnosti postal zdravilo za svoj čas. Pa ne le za svoj, tudi za naslednja stoletja in tudi za naš čas, z njegovo potrošniško miselnostjo, ko je človeku pred očmi predvsem to, kako bo spravil skupaj čim več bogastva.

Frančišek je zaslišal Gospodov klic, ko je nekoč molil v zapuščeni cerkvi sv. Damijana. Gospod mu je rekel: »Frančišek, popravi mojo hišo, ki se podira!« Frančišek se je lastnoročno lotil popraviljanja cerkve sv. Damijana. Nato je popravil še cerkev sv. Marije Angelske, ki je tudi razpadala. Medtem mu je postalo jasno, da je Jezus mislil bolj na duhovno zgradbo sv. Cerkve, ki je tudi razpadala zaradi mnogih pregreh in slabosti tistega časa. To mu je postalo popolnoma jasno, ko je na god sv. Matije apostola v porciunkulski cerkvi sv. Marije ministriral in je duhovnik bral evangelije, kako Kristus pošilja apostole oznanjat evangelij: »Pojdite k izgubljenim ovcam Izraelove hiše. Grede oznanjajte: Približalo se je nebeško kraljestvo. Zastonj ste prejeli, zastonj dajajte. Ne jemljite si ne zlata ne srebra ne bakra v pasove ne torbe ne dveh sukenj ne obuvala ne palice...« Tedaj je začutil, da so te besede namenjene njemu. Vzel jih je dobesedno in krenil na pot. Začel je oznanjati evangelij kristjanom, ki so bili krščeni, toda kristjani samo po imenu. Tedanje ljudi je prevzel pohlep po bogastvu, želja po uživanju, potrošniška miselnost, bi rekli danes. Vitezi so se bojevali in dvobojevali za užaljeno čast, prelivali kri in se ubijali. K takim je bil poslan Frančišek.

— Začel je v rojstnem kraju, nato je šel v druge vasi in mesta. Pridigal je s preprosto besedo evangelija, nič manj pa s svojim zgledom in načinom življenja. Bog je storil, da je njegova beseda segala v srce. Kmalu so se mu pridružili plemeniti in sposobni ljudje, ki so se oprijeli njegovega načina življenja. Frančišek je sebe z njimi vred začel v duhu evangelija nazivati »Manjši Jezusovi bratje«. Tudi njih je začel pošiljati po italijanskih mestih in vaseh, da bi oznanjali življenje po evangeliju. Uspeh je bil čudovit. Čeprav je Frančišek doživel samo 44 let življenja, je ob njegovi smrti bilo že okoli tisoč frančiškovih bratov.

Skupaj z ugledno meščanko Assisija Klaro je sv. Frančišek ustanovil tudi žensko vejo svojega reda, ki se imenujejo klarise.

Za tiste pa, ki so hoteli živeti poročeni in v raznih poklicih ali pa neporočeni v svetu v duhu tega novega življenja, je Frančišek ustanovil še tretji red.

V čem je posebnost Frančiškovega duha? V čem je bil zdravilo za svoj in tudi za naš čas?

1. Frančišek je začel živeti evangelij. Zanj evangelij ni bil le beseda, ki se posluša ali bere, temveč uvaja v življenje. Evangelij je vsrkal vase. Zato je mogel s sv. Pavlom govoriti: »Meni je življenje Kristus«. »Ne živim več jaz, v meni živi Kristus«. V podobnosti s Kristusom je napredoval iz leta v leto. Zadnji dve leti življenja je dobil na svojem telesu tudi Jezusove rane, na rokah, nogah in na srčni strani, ki so večkrat močno krvavele in bolele.

2. Frančišek je odkril veliko vrednost uboštva in se ga oklenil z vsem srcem. Prostovoljno uboštvo zaradi Kristusa se omejuje na najnujnejše, kar je potrebno za življenje in delo. Ker ne kopiči imetja, marveč odvišno sproti razdaja revežem, ima to prednost, da človeku prinese duhovno svobodo. Ni navezan na materialne reči, vsakdanji kruh in obleko mu prinese hvaležnost tistih, za katere dela, katerim deli duhovne dobrine. Rešen je tudi skrbi, prihranjeno mu je mnogo časa za molitev in duhovne reči. Prostovoljno uboštvo je podlaga za tisto veliko razpoloženje, ki ga je Frančišek izrazil z besedami: »Moj Bog in vse moje!« Bog mu je bil zares vse. In Bog je skrbel tudi za njegov vsakdanji kruh in kar je bilo potrebno za življenje. Njemu in njegovim bratom. Stvari niso postale ovira na poti k Bogu, marveč stopnice k Bogu. Lakomnosti, ki je navezovanje na minljive dobrine in neke vrste malikovanje, je tako napravil konec. Zato je Frančišek vzljubil uboštvo kot svojo mater, kot svojo nevesto.

3. S prostovoljnim uboštvom je povezana ponižnost. Ko ni imel sijajnih oblek, hiš, gradov, konj, orožja, dragocenosti, se ni imel s čim bahati. razen s križem svojega Gospoda. Nasproti povzdigovanju tedanjih plemičev in ljubosumnemu varovanju časti je postavil ponižno služenje vsem v Kristusu. Tako mu je bilo pokazano že v sanjah na začetku spreobrnjenja. Znana je Frančiškova pripoved, kaj bi bila njegova največja blaženost: če bi znal mirno prenesti zaničevanje lastnih sobratov.

V svoji ponižnosti je šel tako daleč, da se ni dal posvetiti za duhovnika, marveč samo za dijakona. Ni se imel vrednega duhovniškega dostojanstva.

4. Frančišek je postal potujoči misijonar. Tudi njegovi bratje, ki so se pozneje razdelili na tri veje: minorite, manjše brate in kapucine, so bili misijonarji. Prejšnji menihi so se držali bolj samostanov in so v lepih umetniško zgrajenih cerkvah slavili troedinega Boga na večnem prestolu. Frančišek je vzel popotno palico v roke in je šel iskat izgubljeno Jezusovo ovco. Frančiškani so šli tudi med pogane in tam začeli širiti evangelij. Postali so veliki misijonarji in so še danes.

5. Posebnost Frančiškove duhovnosti je poleg evangeljske preprostosti tudi velika ljubezen do lepote. Frančišek je bil pesnik, umetnik. Prejšnji menihi so iskali in našli Boga na nebeškem prestolu kot vzvišenega vladarja, ki bo prišel soditi svet. Frančišek je začel delati jaslice in je iskal Boga v njih. Iskal ga je tudi na križevem potu in na križu. Kazal je na Boga, ki se nam je približal v Kristusovi človeški naravi.

6. Pod križem in ob jaslicah je Frančišek našel Marijo. Zato je posebnost frančiškovih sinov tudi velika ljubezen do Marije, čiste, brezmadežne, trpeče matere.

Za ljudi je Frančiškova duša postala kot sat medu. Šli so za njim. V njem in ob njem so našli Kristusa, Boga in svojo dušo.

JOZE GERIČ

Ave Marija

*Mrak se že spušča,
kmetje hitijo z njiv,
v vasi je tiho.*

*Tukaj na majhni poljani
mi veter skrivnostno šepče
svoj igrivi pozdrav.*

*Travnica mehka se v roso zagrinja,
čuj, iz daljave prihaja
zven srebrnega zvona.*

*Na koncu osamljene steze
dvignem svoje roke
in kličem v brezdanjost:
Ave Marija!*

JOZE GERIČ

Kaplja krvi

*Dolgo bežal sem
pred samim seboj
v neznane daljave
s pogledom zastrtih vek izgubljeni sin.*

*Kakor v megli sem gledal,
kako je obstala solza
na trdem kamnu —
topla in skeleča.*

*Zdaj nič več ne bežim
v vrtince temne smrti,
zdaj sem sproščen,
živim, živim.*

Viszontlátás Lendván . . .

(A misszióújítás margójára)

Amikor 1973 december 2-án, missziózáráskor, a zsúfolásig megtelt templomban istenhozzádót mondtam a lelkes hívőeregnek, ezek voltak a búcsúszavaim: A viszontlátásra vagy az égben, vagy a földön! Akkor nem is sejtettem, hogy néhány év elmúltával újra sikerül találkoznunk. Zver Štefan plébános már 1976 elején megkért a népmissziók megújításra. Az első pillanatban megdöbentem: úgy látszik, nem kísérte tartós siker a három évvel ezelőtti munkánkat! Talán ez teszi szükségessé újbóli szereplésünket Lendván?

Aggódva, szorongó érzéssel indultam el Imre atyával Bácskából Lendva felé. Úgy gondoltuk, a misszióújítás előtt legalább két napra lesz szükség, hogy tisztázzuk a helyzetet. Megérkezésünkkor Štefan atya eloszlattott a lelkünkben minden aggodalmat. Biztosított bennünket arról, hogy a hívek már türelmetlenül várnak ránk, szó sincs lelki életükben valami megtorpanásról, vagy visszaesésről. Szavai hamarosan bebizonyosodtak.

Rendkívül nagy érdeklődéssel, s egyforma ragaszkodással vettek részt a misszióújításon úgy a magyar-, mint a szlovénajkú hívek. A lelkesen sugárzó szemekből kiolvashattuk a tesvéri együttérzés boldogító tudatát: anyanyelvünk elválaszthat ugyan bennünket külsőleg egymástól, de annál inkább egybeforunk bensőleg a közös hitben és a szeretetben. Igen ezt tapasztaltuk az első pillanattól fogva. Nem volt szükség a helybeli evangélikus lelkész nagylelkűségére, aki készségesen felajánlotta templomát a szlovénjakú hívek számára, hogy abban elkülönülve, zavartalanul tarthassák meg a lelki napokat. A kétnyelvű hívőereg nem okozott semmiféle akadályt, vagy nehézséget sem egymásnak, sem a misszióújítás vezetőinek. Berden Pavel jezsuita atya, valamint a helybeli lelkészek szóval ki sem fejezhető kedvességgel és jóindulattal vették körül a híveket, de minket is. Eppúgy, mint három évvel ezelőtt. Ebben a légkörben nem volt nehéz megtalálni nekünk sem a közös nyelvet: a szeretet nyelvét.

A számbeli adatok már önmagukban is sokat mondanak. 5564-en járultak szentáldozáshoz. 219 férfi és 470 nő vett részt a külön nekik tartott beszélgetésen. A mindkét nembeli fiatalok együttes találkozásán 94-en voltak, a fiatal házasokén pedig 102-en. A hittanos gyermekek számára mind az öt napon tartottunk hittant, és folytatásos történettel örvendeztetjük meg őket. Az ő részvételük volt a legszámottevőbb: 882! Az énekesek (30) és az egyházközségi képviselők (23) részére is tartottunk együttes előadást. Megható volt a 170 idős, beteges hívő részvétele a szentmisén, melynek keretében felvették a szentkenetet.

A lelki napokból nem maradtak ki a völgyifalui és a gyertyánosi hívek sem. Oly tömegesen jelentek meg a nekik tartott szentmiséken, hogy a kápolnák szűknek bizonyultak.

Külön ki kell emelni a misszióújítás befejező ünnepségét. Dr. Jože Smej prépost szlovén dr. Horváth János pécsi püspöki helynök, aki egyébként Csentén született, magyar nyelven tartotta az ünnepi szentmisét. Ez volt egyben a lendvai plébániának gratulációja c. apáttá kinevezése alkalmából, hiszen ő — a plébános szavai szerint — legelső lendvai, aki kiérdemelte a püspöki süvegnek tisztségét.

Észre se vettük, oly hamar elmúlt a Lendván töltött néhány nap. Amilyen örömteljes volt a találkozás a hívekkel és a paptestvérekkel, éppoly fájdalmas

volt a tőlük való búcsúzás. Mert Murántúlra nemcsak azért megyünk, hogy tanítsunk, hanem azért is, hogy jómagunk is tanuljunk. És valóban tanultunk is! Megerősödött bennünk az a gondolat, hogy a szeretet törvénye nem ismeri a középszerűséget. Aki valóban szereti Istent és felebarátját, sohasem állhat meg félúton. Köszönjük nektek. Pavel atya, Štefan testvér és többi paptestvérek, de nektek is kedves magyar — és szlovénajkú ledvai hívek, hogy előttünk tanúságot tettetek hitetokról. Ugy érezzük, nektek köszönhetjük, hogy emberibb emberként, keresztényibb keresztényként térhettünk haza töletek bácskai testvéreink közé. A ti példátok nyomán elmondjuk majd nekik, hogy ugyanazon égbolt alatt, minden különbség ellenére lehet is, de *kell* is egymást testvérként szeretnünk, mert csakis így lehet eredményesen földi és örök hazát építeni.

Berecz Sándor,
temerini plébános

Roman Vučko

Veselje in bridkost

Iz bližnje cerkvice se je zaslíšalo zvonjenje. »Poldan«, je rekla Marija mami, ki je s svojimi dobrimi sto kilogrami sedela na oguljenem divanu. Marija je s hitrim korakom stopila k štedilniku, dvignila velik lonec in ga postavila na mizo. Nato je iz omare drugega za drugim jemala krožnike. Odprla so se vrata, Marija se ni niti ozrla. Kjer je pri hiši deset otrok, se vrata najmanj tisočkrat na dan odpro.

V kuhinjo je prišel mali Marko, ki je z drobnimi očkami najprej pogledal na mizo.

»Kaj bomo jedli?« je zaupljivo vprašal in z otroško zvedavostjo pogledal mater. Namesto matere se je oglasila Marija:

»Repo s kožami.«

Markec se je pogladil po trebuščku. Repo s kožami je imel najrajši od vseh maloštevilnih jedi, ki so bile pri njih na skromnem jedilniku. Vrata so se ponovno odprla in kakor v procesiji so prihajali v kuhinjo šcerbičevi otroci, Marijini bratci in sestrice. Živahen živžav je nastal, ko so se razvrščali za mizo. Oči vseh so bile uprte v lonec, iz katerega se je razširjal neznanško prijeten vonj. Mati Reba je tiho sedela na svojem divanu in molče ljubeznivo ogledovala otroke. V mislih je naštevala njihova imena, po vrsti, kakor so prihajali na svet: »Janez, Ignac, Martin, Željko, Marija, Franc, Matilda, Rebica, Ana, Marko.« Je še koga pozabila? Ne, mati nikogar ne pozabi.

»Tako zdravi so in lepo se razvijajo, hvala Bogu,« je razmišljala mati Reba. »Niti ni tako davno, ko so prihajali na svet skoraj vsi v enakih presledkih.«

Lepo jih je bilo gledati. Najmlajšemu je bilo komaj nekaj dni, drugi je ležal v koritu pri postelji, tretji je poskušal prve korake, četrti je že pridno govoril. Rebine misli je pretrgalo Marijino vabilo:

»Mama, pridite jest!« Vsa utrujena je Reba vstala in s svojo navzočnostjo pri mizi naredila še večjo stisko.

»Kje pa so atek?«, je skrbelo Markca in je s pogledom ošinil brate in sestre.

»Najbrž so v gostilni,« je možato povedal povedal najstarejši, Janez.

To je bila za Rebo velika bolečina. Mož rad pije, ona pa je tako rekoč sama s kupom otrok. Skušala je prepoditi težko misel. Dejala je:

»Otroci, molimo!« Otroci so vstali in z materjo zmolili očenaš. V kuhinji je bila tišina. Le zamočlo rožljanje žlic se je slišalo. Marija se je danes čudila materini molčečnosti.

»Kaj vam je, mama?«, je nenadoma vprašala Marija. Reba je zamišljena odložila žlico in skoraj prestrašeno rekla:

»Veš, imam zle slutnje. Ponoči sem imela mučne sanje. Sama ne vem, kaj se mi je sanjalo. Toda zdi se mi, da se bo nekaj hudega zgodilo.«

Otroci se niso zmenili za materine besede. Reba pa si je še enkrat skušala v spomin priklicati preteklo noč.

Luna je pošiljala svoje žarke skozi majhno okno in je medlo razsvetljevala izbo, kjer je spala številna Ščerbičeva družina. »Bim-bom, bim-bom, bim-bom«, je trikrat udarila ura na steni. Reba se je obrnila in pogledala moža, ki je glasno smrčal. Ura je bila že tri. Sanjalo se ji je, toda kaj? Nekaj hudega, nekaj težkega. Ali bo nesreča pri hiši? Ni mogla več zaspati. Zunaj je petelin zapel. Štef je skočil s postelje in dejal:

»Kaj je?«

»Nič,« je pridušeno rekla Reba, »dani se že, v hlev pojdi!«

Štef je nejevoljen zmetal nase delovno obleko in odšel ven.

Dan je bil sončen in topel. Otrokom se je zahotelo osvežitve. »Juhu, k Muri pojdemo. Tam ostanemo do večera!« Marija je pohitela z delom v kuhinji, pomolzla je še kravo in nakrmila prašiče. Stopila je k prijateljicam in jih povabila s seboj. Po prašni cesti so mahnili k Muri. Tam ni bilo še nikogar, le Kisilakov Slavko je sameval na brodu. Bil je vesel, ko so se prikazale bele glavice Ščerbičevih otrok. Drznih skokov z broda v Muro ni bilo ne konca ne kraja. Tudi Marija in prijateljice so stopile v hladno vodo. Muro bodo preplavale. Niso se bale. Večkrat so jo že preplavale. Prva je skočila v reko Marija, za njo vse prijateljice. Nekaj časa so se dotikale z nogami ostrega proda, kmalu pa so zgubile tla pod nogami in so začele plavati. Približale so se sredini, ko je Marija nenadoma potonila. Prijateljice so se najprej šalile, češ, naučila jih bo plavati celo pod vodo. Ko Marije nekaj časa ni bilo na površje, so se zresnile, naglo so se pognale proti bregu in jo na ves glas klicale. Obupno so jo klicale, toda ni se več prikazala iz vode. Otroci so začeli klicati na pomoč. Prvi je prihitel sosedov brodar. Bilo je prepozno. Marija je utonila. Šele čez dober teden so našli njeno mrtvo truplo.

Črna zastava je plapolala na šoli. Pri Ščerbičevih je bila velika žalost. Njihovo dvorišče se je napolnilo s pogrebci. Navzoči so bili domala vsi šolarji. Prihajali so še in še. Poklekovali so kar na cesto ob krsti. Ob pokojni Mariji je stalo v vrsti vseh devet bratov in sester. Nekoč je bila Marija vedno prva, ko so se postavili v vrsto. Sedaj je ležala v beli krsti, ki je skoraj ni bilo videti, saj je bila vsa zasuta s svežim cvetjem.

»Marija, zakaj si nas zapustila?!« so pridušeno klicali bratci in sestriče. Mati Reba je na glas jokala in jadikovala:

»Slutila sem, da se nekaj hudega zgodilo. Oh, jaz nesrečna mati! Zakaj sem pustila otroke k Muri?!« Ob Rebi je sključen stal njen mož. Nemo je zrl na kup cvetja. Na obrazu so se mu poznali sledovi težkega dela, žalosti in obupa. Čeprav je bilo deset otrok, je imel vsakega nepopisno rad. »Ne tako naprej! Odslej hočem ostati vedno med svojimi otrokil«, si je rekel.

Veter je nad Marijo rahlo upogibal cvetje. Prek dvorišča je odmevala žalostinka: »Komaj štirinajst let je stara, pa umret je morala ...«

Franc Horvat - zlatomašnik

Domačin Franc Horvat, župnik v Ontariu v Kaliforniji, je na Petrovo 1977 obhajal v Bogojini svoj zlatomašni jubilej. Ob tej priložnosti mu je mariborski škof poslal naslednjo čestitko:

»Na našem zemeljskem potovanju so mejniki, ob katerih se nehote zamislimo. To so godovi, obletnice smrti naših staršev ipd. Med te mejnike sodi pri nas duhovnikih zlatomašni jubilej, ki so ga nekoč dosegli le redki duhovniki.

Pred petdesetimi leti ste doživeli veselje mašniškega posvečenja. Rodili ste se 5. februarja 1902 v Bogojini, v župniji, ki je dala sorazmerno največ duhovnikov v naši škofiji. Posvečeni ste bili 21. avgusta 1927. Najprej ste bili duhovnik frančiškanskega reda in kot tak tudi izseljenski duhovnik predvsem za Slovence v Betlehemu v ZDA in sicer v župniji sv. Jožefa. Po desetih letih ste se vrnili v domovino in ste 8. aprila 1937 bili sprejeti v mariborsko škofijo. Od leta 1937 do 1946 ste bili župnijski upravitelj v Dolencih in ste se veliko trudili za lepoto in dostojno opremo župnijske cerkve in tudi župnišča, posebej pa ste se trudili, da bi se v tej gorički župniji dvignilo zakramentalno življenje, kakor je to zapisano tudi v župnijski kroniki. Vaše pridige, kateheze, skrb za bolnike in za verski tisk, vse to je ostalo v živem spominu pri starejših dolenskih vernikih.

Leta 1946 ste odšli nazaj v Ameriko. Postali ste župnik v Etiwandi, v majhnem kraju s približno 800 verniki v bližini Los Angelesa v Kaliforniji. Vaša zasluga je, da je Slomškov ime prišlo v Kalifornijo na obale Tihega oceana. Kalifornija se odlikuje po naravnih lepotah in rodovitnosti. Njena posebnost so tudi svetniška imena mest in krajev: San Francisco, Los Angeles, San Bernardino, San Diego. Tem svetniškim imenom se je po vaši zaslugi pridružil tudi Slomšek. V Etiwandi ste namreč zgradili novo župnišče in tako ustvarili pogoje za novo župnijo. Ker pa vsaka župnija želi imeti tudi svojo šolo, vam je pristojni škof v San Diegu dovolil gradnjo šole le pod pogojem, da dobite redovnice za učiteljice. V Ameriki se morajo namreč verske šole same vzdrževati, redovnice-učiteljice pa se zadovoljijo z nižjo plačo.

Vi, dragi gospod zlatomašnik, ste se z zaupanjem obrnili k Slomšku za pomoč. Opravili ste devetdnevnico k Slomšku z željo, da bi dobili za svojo šolo slovenske šolske sestre, ki so nekoč po Slomškovi zaslugi prišle v Maribor. Vaša goreča prošnja je bila uslišana. Šolo so prevzele šolske sestre iz Lemonta. V zahvalo je dobila nova šola v Etiwandi ime A. MARTIN SLOMŠEK'S SCHOOL — Slomškova šola. Šolo ste sodobno opremili, je

osemrazredna za 200 otrok, kakor sem se osebno prepričal, ko sem vas leta 1968 obiskal. Obisk mi bo ostal v neizbrisnem spominu za vedno.

Kdo bi mogel prešteti vsa zrna božje besede, ki ste jih v petdesetih letih sejali v srca vernikov in so gotovo padla na rodovitna tla ter obrodila stoteren sad. Noben elektronski računalnik ne bi mogel izračunati, kolikokrat ste dvignili svojo posvečeno roko in v spovednici v Kristusovem imenu grešnikom odpustili grehe. Kdo bi mogel prešteti, kolikokrat se je po vas ponavzočila Kristusova daritev.

Se in še stopajo pred vas veseli dogodki in spomini, prepleteni tudi s križem in trnjem in vse to je zdaj vtkano v zlati šopek petdeset let mašništva.

Dragi gospod zlatomašnik! Iz srca vam čestitam in se skupaj z vami Bogu zahvaljujem za vse dobro, ki ste ga bili deležni v teh petdesetih letih mašništva in vam iz srca želim še nadaljnje jubileje na vaši življenjski poti in mnogo sonca v jeseni vašega življenja.

Vam in vsem, ki se bodo z vami veselili zlatomašnega jubileja, tako v domovini, predvsem v vaši rojstni župniji, kakor tudi v Etiwandi, pošiljam pozdrav in blagoslov!«

Dr. Maksimiljan Držečnik, škof

Čestitkam škofa se pridružujejo tudi naše Stopinje.

Ob zlati maši pisatelja Franca Kolenca

Miklavški župnik in prodekan Franc Kolenc je 24. julija 1977 obhajal svoj zlatomašni jubilej. Kot pisatelj in publicist je dobil svoje mesto v Slovenskem biografskem leksikonu (I., 491). Ob njegovi sedemdesetletnici smo se ga spomnili tudi v Stopinjah (1973, 75—78), kjer je opisano njegovo življenje in delo. Tu bomo navedli nekaj vrstic iz škofove čestitke, ki mu jo je poslal ob zlati maši.

»Vaše ime, dragi gospod zlatomašnik, ni zapisano samo v škofijsko in župnijsko kroniko, ampak tudi v literarno zgodovino slovenskega naroda. Izdali ste dva molitvenika: »Slava Bogu« in »Bodi apostol!« Poleg teh ste izdali še okrog 20 knjig, romanov in povesti. Večinoma so to sicer prevodi oziroma proste priredbe iz madžarščine, nemščine, francoščine in hrvaščine, vendar še danes ljudje radi segajo po vaših knjigah ...

Znamenje dobrega duhovnika je med drugim tudi to, da vestno označja božjo besedo. To ste delali vse življenje, bodisi na prižnici, v šoli, v veroučni učilnici in v spovednici, posredno tudi s knjigami ... V brevirju, v prošnjah v čast svetim pastirjem, najdemo lepo misel: 'O Bog, svojemu ljudstvu si odpuščal grehe, kadar so sveti pastirji kakor Mojzes molili zanj.' Tudi vi ste vedno molili, v jeseni svojega življenja pa še posebej veliko molite za svoje vernike in zanje darujete najsvetejšo daritev, zato sem prepričan, da so in vam bodo za to hvaležni.

Ko vam k zlatomašnemu jubileju iz srca čestitam, prosim dobrega Pastirja, naj vas še ohrani pri zdravju, da bi mogli svojemu ljudstvu storiti še mnogo dobrega.«

Ob visokem duhovniškem jubileju mu gre priznanje in zahvala vseh bralcev Stopinj; temu priznanju in zahvali je pridružena tudi iskrena želja, da bi mu zdravje dovoljevalo delati do skrajnih mej življenja.

Štefan Varga - osemdesetletnik

Najstarejši prekmurski duhovnik je isti dan kot sedanji papež dopolnil 80. leto. To je **Štefan Varga**, naddekan v pokoj.

Narodil se je 26. septembra 1896 v Strehovcih v bogojanski župniji. Po gimnaziji v Köszegu je študiral — med zadnjimi iz naše krajine — bogoslovje v Szombathelyu in Esztergomu, kjer je bil 1920 tudi posvečen.

Novo mašo je opravil v domači kapeli sv. Vida v Strehovcih, kjer je obhajal tudi svojo zlato mašo. Kaplanoval je v Lendavi, pri Gradu, v Beltincih in Pertoči, kjer je postal 1929 župnik. Po vojni je deloval na župniji Trošče-Rábakethely pri Monoštru. Tu je postal tudi dekan monoštrske dekanije, v kateri so tudi župnije porabskih Slovencev.

Ko je 1972 stopil v pokoj, se je naselil najprej v Lendavi, kmalu pa v Beltincih, kjer še vedno veliko pomaga v dušnem pastirstvu. Želimo mu še mnogo zdravih let v beltinski župniji.

Jožef Gjuran

Plivánošov kočiš Marko

Plivánošovga kočiša Marka so poznali skoro po celon sveti. Slúžo je tren plivánošon vórno pa vdano. Prevažao je te svoje véрте po proščenjaj, férmaj in vélkij spóvidaj. Na farofi se je srečao s cerkvenov ino svetskov góspodov, med bojon pa z Nemci, Rusi i Vogri. Z vsakšín se je razmo, ár je vsakšemi znao voščiti dobro reč. Dosta vsega je doživo v dugij letaj svoje slúžbe. Rad je vživao boží dár vínsko kaplo. Ve jo je túdi zaslužo s svojín delon v gorícaj pa pivnici.

Minola so tista leta, gda so šče po farofaj bilé kobile, močni lápci, debele kúharce pa šče debelejši plivánošje. Marko je bio v etoj okroglini zadnji predstavnik toga stáliša. Mogoče de šče koga od starij zanimalo, da se pri Markovij zgodbaj spomni starij časov. Mladi do pa mogoče s smehom gledali Marka, ki bi se gnjesden žmetno ponúcao pri toj škéri, šterov se v tej časaj vozijo plivánošje pa vsefelé drúga góspoda.

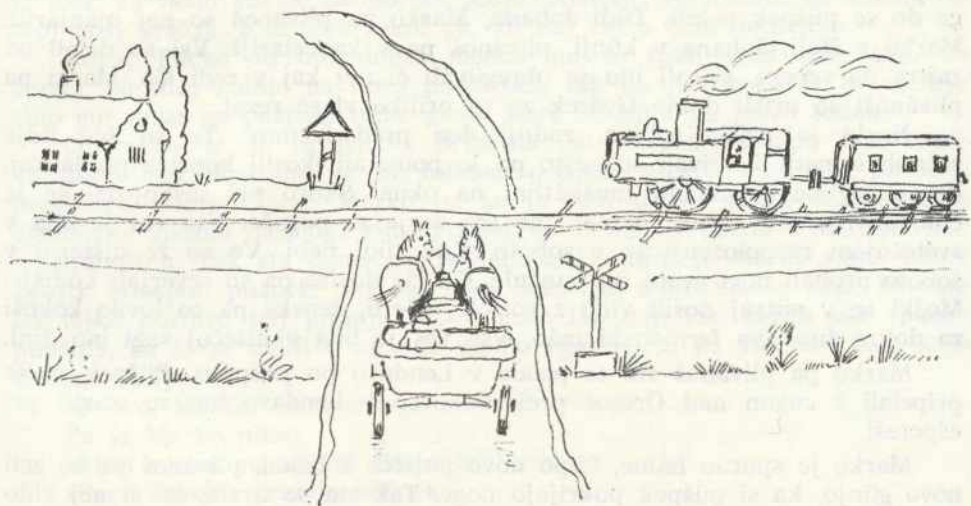
Bila je mrzla zima, tak ka je snejg škripao pod nogami, od slamnatij strej so pa visile cincelce, debele kak branovleki. Lidjé so si gučali, ka de mrzla zima, tak ka de vuk mater iskao.

Marko je nakrmo kubile tak, ka so raskoračeno stale v štali. Pomali si je fúčkao pa premišlavo, ka de té dén delao. Odločo se je, ka de rédo klinčke v grable pa s pantovcovij šib vitre. Túdi krúšno korbúlico more Johani splesti, se je spomno.

»Marko, fprégaj, ka se pelava v Varžéj,« je začüo plivánošov glás. Nej njemi je trbelo dvakrat praviti. To je dobro razmo, či ravno je bio na

edno vüho malo glühi. Oblekeo si je dugi kaput pa sirinske črevle, ka je tou duga pout.

Dobro poudrgo vöro sta se pelala pa sta bilá v Varžeji pred kloštron. Plivánoš so šli v klošter prosit pomoč za vélko spovid, Marko pa je v ton časi potegno v oštarijo, da se malo segreje pa priveže düšo k tejlji z žganicov ali si pa gutne štamprlin rzolijuša, ki lipo diši, v bléki pa dela red. Gutno si je par štamprlinov pa oštarijaši tüdi razložo, da je on faroški kočiš. Nikaj njemi je nej škodilo, samo malo krmežlávi je poustao pa je vse vido megleno.

Plivánoš so ga že čakali. Friško sta se pripelala do bratonskoga alomáša. Že od daleč sta čüla ropotanje pa füčkanje cuga ino vidila oblake dina. Marki se je tak vidilo, kak či bi z lora leteli zamázani vankiši eli pa celi poplóni. Tou je nikaj strašnoga. Tak blüzi cuga je šče nigdar nej bio s kunjskov márov. Kubile so se postavlale na zádne nogé. Cügle je držao tak napnjene, ka njemi je v rokaj štrmelo.

Plivánoš se je od sklüčenoga sidenja noga ftrnóla, zato so v ton časi, gda je Marko čakao cug, odišli dol s kočije pa se malo šetali. Marko je pogledno nazaj pa je vido dva plivanoša, ka nakli odita. Malo je ešče čakao pa prle, kak je pógnao, ešče idnók pógledno nazaj pa je vido nakli samo enoga plivanoša. Mislo si je: tou je gvišno kakši plivánošov pajdáš, plivanoš pa že sidijo v kočiji, zasükani v bundo, zato je kubile pognao. Pritirao je domo na dvorišče.

»Marko, za božo volo, ge si pa zgübo plivánoša?« so breknoli küharca Johana. Marki je rzolijoš tak zmešao glavo, ka se nej mogeo obrnoti nazaj, ka bi vido, či rejsan nega plivanoša. Sou je nakla pa vido, ka je domo pripelao samo plivanošovo bundo.

Marko zna več kak püšpek

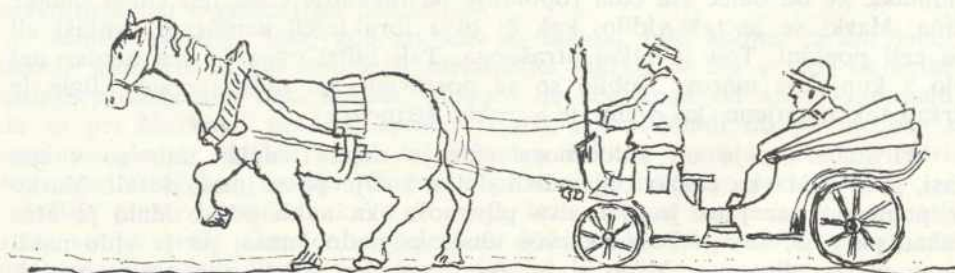
Tou se je zgodilo v tiston časi, gda so sombotelski püšpek Mikeš prejk dáli mariborskomi püšpeki moč ino oblast nad düšami štere so prebivale med vogrskov granicov ino Mürov.

Bogojančari so se pripravljali na férmo. Cela fara je bila v velkon deli. Deca so vsakši dén pred poudnevom odila na navuk, po poudnevi pa so brali meték za vence. Dekle so po večeráj plele vénce, ženske so zaplüskale zdrejte cimprane iže, je prebelile s štajarskim redno pogašenim vápnom pa odspodi napravile lejpi pojas. Hupek ino Küplen sta tüdi mela dosta posla s slamnatimi strehami, ka sta je malo vred djala bar tam, ge do se püšpek pelali. Tüdi Johana, Marko pa plivanoš so nej manjárili. Marko v štali, Johana v künji, plivanoš pa v kancelariji. Vsi so delali od zajtra do večera, švicali ino se obregüvali či nej kaj v redi šlo. Marki pa plivanoši so prišli domo Györek za to priliko vlasé rezat.

Naglo je prišla sobota, zadnji den pred fermov. Te so šče lidjé začnoli švicati! Polejvali so cesto pa jo pometali, kosili koprive po jarkaj, devali tegline z rdečimi muškátlini na okna. Skoro pri saškoj iži se je čülo düvnjanje — pali so mak ino trli oreje za pogače. Vsa ves je bila v svétešnjem razpoloženji že v soboto. Kak tüdi nebi. Ve so že ništérni v soboto probali novi gvant pa punčule. Od iže do iže pa so ševérjali kódišje. Moški so v pütraj nosili vino z goričkij klejti, ženske pa so lovile kokoši za dobro župo pa fermanski máo. Vsa ves je bila v dišečoj sagi ino dini.

Marko pa plivanoš sta se pelala v Lendavo po püšpeka. Püšpek so se pripelali s cugon nad Ormož prek Čakovca v Lendavo ino se stavili pri ešpereši.

Marko je spucao háme, küpo novo porišče z bičon, plivanoš pa so zeli novo güngo, ka si püšpek pokrijejo noge. Tak sta se tirala, ka si nej vido špic v potačaj, za njima pa se je zdigavao celi oblak prahá.

Püšpek pa ešpereš so jiva že čakali na farofi. Včasi so se zrendali ino se odpelali. Ar se je Marko püšpeki lipo poklono ino küšno rokó, je dobo cigár. Djao ga je v žep za drügi den, gda de reden svetek pa tüdi lidjé do ga vidili.

Gda so si sposeli na kočijo, je Marko pógnao. Bog zna, kako to gospodo pripelan do Bogojine, si je mislo. Edna šinja na potači je bila naslabi pa tüdi kobili je podkóv malo ružila. Pa je vseeno šlo. Ve so to püšpek nej znali pa tüdi nej v pamet zeli, či je kobila malo naklencávala. Pár metrov pred bogojanskov kovačnicov je šinja dol spádnola. Nej je bilo drüge pomoči, kak ka je Marko s kočijov ino kobilami ostao v kovačnici, püšpeka pa so peški sprevaljali na farof. Komaj so se privali do farofa. Bálisje ino štacúnárje so se štükali za bouša mesta. Okoli komedije pa je šamrelo dicé, kak da mravlinjek razdražiš.

Püšpek pa ešpereš sta šla v štric, plivánoš pa eden stopaj za njima. Z ednov rokof so plivánoš kázali na svoj krščák na glavi, da bi se lidje poklanjali, z drügov rokof pa so kázali dol, ka bi pokleknoh, takša šega je bila. Pa malo što je razmo, ka šcéjo. Ništérni so mislili, ka kažejo na svoj novi krščák, z drügov rokof pa, ka naj cesto bole pometéjo.

Kovač Püčko so bili dober mešter pa so fčasi vred zeli šinjo na potači, pa tüdi kobilo na novo podkovali, tak ka je Marko že za večerjo vino gor noso pa püšpeki mihé gono, štere so njim na glavó sedale.

Če ravno se je tá navola pripetila, so püšpek vseedno bili veseli ino dobre vole. Kak tüdi ne bi. Johana so dobro večerjo napravili, plivánoš preskrbeli dobre cigare, Marko pa se je tüdi dobro sükao okoli vsej z litranskim glažom mešnoga vina. Püšpek so skoro več gučali z Markom kak s plivánošom. Tak sta domačiva postanola, ka njim je Marko samo idnok pravo: »Gospon püšpek! Vij ste jako čedni pa máte visoke šolé. Bi vam jes lejko postavo trij pitanja? Či vgunite fse trij, van zajtra tak spucan punčule, ka te se vidili v nje. Če pa ne vgunite, te pa vi meni date kejp svetoga Jürija.«

»Dobro, Marko, samo pitaj.«

Pa je Marko pitao.

»Šteri svetec má največ življenja v sebi?«

»Sveti Paveo,« pravijo püšpek.

»Nej istina. — Črvivi.«

»Šteri svetec v novom tešamenti má na kejpí polek sebe tüdi ženo?«

»Sveti Jožef,« pravijo püšpek.

»Nej istina, Sveti Jüri, ka má polek sebe pozója.«

»Kak sta bogojanski pa beltínski plivánoš daleč narazno.«

»Deset kilometrov, pravijo püšpek.

»Ne istina. Do pojasa. Više sta fküper.«

»Ej Marko, vidim, ka san zgübo. Gda priden domo, küpim kejp svetoga Jürija pa ti ga pošlen po pošti.«

»Ej gospod püšpek, tüdi tou ste ne vgunili. Te Jüri je pejnez, jezero dinarov.«

Püšpek so spoznali, ka je to ne vse, če što má visike šolé, liki more meti tüdi glavo na pravom mesti. Marko jo je möo.

Čüden baron

Ste vidli barona ha, ha, ha, ha!
Ja sen ga vida, sen se smejá.
Vete, mustače ma,
ne bi jih takših da,
če bi mu plača štiristo rajnšk.

Ma brke pod noson in en mustač,
temu se bote čüidili pač,
on pa le štima se
dere po cesti gre,
da se mu smeje lahko štošté.

Van kuja je jaha tak na špancir,
v šumi se znajde nekši hujdir.
Te pa se vstrašita,
splášita úbadva,
vujša mu kuj je, bežal v skoké.

Pribéža je v šumo, gost je bja les,
kuj pa je hrza, skaka kak bes.
Te pa zadela je
čoba barona se
v hrostovo vejo, preč odleti.

Pa kaj de brez čobe zaj siromak,
norca bo dela ž njega se vsak.
Te pa un v Gradec gre,
takši so taj lüdje,
keri zašiti znajo to vse.

So žive kokoši mésa en kos
njemu prišili noter pod nos.
Kakša bla prle paj,
takša je čoba zaj,
samo ka perje rose iz jé.

Od potle pa nosi toti guspod
brke pod nosom in eno perot.
Če bi pa ti še paj
takše mustače raj,
v Groci si čobo delati daj!

(Zapisano v Ljutomeru. Avtor Peter Skuhala)

POSTNE IN TELEFONSKE ŠTEVILKE ŽUPNIJSKIH URADOV POMURJA

Župnija	Poštna štev.	Telefonska št.
Apače	69253	
Beltinci	69231	069 71-029
Bogojina	69222	
Cankova	69261	
Cezanjevci — Ljutomer	69240	069 81-018
Črensovci	69232	
Dobrovnik	69223	
Dokležovje — Beltinci	69231	069 71-068
Dolenci — Šalovci	69204	
Gornja Radgona	69250	069 74-236
Grad	69264	
Hotiza — Lendava	69220	
Videm ob Ščavnici	69244	069 79-221
Rogašovci	69262	
Kobilje — Dobrovnik	69223	
Kančevci — Križevci	69206	
Kapela — Radenci	69252	
Križevci pri Ljutomeru	69242	069 82-508
Kuzma	69263	
Lendava	69220	069 75-096
Ljutomer	69240	069 81-065
Mala Nedelja	69243	
Markovci — Šalovci	69204	
Martjanci	69221	
Murska Sobota	69000	069 21-245
Odranci — Črensovci	69232	069 70-055
Pečarovci — Mačkovci	69202	
Petrovci	69203	
Pertoča — Rogošovci	69262	
Tišina	69251	069 76-412
Turnišče	69224	
Velika Polana — Črensovci	69232	
Veržej	69241	
Bodonci	69265	
Domanjševci — Križevci	69206	
G. Slaveči — Kuzma	69263	
Hodoš	69205	
Križevci v Prekmurju	69206	(78010) 3
Lendava	69220	
Moravci — Martjanci	69221	
Petrovci	69203	
Puonci	69201	

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA **KNJIŽNICA** MURSKA SOBOTA

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE

/1978

262.2(497.12-18)(059)

19025932

COBISS •